

PAR TIS TAM MIA2 023

Propositioner

**PAR
TIS
TÄM
MA2
023**

PROPOSITIONER

VÅRT LÖFTE:

SÄKRARE, GRÖNARE, FRIARE

Vi moderater vill ha ett samhälle med frihet och ansvar, där rättigheter, skyldigheter och möjligheter är lika för alla.

Men tyvärr är Sverige i dåligt skick efter åtta år med en svag socialdemokratisk regering.

Den grova kriminaliteten håller vårt land i ett järngrepp. En dålig integration i kombination med en alltför stor invandring har skapat ett stort utanförskap och ett delat land. Energipriserna har skenat de senaste åren, samtidigt som vi behöver mer, ren el för att ställa om för att klara klimatkrisen. Långa vårdköer i många delar av landet leder till lidande och ojämlik vård. Oordning i skolsystemet och oordning i klassrummet hindrar barn från att klara skolan.

Kraften i den svenska tillväxtmotorn har stannat av. Vi har aldrig tidigare gått in i en lågkonjunktur med så hög arbetslöshet. Inflationen är löntagarnas värsta fiende. Ökad politisk polarisering och utbredd oro drar isär samhället. Och vi står inför de största utrikes- säkerhets- och försvarspolitiska prövningarna i modern tid. Vi lever i en farlig tid. Men vi står också på fast grund. Förändring är inte bara nödvändig, utan också möjlig.

Nu har det gått ett år sedan Moderaterna bildade regering. I valet 2022 fick vi mandat för förändring och sedan dess har vi arbetat beslutsamt. I kommuner och regioner, i riksdag och regering, har vi steg för steg, reform för reform, gjort Sverige säkrare, grönare och friare.

Vi vill ingjuta hopp – för vi vet att vårt land har löst stora problem förut. Tillsammans kommer vi att få ordning på Sverige.

Moderaternas löfte till svenskarna är tydligt:

2026 ska Sverige vara säkrare. Att ge tillbaka tryggheten till barnen som leker på lekplatsen och tjejen som går hem själv om kvällen är vår tids största frihetsfråga. Det arbetet börjar i skolan, som ska bidra till social rörlighet och rusta alla barn med de kunskaper som krävs. Sverige ska vara en rättsstat som både ger trygghet och frihet. 2026 har vi en invandring som gör att vi kan klara av integrationen, vi har ett starkt försvar och är stolta medlemmar i Nato.

Sverige ska vara grönare, så att vi tar ansvar för framtiden. En ny energipolitik elektrifierar transporter och industrier med ren el från sol, vind, vatten och kärnkraft. Vi tar hand om naturen och förvaltar våra naturtillgångar väl. Genom koldioxidinfångning och det svenska skogsbruket leder vi den gröna omställningen. För vi har ett individuellt och gemensamt ansvar för att kommande generationer får minst lika bra förutsättningar som de vi själva fått.

Sverige ska också bli friare. Människor ska själva kunna fatta de viktiga besluten om sina liv. Ekonomin ska vara starkare. 2026 har vi vunnit över inflationen, återupprättat arbetslinjen och startat reformerna för ökat välbefinnande. I ett rikt land får alla den vård de behöver i tid. Dessutom har människors frihet ökat genom ett antal frihetsreformer.

För Sverige ska vara ett land där du av egen kraft – men också med andras hjälp – kan ta dig nästan hur långt som helst. Ett land med frihet att välja sitt liv och med all den mångfald som den friheten skapar. Med möjligheter för alla.

INNEHÅLL

4	INLEDNING
8	STÄMMOPROGRAM
11	FÖREDRAGNINGSLISTA
14	ARBETSORDNING
16	STADGEUTDRAG
23	RÖSTLÄNGD
33	VALBEREDNINGENS FÖRSLAG
37	PROPOSITION 1 På medborgarnas sida
65	PROPOSITION 2 Förebyggande politik mot utanförskap och kriminalitet
107	PROPOSITION 3 Skola och utbildning

- 153** **PROPOSITION 4**
Grön innovationskraft för tillväxt
- 197** **PROPOSITION 5**
Utrikes- och säkerhetspolitik
- 243** **PROPOSITION 6**
Ny stadga
- 323** **PROPOSITION 7**
Jämställdhetsbokslut
- 339** **PROPOSITION 8**
Medlemsavgift för åren 2023–2026
- 343** **NOMINERINGSSTÄMMA**
EUROPAVALET 2024

MODERATERNAS PARTISTÄMMA 2023

UMEÅ FOLKETS HUS

TORSDAG 19 OKTOBER

- 13.00** Stämman inleds
Välkommen till Västerbotten och Umeå!
Inledningstal av Anders Ågren, förbundsordförande Västerbotten
Tal av Karin Enström, partisekreterare
Stämman öppnas
Öppningstal av partiordförande Ulf Kristersson
- Föredragningslistans punkter 1-13
- 13.45** Ajournering för utskottsarbete
- 19.00** Delegationsmiddagar

FREDAG 20 OKTOBER

- 09.00** Förhandlingarna återupptas
- 09.15** Ett år i regeringsställning
Moderaternas ministrar ger sin bild av året
- 09.30** Föredragningslistans punkt 14
Utskott 6: Grönare Sverige
Proposition 4
Motion 6:1 - 6:42
- 11.00** Elisabeth Svantesson, första vice partiordförande och Sveriges finansminister

- 11.15** Fortsättning föredragningslistans punkt 14
- 12.30** Föredragningslistans punkt 15
Utskott 5: Trygg uppväxt i hela Sverige
Proposition 3
Motion 5:1 – 5:35
- 14.30** Föredragningslistans punkt 16
Utskott 4: Ett Sverige där alla får vård och stöd
Motion 4:1 – 4:27
- 16.30** Utmärkelse och jämställdhetspris
- 16.45** Föredragningslistans punkter 17-20, samt punkt 31
Utskott 8: Vår demokrati
Proposition 6-8
Motion 8:1 – 8:14
- 19.00** Föredragningslistans punkt 21
Utskott 2: Sammanhållet Sverige
Proposition 1
Motion 2:1 – 2:29
- 21.00** Ajournering till lördagen

Inget avbrott sker för lunch och middag. Lunch serveras mellan klockan 11.30-13.30. Middag serveras mellan 17.30-19.30.

LÖRDAG 21 OKTOBER

- 09.00** Förhandlingarna återupptas
Föredragningslistans punkt 22
Utskott 3: Tryggare Sverige
Proposition 2
Motion 3:1 – 3:43

- 10.00** Föredragningslistans punkt 25-30
Valärenden
- 10.30** Stämmotal av partiordförande & Sveriges statsminister
Ulf Kristersson
- 11.00** Fortsättning föredragningslistans punkt 22
- 13.00** Gunnar Strömmer, justitieminister
- 13.30** Föredragningslistans punkt 23
Utskott 1: Företagsammare Sverige
Motion 1:1 - 1:44
- 16.30** Ajournering till söndagen
- 19.30** Stämmomiddag på Umeå Folkets hus

Inget avbrott för lunch sker. Lunch serveras mellan klockan 11.30-13.30.

SÖNDAG 22 OKTOBER

- 08.30** Förhandlingarna återupptas
Föredragningslistans punkt 24
Utskott 7: Ett säkrare Sverige som håller ihop
Proposition 5
Motion 7:1-7:39
- 11.00** Föredragningslistans punkt 32
Nomineringsstämma med fastställande av valsedel för val till
Europaparlamentet 2024
- 12.15** Stämman avslutas

FÖREDRAGNINGSLISTA

1. Stämman öppnas
2. Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna
3. Val av sekreterare
4. Val av justeringspersoner för stämmans protokoll, tillika rösträknare vid eventuella voteringar
5. Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning
6. Fastställande av föredragningslista
7. Fastställande av procedurregler
8. Godkännande av arbetsordning för stämman
9. Val av redaktionskommitté
10. Godkännande av förslag från förbunden om representanter i utskott
11. Val av utskottsordföranden
12. Meddelande om partistyrelseledamöternas och utskottssekreterarnas fördelning på utskotten
13. Fastställande av röstlängd
14. Proposition 4, Utskott 6 Grönare Sverige, Motion 6:1-6:42
15. Proposition 3, Utskott 5 Trygg uppväxt i hela Sverige, Motion 5:1-5:35

- 16.** Utskott 4, Ett Sverige där alla får vård och stöd, Motion 4:1 – 4:27
- 17.** Partistyrelsens verksamhetsberättelse för åren 2019, 2020, 2021 och 2022, Utskott 8 Vår demokrati
- 18.** Partistyrelsens förvaltningsberättelse och revisorernas berättelser för åren 2019, 2020, 2021 och 2022, Utskott 8 Vår demokrati
- 19.** Frågan om ansvarsfrihet för partistyrelsen, Utskott 8 Vår demokrati
- 20.** Proposition 6-7, Utskott 8 Vår demokrati, Motion 8:1-8:14
- 21.** Proposition 1, Utskott 2 Sammanhållet Sverige, motion 2:1-2:28
- 22.** Proposition 2, Utskott 3 Tryggare Sverige, Motion 3:1-3:43
- 23.** Utskott 1, Företagsammare Sverige, Motion 1:1-1:45
- 24.** Proposition 5, Utskott 7 Ett säkrare Sverige som håller ihop, Motion 7:1-7:39
- 25.** Fastställande av antalet ledamöter i partistyrelsen
- 26.** Val av partiordförande
- 27.** Val av förste vice partiordförande
- 28.** Val av andre vice partiordförande
- 29.** Val av ledamöter i partistyrelsen
- 30.** Val av tre revisorer och tre ersättare

- 31.** Proposition 8, Fastställande av årsavgift för tiden till och med tredje året efter nästa ordinarie partistämma, Utskott 8 Vår demokrati
- 32.** Nomineringsstämma Europavalet 2024
- 33.** Övriga frågor
- 34.** Stämman avslutas

ARBETSORDNING

Närvaro- och yttranderätt har, utöver ombud och partistyreelse, av partistyrelsen speciellt inbjudna. Enskild medlem äger rätt att efter anmälan närvara vid partistämman.

Yttranden. Alla yttranden görs från talarstolen. Begäran om ordet sker skriftligen via mötessystemet.

Yrkanden ska för att upptas till behandling framlämnas skriftligen via mötessystemet.

Tidsbegränsning införs från överläggningens början. Utskottsordförande, liksom valberedningens ordförande, erhåller tio minuter att enligt egen önskan disponera i ett eller flera anföranden. Utskottsordföranden kan erhålla ordet utom talarlista för replik. Av partistyrelsen utsedd föredragande erhåller tid enligt egen önskan att disponera i ett eller flera anföranden, dock högst 30 minuter. Den föredragande kan även erhålla ordet utom talarlista för replik.

Ledamöter av partipresidiet och partisekreteraren får gå in i debatten, då de så finner påkallat.

Debattinlägg i övrigt får omfatta högst fyra minuter.

En replik och en kontrareplik om högst en minut kan beviljas av ordföranden.

Partistämman äger besluta om ytterligare begränsningar om så erfordras.

Utskottets förslag utgör huvudförslag i varje ärende.

Redaktionskommitté bestående av ordförande, sekreterare och sju ledamöter tillsätts vid stämmans början. Till denna kan under förhandlingarnas gång hänskjutas ärenden för ytterligare beredning. Omröstning vid partistämman sker öppet, utom votering vid personalval som ska vara slutna. Stämмоombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.

Vid personal som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning. Vid personal som avser flera platser ska valsedeln för att bli giltig upptaga så många namn som valet avser.

Reservation mot stämmans beslut anmäls till presidiet när beslutet fattats och inlämnas via mötesystemet innan stämman avslutas.

Inträdande av ersättare för ombud anmäls i god tid till stämmopresidiet via stämmans informationsdisk. Byte kan endast ske mellan två punkter i föredragningslistan eller vid ajournering enligt stämmans program.

STADGEUTDRAG

för Moderata Samlingspartiets riksorganisation beträffande partistämman med mera.

§8 PARTISTÄMMA

MOM.1

Partistämman är partiets högsta beslutande organ och består av 200 av förbunds-stämmorna valda ombud samt partistyrelsens ledamöter. Tre olika typer av partistämman förekommer: ordinarie, arbets- och extra stämman. Antalet ombud som respektive förbund har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i förbundet. Den 31 december varje år fastställs hur många som betalat medlemsavgift under året.

Fördelningen av ombuden mellan förbunden ska ske proportionellt. Varje förbund tillförsäkras minst ett ombud. Det åligger partistyrelsen att snarast efter varje årsskifte meddela förbunden hur många ombud de ska välja.

MOM.2

Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara riksorganisationen tillhanda senast fyra veckor före stämman.

MOM.3

Medlem har efter anmälan närvarorätt. Enskild kan efter anmälan ges närvarorätt av partistyrelsen. Partistyrelsen äger att till partistämman inbjuda såväl representanter för andra sammanslutningar som enskilda personer samt ge dem närvaro- och yttranderätt.

MOM.4

Ordinarie stämman hålls året efter det år då ordinarie riksdagsval förrättats. Kallelse till ordinarie stämman utfärdas av partistyrelsen till förbunden senast sex månader före stämman.

MOM.5

Arbetsstämman hålls året före det år då ordinarie riksdagsval förrättas. Kallelse till arbetsstämman utfärdas av partistyrelsen till förbunden senast sex månader före stämman.

Vid arbetsstämman behandlas de frågor som partistyrelsen beslutar om och som är särskilt angelägna att behandla inför allmänna val. Vid arbetsstämma kan fyllnadsval till partistyrelsen genomföras. Där väljs också valberedning för en tid av fyra år.

MOM.6

Extra stämma hålls då partistyrelsen så finner erforderligt eller då minst en tredjedel av antalet förbund begär detta. Kallelse till extra stämma utfärdas av partistyrelsen till förbunden så snart beslut fattas om extra stämma.

MOM.7

Rätt att till ordinarie stämma väcka förslag tillkommer partistyrelsen, förbund, förening, krets, fullmäktige-grupp, Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna Moderater och enskild medlem i partiet.

MOM.8

Förslag till ordinarie stämma ska vara förbundsstyrelsen inom det förbund motionären tillhör tillhanda inom tid som partistyrelsen fastställer, dock senast sexton veckor före stämman. Förbundsstyrelsen ska yttra sig över förslaget samt av- eller tillstyrka detsamma. I de fallen motionen har motionärer som tillhör olika förbund ska förbundsstyrelsen i det förbund som förstanamnet tillhör yttra sig.

Moderatkvinnornas, Moderata Ungdomsförbundets, Moderata Seniorers och Öppna Moderaters centrala organisationer lämnar sina förslag direkt till partistyrelsen.

Förslag som ska behandlas av ordinarie stämma, ska vara partistyrelsen tillhanda inom tid som partistyrelsen fastställer, dock senast tolv veckor före stämman.

Förslag, som ska behandlas av arbetsstämma eller extra stämma, ska vara ingivet till partistyrelsen inom tid som styrelsen bestämmer med hänsyn till kallelsetidens längd. Sådant förslag får endast avse frågor som ska behandlas av stämman.

Partistyrelsen ska avge yttrande över inkomna förslag. Vid ordinarie stämma

och arbetsstämma ska partistyrelsens yttrande sändas till förbundens styrelser, Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna Moderater och valda ombud senast tre veckor före stämman. Partistyrelsens yttrande över förslag till extra stämma avges så fort omständigheterna medger.

MOM.9

Val ska beredas av en valberedning som väljs av en arbetsstämma för perioden fram till nästa arbetsstämma. Valberedningen ska bestå av ordförande, vice ordförande, nio ledamöter och nio ersättare, samtliga tillhörande skilda förbund. Därutöver utser Moderat[1]kvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet var sin representant, jämte ersättare. Valberedningen sammankallas av dess ordförande och utser utom eller inom sig sekreterare. Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

MOM.10

Omröstning vid partistämma sker öppet, utom votering vid personval som ska vara sluten. Stämмоombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.

Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med voteringsanläggning. Efter sådan omröstning ska rösträkning ske med upprop, om röstberättigad stämmodeltagare så begär.

Vid sluten omröstning ska valsedel, för att vara giltig, uppta så många namn av de föreslagna kandidaterna som valet avser.

Utgången av omröstning bestäms genom enkel majoritet, utom vid omröstning i stadgefrågor. Vid lika röstetal avgörs personval med lotten och övriga frågor i enlighet med den mening som ordföranden biträder.

Saknar särskilt vald mötesordförande formell rösträtt avgörs även övriga frågor genom lottning.

Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.

Val vid partistämman av partistyrelseledamöter, revisorer och valberedning gäller intill dess att nya personer utsetts.

MOM.11

Ledamot av partistyrelsen äger inte delta i beslut om ansvarsfrihet för denna eller i val av revisor.

MOM.12

Vid ordinarie stämman ska minst förekomma:

- Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.
- Val av sekreterare.
- Val av justeringspersoner.
- Fastställande av föredragningslista.
- Fastställande av procedurregler för stämman.
- Fastställande av röstlängd.
- Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning.
- Partistyrelsens årsredovisningar.
- Revisorernas berättelser och fastställande av resultat- och balansräkningar.
- Fråga om ansvarsfrihet för partistyrelsen.
- Fastställande av antalet ledamöter i partistyrelsen.
- Val av partiordförande och två vice ordförande.
- Val av minst åtta ledamöter i partistyrelsen.
- Val av tre revisorer och tre ersättare.
- Fastställande av årsavgift för tiden till och med tredje året efter nästa ordinarie partistämman.
- Förslag från partistyrelsen (propositioner) och inkomna övriga förslag (motioner).
- Övriga frågor.

MOM.13

Vid arbetsstämman ska minst förekomma: val av ordförande, vice ordförande, nio ledamöter och nio ersättare i partiets valberedning.

MOM.14

Partistyrelsen ska framlägga förslag till procedurregler och föredragningslista för partistämman.

§10 PARTISTYRELSEN

MOM.1

Moderata Samlingspartiet leds av partistyrrelsen. Partistyrrelsen består av partiord-föranden, de båda vice partiordförandena, minst åtta av partistämman valda ledamöter, ordföranden i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet, samt ord-föranden för Moderata Seniorer respektive Öppna Moderater.

Vid förfall för ordföranden i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet fungerar respektive organisations vice ordförande som ersättare.

Partisekreteraren är ständigt adjungerad och föredragande i partistyrrelsen och har även förslagsrätt.

Partistyrrelsen har rätt att till sina sammanträden adjungera ledamöter. Vice ordförande i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet är ständigt adjungerade. Adjungerad ledamot har yttranderätt och rätt att till protokollet anteckna avvikande mening.

MOM.2

Partistyrrelsen ska inom sig utse ett arbetsutskott bestående av minst fem ledamöter.

I arbetsutskottet ska ordföranden i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet ingå. Partistyrrelsen utser arbetsutskottets ordförande.

Arbetsutskottet ska på partistyrrelsens ansvar fullgöra av styrelsen anförtrodda uppgifter samt avgöra sådana brådskande ärenden som ej kan anstå till styrelsens sammanträde. Vid arbetsutskottets sammanträden förs protokoll som fortlöpande tillställs partistyrrelsens ledamöter och revisorerna.

MOM.3

Partistyrrelsen sammanträder minst fyra gånger per år, då ordföranden så beslutar eller då minst en tredjedel av styrelsens ledamöter begär det.

MOM.4

Partistyrelsen är beslutför då minst hälften av dess ledamöter är närvarande.

MOM.5

Partistyrelsen åligger:

att planlägga, leda och införa partistämman ansvara för politik, ekonomi, organisation och kampanjverksamhet,

att hålla kontakt med partiets riksdagsgrupp samt förbund,

att bistå Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata seniorer och Öppna Moderater i deras verksamhet,

att verka för att det arbete som bedrivs av i partiet ingående organisationer och nätverk sker i överensstämmelse med den grundläggande samhällssyn som partiet företräder

att i god tid före allmänna val fastställa vilken partibeteckning som ska vara partiets officiella på partiets valsedlar,

att tillse att personuppgifterna i partiets medlemsregister hanteras i enlighet med gällande lagstiftning. Personuppgifter får inte spridas vidare om inte personen lämnat sitt samtycke.

§11 AVGIFTER

Förbund ska betala en årlig avgift till riksorganisationen för varje medlem i förbundet, medlemmar i Moderata Ungdomsförbundet undantagna. Denna årliga avgift fastställs av ordinarie partistämman för tiden till och med tredje året efter nästa ordinarie partistämman.

Medlemsavgift för till riksorganisationen direktansluten medlem samt ny medlem fastställs av partistyrelsen. Avgift för ny medlem som betalas efter den 1 september gäller även för påföljande kalenderår.

§12 REVISION

En av riksorganisationens revisorer ska vara auktoriserad revisor. Räkenskapsåret sammanfaller med kalenderåret. Årsredovisning, innefattande förvaltningsberättelse, resultaträkning och balansräkning ska vara revisorerna tillhanda senast den 1 april påföljande år.

Revisorernas granskning av räkenskaper och förvaltning ska vara avslutad och revisionsberättelse med till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet avlämnad till partistyrelsen senast den 30 april.

Årsredovisningen och revisionsberättelsen förelägges närmast följande ordinarie partistämma.

År då ordinarie partistämma inte hålls ska partistyrelsen till partirådet eller arbetsstämma för kännedom överlämna årsredovisning och revisionsberättelse.

§13 REKRYTERING OCH NOMINERING AV KANDIDATER

Nomineringsregler för allmänna val till Europaparlamentet fastställs av partistämma/arbetsstämma och framgår av bilaga till dessa stadgar. Regler för rekrytering och kandidatnominering i övriga allmänna val fastställs av partistämma/arbetsstämma som en rekommendation till förbunden.

§14 STADGEÄNDRING

Dessa stadgar kan endast ändras av ordinarie partistämma, varvid två tredjedels majoritet erfo

RÖSTLÄNGD

PARTISTYRELSE (17)

OMBUD

1. Ulf Kristersson
2. Elisabeth Svantesson
3. Anna Tenje
4. Christofer Fjellner
5. Linda Frohm
6. Hans Wallmark
7. Katarina Jonsson
8. Mats Green
9. Lars Holmin
10. Stina Höök
11. Irene Svenonius
12. Johan Forssell
13. Maria Malmer Stenegard
14. Douglas Thor, Moderata Ungdomsförbundet
15. Josefin Malmqvist, Moderatkvinnorna
16. Tobias Björk, Öppna Moderater
17. Margareta Pålsson, Moderata seniorer

BLEKINGE (3)

OMBUD

18. Roger Fredriksson
19. Kith Mårtensson
20. Magnus Gärdebring

ERSÄTTARE

- Sophia Ahlin
Dan Wolke
Camilla Brunsberg

DALARNA (4)

OMBUD

21. Carl-Oskar Bohlin
22. Jan Wiklund
23. Malin Höglund
24. Elias Åkerman

ERSÄTTARE

- Åsa Ljungqvist
Crister Carlsson
Mikael Östling
Carina Källström
Edla Nilsson

GOTLAND (1)**OMBUD**

25. Jesper Skalberg Karlsson

ERSÄTTARE

Andreas Unger

GÄVLEBORG (4)**OMBUD**

26. Patrik Stenvard

27. Pernilla Färlin

28. Eva Marja Andersson

29. Emelie Taimi

ERSÄTTARE

Adam Rydstedt

Birgittha Bjerkén

Lars Beckman

Viktor Wärnick

HALLAND (7)**OMBUD**

30. Lars Püss

31. Elisabet Babic

32. Hanna Netterberg

33. Mikaela Waltersson

34. Lisa Andersson

35. Leo Rand

36. Helena Storckenfeldt

ERSÄTTARE

Ann-Charlotte Stenkil

Sandra Johansson

Axel Storckenfeldt

Eric Semb

Louise Uvenfeldt

Jörgen Warborn

Christian Johansson

Christofer Lundholm

Anna Fallkvist

Alma Bernesson

JÄMTLAND (3)**OMBUD**

37. Robert Hamberg

38. Pär Jönsson

39. Elise Ryder Wikén

ERSÄTTARE

Björn Hammarberg

Therese Dahlgren Ekroth

Joel Nordkvist

Carl-Oscar Fransson

Maud Herkules

JÖNKÖPINGS LÄN (9)

OMBUD

40. Susanne Wahlström
41. Malin Göransson
42. Björn Johansson
43. Anton Sjödel
44. Sam Kharazmi
45. Dora Bojanic
46. Tommie Ekered
47. Joakim Dahlström
48. Mats Holmstedt

ERSÄTTARE

- Helena Bouveng
Tobias Stomilovic

KALMAR LÄN (5)

OMBUD

49. Malin Sjölander
50. Daniel Lindvall
51. Hanne Lindqvist
52. Ulrik Brandén
53. Elvira Bergh

ERSÄTTARE

- Marie Nicholson
Lars Englund
Marianne Hennel
Per Gregard
Olle Olson
Patrik Olsen
Måns Linge
Marcus Andersson

KRONOBERG (5)

OMBUD

54. Oliver Rosengren
55. Magnus Gunnarsson
56. Claudia Sörensson
57. Emma Falkbacken
58. Thomas Ragnarsson

ERSÄTTARE

- Andreas Lindström

NORRBOTTEN (5)**OMBUD**

- 59. Anders Josefsson
- 60. Johan Dahlgvist
- 61. Birgit Meier-Thunborg
- 62. Tobias Sundberg
- 63. Asbjörn Thunborg

ERSÄTTARE

- Daniel Bergman
- Nihad Zara
- Veronica Wahlström
- Arvid Persson

SKÅNE (29)**OMBUD**

- 64. Gustav Schyllert
- 65. Carina Zachau
- 66. Carl-Johan Sonesson
- 67. Patric Åberg
- 68. John Eklöf
- 69. Alexander Svensson
- 70. Carina Wutzler
- 71. Johan Bolinder
- 72. Camilla Palm
- 73. Christian Sonesson
- 74. Anna Jähnke
- 75. Robert Wenglen
- 76. Anna Mannfalk
- 77. Daniel Jönsson
- 78. Linda Allansson
- 79. Jeanette Ovesson
- 80. Robin Holmberg
- 81. Annsofie Thuresson
- 82. Rasmus Törnblom
- 83. Paula Nilsson
- 84. Johan Olsson Swanstein
- 85. Helena Nanne
- 86. Ingemar Nilsson
- 87. Edmir Mehmeti
- 88. Malin Ahlström
- 89. Robin Landin

ERSÄTTARE

- Matilda Hjelm
- Johan Svanberg
- Torbjörn Brorsson
- Lina Bengtsson
- Helena Grahn
- Roger Nielsen
- Ann-Kajson Carlqvist
- Magnus Weberg
- Fredrik Persson
- Catharina Malmberg
- Christian Larsson
- Samuel Jonsson
- Erik Stoy
- Mikael Ewwfverman
- Matthias Åkesson
- Per Martin Svensson
- Peter Schölander
- Anna Berg von Linde
- Lars-Göran Ritmer
- Patrik Ströbeck
- Pia Möller
- Sara Vestering
- Kerstin Malmer
- Anna Henriksson
- Kevin Sundin
- Clara Ivarsson

- 90. Amanda Thonander
- 91. Smail Habul
- 92. Filip Seiman

Mattias Bubicic
 Linda Obiedzinski
 Erik Berg
 Boriana Åberg
 Noria Manouchi
 Ulrika Heindorff
 Ann-Charlotte Hammar Johnsson
 Peter Ollén
 Emma Köster
 Lars Johnsson

STOCKHOLMS LÄN (30)

OMBUD

- 93. Michaela Fletcher
- 94. Erik Ottoson
- 95. Erik Andersson
- 96. Maria Stockhaus
- 97. Mats Gerdau
- 98. Hanna Bocander
- 99. Alexander Rosenberg
- 100. Olov Holst
- 101. Lars Rådén
- 102. Emma Feldman
- 103. Sven Gustafsson
- 104. Daniel Källenfors
- 105. Stina Lundgren
- 106. Johan Skog
- 107. Arba Kokalari
- 108. Marcus Svinhufvud
- 109. Fredrik Kjos
- 110. Deshira Flankör
- 111. Rickard Livén
- 112. Johan Elfver
- 113. Oskar Weinmar
- 114. Axel Conradi
- 115. Tina Runhem
- 116. Henrik Thunes

ERSÄTTARE

Ann Lewerentz
 Daniel Dronjak
 Filip Wiljander
 Birgitta Kaasik
 Magdalena Thuresson
 Alexandra Anstrell
 Adam Reuterskiöld
 Fredrik Saweståhl
 Ida Drougge
 Arion Chryssafis
 Johanna Hornberger
 Dan Engstrand
 Mattias Askerson
 Christine Hanefalk
 Willy Viitala
 Pehr Granfalk
 Camilla Wallinsson
 Delmon Haffo
 Maria Frithz Warg
 Isabelle Jäger
 Love Bergström
 Cecilia Larsson
 Andreas Åström
 Leo Smidhammar

117.	Anki Svensson	Marie Bladholm
118.	Johan Hägglöf	Leif Gripestam
119.	Noa Samenius	Amina Sadiqbeyli
120.	John Granqvist	Rebecca Nordin Vainio
121.	Vendela Magnell	Carl Gustav Pfeiffer
122.	Alexandra Lindahl	Sara Grapne
		Erik Glimvik
		Cecilia Garner Larsson

STOCKHOLMS STAD (16)

OMBUD

123.	Dennis Wedin
124.	Andréa Hedin
125.	Kristoffer Tamsons
126.	Jessica Rosencrantz
127.	Kristina Axén Olin
128.	Arin Karapet
129.	Susanne Sjöblom
130.	Lars Jilmstad
131.	Annika Elmlund
132.	Fredrik Kärrholm
133.	Sophia Granswed Baat
134.	Johan Paccamonti
135.	Johan Nilsson
136.	Greta Eulau
137.	Olof Peterson
138.	Douglas Ahlberg

ERSÄTTARE

Kristina Lutz
Ole-Jörgen Persson
Margareta Cederfelt
Christoffer Hökmark
Carl Nordblom
Theréz Randquist
Torbjörn Ebéus
Hanna Werner
Kjell Karlsson
Rickard Wessman
Anette Hellström
Aras Amin
Peter Strandberg
Victor Siljevik
Elin Böhlin
Ida Karlbom
Kjell-Åke Karlsson

SÖDERMANLAND (6)

OMBUD

139.	Helena Koch
140.	Christoffer Öqvist
141.	Ahmad Eid
142.	Jari Puustinen
143.	Ann-Sofie Lifvenhage
144.	Antoni Welk

ERSÄTTARE

Anna af Sillén
Dag Bergentoft
Anna Ekström
Katarina Lagerstedt
Ann Larson
Albin Johansson

UPPSALA LÄN (7)**OMBUD**

- 145. Erik Weiman
- 146. Fredrik Ahlstedt
- 147. Emma Lokander
- 148. Emilie Orring
- 149. Therez Almerfors
- 150. Olivia Bergström
- 151. Susanne Mastonstråle

ERSÄTTARE

- Cecilia Linder
- Stefan Olsson
- Catherine Öhrqvist
- Peter Book
- Sofia Andersson
- Filip Uthammar

VÄRMLAND (5)**OMBUD**

- 152. Håkan Axelsson
- 153. Marie Oudin
- 154. Fredrik Larsson
- 155. Alexander Torin
- 156. Noah Hjortman

ERSÄTTARE

- Marléne Kopparklint
- Magnus Resare
- Lotta Björklund
- Nina Andersson
- Jesper Holmgård

VÄSTERBOTTEN (3)**OMBUD**

- 157. Anders Ågren
- 158. Anna-Karin Nilsson
- 159. Edward Riedl

ERSÄTTARE

- Andreas Löwenhöök
- Jonatan Hjeltman
- Nicklas Sandström

VÄSTERNORRLAND (4)**OMBUD**

- 160. Annica Jonsson
- 161. Eva-Clara Viklund
- 162. Alicja Kapica
- 163. Beatrice Glud

ERSÄTTARE

- Jörgen Berglund
- Anna Strandh Proos
- Viktoria Jansson
- Patrik Gustavsson
- Charlie Hederberg

VÄSTMANLAND (4)**OMBUD**

- 164. Caroline Högström
- 165. Erik Hamrin
- 166. Victoria Kihlström
- 167. Michael Hessen

ERSÄTTARE

- Mikael Söderlund
- Stephanie Bruksgård
- Andreas Weiborn
- Kent Andersson
- Leif Ringström
- Mikael Damsgaard
- Johan Henriksson
- Glenn Jaasund
- Rasmus Fogelberg
- Elisabeth Unell

VÄSTRA GÖTALAND (33)**OMBUD**

- 168. Johan Abrahamsson
- 169. Anna Vedin
- 170. Peter Hermansson
- 171. Liselotte Fröjd
- 172. Marith Hesse
- 173. Mattias Tykesson
- 174. Gabriella Bosnjakovic
- 175. Kenneth Max
- 176. Gustaf Göthberg
- 177. Marie Louise Sandström
- 178. Inger René
- 179. Anna Jäderström
- 180. Fredrik Eneroth
- 181. Hannah Björnerhag
- 182. Jonathan Kahrs
- 183. Arvid Strandberg
- 184. Elvira Löwenadler
- 185. Axel Josefson
- 186. Hampus Magnusson
- 187. Sarah Ullmark
- 188. Alva Doyle
- 189. Adam Johansson

ERSÄTTARE

- Monika Beiring
- Mats Abrahamsson
- Viktor Lundblad
- Edwin Friedlaender
- Björn-Ola Kronander
- Melina Gustafsson
- Angela Fast Torstensson
- Simon Wallin
- Nina Miskovsky
- Anneli Rhedini
- Angelica Lundgren Bielinski
- Daniel Andersson
- Torbjörn Colling
- Ulrika Blomg
- Ivana Westberg
- Philip Larsson
- Niklas Gardewik
- Margareta Broang
- Anders G Högmark
- Camilla Waltersson Grönvall
- David Josefsson
- Johan Hultberg

- 190. Tomas Ekberg
- 191. Annette Carlson
- 192. Björn Thodenius
- 193. Linn Brandström
- 194. Per Vorberg
- 195. Gustaf Josefon
- 196. Alexandra Ward Slotte
- 197. Isac Fridlund
- 198. Henrik Harlitz
- 199. Marie Kristiansen
- 200. Linda Jansson

- Ann-Sofie Alm
- Ellen Juntti
- Johanna Rantsi
- Jennie Wernäng
- Sten Bergheden
- Rickard Eriksson
- Charlotte Nordström
- Jan Ericson
- Ulrik Nilsson
- Sebastian Hellqvist
- Niklas Claesson
- Lena Jernehed
- Nina Öhrn
- Terese Blomqvist
- Anna Andersson
- Erik Lindqvist
- Dennis Alvdén

ÖREBRO LÄN (5)

OMBUD

- 201. Oskar Svärd
- 202. Ylva von Schéele
- 203. Ronnie Erhard
- 204. Amanda Lindgren
- 205. Magnus Stålberg

ERSÄTTARE

- Anna Nordqvist
- Bengt Svensson
- Maria Hedwall
- Cecilia Albertsson
- Milian Snekkerbakken

ÖSTERGÖTLAND (12)

OMBUD

- 206. Niklas Borg
- 207. Ingrid Cassel
- 208. Fredrik Sjöstrand
- 209. Sophia Jarl
- 210. Marie Morell
- 211. Mark Henriksson
- 212. Annette Olsson
- 213. Anna Nilsson

ERSÄTTARE

- Tommy Ählström
- Jonas Andersson
- Peter Karlsson
- Katharina Segerstéen
- Jan Owe-Larsson
- Per-Arne Fall
- Sandra Bårman
- Tommy Aarna

214.	Matilda Ekeblad	Lars Ahlm
215.	Maria Almesåker	Anwar Samuelsson
216.	Olle Ek	Joanna Sjölander
217.	Albin Huitfeldt	Emil Steen
		Olle Edborg
		John Weinerhall
		John Widegren
		Susanne Nordström
		Jessica Häggroth

VALBEREDNINGENS FÖRSLAG

VALBEREDNINGENS FÖRSLAG TILL PARTISTYRELSE PARTIORDFÖRANDE

Ulf Kristersson, Strängnäs omval

1:E VICE PARTIORDFÖRANDE

Elisabeth Svantesson, Örebro omval

2:E VICE PARTIORDFÖRANDE

Anna Tenje, Växjö omval

ORDINARIE LEDAMÖTER

Christofer Fjellner, Stockholm omval

Johan Forssell, Stockholm omval

Linda Frohm, Kalix omval

Mats Green, Jönköping omval

Marith Hesse, Partille nyval

Lars Holmin, Ulricehamn omval

Stina Höök, Säffle omval

Maria Malmer Stenergard, Nacka omval

Helena Nanne, Malmö nyval

Irene Svenonius, Täby omval

Gunnar Strömmer, Stockholm nyval

VALBEREDNINGENS FÖRSLAG TILL REVISORER

VALBEREDNINGENS FÖRSLAG TILL VERKSAMHETSREVISORER

Gunnar Hedberg, Uppsala	omval
Suzanne Frank, Växjö	nyval

VALBEREDNINGENS FÖRSLAG TILL ERSÄTTARE FÖR VERKSAMHETSREVISORER

Ulf Berg, Avesta	omval
Karin Axelsson, Hässleholm	omval

VALBEREDNINGENS FÖRSLAG TILL REVISIONSBOLAG

KPMG AB

samt

att informera partistämman om att revisionsbolaget har utsett den auktoriserade revisorn Alexandra Salomonsson som huvudansvarig revisor samt Mikael Käll som suppleant

PÅ MEDBORGARNAS SIDA

PROPOSITION 1

INNEHÅLL

PROPOSITION 1

- 40 INLEDNING**
- 41 STÄRK INDIVIDENS MÖJLIGHET TILL UPPRÄTTELSE**
- 44 STÄRKT SKYDD FÖR ÄGANDERÄTTEN**
- 46 STÄRKT RÄTTSSÄKERHET OCH MEDBORGARPERSPEKTIV**
- 47 VERKA FÖR EN MER TRÄFFSÄKER LAGSTIFTNING**
- 49 FÖRENKLAD ADMINISTRATION AV TILLSTÅND OCH TILLSYN**
- 50 AVSKAFFAT HOTELLTILLSTÅND**
- 51 OM REVISIONSPLIKTEN**
- 51 HÖJT TRÖSKELVÄRDE FÖR PROSPEKTSKYLDIGHET**
- 52 HÖJD OMSÄTTNINGSGRÄNS FÖR SKATTSKYLDIGHET FÖR MOMS**
- 52 LÄTTADE KRAV PÅ ARKIVERING AV FYSISKA KVITTON**
- 53 STYRELSELEDAMÖTER ÄR INTE ANSTÄLLDA**

- 54 MODERNISERAD ALKOHOLLAGSTIFTNING**
- 54 EFFEKTIVARE OFFENTLIG UPPHANDLING**
- 55 ÖKA VALFRIHETEN I OFFENTLIG SEKTOR**
- 55 ÖKA KONKURRENSEN VID OFFENTLIGA UPPHANDLINGAR**
- 56 ÖPPNA UPP FÖR INNOVATIONSLÖSNINGAR**
- 57 UPPMUNTRA ATT UTMANINGSRÄTTEN NYTTJAS**
- 57 EN MER DYNAMISK BOSTADSPOLITIK**
 - 58 ÖVERKLAGANDEN
 - 58 UNDERLÄTTA FÖR UTHYRNING AV PRIVAT BOSTAD
 - 59 EFFEKTIVISERING AV LANTMÄTERIFÖRRÄTTNINGAR
 - 60 FÖRENKLADE BYGGREGLER
- 61 PARTISTYRELSENS FÖRSLAG TILL BESLUT**
- 61 RESERVATIONER**

PÅ MEDBORGARNAS SIDA

INLEDNING

I ett fritt och civiliserat samhälle är statens roll tydlig, men begränsad. Samhällets styrka och motståndskraft vilar på medborgarnas ansvar och förmåga, men också på en stat som fullt ut fyller den funktion som bara staten kan fylla. Politikens mål är därför inte en stark stat, utan ett starkt samhälle. Det kräver i sin tur en stat som gör det den ska och gör det bra.

Frihet och ansvar. Ett moderat idéprogram för 2020-talet.

Moderaternas politik och vårt samhällsengagemang utgår ifrån att stärka den enskilda individens frihet utifrån det ansvar som var och en samtidigt ges. Våra värderingar formas av vår syn på människan och vi tror att fria individer som ges utrymme att förverkliga sina drömmar och mål skapar ett livskraftigt samhälle.

Statens makt ska vara väl avvägd för att inte leda till omotiverade inskränkningar av individers och företags frihet.

De reformer som genomförts i Sverige sedan 1990-talet har, på vissa områden, ökat medborgarnas möjligheter att råda över sina egna liv. Samtidigt finns många exempel på byråkratiska och missriktade regler som försvårar för enskilda och företag att styra sina liv och verksamheter, men även exempel på när medborgare upplever vanmakt i relationen till myndigheter.

Individers och företags frihet bör öka genom reformer för minskad regelbörda och en effektivare offentlig förvaltning med ökad respekt för äganderätten. I denna proposition föreslås ny moderat politik – en politik på medborgarnas sida. Sammantaget bygger förslagen på tilltron till att den enskilda individen och företaget är den bästa förvaltaren av sin egendom.

Det är politikernas uppgift att utforma regler som ger enskilda och företag förutsägbara och likvärdiga förhållningsregler där avvägd hänsyn tas till samhällets olika intressenter och frågor som att motverka brott. Men en allt för långt gången reglering begränsar individers och företags frihet och hämmar en positiv samhällsutveckling. För att öka Sveriges konkurrenskraft och förbättra landets företagsklimat lägger Moderaterna förslag för minskad regelbörda så människor får utrymme för sin skaparkraft och så att företagens resurser i större utsträckning kan läggas på kärnverksamheten.

Moderaterna presenterar en politik som främjar ett fritt, hållbart och konkurrenskraftigt Sverige. Moderaternas utgångspunkt är att fria individer skapar ett starkt samhälle. När nya reformer tas fram bör alltid politikens inverkan på den enskildes frihet vara en central faktor.

STÄRK INDIVIDENS MÖJLIGHET TILL UPPRÄTTELSE

Den som anser att en myndighet har missbrukat sin makt och vill få sin sak prövad i domstol har små möjligheter att få ekonomisk ersättning för att kunna anlita ett ombud eller en expert. Samtidigt kan myndigheterna använda egna eller externa ombud och experter med stor vana att hantera dessa processer. Det gör att vissa landar i en känsla av maktlöshet och misstro till rättsväsendet i dessa processer. Moderaterna vill skapa bättre balans mellan medborgarna och det allmänna.

I vanliga civilrättsliga tvister, till exempel kring hur avtal ska tolkas, där privatpersoner tvistar med varandra, eller med företag, avgörs målen vanligtvis i allmän domstol (tingsrätt som första instans). I dessa mål gäller som huvudprincip att den som förlorar målet får betala sina egna och motpartens kostnader för rättegången. De flesta har möjlighet att få ersättning ur sin hemförsäkring genom villkoren för rättsskydd. I vissa tvister kan det offentliga under vissa förutsättningar även ta en del av kostnaderna genom att bevilja rättshjälp.

I de fall en enskild åtalats och hamnar i ett brottmål som tilltalad gäller som huvudregel att om personen frikänns betalar staten hela rättegångskostnaden, inklusive den tilltalades ombudskostnader. Om den

1 tilltalade döms för brott kan denne tvingas betala kostnaderna för sitt eget
2 ombud. Typiskt sett täcker varken rättsskydd eller rättshjälp några kostnader
3 i dessa fall.

4
5 I de flesta fall när en enskild eller ett företag har en tvist med det allmänna
6 (vanligtvis kommunala och statliga myndigheter) avgörs frågan i en allmän
7 förvaltningsdomstol.

8
9 Idag är en huvudregel att parterna i en allmän förvaltningsdomstol får
10 bekosta sina egna kostnader för att driva processen (i vissa skattemål kan
11 ersättning utgå). Det innebär att den privatperson som väljer att anlita ett
12 ombud själv får betala kostnaden för ombudet även om hen skulle vinna i
13 domstolen. Å andra sidan behöver inte den enskilde betala för myndighetens
14 kostnader även om myndigheten skulle vinna i domstolen. Idag finns det
15 även en etablerad ordning att förvaltningsdomstolen ska agera för att
16 tillvarata den enskildes intresse, på ett sätt som inte gäller i allmän domstol.
17 Detta ska ses tillsammans med grundtanken att den enskilde därmed inte
18 ska behöva hjälp med ett eget ombud på det sätt som gäller i andra typer av
19 processer. Till skillnad från i civilrättsliga mål är möjligheten att få rättsskydd
20 via egen hemförsäkring ytterst begränsad. Detsamma gäller i än större grad
21 avseende rättshjälp.

22
23 Dagens ordning för förvaltningsrättsliga mål mellan enskilda och det
24 allmänna kan uppfattas som orättvis av den enskilde, som oftast inte kan få
25 ersättning för kostnaden att anlita ett ombud. Det innebär att personer med
26 svag privatekonomi missgynnas. De med hög lön eller pengar på banken
27 kan välja att betala ett ombud ur egen ficka för att få hjälp i en tvist med till
28 exempel Försäkringskassan eller socialnämnden, medan den som har små
29 ekonomiska marginaler får försöka klara sig på egen hand.

30
31 Det som gör de förvaltningsrättsliga målen speciella är också att det
32 allmänna (en kommun eller en myndighet) kan lägga hela sin tyngd och kraft
33 bakom en process när de driver ett ärende mot en enskild medborgare. Ofta
34 rör det sig om frågor som har stor betydelse för den enskilde till exempel
35 rätten till stöd eller beslut om utmätning av egendom. Även om det som
36 nämnts ovan finns en princip som säger att domstolen ska säkerställa att
37 den enskildes intressen värnas och utreds, och myndigheten ska agera
38 objektivt, kan det ändå vara svårt för den enskilde att föra sin talan utan

ombud och egna experter.

Frågan om hur rättegångskostnaderna ska fördelas och skyddet för enskilda i förvaltningsmål är inte ny. Det har berörts i utredningar och har även varit uppe för prövning i domstolar, inklusive Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen.

Det finns skäl att pröva hur medborgarnas ställning kan stärkas i konflikter med det allmänna i ingripande förvaltningsmål. En sådan stärkt rätt får dock inte utformas så att den undergräver gällande ordning om domstols utredningsskyldighet och myndighets objektivitet. Den får inte heller utformas så att den orsakar orimliga kostnader eller kan missbrukas för att hindra effektiv och legitim myndighetsutövning.

En möjlig avgränsning skulle kunna vara att kostnader täcks i ärenden där en dom skulle få en vägledande betydelse för liknande ärenden, så kallade prejudicerande dom. Det finns också skäl att överväga olika sätt att stärka rätten för enskilda att få ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsmål. Det skulle kunna ske genom utökad rättshjälp eller genom en reglering av i vilka måltyper eller situationer en domstol ska ges möjlighet att tillerkänna den enskilde ersättning för ombudskostnader.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ utreda hur den enskildes ställning emot det allmänna kan stärkas i förvaltningsmål

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1

STÄRKT SKYDD FÖR ÄGANDERÄTTEN

1
2 Det man äger det vårdar man. Det är för många ett långsiktigt åtagande
3 som går över generationer där nuvarande ägare tar ansvar för tidigare
4 generationers arbete och för kommande generationers möjligheter. En väl
5 reglerad ordning för äganderätten är en grundförutsättning för att enskilda
6 och företag ska förvalta, bruka och utveckla det man äger. Det i sin tur ger
7 arbetstillfällen, skatteintäkter, social sammanhållning och bidrar därmed till
8 en hållbar utveckling och tillväxt i hela landet.

9
10 Detta gäller inte minst inom skogsföretagandet. Långt ifrån alla skogsägare
11 bor nära sin skog, men ägandet i sig gör att man har kvar en förankring i
12 bygden och bidrar till den lokala utvecklingen. När skogsägare och andra
13 fråntas rätten att äga eller bruka sin egendom har det därmed långt större
14 påverkan inom flera områden än just det ekonomiska värdet på den förlorade
15 egendomen. Dessa perspektiv måste ges ett tydligt genomslag i de
16 författningar som direkt eller indirekt begränsar ägande- och brukanderätten.
17 Regleringen av äganderätten täcker ett stort område. I praktiken är dock
18 oftast när rätten till fast egendom begränsas som äganderättsproblematiken
19 blir särskilt tydlig.

20
21 Det är inte ovanligt att enskilda hindras från att bruka sin egendom på
22 det sätt som skett tidigare, utan att äganderättens i sig fråntas dem. Det
23 handlar ofta om bestämmelser inom miljölagstiftningen som sätter upp
24 restriktioner för hur pågående markanvändning inom jord- och skogsbruket
25 och fiskerinäringen ska ske. Då dessa restriktioner av lagstiftaren inte ses
26 som egentliga intrång i äganderätten ger de sällan rätt till ersättning. I detta
27 skärningsfält mellan miljölagstiftningen och äganderätten finns en stor
28 problematik. I fall som rör allt från strandskyddslagstiftningen till skydd för
29 fåglar i artskyddsförordningen och vattenskyddslagstiftningen uppstår en
30 mängd processer där enskilda upplever att de hamnar i en orimlig situation
31 gentemot det allmänna. Personer och företag kan plötsligt tvingas sluta
32 bruka mark och skog och istället för att erbjudas ersättning riskerar de böter
33 om de fortsätter med sin verksamhet.

34
35 Omställningen till ett hållbart samhälle kommer som vid all större
36 samhällsförändring, i vissa situationer, att kräva intrång på äganderätten
37 samt att få negativa konsekvenser för både tredje part och den lokala miljön.
38 Moderaterna måste i dessa situationer vara garant för att detta sker på ett

förutsägbart och rättssäkert sätt, samt att skälig kompensation för intrång ges.

För att någon ska kunna tvingas avstå sin egendom krävs enligt huvudregeln att detta sker för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse. Det krävs med andra ord ett ur samhällets perspektiv särskilt viktigt ändamål för att kunna ta den enskildes egendom i besittning mot dennes vilja. Ett exempel kan vara att mark behöver tas i anspråk för att Försvarsmakten ska bygga en radaranläggning på en viss plats eller att en ny järnväg ska anläggas. När denna typ av situationer uppstår ska enligt lag de som tvingas avstå sin egendom ersättas med 125 procent av marknadsvärdet av det som tas ifrån dem.

En brist i dagens grundlagsreglering av äganderätten är att det inte är i lag definierat vilka kriterier som ska anses motivera s.k. angelägna allmänna intressen. Detta skapar i sig ett utrymme för staten att motivera att nya och för stunden uppmärksammade behov ska kunna tränga undan den enskildes äganderätt. Det leder till en oförutsägbart och inte sällan en misstro hos enskilda gentemot samhällets föränderliga prioriteringar. Den moderatledda regeringen har uppmärksammat denna brist i lagstiftningen och beslutat utreda vilka generella förutsättningar som ska gälla för att en inskränkning i egendomsskyddet ska vara godtagbar.

Som en del i en förändrad syn på vilka generella förutsättningar som ska gälla bör det övervägas om det som ett grundkriterium ska prövas huruvida en åtgärd typiskt sett ger ett positivt resultat i en samhällsekonomisk kostnads-nyttoanalys. Och att det är först om så är fallet som åtgärden ska anses vara ett angeläget allmänt intresse och kunna inskränka någons äganderätt.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** kriterierna för i vilka situationer äganderätten ska inskränkas förtydligas och skärpas med krav på väsentlig samhällsnytta.
- att²** det övervägs om graden av samhällsekonomisk nytta av en åtgärdstyp kan vara en del i bedömningskriterierna för att avgöra vad som är ett angeläget allmänt intresse

STÄRKT RÄTTSSÄKERHET OCH MEDBORGARPERSPEKTIV

1
2
3 Enskilda medborgares hantering av ärende med det allmänna sker näst
4 intill undantagslöst genom kontakter med tjänstemän. Det kan handla om
5 tillståndsprocesser på kommunal nivå, bidragsansökningar hos statliga
6 myndigheter eller liknande. I de fall en enskild medborgare upplever att ett
7 ärende hanterats på ett felaktigt sätt väcks ofta frågan om vilket ansvar det
8 offentliga företrädare har.

9
10 Idag kan den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning
11 genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften
12 dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år.

13
14 I skadeståndslagen finns även bestämmelser om att staten eller en kommun
15 ska ersätta personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada, som vållas
16 genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i statlig eller kommunal
17 verksamhet. Det står i samma lag att staten eller en kommun ska ersättaren
18 förmögenhetsskada som vållats av att en myndighet genom fel eller
19 försummelse lämnar felaktiga upplysningar eller råd, om det med hänsyn till
20 omständigheterna finns särskilda skäl.

21
22 I praxis tillämpas bestämmelserna om tjänstefel och tjänstemannaansvar
23 relativt ofta, inte minst i ärenden som rör agerande inom polisväsendet samt
24 i landets domstolar.

25
26 Möjligheten att få skadestånd vid felaktig myndighetsutövning eller när
27 myndighet lämnat felaktiga upplysningar och råd nyttjas i ett brett spektrum
28 av ärendetyper.

29
30 Dagens regelverk till trots upplever medborgare inte sällan att deras
31 ärenden hanteras på ett bristfälligt, onyanserat och ibland helt felaktigt sätt
32 av företrädare för det offentliga och att det då är svårt att få upprättelse.
33 Att komma till rätta med detta problem skulle möjligen kunna ske genom
34 förändringar i relevant lagstiftning, men det kan även vara fråga om att
35 utveckla arbetssätt och attityd hos det allmänna.

36
37 Det finns flera goda exempel på hur man i både kommuner och myndigheter
38 på ett positivt sätt lyckats förändra det sätt som dess företrädare ser på sitt

uppdrag. Det handlar om kultur och ledarskap, men också om att öka tillgängligheten, förbättra bemötandet och om att säkerställa att handläggning sker inom en rimlig tid. Det har i sin tur över tid medfört att medborgarna då upplever att hanteringen av deras ärenden sker på ett bättre sätt, att man får ett rimligt bemötande. Formerna för hur myndigheter och kommuner utvecklar och förbättrar sina arbetssätt i relation till medborgare och företag varierar, där servicegarantier och kvalitetsdeklarationer är två exempel.

Moderaterna ser att det finns en tydlig potential att goda exempel sprids i den offentliga sektorn, samtidigt som det är viktigt att inte ovanifrån låsa fast vilka modeller som ska nyttjas. Det är dynamiken och friheten att kunna välja och förändra arbetssätt som kan leda till en kontinuerlig förbättring.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** fler myndigheter och kommuner löpande utvecklar sina arbetssätt i syfte att förbättra det övergripande målet att leverera god service och rättssäker ärendehantering som möter medborgares och företags behov
- att²** fler myndigheter och kommuner kontinuerligt delar goda exempel med varandra avseende hur de lyckats förbättra och utveckla sina arbetssätt i relation till medborgares och företags behov

VERKA FÖR EN MER TRÄFFSÄKER LAGSTIFTNING

Det finns en bred acceptans för att lagstiftning används som ett sätt att forma det samhälle vi lever och verkar i. Lagstiftning är en viktig del i den struktur som gör det möjligt för oss alla att veta vilka spelregler som gäller i relationen till andra. Det gör det möjligt att bedriva affärsverksamhet, ingå avtal med andra och det ger också möjlighet för samhället att beivra beteenden som lagstiftaren bedömt som icke önskvärda. Lagstiftning är också ett centralt verktyg för att värna enskilda och företags rättigheter. Ytterligare ett exempel på lagstiftningens betydelse ser vi i den offentliga förvaltningen.

1 Samtidigt finns exempel på lagstiftning som på grund av brister i sin
2 utformning sänker förtroendet för lagstiftaren, gällande lagar och samhället
3 stort. Orsaken till att lagstiftningen inte upplevs som rimlig handlar ofta om
4 att den förhindrar eller krånglar till sådant som får anses harmlöst eller rör
5 verksamhet med låg risk. I detta har Moderaterna ett ansvar för att hela tiden
6 utgå från medborgarens och företagens perspektiv för att lagstiftningen ska
7 vara effektiv och proportionerlig.

8
9 En bärande linje i detta perspektiv måste vara att lagstiftaren väger den
10 samlade nyttan med ytterligare lagstiftning mot den samlade kostnaden som
11 kan följa om normal och önskvärd verksamhet påverkas negativt.

12

13 Varje tänkbar risk eller skada bör inte elimineras med ny lagstiftning om
14 det samtidigt för med sig att positiva beteenden begränsas i en för stor
15 omfattning.

16

17 I flera fall finns en koppling till EU-gemensam lagstiftning som direkt, eller
18 genom så kallad överimplementering, påverkar enskilda och företag i
19 Sverige på ett oproportionerligt sätt. Exempel på detta är bestämmelserna
20 i dataskyddsförordningen (GDPR) som i allt väsentligt inte gör skillnad på
21 kraven för databehandling som ett stort multinationellt företag bedriver och
22 den som sker i till exempel en vägsamfällighet någonstans i Sverige. Ett
23 annat exempel är de i stort motiverade bestämmelserna för att motverka
24 penningtvätt men som till exempel slår orimligt mot små verksamheter med
25 ideell prägel, så som en idrottsklubb som vill öppna ett bankkonto.

26

27 Ett arbete behöver bedrivas för att så långt möjligt öka träffsäkerheten
28 i befintlig lagstiftning som på ett oproportionerligt sätt försvårar för
29 verksamhet med låg risk.

30

31 Det är samtidigt ett faktum att det är svårt att i efterhand backa tillbaka
32 lagkrav som beslutats. Därför måste det ständigt finnas en uppmärksamhet
33 kring dessa perspektiv när ny lagstiftning tas fram, inte minst vid
34 implementeringen av EU-lagstiftning. Som huvudregel ska EU-direktiv
35 implementeras på miniminivå när så är möjligt.

36

37

38

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹ det i samband med revideringar av redan beslutade författningar finns med ett perspektiv att regleringar som saknar en proportionalitet mellan författningens syfte och dess negativa effekter på eftersträvansvärd verksamhet ska förändras i syfte att åstadkomma en mer balanserad ordning.
- att² ny lagstiftning får en utformning som balanserar nytta och kostnad på ett rimligt sätt, för att förhindra att ny författning ger stora negativa effekter på legitim och önskvärd verksamhet med låg risk hos enskilda och företag.
- att³ EU-direktiv som huvudregel implementeras på miniminivå

FÖRENKLAD ADMINISTRATION AV TILLSTÅND OCH TILLSYN

Företag som har valt att certifiera sig mot en standard som redan har krav och tillsyn mot sig som motsvarar de krav tillsynsmyndigheten har bör kunna bli helt eller delvis befriat från tillsyn. Redan idag finns denna möjlighet inom livsmedelssektorn med reduktion av kontrollavgift genom tredjepartscertifiering. Denna modell och metodik bör utvecklas och där så är möjligt tillämpas inom fler områden.

Frågan om avgifter som företag och enskilda betalar för olika typer av tillstånd och tillsyn väcker många gånger frustration. Det handlar dels om att den som tvingas betala tycker att avgiftsnivån är oförsvärligt hög och dels om att det finns en oförståelse för varför en (tillsyns)avgift ska betalas trots att det inte skett någon tillsyn. Detta förekommer såväl i kommuners som myndigheters verksamhet. Moderaterna anser att för att det ska finnas en acceptans att betala denna typ av avgifter måste de upplevas som rimliga och berättigade. Att lägga över kostnaderna på ett skattekollektiv är sällan en bra lösning eller möjligt eftersom det då drabbar objekt som inte är berörda av åtgärden. Det vore även olyckligt eftersom det skulle minska incitamentet för kommunen eller myndigheten att hålla nere kostnaderna.

1 I denna fråga, liksom i andra delar som lyfts i denna proposition, ser
 2 Moderaterna att en avgörande faktor för att få till stånd en förändring ligger
 3 i att kommuner och myndigheter bygger upp en kultur av att hela tiden
 4 utveckla och effektivisera sin verksamhet. I detta fall för att kunna hålla nere
 5 kostnader för tillsyn och tillståndshantering. Det måste också finnas en
 6 genuin vilja att dela med sig och ta emot exempel på hur saker kan göras
 7 bättre, smidigare – och billigare. Sätten det kan ske på är rimligen många
 8 och det rör allt från planering och arbetsledning till användningen av ny
 9 teknik. I detta har moderatledda kommuner ett ansvar och en möjlighet. I
 10 en moderatledd regering bör detta även vara en naturlig del i dialogen med
 11 landets alla myndigheter.

12

13 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

14

15 **att¹** företag som omfattas av certifiering i ökad utsträckning ska kunna
 16 befrias från tillsyn och tillsynsavgift, i den utsträckning det kan
 17 ske utan att det leder till ökad risk för brottslighet och även i övrigt
 18 bedöms lämpligt

19 **att²** verksamhet med tillsyn och tillståndsverksamhet kontinuerligt
 20 utvecklas och effektiviseras, i syfte att hålla nere avgifter gentemot
 21 företag och enskilda

22 **att³** moderatledda kommuner är aktiva i att ta fram och sprida modeller
 23 och metodik som leder till att avgifter för tillstånd och tillsyn kan
 24 hållas så låga som möjligt

25

26

27 **AVSKAFFAT HOTELLTILLSTÅND**

28

29 Besöksnäringen, och de tillstånds- och tillsynsfrågor som dessa företagare
 30 behöver förhålla sig till, är ett typexempel på en bransch där företagare
 31 drabbas av regelkrångel i alldeles för hög grad. Ett konkret exempel är det
 32 särskilda hotelltillstånd som krävs för att bedriva hotellverksamhet. Trots att
 33 hotellen, precis som andra besöksnäringar, redan behöver uppfylla krav på
 34 exempelvis brandsäkerhet, behöver de alltså ytterligare tillstånd endast för
 35 att de vill erbjuda sina gäster övernattning. Ett avskaffande av tillstånd kan
 36 ersättas med en digital anmälningsplikt med låg avgift.

37

38

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ avskaffa hotelltillståndet och ersätta det med en digital anmälningssplikt

OM REVISIONSPLIKTEN

Alliansregeringen införde ett undantag från skyldigheten att anlita revisorer för företag upp till en viss storlek. Det innebär att Sverige, i likhet med övriga länder i EU, utnyttjar den möjlighet till sådana undantag som EU-rätten medger. Gränsvärdena för när revisor krävs är lägre i Sverige än i andra EU-länder, vilket gör att svenska företag har tyngre regelbörda och högre kostnader.

Samtidigt är revisionsplikten ett verktyg för att minska skatteundandragande och ekonomisk brottslighet. Flera analyser och utredningar har, bland annat av detta skäl, analyserat den svenska utformningen av undantaget från revisionsplikten för små företag. Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning som hade i uppdrag att föreslå ett avskaffande av undantaget.

I all brottsbekämpning krävs att kostnaderna för de åtgärder som vidtas uppvägs av nyttan. De analyser som genomförts kan inte visa att undantaget från revisionsplikten i någon nämnvärd utsträckning lett till ökad brottslighet. Mot den bakgrunden är det inte motiverat att avskaffa undantaget. Det vore däremot oförsiktigt att nu utvidga undantaget.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ undantaget från revisionsplikt för små företag ska finnas kvar och att gränsvärdena inte ska sänkas

HÖJT TRÖSKELVÄRDE FÖR PROSPEKTSKYLDIGHET

Värdepappersprospekt ska offentliggöras innan värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad. Tröskelvärdet

1 för prospektskyldighet ligger på en väsentligt lägre nivå i Sverige än såväl
 2 EU:s utgångspunkt som i andra EU-länder. Att upprätta ett prospekt innebär
 3 en stor administrativ börda och kostnader. Genom att höja tröskelvärdet
 4 skulle det dels bli enklare för små- och medelstora företag att ta emot
 5 investeringar, dels göra svenska företag mer konkurrenskraftiga jämfört
 6 med företag i andra EU-länder. På så sätt ökar även rörligheten av kapital
 7 inom EU. En förändring måste samtidigt utformas så att investerarskyddet
 8 är högt och att god informationsgivning och ett starkt förtroende för
 9 kapitalmarknaden upprätthålls.

11 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

12
 13 **att¹** höja tröskelvärdet för prospektskyldighet, med bibehållet
 14 investerarskydd, informationsgivningsnivå och förtroende från
 15 kapitalmarknaden

16

17

18 **HÖJD OMSÄTTNINGSGRÄNS FÖR** 19 **SKATTSKYLDIGHET FÖR MOMS**

20

21 Regler för momsbeskattnig är ett av våra mest komplicerade regelverk.
 22 Det är skatt som kostar mest att hantera för små företag, personer som gör
 23 tillfälliga frilansuppdrag, föreningar och "prova på"-företag. År 2022 höjdes
 24 omsättningsgränsen för skattskyldighet för moms till 80 000 kronor. Sverige
 25 har fortfarande en av de lägsta omsättningsgränserna i EU. En höjning skulle
 26 innebära en betydande förenkling för de allra minsta företagen.

28 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

29
 30 **att¹** en höjning av omsättningsgränsen för skattskyldighet för moms

31

32

33 **LÄTTADE KRAV PÅ ARKIVERING AV FYSISKA** 34 **KVITTON**

35

36 Enligt bokföringslagen behöver ett företag som gjort ett inköp och tar emot
 37 ett papperskvitto arkivera detta. Även om kvittot fotograferas eller scannas,
 38 behöver papperskvittot sparas, dock under en kortare tid. Om företaget

däremot tagit emot både ett fysiskt och elektroniskt kvitto får man välja vilket av det som ska aktiveras. Kravet för arkivering av fysiska kvitton borde lättas, till exempel genom att minska antalet år som ett fysiskt kvitto måste arkiveras om det istället kan lagras digitalt.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ kraven på att arkivera fysiska kvitton helt eller delvis avskaffas

STYRELSELEDAMÖTER ÄR INTE ANSTÄLLDA

Efter en dom i Högsta förvaltningsdomstolen gäller principen att en styrelseledamots ersättning ska likställas vid inkomst av tjänst. Därmed kan inte ledamöter fakturera arvode i eget bolag för styrelsearbete i externa bolag. En styrelseledamot ansågs då, oavsett grad av oberoende i förhållande till företaget, som utövandes ett personligt uppdrag, närmast att jämföra med anställning på deltid.

Synsättet har gjort att många tänkbara styrelseledamöter, som ofta är i slutet av sin yrkeskarriär, väljer att avstå det formella ansvar som också följer av styrelsearbete. Följden blir förlorad kompetens för de berörda bolagen, en kompetens som kan betyda mycket för de aktuella bolagens utveckling till en ringa kostnad både för bolagen i fråga och för statskassan.

Det går även att hävda att en ledamots ställning gentemot ett bolag tydligt skiljer sig från en anställd i samma bolag. Det ligger närmare tillhands att likställa styrelseledamotens ställning med bolagets revisor i detta hänseende, där sistnämnda som bekant regelmässigt fakturerar för utförda tjänster men samtidigt har ett personligt ansvar för sitt uppdrag.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ utreda möjligheten att styrelsearvode åter kan faktureras

MODERNISERAD ALKOHOLLAGSTIFTNING

Svensk alkohollagstiftning måste ses över för att förenklas och förtydligas för såväl den enskilde som för producenter och krögare.

Frågan om gårdsförsäljning är utredd, efter att ett tillkännagivande riktades av riksdagen till den förra regeringen om att tillåta gårdsförsäljning. Det har konstaterats att detta är möjligt att genomföra på ett sätt som inte skulle strida mot Systembolagets alkoholmonopol. Det är dags att tillåta gårdsförsäljning.

I många fall finns kommunala restriktioner kring hur och när restauranger får ha uteserveringar. Det kan tyckas märkligt att kommunen begränsar möjligheten att ha uteservering året runt. Att tillåta restauranger ha sina uteserveringar året runt ger krögarna möjlighet att investera i sina uteserveringar för att skapa en mötesplats under årets alla månader, vilket kan öka attraktiviteten för kommunen och besöksnäringen. Det handlar om att ge större frihet för företagen och bättre service för medborgarna.

För att få serveringstillstånd är det enligt alkohollagen ett krav på att ha "ett eget kök för tillredning av mat". Oavsett om man vill driva en lokal pub eller specialisera sig på tropiska drinkar, måste man alltså även ha ett eget kök som mat kan lagas i. Detta är ett onödigt krav som kan avskaffas.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** tillåta gårdsförsäljning
- att²** företag ska tillåtas bedriva uteservering året om
- att³** kravet på kök för tillredning av mat för att erhålla serveringstillstånd tas bort

EFFEKTIVARE OFFENTLIG UPPHANDLING

Anledningen till att det allmänna lyder under strikta regler i fråga om transparens och konkurrens vid upphandlingar är att möjliggöra granskning, ansvarsutkrävande och rättssäkerhet kring hur skattebetalarnas pengar används. Samtidigt kan alltför många och krångliga regler hämma konkurrensen och därmed leda till ineffektiv resursanvändning av allmänna

medel. Det är den paradoxen lagen om offentlig upphandling orsakar i sin befintliga form och därför behöver lagstiftningen ses över.

Krångliga regler, irrelevanta krav och omfattande administration har sedan länge skrämt bort många mindre företag från den offentliga upphandlingsbranschen. Samtidigt utgör den offentliga sektorn ett betydande segment som många företag skulle vilja sluta avtal med. Ytterligare ett hinder är att omfattningen av det som upphandlas offentligt många gånger är alltför stor för att en mindre aktör ska kunna delta. Därutöver förekommer osund konkurrens där offentligt finansierade verksamheter konkurrerar med privata bolag.

Genom minskat regelkrångel skulle fler aktörer få möjlighet att kliva in i budgivningen och därmed skulle konkurrensen vid offentliga upphandlingar öka.

ÖKA VALFRIHETEN I OFFENTLIG SEKTOR

Valfrihet och privata alternativ inom offentligt finansierade verksamheter har ökat människors frihet. Tyvärr har dessa system ibland missbrukats genom fusk eller ren brottslighet. Samtidigt som den moderatledda regeringen vidtar åtgärder för att motverka sådana avarter, finns ändå skäl att samtidigt ta tillvara de goda exemplen, och se om det finns områden där det är möjligt att öka valfriheten.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ se över möjligheterna för fler aktörer att konkurrera inom offentligt finansierade områden, där det kan ske med god kvalitet och kostnadskontroll

ÖKA KONKURRENSEN VID OFFENTLIGA UPPHANDLINGAR

Den offentliga sektorn i Sverige gör varje år inköp för motsvarande en sjättedel av landets BNP. Samtidigt är det sällsynt att mindre företag vinner

1 anbudsförfaranden. Att spridningen bland aktörer som vinner anbud är liten
 2 uppges vara en följd av att lagen om offentlig upphandling (LOU) är krånglig,
 3 särskilt för mindre företag med små administrativa resurser. Ytterligare ett
 4 problem är att projekten många gånger är stora vilket gör det svårare för
 5 mindre företag att delta. Sammantaget bidrar detta till att konkurrensen vid
 6 offentliga upphandlingar hämmas, vilket leder till dyrare och sämre anbud.

7
 8 Moderaterna anser därför att LOU ska ses över med syfte att förenkla
 9 lagstiftningen och därmed göra det möjligt för fler mindre företag att lägga
 10 anbud.

11 _____

12 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

13
 14 **att¹** LOU ses över med syfte att förenkla lagstiftningen

15

16

17 **ÖPPNA UPP FÖR INNOVATIONSLÖSNINGAR**

18

19 Ur ett innovationsperspektiv är det viktigt hur underlagen för offentliga
 20 upphandlingar ser ut. I underlagen kan upphandlaren beskriva den önskade
 21 produkt eller tjänst de vill köpa, men det är också möjligt att beskriva
 22 den funktion produkten ska uppfylla eller vilket problem den ska lösa, så
 23 kallad funktionsupphandling. Öppna underlag som fokuserar på funktion
 24 skapar möjligheter att få nya kreativa lösningar och produkter som en
 25 uppgiftsbaserad upphandling annars riskerar att gå miste om.

26

27 Moderaterna vill därför utveckla möjligheten för innovationsvänliga
 28 upphandlingar.

29

30 _____

31 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

32
 33 **att¹** dagens regelverk för att underlätta innovationsvänlig upphandling
 34 utvecklas ytterligare

35

36

37

38

UPPMUNTRA ATT UTMANINGSRÄTTEN NYTTJAS

Utmaningsrätten gör det möjligt för företag att utmana kommunala verksamheter men det är upp till kommunerna att avgöra om möjligheten skall införas eller ej. Endast 13 procent av kommunerna har valt att upprätta en utmaningsrätt och av dessa är skillnaden stor vad gäller hur ofta kommunens verksamhet utmanas av fristående aktörer. Att kommuner inte utmanas beror främst på bristande information och kunskap. Därmed riskerar kommunen att gå miste om potentiella förbättringar och effektiviseringar som sparar resurser och pengar.

För att utmaningsrätten ska nå sin fulla potential anser Moderaterna att man bör se över lagstiftningen gällande utmaningsrätten i syfte att få fler kommuner att införa denna. De kommuner som väljer att införa utmaningsrätten bör även marknadsföra möjligheten samt tydligt informera om utmaningsförfarandet.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹ utreda hur fler kommuner och regioner kan uppmuntras att införa utmaningsrätt
- att² möjligheterna med utmaningsrätt synliggöra

EN MER DYNAMISK BOSTADSPOLITIK

En fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för att människor ska kunna forma sina egna liv med möjlighet att bo och arbeta i hela landet. Marknaden bör erbjuda en flexibilitet och rörlighet för att möta människors behov av att anpassa sitt boende till livets olika skeenden. Så ser inte marknaden ut idag.

Moderaternas bostadspolitik syftar till att öka individens rätt över sin egendom, att underlätta för människor att ta sig in på bostadsmarknaden men också att kunna välja om man vill köpa eller hyra sin bostad.

Centralt för Moderaternas bostadspolitik är en effektiv planprocess, att tillgängliggöra mark och flexiblare byggregler.

ÖVERKLAGANDEN

Möjligheten att överklaga beslut om bygglov och detaljplaner är en förutsättning för äganderätten och envars rätt att ha inflytande i processer som påverkar dennes intressen. Samtidigt är det av stor vikt att möjligheten att överklaga inte missbrukas. Idag har det till följd av överklagandeproblematik blivit betydligt svårare för enskilda att få igenom sina bygglov i vissa kommuner och stadsdelar än i andra. Projekt fördröjs på ett sätt som alltför ofta inte kan anses skäligt, inte sällan då miljöorganisationer väljer att överklaga fattade beslut.

Idag kostar det inget att överklaga en detaljplan eller ett bygglov och därför finns det få hinder att överklaga. Det finns exempel på överklaganden som endast har till syfte att fördröja genomförandet av en plan eller kraftigt försena ett bygglov. Det innebär ofta fördyringar som i slutändan hamnar på det framtida priset på bostaden eller hyran. För att höja tröskeln till sådana överklaganden bör en avgift införas vid överklaganden.

Möjligheten för, framför allt, miljöorganisationer att överklaga beslut om bygglov och detaljplaner, som genom praxis utökats under senare, år bör därför ses över.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ utreda om intresseorganisationers möjlighet att överklaga detaljplaner och bygglov kan begränsas

att² införa en avgift vid överklagande av bygglov samt detaljplaner

UNDERLÄTTA FÖR UTHYRNING AV PRIVAT BOSTAD

Bostadsbristen är på många håll i Sverige utbredd och att bygga helt nytt tar tid. Därför måste vi använda det befintliga beståndet så effektivt som möjligt för att fler ska kunna få en bostad. Det kan uppnås genom att underlätta uthyrning av privatbostäder och öka utbudet i denna sektor.

Moderaterna anser att regelverken avseende byggnation ska ses över med syftet att underlätta anpassning av privatbostäder för uthyrning, men också för att stimulera nyproduktion av bostäder med uthyrningsdel.

Det kan handla om kraven för tillgänglighetsanpassning och möjlighet till bygglovsbefrielse för vissa åtgärder.

Tryggheten kan öka genom användandet av förmedlingstjänster som bistår med bland annat kreditkontroll, avtalsskrivning och försäkring, men utbudet av förmedlare är litet. Detta beror sannolikt på att det i lag är förbjudet att ta ut högre ersättning än 3000 kr vid yrkesmässig bostadsförmedling av en omöblerad eller möblerad lägenhet och 1 000 kronor för ett möblerat eller omöblerat rum. Dessa låga ersättningsnivåer har varit gällande under lång tid och behöver nu justeras upp.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ lagstiftningen avseende byggnation ses över i syfte att underlätta anpassning av privatbostad för uthyrning och för att stimulera nyproduktion av bostäder med uthyrningsdel

att² ersättningstaken för yrkesmässig förmedling av hyresrätter höjs

EFFEKTIVISERING AV LANTMÄTERIFÖRRÄTTNINGAR

Långa handläggningstider hos Lantmäteriet är en problematik som funnits under många år. Trots en lång rad utredningar, granskningar och initiativ har kötiderna inte minskat i någon större utsträckning. För vissa ärendetyper har det tvärt om fortsatt åt fel håll och det beror sannolikt på att det är en rad orsaker som gemensamt gör det svårt att komma tillrätta med dessa problem. En faktor som lyfts fram är en generell brist på utbildade lantmätare och andra kompetenser. Det faktum att (den statliga och kommunala) lantmäteriverksamheten i egentlig mening inte är utsatt för konkurrens lyfts som en annan delförklaring. Det finns sammantaget ett fortsatt behov av att pröva hur nya sätt att hantera fastighetsbildningsärenden som kortar handläggningstider kan komma på plats. Det ska dock ske i ljuset av att en stor del av lantmäteriverksamheten är mycket komplicerad samtidigt som det är beslut av offentligrättslig karaktär med stor påverkan på enskilda, företag och det finansiella systemet. Det är också viktigt att det framöver finns god lantmäterikapacitet i hela Sverige.

1 För att öka utbudet och därmed korta handläggningstiderna bör fler
 2 kommuner få regeringens godkännande att inrätta lantmäterimyndigheter.
 3 Det är även motiverat att möjliggöra för kommuner att i samverkan kunna
 4 upprätta en gemensam lantmäteriorganisation. Man bör se över möjligheten
 5 att tillåta privata aktörer i eget namn eller på uppdrag utföra uppgifter som
 6 idag är förbehållna de statliga och kommunala lantmäterimyndigheterna.

7 8 9 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

- 10
11 **att**¹ fler kommunala lantmäterimyndigheter inrättas
 12 **att**² möjliggöra inrättande av kommunala lantmäterimyndigheter i
 13 samverkan mellan flera kommuner.
 14 **att**³ det utreds hur fastighetsbildningsärenden som idag är förbehållna
 15 de statliga och kommunala lantmäterimyndigheterna kan utföras av
 16 privata aktörer i eget namn eller på uppdrag

17 18 **FÖRENKLAD E BYGGREGLER**

19
20 Boverkets byggregler är krångliga och inte särskilt flexibla. Det gör att
 21 bostadsbyggandet tar längre tid och samtidigt blir dyrare än nödvändigt.
 22 Regelverket kring buller och ljusinsläpp är både omfattande och komplicerat.
 23 Därtill är regelverket inte anpassat efter de boendes olika behov, vilket
 24 gör flera byggnationer onödigt dyra och ytineffektiva. Ett mer flexibelt
 25 regelverk hade gett mer effektiva planlösningar, lägre boendekostnader, ökat
 26 bostadsbyggandet och därmed möjliggjort för fler att hitta ett eget hem.

27
28 Moderaterna föreslår en generell översyn av byggreglerna, med syftet
 29 att göra dem mer flexibla för att möta efterfrågan. Moderaterna anser att
 30 detaljstyrningen har gått för långt och att den i alltför stor utsträckning
 31 hindrar bostadsbyggandet. En utredning av regelverket för buller och
 32 ljusinsläpp bör därför genomföras, därtill bör studentbostäder undantas
 33 från fler byggregler vilket skulle resultera i fler och billigare studentbostäder.
 34 Utöver bestämmelser i plan- och bygglagstiftningen, begränsas inte sällan
 35 möjligheten att etablera nya bostadsområden av andra konkurrerande
 36 riksintressen. Även om frågor rörande riksintressenas omfattning har
 37 analyserats tidigare, finns ett fortsatt behov av att se över gällande ordning,
 38 bland annat för att möjliggöra mer bostadsbyggande.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹ en översyn genomförs av bullerlagstiftningen i syfte att lätta på regelverket för att främja bostadsbyggandet
- att² en översyn genomförs av lagstiftningen som reglerar ljusinsläpp i syfte att lätta på regelverket för att främja bostadsbyggandet
- att³ studentbostäder blir en egen boendeform och ska undantas från fler byggregler för att öka utbudet av billiga och yteffektiva studentbostäder
- att⁴ en översyn genomförs av riksintressena och deras effekter på bostadsbyggandet

**PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR PARTISTÄMMAN
BESLUTA:**

- att anta propositionen

RESERVATIONER

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 55 rad 29 lägga till följande att-sats:

- att serveringstillstånd inte ska kunna begränsas till vissa tider om dygnet

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 55 efter rad 25 lägga till följande text:

Idag är det enbart primärvården i regionerna där lagen om valfrihet är obligatorisk. Det bör göras obligatoriskt inom större del av det offentliga.

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att ersätta att-satsen på s. 55 raderna 29-31 med följande:

1 **att** lagen om valfrihet blir obligatorisk inom större del av det offentliga

2
3 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 60 efter rad 38 lägga till
4 följande underkapitel:

5
6 **En friare hyressättning**

7 *Den stora kappen i hjulet för byggandet av hyresbostäder är*
8 *hyresregleringen. Den resulterar i en stor och dyr andrahandsmarknad där*
9 *hyresgästers skydd är svagt. För att få fart på byggandet av hyreslägenheter*
10 *behöver hyresregleringen avskaffas. Hyresgäster skydd bör säkras genom*
11 *rimliga regler gällande hyresavtal, exempelvis med vilken framförhållning*
12 *ett hyresavtal måste sägas upp, standardprinciper i avtalet för framtida*
13 *justeringar av hyran och möjlighet att få skäligheten av hyran prövad i*
14 *domstol. Om hyran, utan rimlig förklaring, är märkbart högre kan hyresvärden*
15 *tvingas sänka den.*

16
17 samt att därefter på s. 61 efter rad 14 lägga till följande att-sats:

18
19 **att** hyresregleringen avskaffas till förmån för ett system med friare
20 hyressättning och starkt avtalskydd för hyresgäster

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

**FÖREBYGGANDE
POLITIK
MOT UTANFÖRSKAP
OCH KRIMINALITET**

PROPOSITION 2

INNEHÅLL

PROPOSITION 2

68 INLEDNING

69 EVIDENSBASERAT ARBETE

73 FAMILJEN OCH HÄLSOVÅRD

75 DET FÖREBYGGANDE ARBETET BÖRJAR REDAN PÅ
MÖDRAHÄLSOVÅRDEN OCH BARNHÄLSOVÅRDEN

78 SATSA MER PÅ EVIDENSBASERADE
FÖRÄLDRASTÖDSPROGRAM

81 STÄRK KVINNORS SITUATION I UTSATTA OMRÅDEN

82 MER TILLGÄNGLIG VÅRD FÖR BARN OCH UNGA MED
PSYKISK OHÄLSA

85 SKOLA OCH FRITID

85 FÖRSKOLA

86 ÖKA INSKRIVNINGEN I FÖRSKOLAN

86 ALLA BARN I FÖRSKOLAN SKA MÖTAS AV PERSONAL
SOM KAN SVENSKA

I 87 IDENTIFIERA RISKBETEENDE OCH STÄRK KONTAKTEN
MED SOCIALTJÄNSTEN

87 DOKUMENTATION FÖR ATT STÖTTA BARNEN

88 GRUNDSKOLA OCH GYMNASIUM

- 88 IDENTIFIERA RISKBETEENDEN
- 88 NOLLTOLERANS MOT NORMBRYTANDE BETEENDE
- 88 INRÄTTA FLER AKUTSKOLOR
- 89 ÖKA SKOLNÄRVARON GENOM SKOLSOCIALA TEAM OCH FÖRSTÄRKT FÖRÄLDRAANSVAR
- 90 FRITID
- 90 FRITIDSGÅRDAR
- 91 IDROTT

93 SOCIALTJÄNSTEN

- 94 INFÖR SYSTEM FÖR ATT UPPTÄCKA BARN I RISKZONEN OCH RIV SEKRETESSHINDER
- 95 ÖKA FÖRTROENDET FÖR SOCIALTJÄNSTEN OCH MOTVERKA DESINFORMATION
- 96 UTVIDGA SOCIALTJÄNSTENS MÖJLIGHET ATT ANVÄNDA MELLANTVÅNG
- 97 FÖRSTÄRKT FAMILJEHEMSPLACERING
- 99 HEM FÖR VÅRD ELLER BOENDE (HVB)
- 100 STATENS INSTITUTIONSSTYRELSE (SIS)

102 PARTISTYRELSENS FÖRSLAG TILL BESLUT

102 RESERVATIONER

FÖREBYGGANDE POLITIK MOT UTANFÖRSKAP OCH KRIMINALITET

Alla barn och unga förtjänar en bra uppväxt och goda möjligheter att nå sin fulla potential

INLEDNING

Barn och unga är vår framtid. Att barn och unga får en bra och trygg uppväxt ökar sannolikheten för att de blir en del av samhället och minskar risken för utanförskap. Brottsförebyggande politik handlar om just detta, att ge barn och unga det stöd och den hjälp de behöver för att nå sin fulla potential.

Barn väljer inte sina föräldrar. Samhället har en skyldighet att hjälpa och stötta när barn riskerar att fara illa eller hamna snett och föräldrarnas förmåga inte räcker till. Det förebyggande arbetet är viktigt för det enskilda barnet, men i förlängningen också för hela samhället.

Alla barn ska ges bästa möjliga förutsättningar att forma sitt eget liv efter sina förutsättningar och förhoppningar. Barnen ska kunna göra sin egen livsresa och för denna är föräldrarnas stöd och vägledning grundläggande, men barn ska aldrig ärva föräldrars utanförskap eller kriminella värderingar.

Det finns ett stort behov av reformer som stärker barns trygghet. Barnens bästa ska vara vägledande i lagstiftningen, så att barnen blir egna rättighetsbärare. Barnets bästa ska alltid väga tyngre än de biologiska föräldrarnas rätt till barnet. Det är ett helt centralt paradigmskifte i svensk lagstiftning.

Vårt gemensamma samhälle kan inte blunda för att föräldrar i vissa fall inte klarar av att ta ansvar för sina barn. Då måste samhällets skyddsnät vara starkt. Det är vi inte bara skyldiga barnen i moralisk mening, utan det är vårt samhälles tydliga gemensamma ansvar. Det är samtidigt en viktig beståndsdel i det brottsförebyggande arbetet.

Vårt gemensamma samhälle kan inte blunda för att föräldrar i vissa fall inte klarar av att ta ansvar för sina barn. Då måste samhällets skydds nät vara starkt. Det är vi inte bara skyldiga barnen i moralisk mening, utan det är vårt samhälles tydliga gemensamma ansvar. Det är samtidigt en viktig beståndsdel i det brottsförebyggande arbetet.

Alla barn och unga har rätt att få känna trygghet. Den tryggheten växer sig starkare av att det finns såväl tillit till den egna familjen som att samhället bidrar till att alla barn och unga ges trygga uppväxtvillkor. Det är vår riktning och strävan. Allt annat vore att ha för låga ambitioner. Inget barn ska lämnas i sticket av samhället.

EVIDENSBASERAT ARBETE

De senaste åren har det skett en ökning av olika former av organiserad brottslighet. I våra nordiska grannländer talas det om "det svenska tillståndet" bland annat på grund av det stora antalet dödsskjutningar och sprängningar. Kriminella gäng kontrollerar hela områden och en tystnadskultur breder ut sig där människor inte vågar vittna.

Viktiga och nödvändiga förslag avseende straffskärpningar, fler poliser och bättre verktyg till polis och åklagare drivs av den moderatledda regeringen och ska bli verklighet före mandatperiodens slut. I dagsläget klaras enbart en av fyra dödsskjutningar upp. Det är inte värdigt en rättsstat att det i stor utsträckning är straffritt att begå lagens allvarligaste brott.

Samtidigt är det tydligt att nyrekryteringen och insocialiseringen av barn i en kriminell livsstil gör att repressiva förslag och en reaktiv politik inte är hela lösningen för att minska dödsskjutningarna. Under de senaste årens oroande utveckling med en allt mer utbredd gängkriminalitet har kriminaliteten också gått allt längre ner i åldrarna. Bland dem som frihetsberövats under den våldsvåg som präglat Stockholm under senare tid är en stor andel av de frihetsberövade under 18 år, under början av 2023 omkring 80 procent. Det är uppenbart att det förebyggande arbetet med fokus på unga måste förbättras som en del i kampen mot den grova organiserade brottsligheten.

1 Under lång tid har debatten om brottsförebyggande arbete präglats av ett
2 fokus på socioekonomisk status och ekonomisk ojämlikhet som förklaringar
3 till brottslighet. I det nationella brottsförebyggande programmet som
4 vänsterregeringen presenterade 2016 pekades ”välfärdspolitik för minskade
5 klyftor” ut som grunden för att motverka brottslighetens orsaker.
6 Brottsförebyggande rådet (Brå) har konstaterat att det inom forskningen
7 finns ”en samstämmighet om att socioekonomisk bakgrund inte utgör
8 en direkt orsak till brottsligt beteende”. Brå konstaterar att sambandet
9 beror på andra riskfaktorer som i olika grad samvarierar med familjens
10 socioekonomiska förutsättningar. Riskfaktorer som Brå belyser är
11 föräldrarnas uppfostringsförmåga, skolproblem och umgänge med brottsliga
12 kamrater. Riskfaktorer kopplade till individen är brottstillåtande attityder och
13 impulsivitet.¹

14

15 För att lyckas med det brottsförebyggande arbetet måste inriktningen
16 därför ändras från att huvudsakligen fokusera på ekonomisk omfördelning,
17 resurser och generella sociala reformer till att fokusera på att påverka
18 individegenskaper och jobba evidensbaserat med förebyggande insatser.
19 Moderaterna har aviserat ett systemskifte i straffrätten. Det krävs ett
20 systemskifte även på det brottsförebyggande området och när det handlar
21 om barnens bästa i form av att vara egna rättighetsbärare.

22

23 Ett utanförskap som går i arv skapar ett samhälle som blir fattigare och
24 är en grogrund för kriminalitet och destruktiva livsval. Social utsatthet och
25 utanförskap är förödande framför allt för den som drabbas, men också för
26 samhället i stort. Vuxnas utsatthet riskerar nämligen regelmässigt att också
27 bli barns utsatthet. Att växa upp med föräldrar som inte går till jobbet får
28 aldrig vara början på ett liv där man själv heller aldrig gör det. Inget barn ska
29 behöva känna att livets möjligheter är uttömda redan innan det börjat på
30 allvar. Barn från alla möjliga bakgrunder och familjeförhållanden kan hamna
31 snett någon gång i livet. Då måste det finnas en långsiktig politik som fångar
32 upp, stöttar och arbetar förebyggande.

33

34

35

36

37 ¹ Brottsförebyggande rådet (2023), Socioekonomisk bakgrund och brott, Rapport 2023:3.

38

Idag bedrivs förebyggande arbete ofta inom ramen för olika typer av projekt. 1
 Det måste upphöra, förebyggande arbete ska inte ses som korta sidoprojekt. 2
 Det brottsförebyggande arbetet bör vara långsiktigt, brett och ske inom 3
 ramen för den ordinarie verksamheten i kommuner och andra relevanta 4
 verksamheter. Det brottsförebyggande arbetet ska vara obligatoriskt 5
 för kommunerna. En viktig princip för Moderaterna är att insatser ska 6
 vara effektiva och ge resultat. Därför behövs uppföljning samt forskning 7
 på effekterna av olika insatser. Förebyggande arbete kan genomföras i 8
 projektform när syftet är att pröva och utvärdera nya metoder och insatser. 9
 Vid goda resultat bör metoden implementeras i den ordinarie verksamheten. 10
 För att säkerställa att förebyggande åtgärder ger resultat bör det alltid 11
 planeras för en utvärdering och uppföljning. 12

Det brottsförebyggande arbetet sker i huvudsak på kommunal och regional 14
 nivå. I verksamheter så som mödravården, barnhälsovården, förskolan, 15
 skolan, fritidsverksamheten och socialtjänsten sker mycket viktigt arbete 16
 som också kan verka brottsförebyggande. Riksdagen har nyligen beslutat att 17
 kommunerna ska ha ett lagstadgat brottsförebyggande ansvar. I lagen anges 18
 att arbetet ska vara kunskapsbaserat. 19

Samtidigt saknas det ett professionellt forsknings- och utvecklingsstöd 21
 till kommuner och lokala aktörer som bistår med just evidens- och 22
 effektbaserade kunskaper om lokala åtgärder. Brå har genom åren i princip 23
 överlämnat till kommunerna att själva ta reda på och avgöra vad som 24
 orsakar brott och vad som bidrar till människors brottsbenägenhet samt hur 25
 detta bäst kan motverkas. Det kan fungera när det gäller att hantera vissa 26
 mindre allvarliga ordningsstörningar, men inte för att åtgärda och förebygga 27
 allvarigare problem som gängskjutningar och partnervåld. 28

För att metoder och insatser ska kunna utvecklas och utvärderas på ett bra 30
 sätt behöver kommunerna forskningsstöd i sitt brottsförebyggande arbete. 31
 Det behövs ett tydligare nationellt stöd till kommunernas brottsförebyggande 32
 arbete. Polismyndighetens FoU-verksamhet är begränsad och i huvudsak 33
 fokuserad på utveckling av nya redskap, snarare än effektutvärdering av 34
 arbetssätt. Brottsförebyggande rådets (Brå) uppdrag bör därför utvecklas 35
 och prioriteras i de delar som syftar till att utvärdera brottsförebyggande 36
 reformer och åtgärder samt sprida befintlig evidens. 37

1 Bortom skärpt lagstiftning, organisatoriska reformer och ett evidensbaserat
2 förebyggande arbete som fokuserar på tidiga insatser behövs även ett tydligt
3 upprätthållande av svenska normer och värderingar. Under många år har
4 Sverige formats av en kultur som präglas av laglydnad, tolerans, rationalitet,
5 samförstånd och vänlighet. Nu hotas samhällets grundläggande normer av
6 gangsterkultur och gängvåld. Enligt polismyndighetens bedömning beror
7 en stor del av det grova våldet på personlig status eller prestige.² Vi har ett
8 gemensamt ansvar för att förtydliga vilka normer och värderingar som råder
9 i Sverige för att samhället ska fortsätta att utvecklas i en demokratisk och
10 fredlig inriktning.

11
12 En kultur, där individens och familjens heder och ära är viktigare än att
13 respektera samhällets lagar och värderingar, dominerar i stora grupper i
14 Sverige. Vår moral påverkas mer än något annat av det lokalsamhälle vi tillhör
15 och den kultur som där råder.³

16
17 Den stora invandringen till Sverige och den bristande integrationen har
18 skapat nya, tidigare okända problem i form av hedersrelaterat våld och
19 förtryck. Vi har varit dåligt rustade för att hantera dessa nya problem och
20 ännu sämre på att jobba förebyggande i hedersrelaterade frågor. Den
21 absoluta merparten av det förebyggande arbetet ansvarar kommunerna för,
22 vilket resulterar i att en del kommuner har ett välutvecklat och strategiskt
23 arbete med frågorna medan andra kommuner inte har något av detta. Det
24 bör ställas tydligare krav på alla kommuner att arbeta förebyggande kring
25 hedersrelaterat våld och förtryck och att ha en konkret handlingsplan för
26 detta.

27
28 Ett effektivt och väl fungerande förebyggande arbete hjälper barn att nå sin
29 fulla potential samtidigt som det minskar brottsligheten och otryggheten i
30 samhället i stort. Många av de tidiga insatser som sker har därför i första
31 hand ett annat syfte än att vara brottsförebyggande, exempelvis att säkra
32 att barn får en trygg uppväxt, en bra skolgång och en meningsfull fritid, men
33 motverkar i förlängningen också kriminalitet.

34

35

36 ² <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2023/januari/utveckling-skjutningar-och-sprangningar-2022/>.

37 ³ Per-Olof H. Wikström (2023). När brott blir ett acceptabelt handlingsalternativ, Stockholms

38 Handelskammare.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR

att¹ kommunernas brottsförebyggande arbete ska stöttas med ett utvecklat nationellt stöd som är mer konkret rådgivande och innefattar orsaksanalys

att² Brås uppdrag ska utvecklas och prioritera de delar som syftar till att utvärdera brottsförebyggande reformer och åtgärder samt sprida befintlig evidens

att³ kommuner ska ha ett aktivt och evidensbaserat arbete för att motarbeta hederskultur samt hedersrelaterat våld och förtryck

FAMILJEN OCH HÄLSOVÅRD

De allra flesta föräldrar vet vad som är bäst för just deras barn. Ett gott föräldraskap är samhällets allra bästa brottsförebyggande resurs. Med en empatisk och närvarande fostran har föräldrar stora möjligheter att bidra till en god social utveckling och bland annat lägga grunden för starka band till centrala delar av samhället såsom förskola, grundskola, gymnasieskola, idrottsföreningar, kulturella aktiviteter och andra delar av civilsamhället.⁴ Forskning visar att de som tidigt börjar begå brott tenderar att begå fler brott, att ha längre brottskarriärer och att vara överrepresenterade bland de som begår de grövsta brotten. Därför är det viktigt med tidiga insatser.

Redan tidigt i barndomen läggs grunden för personliga egenskaper. När individegenskaperna väl är grundlagda är de relativt stabila över tid. Det är därför lättast att påverka utvecklingen av personliga egenskaper under de första levnadsåren. Påverkansmöjligheterna avtar sedan, utan att det går att ange en borte åldersgräns.⁵ Ökad kunskap om risk- och skyddsfaktorer kan bidra till förståelse kring utveckling av normbrytande beteende bland barn och unga. De bakomliggande orsakerna till brottslighet är komplexa där olika riskfaktorer kan samspela, utlösa och påverka varandra. Det är vedertaget att riskfaktorer har en så kallad kumulativ effekt.

⁴ <https://www.svtstatic.se/image-cms/svtse/1504106251/svts/article14994616.svt/BINARY/PO%20Wikstr%C3%B6ms%20f%C3%B6rslag.pdf>, s. 65

⁵ <https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1410104/FULLTEXT01.pdf>, s. 17.

1 Mot bakgrund av ovanstående är det viktigt att det brottsförebyggande
2 arbetet också inriktas på tidiga förebyggande insatser. Med tidiga insatser
3 öppnas också möjligheten för samhället att erbjuda stödjande insatser,
4 snarare än åtgärder av repressiv karaktär. Tidiga åtgärder kan minska
5 brottsbenägenheten genom att stärka barns självkontroll och stötta föräldrar
6 i deras föräldraroll. Men det handlar också om att hjälpa och stötta barn och
7 unga till en ljus framtid. Familjen blir här en av de viktigaste aktörerna i det
8 arbetet.

9
10 Forskningen pekar på vikten av föräldrarnas förmåga till omsorg som en
11 viktig faktor i den socialiseringsprocess som börjar redan vid födseln
12 och som sedan kommer att forma barnet under de första levnadsåren.
13 Föräldraförmågan kan både minska och öka risken för en kriminell
14 utveckling. Riskfaktorer hos föräldrar är bland annat kriminalitet, missbruk,
15 psykisk sjukdom eller bristande omsorgsförmåga av andra skäl.⁶ En
16 riskfamilj är alltså en sådan familj där föräldrarna har stora sociala eller andra
17 problem.

18
19 Barn som växer upp i utanförskapsområden konfronteras med riskmiljöer
20 i högre utsträckning än andra barn. Föräldrarnas fostrande roll är också
21 svårare än för föräldrar i områden där det inte föreligger samma riskmiljöer.
22 Med riskmiljö menas områden där de boende domineras av socialt och
23 ekonomiskt resurssvaga invånare och där den sociala stabiliteten är
24 låg, till exempel på grund av hög inflyttning och utflyttning eller att de
25 boende har starkt skilda sociala och kulturella bakgrunder.⁷ En riskmiljö
26 är alltså bostadsområde där de sociala problemen är större än i andra
27 områden.⁸ Även skolan får en svårare uppgift eftersom andelen elever med
28 problembeteenden blir större än i områden där riskmiljöer inte föreligger i
29 samma utsträckning.

30
31 Framtiden för ett land står att finna i hur man agerar för sina barn. Den
32 värdegrund ett samhälle står på när det gäller alla barns lika värde och vilka
33 förutsättningar dessa barn får att skapa sig en framtid i gemenskap med

34
35 ⁶ <https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1410104/FULLTEXT01.pdf>, s.17.

36 ⁷ <https://www.svtstatic.se/image-cms/svtse/1504106251/svts/article14994616.svt/BINARY/PO%20Wikströms%20förslag.pdf>, s. 66.

37
38 ⁸

andra utgör själva fundamentet till hela samhällets utveckling. Ett riktigt framgångsrikt brottsförebyggande arbete börjar med att alla barn oavsett bakgrund ges goda möjligheter att starta sin egen livsresa med ögon, öron och sinnen fyllda av hoppfullhet. Inget barn föds till kriminell. Inget barn väljer sina föräldrar. Inget barn ska behöva vara rädd i sitt eget hem. Inget barn ska behöva vistas i kriminella miljöer. Det ska vara utgångspunkten i det förebyggande arbetet.

DET FÖREBYGGANDE ARBETET BÖRJAR REDAN PÅ MÖDRAHÄLSOVÅRDEN OCH BARNHÄLSOVÅRDEN

För det tidiga förebyggande arbetet inriktat mot riskfamiljer och riskmiljöer spelar mödrahälsovården och barnhälsovården en stor roll.⁹

Mödrahälsovård erbjuds alla blivande föräldrar under graviditeten. Målsättningen med föräldraskapsstöd inom mödrahälsovården är bland annat att främja barns hälsa och utveckling och att stärka föräldrars förmåga att möta det väntade barnet. När en kvinna väntar barn erbjuds hon enskilda möten vid upprepade tillfällen tillsammans med en barnmorska. Som komplement till detta finns det också föräldraskapsstöd i grupp som erbjuds genom mödrahälsovården.

Mödrahälsovården bör sträva efter att utjämna skillnader i hälsa och bidra till att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet, särskilt för de som är ekonomiskt och socialt utsatta, har annan kulturell bakgrund, språksvårigheter eller lever i utanförskap.¹⁰ Detta innebär i sin tur att verksamheten i högre utsträckning än idag bör målgruppsanpassas. Enligt Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har hembesök under graviditeten en positiv effekt på föräldraförmågan och barnets hälsa.¹¹ Mödrahälsovården bör därför få i uppdrag att genomföra kontinuerliga hembesök hos i första hand förstföderskor från belastade socioekonomiska

⁹ <https://www.svtstatic.se/image-cms/svtse/1504106251/svts/article14994616.svt/BINARY/PO%20Wikstr%C3%B6ms%20f%C3%B6rslag.pdf>, s 65-67.

¹⁰ <https://mfof.se/download/18.78bdeb3e17e98c36ecf51ac7/1643815687376/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20MFoF%202022-02-02.pdf>, s. 11. ff.

¹¹ <https://mfof.se/download/18.78bdeb3e17e98c36ecf51ac7/1643815687376/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20MFoF%202022-02-02.pdf>, s. 14.

1 miljöer. Modellen bör utformas efter redan etablerade, evidensbaserade
2 program så som exempelvis Nurse-Family Partnership.¹² Inspiration kan
3 tas från den så kallade Rinkebymodellen som är ett hembesöksprogram i
4 samarbete mellan barnhälsovården (BHV) och socialtjänsten.¹³ Effekten i ett
5 nationellt kontext bör därefter utvärderas.

6
7 Föräldrastödsprogram har visat sig ge god effekt när de riktas till familjer där
8 det finns en ökad risk för att barn ska utveckla ett utåtagerande beteende
9 och familjer med barn som har ett utåtagerande beteende.¹⁴

10
11 MFoF bedömer vidare att mödrahälsovården i större utsträckning behöver
12 nå ut med erbjudande om föräldraskapsstöd.¹⁵ Med fler hembesöksprogram
13 inom ramen för mödrahälsovården är förhoppningen att nå fler inom
14 målgruppen. Med riktade insatser för att särskilt nå gravida i utsatta
15 områden finns också möjlighet att bygga ett förtroende och en förståelse av
16 vikten att även gå med sitt barn till barnhälsovården.

17
18 Barnavårdscentralens besök har hög täckningsgrad. Den höga
19 täckningsgraden gäller främst spädbarnstiden, medan den sjunker bland
20 de lite äldre barnen. Följsamheten till BHV-programmet är dock lägre i
21 socioekonomiskt utsatta områden, enligt Socialstyrelsen.¹⁶ Forskning visar
22 att barn som utreds av socialtjänsten och placeras i familjehem ofta har
23 hälsoproblem. Det kan handla om sämre tandstatus, lägre vaccinationsgrad
24 och övervikt. Barnhälsovården måste göra mer för att nå ut till riskgrupper
25 för att alla barn ska ha möjlighet till bästa möjliga hälsa i enlighet med
26 barnkonventionen. Med hembesöksprogram via mödravårdscentralen i
27 utsatta områden är förhoppningen att inskrivningsgraden på BVC ökar.

28
29 ¹² <https://mfof.se/download/18.78bdeb3e17e98c36ecf51ac7/1643815687376/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%2f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20MFoF%202022-02-02.pdf>, s. 14.

30
31 ¹³ <https://ki.se/media/77454/download>.

32
33 ¹⁴

34 ¹⁵ <https://mfof.se/download/18.78bdeb3e17e98c36ecf51ac7/1643815687376/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%2f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20MFoF%202022-02-02.pdf>, s. 12.

35
36 ¹⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-10-7556.pdf>, s. 7.

Det är olyckligt, inte minst för barnen, när familjer inte tar del av BHV-programmet eller kommer till BVC, trots upprepade kontakter och försök att förmå föräldrarna att delta. Här bör samhällets aktörer lägga än större fokus på att förändra detta. Obligatorisk språkscreening bör också införas på BVC, som ett verktyg för bättre integration.

Enligt det nationella BHV-programmet görs hembesök till alla när barnet är nyfött och när barnet är åtta månader.¹⁷ Enligt Socialstyrelsens nationella kartläggning av barnhälsovården erbjuder vissa regioner utökade hembesöksprogram, medan andra inte gör det. Tretton regioner uppgav att de erbjuder detta och fyra regioner uppgav att de inte erbjuder det alls. I de regioner som erbjuder utökade hembesöksprogram varierar programmets utformning och innehåll, som exempelvis antalet hembesök och i vilken utsträckning förebyggande socialtjänst eller andra kompetenser är involverade.¹⁸ Just nu pågår ett pilotprojekt runt om i Sverige med Rinkebymodellen som förlaga, för ett utökat hembesöksprogram i utsatta områden. Projektet ska utvärderas av en oberoende aktör under 2023 och 2024.¹⁹ Beroende på vad utvärderingen av pilotprojektet visar bör en nationell implementering av programmet införas i utsatta områden.

Tillsammans med en eventuell nationell implementering av Rinkebymodellen bör även bemanningen på BVC i utsatta områden förstärkas. Enligt MFoF behövs det bättre förutsättningar för att kunna erbjuda barn och familjer i socioekonomisk utsatthet insatser efter behov inom barnhälsovården. Det kan exempelvis handla om ökad bemanning av BVC-sjuksköterskor och andra kompetenser som logoped, dietist, psykolog och tandvård. Därutöver behövs utökade hembesöksprogram i samverkan med förebyggande socialtjänst, kompetensutveckling och fortbildning för BHV-personal, insatser för kommunikationsutveckling, språkstimulans och metoder för att identifiera enskilda barn och familjer med behov av psykosocialt stöd och

¹⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-10-6889.pdf>, s. 56.

¹⁸ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-10-6889.pdf>, s. 57.

¹⁹ <https://www.dagensmedicin.se/specialistomraden/barnsjukvard/rinkebymodellen-ska-spridas-i-landet/>.

1 föräldraskapsstöd.²⁰ Därför bör en särskild satsning göras på personal och
2 kompetens på BVC i utsatta områden.

3
4 Det är inte lätt att vara förälder. Att dessutom vara förälder i en ny kultur och
5 ett nytt samhälle kan många gånger vara mycket svårnavigerat. Även om det
6 är osäkert i vilken omfattning det sker förekommer det beskrivningar av att
7 barn hotar sina föräldrar med att involvera socialtjänsten om föräldrarna inte
8 tillgodoser barnets vilja, så som att exempelvis få vara ute hur länge de vill på
9 kvällen. BVC spelar här en viktig roll i att informera och stötta föräldrar i att
10 det är viktigt att sätta upp regler för sina barn – och att det inte utgör någon
11 grund för att barnet skulle “tas ifrån” familjen. Den typen av information bör
12 förstärkas inom ramen för BVC-besöken i utsatta områden.

13
14 Tidiga insatser är centrala. Familjecentraler, som syftar till samverkan och
15 samordning av resurser mellan vanligtvis kommunen och regionen, bör
16 etableras i större utsträckning. Basen är mödra- och barnhälsovården i
17 samverkan med öppen förskola samt en förebyggande socialtjänst, men
18 ytterligare aktörer kan förekomma. En familjecentral bedriver en verksamhet
19 som är hälsofrämjande, tidigt förebyggande och stödjande. Erfarenheterna
20 från sådana familjecentraler både i Sverige och i andra länder har varit
21 mycket goda men fler sådana behövs och då krävs ett långsiktigt och
22 uthålligt arbete.²¹

23

24 **SATSA MER PÅ EVIDENSBASERADE** 25 **FÖRÄLDRASTÖDSPROGRAM**

26 Selektiva föräldrastödsprogram kan hjälpa familjer och barn när svår
27 trotsighet och aggressivitet har uppstått. Hos barn med tidig debut av
28 allvarlig beteendeproblematik, som exempelvis trotsighet, svårighet att knyta
29 an till vänner och aggressiva utbrott, finns en ökad risk att problematiken
30 kvarstår upp till tonåren med en risk för att problematiken eskalerar. Med
31 hjälp av stödprogram till föräldrar kan en sådan utveckling ofta stoppas.
32 En grupp forskare från Karolinska institutet, Lunds universitet och Örebro

33

34 ²⁰ <https://mfof.se/download/18.78bdeb3e17e98c36ecf51ac7/1643815687376/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%2f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20MFoF%202022-02-02.pdf>, s. 17.

37 ²¹ [https://familjecentraler.se/wp-content/uploads/2020/10/Familjecentral-Kartlaggning-och-](https://familjecentraler.se/wp-content/uploads/2020/10/Familjecentral-Kartlaggning-och-kunskapsöversikt-Socialstyrelsen-2008.pdf)
38 [kunskapsöversikt-Socialstyrelsen-2008.pdf](https://familjecentraler.se/wp-content/uploads/2020/10/Familjecentral-Kartlaggning-och-kunskapsöversikt-Socialstyrelsen-2008.pdf).

universitet jämförde fyra vanliga föräldrastödsprogram och kom fram till att samtliga utvärderade föräldrastödsprogram förbättrade barnens beteende.²²

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har granskat föräldrastödsprogram och konstaterar att dessa kan minska utagerande beteende hos barn i åldrarna två till nio år när de riktas till familjer där det finns en ökad risk att barn ska utveckla ett utagerande beteende, familjer med barn som har ett utagerande beteende och familjer som redan får behandling för sitt barns utagerande beteende.²³

SBU har funnit att det finns indikationer på att föräldrastödsprogram som förmedlas i skolmiljö används i låg utsträckning i Sverige. Av de två utvärderade programmen har det ena visat goda resultat i SBU:s senaste rapport och det andra har visat goda resultat i tidigare studier.²⁵ Mot denna bakgrund ser Moderaterna positivt på att föräldraskapsstöd i större utsträckning förmedlas i skolmiljö.

Vidare har Socialstyrelsen tagit fram ett kunskapsstöd med rekommenderade insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott för barn mellan 6–17 år. Socialstyrelsen har utfärdat rekommendationer om vilket stöd som socialtjänsten i kommunerna bör erbjuda, baserat på vetenskapligt utvärderade insatser. Exempelvis rekommenderas att socialtjänsten erbjuder multimodala KBT-baserade färdighetsprogram för barn mellan 6–11 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende. Detta har tidigare inte använts i socialtjänsten och är därför nytt i en svensk kontext.²⁶

²² <https://ki.se/forskning/det-behovs-ett-nationellt-helhetsgrepp-pa-foraldrastodsprogram>.

²³ [https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3cecf/1574402905004/foraldrastodsprogram-vid-utagerande-beteende-hos-barn_-effekter-och-verksamma-komponenter%20\(2\)%20\(1\).pdf](https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3cecf/1574402905004/foraldrastodsprogram-vid-utagerande-beteende-hos-barn_-effekter-och-verksamma-komponenter%20(2)%20(1).pdf), s. 4-5.

²⁵ <https://www.sbu.se/sv/publikationer/SBU-utvarderar/program-for-att-forebygga-psykisk-ohalsa-hos-barn2/?lang=sv>, s. 6.

²⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2021-11-7626.pdf>, s. 49ff.

1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) menar att de
2 befintliga föräldrastödsprogrammen har svårt att nå ut till vissa föräldrar, det
3 rör sig exempelvis om föräldrar som invandrat eller har bristande förmåga att
4 fullgöra sitt föräldraansvar tillfälligt eller över tid. Myndigheten menar att
5 det behövs en bred samverkan och samordning mellan alla aktörer för att nå
6 ut till alla föräldrar och förebygga riskfaktorer samt stärka skyddsfaktorerna
7 runt barnen och föräldrarna.²⁷ Man bör därför arbeta med att säkerställa
8 att information om samt deltagandet i föräldrastödsprogram når ut även till
9 dessa föräldrar.

10
11 MFoF skriver i sina slutsatser i handlingsplanen för brottsförebyggande
12 föräldraskapsstöd att föräldraskapsstöd erbjuds i högre utsträckning till
13 blivande föräldrar och när barnen är små, men att stöd också måste erbjudas
14 under hela barnets uppväxt. Därtill att det stöd som erbjuds måste vara
15 evidensbaserat och att det krävs uppföljning och utvärdering av de insatser
16 som görs. För detta krävs en samordnande nationell funktion som kommuner
17 och regioner kan luta sig mot.²⁸

18
19 Att utvärdera programmets utformning och effektivitet är grundläggande för
20 att säkerställa effekt och kostnadseffektivitet. De bör också kontinuerligt på
21 ett vetenskapligt sätt utvecklas, bland annat med ökat fokus på att främja en
22 brotts hämmande moral hos barn och unga.

23
24 Mot bakgrund av vad som framkommit ovan ställer sig Moderaterna positiva
25 till att föräldrastödsprogram erbjuds, särskilt där risken för utåtagerande
26 beteende förekommer och nyttan av föräldrastödsprogrammet således
27 är som störst. Att utvärdera programmets utformning och effektivitet är
28 grundläggande för att säkerställa effekt och kostnadseffektivitet.

29
30
31
32 ²⁷ [https://www.mfof.se/download/18.3bf8406f1869c81bc6813be7/1678176885028/
Delredovisning%20-%20Genomf%C3%B6rande%20av%20handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d_S20210811_
delvis.pdf](https://www.mfof.se/download/18.3bf8406f1869c81bc6813be7/1678176885028/Delredovisning%20-%20Genomf%C3%B6rande%20av%20handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d_S20210811_delvis.pdf), s. 8.

36 ²⁸ [https://mfof.se/download/18.78bdeb3e17e98c36ecf51ac7/1643815687376/Handlingsplan%20
f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20
MFoF%202022-02-02.pdf](https://mfof.se/download/18.78bdeb3e17e98c36ecf51ac7/1643815687376/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20brottsf%C3%B6rebyggande%20f%C3%B6r%C3%A4ldraskapsst%C3%B6d%20MFoF%202022-02-02.pdf), s. 38.

Därtill behöver föräldraskapsstöd och föräldrastödsprogram erbjudas under hela barnets uppväxt samt att det på bättre sätt än idag når ut till de föräldrar som är i störst behov av det.

STÄRK KVINNORS SITUATION I UTSATTA OMRÅDEN

Ett stort hinder för integration är att många föräldrar av olika orsaker står utanför samhället. Det behövs reformer som stärker kvinnors självständighet och ställning, och som skyddar barns rättigheter. Alla barn i Sverige, oavsett var de bor, behöver en väl fungerande förskola, grundskola och gymnasieskola. Alla kvinnor behöver ges goda möjligheter att lära sig det svenska språket, komma in på arbetsmarknaden och ingå i arbetsgemenskaper och kunna försörja sig själva. Mödra- och barnavårdscentralernas program, i synnerhet i särskilt utsatta områden, behöver förstärkas och innehålla samtal om vikten av både familjeplanering och förebyggande hälsa, samt information om till exempel förskola.

I svenska skolan får elever sexualundervisning och lär sig under ungdomsåren hur man exempelvis kan använda sig av preventivmedel för att förhindra graviditet. Kvinnor som kommer från utomeuropeiska länder har många gånger vuxit upp utan information om eller rätt till preventivmedel.²⁹ Det är grundläggande att alla kvinnor i Sverige själva har rätt att bestämma över sin kropp, sexualitet och reproduktion, vilket inkluderar möjligheten att fatta egna och informerade val om hur många barn de vill ha. Det har sedan länge varit en viktig feministisk fråga och ska gälla alla kvinnor, även de som har bakgrund i andra länder och kulturer.

Mödravården och BVC bör ha ett förstärkt uppdrag att informera om kvinnohälsa, preventivmedel och sexuell hälsa. Informationen bör framställas på ett öppet sätt och upplevas värdefull och relevant även för de mest utsatta kvinnorna och deras familjer. Syftet är att öka kvinnors självbestämmande och denna grundläggande värdering återspeglas bland annat i det svenska biståndsarbetet utomlands där arbetet inriktas mot att informera kvinnor om deras sexuella rättigheter.³⁰

²⁹ <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/dnKrzw/familjeplanering-riktas-mot-kvinnor-i-utsatta-omraden>.

³⁰ <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/dnKrzw/familjeplanering-riktas-mot-kvinnor-i-utsatta-omraden>.

1 Det är också viktigt att betona männens ansvar för ökad jämställdhet
2 och kvinnornas ställning. Det omfattar, bland annat, användandet av
3 preventivmedel och förståelsen av betydelsen av ett jämställt föräldraskap.
4 Informationsinsatser riktade till män om vikten av att kvinnor får använda
5 preventivmedel är viktiga.

6
7 En annan aspekt är att bidragssystemen inte bör inrymma incitament som
8 bidrar till att familjer skaffar fler barn av ekonomiska skäl, eller hindrar
9 att kvinnor kommer ut i förvärvslivet. Det arbete som den moderatledda
10 regeringen bedriver för att skapa regler för kvalificering i välfärden och för
11 att skapa ett bidragstak ska motverka sådana incitament. Bland annat bör
12 flerbarnstillägget ses över och reformeras.

13

14 **MER TILLGÄNGLIG VÅRD FÖR BARN OCH UNGA MED** 15 **PSYKISK OHÄLSA**

16 Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) bedriver psykiatrisk vård
17 på specialistnivå i syfte att uppnå en förbättrad psykisk hälsa.
18 Behandlingsformerna är många såsom rådgivande samtal,
19 psykopedagogiska insatser, läkemedelsbehandling, familjebaserade insatser
20 och psykologisk behandling. En förutsättning för arbetet är att detta sker
21 tillsammans med barnet, föräldrarna och ibland även den övriga familjen,
22 samt övriga nätverk, till exempel primärvård, barnmedicin, skola och
23 socialtjänst.

24

25 Enligt den förstärkta vårdgarantin är målsättningen att barn och unga ska
26 få en första bedömning inom BUP inom 30 dagar från det att man kontaktar
27 vården, därefter ska man få en fördjupad utredning eller behandling inom
28 ytterligare 30 dagar. Av alla barn och ungdomar som sökte vård på barn- och
29 ungdomspsykiatri år 2022 fick bara drygt hälften (46 procent) ett besök
30 inom 30 dagar i enlighet med vårdgarantin. Samtidigt som väntetiderna
31 behöver kortas har också antalet remisser till barn- och ungdomspsykiatri
32 ökat kraftigt det senaste decenniet. Utöver att öka tillgängligheten till vården
33 behövs åtgärder för att fler barn ska kunna få stöd av sina föräldrar och en
34 fungerande skola.

35

36 Primärvården och elevhälsan borde kunna fungera som första linjens hjälp för
37 barn och unga som har milda och måttliga besvär. Därför bör vårduppdraget
38 för skolhälsovården återinföras. Även ungdomsmottagningarna är en viktig

del i vård av och stöd för unga. Vårdstrukturerna ser dock olika ut i olika regioner. Moderaterna ser behov av att säkerställa att barn och unga får hjälp i tid på rätt vårdnivå oavsett var i landet man bor.

Det finns goda exempel där primärvården gör särskilda satsningar och insatser för att nå och hjälpa unga med tecken på psykisk ohälsa. Ett exempel på detta är Ungas Psykiska Hälsa (UPH) som är ett tilläggsuppdrag som vårdcentraler inom Västra Götalandsregionen kan ansöka till. Uppdraget innebär att vårdcentralen är en resursmottagning som besitter en samlad och fördjupad kompetens för bedömning, behandling och konsultation för barn och unga med psykisk ohälsa, inom primärvården.³¹

Att primärvården erbjuder fungerande och tillräckligt omfattande tillgång till vård och hjälp för unga med psykisk ohälsa är viktigt för att BUP som specialistinstans ska kunna fokusera på sin roll, men också för att säkerställa att unga får vård tidigt och inte utvecklar en mer omfattande ohälsa. Inom ramen för återinförandet av vårduppdraget bör även elevhälsan utvecklas för att vård och hjälp till unga med psykisk ohälsa ska vara tillgänglig. När ett barn eller en ungdom mår dåligt och söker hjälp så ska den unga få hjälp när den behöver det. Att mer än hälften behöver vänta mer än 30 dagar är oacceptabelt. Moderaterna föreslår därför att lagstadga den förstärkta vårdgarantin för BUP.

I en studie som genomfördes på unga mellan 11–23 år under åren 2011–2017 fann man att unga saknade kunskap om psykisk hälsa men också om vart man vänder sig för att få hjälp.³² Detta visar att information om hjälpinsatser behöver förbättras i skolmiljön. Enligt studien upplevde unga stödsystemet som otillgängligt och uppdelat. Vården ska vara tillgänglig och effektiv. De unga måste känna till att den finns och vart de kan vända sig. Det är viktigt att återupprätta skolhälsovården då skolan är den plats där barn och unga, utöver hemmet, tillbringar mest tid. Vårdcentraler och elevhälsan måste ges ett större ansvar för första linjens hjälp vid psykisk ohälsa hos barn och unga.

³¹ https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/osn12568-2439792-3/native/Krav-%20och%20kvalitetsbok%20Va%cc%8ardval%20V%c3%a5rdcentral_2023_beslutad%202022-09-28.pdf, s. 42.

³² <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1608264/FULLTEXT02.pdf>, s. 86.

1 FÖRSLAG

4 MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- 6 **att¹** mödrahälsovården får i uppdrag att genomföra regelbundna
7 hembesök till i första hand socioekonomiskt särskilt utsatta
8 förstagångsföräldrar
- 9 **att²** mödrahälsovården i större utsträckning når ut med erbjudande om
10 föräldraskapsstöd i utanförskapsområden
- 11 **att³** flerbarnstillägget ses över och reformeras
- 12 **att⁴** det utvecklas arbetssätt och metodik som gör att fler av dem som
13 idag avstår från besök till barnvårdscentral väljer att komma till
14 BVC
- 15 **att⁵** obligatorisk språkscreening införs på BVC
- 16 **att⁶** fler familjecentraler etableras där MVC, BVC och socialtjänst
17 samverkar för tidiga insatser
- 18 **att⁷** förstärka arbetet med evidensbaserade föräldrastödsprogram
- 19 **att⁸** program med föräldraskapsstöd i större utsträckning förmedlas i
20 skolmiljö
- 21 **att⁹** information om familjeplanering samt sexuell och reproduktiv hälsa
22 ska vara obligatoriskt hos MVC och BVC
- 23 **att¹⁰** lagstadga den förstärkta vårdgarantin för barn- och
24 ungdomspsykiatri
- 25 **att¹¹** utreda hur kommun och region bäst samverkar för att stödja barn
26 med mild och måttlig psykisk ohälsa

SKOLA OCH FRITID

Barn och unga befinner sig under en stor del av sin uppväxt i skolmiljö. Det innebär att både förskolan och skolan har goda möjligheter att påverka barns utveckling och i förlängningen barns och ungas brottsbenägenhet.

Det viktigaste uppdraget i skolan är att bedriva en väl fungerande undervisning med kunskapsförmedling. Skickliga och erfarna lärare som förmår att ta ledarskap i klassrummet är av stor vikt för att skapa trygghet och studiero. Det förebyggande arbetet börjar på förskolan och fortsätter sedan i grundskolan och därefter i gymnasieskolan.

I den skolpolitiska propositionen finns flera förslag för att utveckla svensk skola, med fokus på tydliga kunskapskrav och ordning och reda i klassrummet. Otydliga kunskapskrav och brister i skolans funktion bidrar till stress och psykisk ohälsa bland unga. Därför är en av de viktigaste förebyggande åtgärderna att få ordning på svensk skola.

Det pågår just nu ett genomgående arbete med att stärka och förtydliga skolans brottsförebyggande roll. I början av året beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen om att säkerheten i skolan ska förbättras. Utöver uppdraget till utredaren att lämna förslag på åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet, innebär tilläggsdirektivet bland annat att utredaren ska titta på hur respektive skolform kan bidra till det brottsförebyggande arbetet och hur en anmälningskyldighet för skolorna vid misstanke om brott kan utformas. Utredningen ska redovisas under början av 2024.

FÖRSKOLA

Redan 2001 skrev Brottsförebyggande rådet en rapport om tidiga insatser för att motverka kriminalitet.³³ Enligt rapporten har forskning visat att ”barn som redan tidigt har allvarliga uppförandestörningar, uppmärksamhetsstörningar eller svårigheter i den kognitiva eller emotionella utvecklingen löper ökad risk för senare kriminell utveckling”. Upp mot 95 procent av alla barn mellan 2–5

³³ https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018789/2001_15_kriminell_utveckling.pdf, s. 10.

1 år går i förskola.³⁴ Detta innebär att förskolan har goda möjligheter att bidra
 2 till arbetet med att upptäcka normbrytande beteende och riskfaktorer för
 3 kriminalitet och andra sociala problem, i syfte att dessa barn ska kunna ges
 4 rätt stöd redan tidigt i livet för att främja en positiv utveckling. Lika viktigt är
 5 att identifiera vilka barn som far illa och utsätts för våld för att de ska få
 6 skydd och hjälp.

7

8 **ÖKA INSKRIVNINGEN I FÖRSKOLAN**

9 Forskning tyder på att förskolan är viktig för barns språk- och
 10 matematikkunskaper och att de barn som gått i förskola har en högre
 11 utbildningsnivå och en högre inkomst senare i livet jämfört med barn som
 12 inte har gått i förskola.³⁵ Samtidigt varierar inskrivningsgraden i förskolan
 13 mellan olika områden och inskrivningsgraden är lägre i utanförskapsområden
 14 jämfört med resursstarka områden.³⁶ Åtgärder för att öka inskrivningsgraden
 15 i förskolan i utanförskapsområden och att stärka svenska språket i de
 16 områden där svenska inte är majoritetsspråket är särskilt viktigt för
 17 integration och för att ge alla barn lika livschanser. Alla barn som inte pratar
 18 svenska ska erbjudas språkförskola.

19

20 **ALLA BARN I FÖRSKOLAN SKA MÖTAS AV PERSONAL SOM** 21 **KAN SVENSKA**

22 Idag råder brist inom de flesta läraryrken vilket påverkar tillgången på
 23 personal som talar flytande svenska. Inte minst i resurssvaga områden är
 24 förskolan många barns enda kontakt med det svenska språket. Samtidigt
 25 visar undersökningar att förskolepersonalen i dessa områden tenderar att
 26 ha bristande kunskaper i svenska.³⁷ Detta är problematiskt och missgynnar
 27 barnens möjlighet att utveckla sina språkfärdigheter i svenska, vilket får
 28 konsekvenser genom skolåren som följer. Alla barn i Sverige har rätt att få
 29 mötas av personal som behärskar det svenska språket. Det är en stor och
 30 tidskrävande uppgift att förändra detta men på sikt måste ambitionen vara
 31 att all förskolepersonal som arbetar med barn har goda kunskaper i svenska.

32

33 ³⁴ <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=2003720>, s. 14 och https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018789/2001_15_kriminell_utveckling.pdf, s. 32.

35 ³⁵ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/3addb7a81de44a8b8a8f4bfa29b8306c/forskolans-paverkan-barns-halsa-01086.pdf>, s. 6.

36 ³⁶ <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=2003720>, s. 15.

37 ³⁷ <https://www.dn.se/sthlm/bristande-svenska-hos-personal-problem-i-forskolan/>.

IDENTIFIERA RISKBETEENDE OCH STÄRK KONTAKTEN MED SOCIALTJÄNSTEN

Det brottsförebyggande arbetet i förskolan ska präglas av att identifiera och vidta åtgärder för barn med riskbeteende och för barn som misstänks utsättas för våld. En rapport från Stockholms stad visar att trots att det finns en anmälningsskyldighet till socialtjänsten vid misstanke om barn som far illa så görs inte alltid detta. Det kan handla om bristande rutiner för anmälan till socialtjänsten och att personalen inte har tillräckliga kunskaper om anmälningsskyldigheten.³⁸

Förskolepersonal spelar en viktig roll för att, hos barn, identifiera riskbeteenden som kan leda till kriminalitet. Förskolan ska jobba närmare både socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri för att tillsammans med föräldrarna samarbeta kring insatser runt barn med riskbeteenden.

DOKUMENTATION FÖR ATT STÖTTA BARNEN

Alla förskolor ska dokumentera sin verksamhet, det vill säga utbildningen. Med hjälp av dokumentationen ska personalen följa barnens utveckling och lärande men också utvärdera och analysera utbildningens kvalitet i förhållande till läroplanen. Det finns dock idag inga formkrav för hur dokumentationen ska utformas, vilket kan vara ett problem. Exempelvis bör riskfaktorer för försämrade förkunskaper inför skolstart och riskbeteende alltid inkluderas. Sekretesshinder försvårar överlämnande av information från förskola till skola vid skolstart. Dessa brister måste avhjälpas.

I avsnittet om socialtjänsten beskrivs hur myndighetsgemensam dokumentation kring barn och unga skulle kunna användas för att upptäcka barn i riskzonen i syfte att kunna sätta in lämpliga stödåtgärder.

³⁸ <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=2003720>, s. 29.

GRUNDSKOLA OCH GYMNASIUM

IDENTIFIERA RISKBETEENDEN

När barnen sedan går vidare till skolan blir både lärarens och elevhälsans roller viktiga för att upptäcka och sätta in insatser mot tidigt riskbeteende. Läraren ser och följer eleven regelbundet och har därmed goda förutsättningar att identifiera problembeteenden.

När lärare identifierar problembeteenden hos barn bör elevhälsan kopplas in. Elevhälsan bör i sin tur ha ett nära samarbete med BUP och socialtjänst för att kunna erbjuda familjen stöd och hjälp.

NOLLTOLERANS MOT NORMBRYTANDE BETEENDE

Under lång tid har strul och bråk präglat den svenska skolan. Trygghet, ordning och studiero i klassrummet måste sättas framför stökiga elevers intressen. Lärare och skolpersonal måste ha behörighet och befogenhet att vara mycket tydliga med eleverna om vad som gäller. I den skolpolitiska propositionen återfinns förslag som syftar till att skolan ska bli en trygg plats för alla.

Samtidigt är det viktigt att understryka vikten av föräldraansvar. Samhället varken kan eller ska lämpa över hela den fostrande rollen på skolan. Föräldrar är alltid ytterst ansvariga för sina barn. Skolmiljön är ett av de viktigaste politiska verktygen för att påverka barns och ungas moralbildning. För att lyckas med detta är konsekvenser och vuxnas reaktioner mot ett normbrytande beteende grundläggande.

INRÄTTA FLER AKUTSKOLOR

Det ska inte bara vara en möjlighet utan även en tydlig skyldighet för rektorer att omplacera barn eller ungdomar som betar sig våldsamt eller hotfullt mot skolpersonal och andra elever. Som Moderaterna tidigare föreslagit bör fler särskilda akutskolor (även kallade jourskolor) inrättas för att under en tid kunna avskilja våldsamma elever. Dessa bör kombineras med särskilda insatser för att socialt och medicinskt hjälpa eleverna både med deras beteende och med att klara sin skolgång.⁴²

⁴² <https://moderaterna.se/app/uploads/sites/5/2022/08/1000-ska-bli-0-52-reformer-fo%CC%88r-att-fo%CC%88rebygga-kriminalitet-220802-2.pdf>, s. 4–5.

Skolor med bråk, stök och oordning drabbar i hög grad elever i utanförskapsområden. Det är vanligt att trångboddhet och studieovana präglar dessa områden i högre utsträckning än i övriga områden. Att ha möjlighet att lära sig allt det som förväntas under tiden eleven är i skolan blir därför extra viktigt just för dessa barn, eftersom deras möjligheter att få hjälp efter skoltid med läxor i en tyst och lugn hemmiljö generellt sett är sämre. Skolans kompensatoriska uppdrag måste därför i stor utsträckning handla om att optimera inlärningsmöjligheter i en studieanpassad miljö. Alla skolor ska enligt skollagen ha ordningsregler, men dessa efterlevs inte alltid. I den skolpolitiska propositionen finns förslag för att öka rektors befogenheter, skärpa ordningsregler och inrätta fler akutskolor.

Tydliga regler som upprätthålls bidrar till regelefterlevnad, respektfullt bemötande och att fostras till fungerande samhällsmedborgare. De bidrar också till att stärka förmågan till självkontroll. Med regler som upprätthålls lär sig elever att de har ett ansvar för sitt eget handlande och hur det påverkar andra.

ÖKA SKOLNÄRVARON GENOM SKOLSOCIALA TEAM OCH FÖRSTÄRKT FÖRÄLDRAANSVAR

En lyckad skolgång minskar risken för utanförskap, sociala problem och psykisk ohälsa som vuxen. Det är därför viktigt att fånga upp elever som har hög frånvaro i tid och sätta in rätt insatser. Långvarig skolfrånvaro kan även innebära att eleven har behov som behöver mötas av flera aktörer samtidigt.

Skolan är den naturliga samlingsplatsen för alla unga, men idag ställs krav på skolor och lärare i förhållande till sociala insatser som inte är rimliga utifrån skolans uppdrag. Samarbetet mellan skolan och socialtjänsten behöver därför förbättras avsevärt. Genom att placera socialsekreterare på skolor, där det bedöms ändamålsenligt, kan ett mer långvarigt och välgrundat samarbete mellan skolan och socialtjänsten etableras, där socialsekreteraren kan vara behjälplig i frågor kopplade till sociala insatser, men även vara en snabb och förtrolig kontaktväg för skolan och elever. I de fall det uppstår situationer som riskerar att sänka förtroendet för socialtjänsten kan det motverkas om socialtjänsten har en tidigare och mer naturlig närvaro i ungas vardag.

1 Skolsociala team innebär att socialsekreterare, skolsociologer och
 2 fältassistenter anställda hos socialtjänsten jobbar på plats ute i skolan med
 3 elever som har stor frånvård eller andra beteendessvårigheter.⁴³ Syftet är
 4 att hjälpa elever som upplever svårigheter i skolan på grund av en rad olika
 5 faktorer, inklusive hälsoproblem, sociala problem, inlärnings svårigheter,
 6 beteendeproblem och familjeproblem. Moderaterna vill att skolsociala team
 7 som arbetsmodell fortsätter att byggas ut och spridas.⁴⁴

8
 9 Lika viktigt, eller kanske till och med än viktigare är att fånga upp de elever
 10 som helt uteblir från skolan. Skolsociala team bör arbeta även med denna
 11 grupp.

12
 13 **FRITID**
 14 Fritidsaktiviteter är värdefulla för barn och ungdomar och ingår i deras rätt
 15 till en meningsfull fritid. Fritidsaktiviteter har således ett egenvärde samtidigt
 16 som de kan verka brottsförebyggande. Dessutom, som konstaterat ovan, har
 17 deltagande i fritidsaktiviteter ett samband med positiva skolresultat.

18
 19 **FRITIDSGÅRDAR**
 20 Fritidsgårdarnas betydelse för att förebygga brottslighet har visat sig
 21 vara liten. Trots att fritidsgårdarna ofta fångar upp ungdomar med social
 22 problematik uteblir de brottsförebyggande effekterna. Det är tydliga
 23 skillnader i socioekonomisk bakgrund mellan de som ofta besöker
 24 fritidsgårdar och den genomsnittliga populationen av ungdomar.⁴⁵ I områden
 25 med stora socioekonomiska problem är det nio procent av tjejerna och 13
 26 procent av killarna som besöker den öppna fritidsverksamheten, till skillnad
 27 från tre respektive fem procent om man tittar på hela gruppen 16–25 år.⁴⁶

28
 29
 30 ⁴³ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/unga-som-begar-brott/exempel-brottsforebyggande-metoder/skolsociala-team/>.

31
 32 ⁴⁴ Regeringen gör en nationell satsning på skolsociala team som för 2023 startar på 75 miljoner.
 33 Den byggs sedan ut till 250 miljoner per år under 2024–2025.
 34 <https://www.mynewsdesk.com/se/liberalerna-stockholms-stadshus/pressreleases/stockholms-foerebyggande-arbete-ska-spridas-till-hela-sverige-3215421>.

35
 36 ⁴⁵ <https://kvartal.se/artiklar/myten-om-fritidsgarden/#:~:text=Det%20finns%20en%20föreställning%20i,Sarnecki%20och%20Helena%20du%20Rées>.

37
 38 ⁴⁶ <https://www.dn.se/debatt/sluta-vuxengissa-om-fritidsgardarnas-betydelse/>.

Det har också förekommit problem med att fritidsgårdar har kunnat användas som samlingsplats för kriminella, där ungdomar kopplade till gängkriminalitet har gått in med skyddsvästar i lokalerna och där fritidsledare har haft kopplingar till kriminalitet.⁴⁷

Fritidsledare vittnar dessutom om att fritidsledaryrket idag är mycket mer komplext än det var för 20–30 år sedan, och att den nuvarande folkhögskoleutbildningen på två år har svårt att möta alla behov.⁴⁸ Fritidsledarutbildningen bör därför ses över och anpassas efter dagens krav och förväntningar på vad fritidsverksamheten ska innehålla.

Fritidsgårdarna bör övergå till att innehålla krav på att erbjuda läxläsning, mer pedagogisk verksamhet, vuxenkontroll och stöd. Det är också möjligt att öka förväntningarna på barnen att delta i till exempel läxhjälp om det finns ett behov, och inte enbart välja de mer kravlösa aktiviteterna.

IDROTT

Idrott ger många fördelar för barn, inklusive förbättrad fysisk hälsa, ökad självkänsla samt minskad stress, ångest och depression. Genom idrott kan barn också förbättra sin sociala interaktion och lära sig viktiga livsfärdigheter, som beslutsfattande och målsättning. Forskning visar att fysisk aktivitet leder till att elever presterar bättre i alla ämnen.

Idag finns cirka 400 000 barn inom fritidsverksamheterna, samtidigt har inte alla barn en tradition av att delta i eller en naturlig koppling till föreningslivet.⁴⁹ Fritidshem, det vill säga fritids,⁵⁰ är därför en bra arena för att idrotten ska kunna nå en stor bredd av barn.

⁴⁷ <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/wAKkb5/fritidsgardar-i-botkyrka-uppehallsrum-for-kriminella>.

⁴⁸ <https://www.svtstatic.se/image-cms/svtse/1504106251/svts/article14994616.svt/BINARY/PO%20Wikstr%C3%B6ms%20f%C3%B6rslag.pdf>, s. 75-77.

⁴⁹ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/beskrivande-statistik/2021/elever-och-personal-i-fritidshemmet-lasaret-2020-21>.

⁵⁰ <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../elev-eller-foralder/skolans-organisation/fritidshemmet-och-plats-pa-fritidshem>.

1 Möjligheterna till ökad samverkan mellan fritidshem och idrottsföreningar
2 är stora, exempelvis skulle Svenska skolidrottsförbundet med sina 1 300
3 föreningar runt om i landet kunna vara en viktig samverkanspartner för
4 fritidshemmen.

5
6 Idrotts- och fritidspolitik behöver utformas så att den når alla barn och
7 ungdomar. Moderaterna har därför föreslagit ett särskilt riktat idrottslyft
8 i utsatta områden. Den moderatledda regeringen presenterade under
9 hösten 2022 en satsning på 100 miljoner kronor på idrott främst för barn
10 och unga i utsatta områden, som följs upp varje år fram till 2025. Även
11 fritidskort kommer att införas för barn och unga. Beloppets storlek kommer
12 att ha en differentierad utformning för att särskilt stötta barn och unga i
13 socioekonomiskt utsatta hushåll att ta del av fritidsaktiviteter.⁵¹

14

15 _____

16 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

17

18

19 **att¹** främja en ökad inskrivningsgrad i förskolan, särskilt i grupper där
20 inskrivningsgraden är låg

21 **att²** barn som inte har tillräckliga kunskaper i svenska ska erbjudas
22 språkförskola

23 **att³** all förskolepersonal på sikt behärskar det svenska språket

24 **att⁴** se över sekreteshinder så att dokumentation rörande riskfaktorer,
25 till exempel bristande förkunskaper eller riskbeteende, ska
26 kunna föras över från förskolan till skolan vid skolstart, på ett sätt
27 som är ändamålsenlig och respekterar för den enskilda elevens
28 integritet

29 **att⁵** skolor ska ha nolltolerans mot normbrytande beteende, exempelvis
30 oordning, kränkningar och respektlöst beteende

31 **att⁶** fritidsledarutbildningen bör ses över och anpassas efter dagens
32 krav och förväntningar på vad fritidsverksamheten ska innehålla

33 **att⁷** fritidsgårdars verksamhet ska innehålla mer pedagogisk

34 verksamhet, till exempel läsläsning, samt ökad vuxenkontroll och stöd

35 **att⁸** fortsätta riktade idrottssatsningar i utsatta områden

36 _____

37 ⁵¹ [https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/04/startskott-for-regeringens-satsning-pa-](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/04/startskott-for-regeringens-satsning-pa-ett-fritidskort-for-barn-och-unga/)
38 [ett-fritidskort-for-barn-och-unga/](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/04/startskott-for-regeringens-satsning-pa-ett-fritidskort-for-barn-och-unga/)

SOCIALTJÄNSTEN

Socialtjänsten har en viktig roll när det gäller brottsförebyggande arbete. Här ingår att erbjuda olika former av stöd och interventioner för ungdomar som riskerar att börja begå brott, att erbjuda stöd och hjälp till familjer och individer som befinner sig i utsatta situationer, samarbeta med olika aktörer för att få en bättre helhetsbild för att erbjuda rätt insatser och hjälpa personer som har begått brott och som vill komma tillbaka till samhället.

Ett omfattande arbete har initierats av den moderatledda regeringen. Socialtjänstlagen ska reformeras och bland annat möjliggöra nya verktyg såsom mellantvång, en 24-timmarsgaranti och en krissocialjour.⁵² Inom föräldraskapsstöd ska en särskild handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd finnas⁵³ och en lag om kommunernas brottsförebyggande arbete träder i kraft den 1 juli 2023. En annan viktig del i det brottsförebyggande arbetet är att stärka socialtjänstens förmåga att identifiera och hantera risker för våld och övergrepp. Därför har en nationell strategi tagits fram för att förebygga och bekämpa våld mot barn, och regeringen har föreslagit att socialtjänsten ska få nya befogenheter att ta emot och hantera uppgifter om brott som är relaterade till barn och unga.⁵⁴

Därtill ska en breddad socionomutbildning komma på plats där ungdomskriminalitet kommer vara ett obligatoriskt utbildningsmoment och det kommer dessutom gå att specialisera sig på ungdomsbrottslighet.

Pressen på den samlade socialtjänsten i Sverige är stor och har varit så under lång tid. Många socialsekreterares vardag präglas av orimligt hög arbetsbelastning, hot och även otillbörlig påverkan. Här kan noteras att det tillsatts en utredning som bland annat ska se över möjligheten att minska exponeringen av handläggares namn vid vissa typer av myndighetsbeslut.

⁵² Socialdepartementet, Brottsförebyggande åtgärder för barn i åldern 5–12 år, presentation i socialutskottet den 9 mars 2023.

⁵³ Socialdepartementet, Brottsförebyggande åtgärder för barn i åldern 5–12 år, presentation i socialutskottet den 9 mars 2023.

⁵⁴ Socialdepartementet, Brottsförebyggande åtgärder för barn i åldern 5–12 år, presentation i socialutskottet den 9 mars 2023.

1 Många ger också uttryck för känslor av otillräcklighet, stress, osäkerhet
2 och oro vilket också är skäl till att omsättningen av personal är hög. Arbetet
3 ställer höga krav på förberedelser, kunskap, erfarenhet och rättssäkerhet
4 i agerande och myndighetsutövning. Tyvärr får ofta nyexaminerade
5 socionomer ta hand om de allra svåraste fallen. Det riskerar att gå ut
6 över kvalitet, trygghet, kontinuitet och rättssäkerhet. Personalen inom
7 socialtjänsten måste få möjlighet till regelbunden fortbildning baserad på
8 evidensbaserade metoder. På så vis kan den samlade kompetensen också
9 höjas.

10

11 **INFÖR SYSTEM FÖR ATT UPPTÄCKA BARN I RISKZONEN** 12 **OCH RIV SEKRETESSHINDER**

13 Nuvarande sekretessregler innebär att möjligheterna att dela
14 sekretessbelagda uppgifter mellan myndigheter är begränsade. En
15 sekretessbelagd uppgift får som utgångspunkt inte lämnas från en
16 myndighet till en annan, eller mellan olika verksamhetsgrenar inom samma
17 myndighet. För att myndigheter ska kunna lämna ut sekretessbelagda
18 uppgifter krävs i princip att en sekretessbrytande bestämmelse är tillämplig.
19 Myndigheter har endast i ett fåtal fall en skyldighet att överlämna uppgifter till
20 brottsbekämpande myndigheter. Istället bygger dagens reglering främst på
21 att uppgifter får lämnas endast om detta kommer till uttryck i lagen. Många
22 bestämmelser som bryter sekretess anger att en uppgift ska lämnas på en
23 annan myndighets begäran. Ett problem är dock att en myndighet inte alltid
24 har kännedom om att en annan myndighet har uppgifter som skulle kunna
25 vara av betydelse för den förstnämnda myndigheten.

26

27 Regeringen har aviserat att det ska införas en ny huvudregel i
28 sekretesslagstiftningen som innebär att myndigheter ska dela information
29 med brottsbekämpande myndigheter när det behövs för att bekämpa och
30 förebygga brott. För att säkerställa att informationen kan utbytas effektivt
31 ska utredningen också lämna förslag om hur informationsutbyte kan ske
32 elektroniskt.

33

34 Med dessa nya bestämmelser som utgångspunkt vore det möjligt att
35 upprätta ett system som innebär att dokumentation mellan olika myndigheter
36 delas för att upptäcka barn som befinner sig i riskzonen för kriminalitet
37 eller riskerar att fara illa. Samtidigt är det viktigt att även fortsatt värna
38 den personliga integriteten och upprätthålla en säker hantering av känslig
information.

ÖKA FÖRTROENDET FÖR SOCIALTJÄNSTEN OCH MOTVERKA DESINFORMATION

Förtroendet för socialtjänsten är idag lågt.⁵⁵ I en undersökning svarar drygt 40 procent att det är helt osannolikt eller inte sannolikt att de skulle uppsöka socialtjänsten om de hade behov av stöd. Socialtjänsten är den myndighet som ger stöd åt föräldrar och barn i behov. Därtill beslutar de också om tvångsåtgärder. Det gör myndighetens uppdrag komplext i förhållande till förtroendet hos medborgarna. Detta är dock ingen anledning till att inte arbeta med att förbättra förtroendet för myndigheten. En jämförelse kan göras med Skatteverket. Skatteverket har sedan 1990-talet gjort en resa från en myndighet med mediokra förtroendesiffror till att idag beskrivas i termer som omtyckt servicemyndighet med höga förtroendesiffror. Deras förändring kan beskrivas som att myndigheten gått från granskare till servicemyndighet, även om Skatteverket också beslutar om ingripande beslut för den enskildes ekonomi.

På motsvarande sätt som Skatteverket ökat sitt förtroende behöver även socialtjänsten göra en liknande resa. För detta krävs bland annat att socialtjänsten i högre grad "flyttar ut från kontoren" och träffar barn och föräldrar i avslappnade sammanhang och berättar om sitt arbete. Det kan handla om att socialtjänsten ger information och bygger relationer vid föreningsaktiviteter, på fritidsgårdar, i skolorna, öppna förskolan och i anslutning till familjers bostäder.

Socialtjänstens skifte från reaktiv myndighetsutövning till att arbeta mer förebyggande kommer sänka trösklarna, minska stigmat och öka förtroendet för myndigheten. Även hembesöksprogram likt Rinkebymodellen kan bidra till att öka förtroendet för socialtjänsten och minska stigmat när det gäller att ha kontakt med socialtjänsten. När alla förstagångsföräldrar får besök blir kontakt med socialtjänsten inget avvikande och otäckt. Detta kan sänka tröskeln för fortsatt kontakt.

Det är mycket allvarligt att det förekommer desinformation om socialtjänstens arbete. Socialtjänsten måste därför få bättre förutsättningar för att stå emot desinformation. Arbetet har påbörjats genom

⁵⁵ <https://www.dagenssamhalle.se/opinion/debatt/fortroendet-for-socialtjansten-maste-byggas-underifrån/>.

1 regeringsuppdraget att motverka ryktesspridning och desinformation
2 om socialtjänsten.⁵⁶ Eftersom socialtjänsten utgör barns och ungdomars
3 yttersta skyddsnät är det även viktigt att krav ställs på att Socialstyrelsen
4 kontinuerligt och effektivt arbetar med dessa frågor. Till exempel genom att
5 sprida fakta och information om socialtjänstens arbete på relevanta språk,
6 att finnas närvarande i fler kanaler och på sociala medier för att kunna
7 bemöta desinformation samt genom att föra en dialog med kommuner,
8 trossamfund och civilsamhällesorganisationer om hur svensk socialtjänst
9 fungerar.⁵⁷

11 **UTVIDGA SOCIALTJÄNSTENS MÖJLIGHET ATT ANVÄNDA** 12 **MELLANTVÅNG**

13 Socialtjänsten har i dagsläget verktyg för att ge frivilligt stöd. En öppen insats
14 kan exempelvis innebära rådgivning, stödsamtal, hemhjälp, avlösarservice
15 eller stöd till anhöriga. Öppna insatser regleras av socialtjänstlagen (SoL) och
16 det är kommunen som ansvarar för att erbjuda och utföra öppna insatser
17 inom sitt område. Beslut om öppna insatser tas av socialtjänsten efter en
18 individuell utredning av den enskildes behov av stöd och hjälp.

19
20 När det gäller situationer där barn så unga som åtta år håller på att dras in
21 i kriminalitet och varken föräldrar eller barnet själva vill ta emot hjälp från
22 socialtjänsten, kan det vara svårt att ingripa. När det finns en allvarlig oro
23 kring barn och ungdomar men samtycke till föreslagna insatser saknas, kan
24 tvångsvård i vissa fall bli aktuellt. Steget mellan frivillighet och tvångsvård är
25 stort och gör att socialtjänstens insatser inte alltid är effektiva. Med ökade
26 befogenheter att ingripa tidigt med tvingande åtgärder utan samtycke stärks
27 socialtjänstens arbete.

28
29 I lagen om vård av unga (LVU) finns en bestämmelse som ger socialnämnden
30 en särskild befogenhet att besluta om vissa förebyggande insatser för en ung
31 person under 20 år, ibland kallat för mellantvång.

32
33 Dessa insatser kan beslutas om den unge har ett beteende som avses i 3 §
34 LVU och det kan antas att den unge till följd av beteendet kommer att

36 ⁵⁶ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2023/02/andring-av-uppdraget-att-motverka-ryktesspridning-och-desinformation-om-socialtjansten/>.

38 ⁵⁷ <https://www.foi.se/rapporter/rapportsammanfattning.html?reportNo=FOI-R--5443--SE>.

behöva beredas LVU-vård om beteendet fortsätter. Det krävs också att det stöd eller den behandling som den unge behöver inte kan ges med samtycke av den unge själv, om denne är över 15 år, och av vårdnadshavarna. Bestämmelsen tar alltså sikte på unga som har missbruk av beroendeframkallande medel, unga som begår brott eller unga som har ett annat socialt nedbrytande beteende. Endast den unges beteende, och inte förhållandena i hemmet, kan ligga till grund för beslut enligt 22 § LVU.

Ett beslut om förebyggande insatser kan endast fattas om motsvarande stöd inte kan ges med behövliga samtycken. Om den unge som fyllt 15 år skulle vilja ta emot en insats, men den unges vårdnadshavare inte samtycker kan insatsen istället ges inom ramen för 3 kap. 6 a och b §§ SoL, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda enligt dessa bestämmelser.

Det finns inga medel för socialnämnden att tvinga den unge att genomföra de insatser som beslutas med stöd av 22 § LVU. Om den unge inte följer nämndens beslut om förebyggande insatser utgör detta inte i sig någon grund för att vidta andra åtgärder, och det är inte ensamt ett tillräckligt skäl för nämnden att ansöka om LVU-vård.⁵⁸

Lagstiftningen bör ändras i syfte att ge socialtjänsten utökade befogenheter att besluta om tidiga och obligatoriska insatser för barnen eller deras vårdnadshavare, så kallat mellantvång. Mellantvånget bör utvidgas på så vis att även förhållanden i hemmet kan ligga till grund för mellantvånget, samt att när det finns sådant behov ska både föräldrar och barn kunna åläggas att delta i insatser, såsom exempelvis föräldrastödsprogram. För det fall när barn eller föräldrar inte deltar i de beslutade insatserna ska omhändertagande enligt LVU kunna komma ifråga.

FÖRSTÄRKT FAMILJEHENSPLACERING

Den brist som idag råder på familjehem och behandlingsfamiljer gör att barn och ungdomar som behöver stöd och hjälp från samhället inte får rätt förutsättningar att bryta destruktiva mönster. Bristen på familjehem minskar möjligheterna att arbeta förebyggande. För att lyckas krävs det att hela vårdkedjan ses över. Regeringen har påbörjat ett genomgripande arbete

⁵⁸ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6642.pdf>, s. 266.

1 där bland annat Socialstyrelsen fått flera uppdrag som syftar till att stärka
2 upp familjehemsvården. Regeringen avser även att tillsätta en nationell
3 samordnare för att stärka arbetet med fler kvalitativa placeringar inom
4 hela den sociala barn- och ungdomsvården. Uppdraget om en nationell
5 samordnare har sin förlaga i det arbete som den förra borgerliga regeringen
6 initierade år 2014.⁵⁹

7
8 Ett nationellt familjehemsregister håller på att tas fram.⁶⁰ Därtill finns behov
9 av licensiering och löpande granskning av alla jour- och familjehem i Sverige.
10 Ett nationellt register i kombination med licensiering skulle göra det enklare
11 för socialtjänster i olika kommuner att säkerställa att samtliga jour- och
12 familjehem är granskade och upprätthåller en viss kvalitetsnivå, och som
13 exempelvis inte tidigare har bedrivit en misskött verksamhet i någon annan
14 kommun.

15
16 År 2021 publicerade Socialstyrelsen rapporten Insatser för att motverka
17 fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott - Kunskapsstöd
18 med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år.⁶¹
19 Kunskapsstödet baseras på ett omfattande vetenskapligt underlag och
20 fungerar vägledande i socialtjänsten kring val av insatser för enskilda
21 barn genom att ge stöd i arbetet med att matcha individens risker,
22 behov och mottaglighet med ett kunskapsbaserat behandlingsinnehåll.
23 Till de rekommenderade insatserna hör föräldraskapsstöd⁶²,
24 färdighetsträningsprogram⁶³, strukturerad familjebehandling⁶⁴, strukturerad
25 beteende- och färdighetsträning samt Treatment Foster Care Oregon.

26
27
28
29
30 ⁵⁹ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/04/familjehemssatsningregeringen-starker-familjehemsvarden/>.

31
32 ⁶⁰ <https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2022/slutredovisning-ru-nationellt-register-ivo-2022.pdf>.

33
34 ⁶¹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2021-11-7626.pdf>.

35
36 ⁶² Exempelvis Cope, De otroliga åren, Komet och Triple P.

37 ⁶³ Exempelvis Coping Power Program, Dina-programmet och SNAP.

38 ⁶⁴ Exempelvis BSFT, FFT, MDFT och MST.

Treatment Foster Care Oregon (TFCO) är en förstärkt familjehemsplacering som är ett alternativ till att placera barn och ungdomar med allvarliga beteendeproblem på institution. TFCO ingår i Socialstyrelsens ovannämnda kunskapsstöd som ett exempel på ett alternativ till institutionsvård som starkt rekommenderas och bör användas. Rekommendationen gäller för barn 12–17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.⁶⁵

HEM FÖR VÅRD ELLER BOENDE (HVB)

Hem för vård eller boende (HVB, även kallat HVB-hem) är en verksamhet som bedriver behandling eller är inriktad på omvårdnad, stöd eller fostran. Verksamheten bedrivs enligt 7 kap. 1 § 1 socialtjänstlagen (SoL). Här kan man placeras om man har problem med exempelvis kriminalitet, droger eller psykisk ohälsa.⁶⁶ Det är socialtjänsten i hemkommunen som beslutar om placeringen och verksamheten styrs av socialtjänstlagen. Det är inspektionen för vård och omsorg, IVO, som är tillsynsmyndighet och behandlingshemmen drivs av olika aktörer, ofta privata. Placeringen kan vara allt från bara några veckors akutplacering till upp mot två år. Under 2021 var 6 000 barn och unga placerade på HVB.⁶⁷

Enligt dagens lagstiftning kan HVB-hem inte hindra ungdomar från att ta med sig narkotika och vapen till behandlingshemmen. Det går inte heller att hindra intagna ungdomar från att hålla kontakt med sina gamla kompisar via mobilen. Regeringen har aviserat att det skyndsamt kommer att initieras utredningar för att påbörja arbetet med att få till stånd lagändringar, så att HVB-hem får bättre möjligheter att bedriva vård.⁶⁸

Det är politikens uppgift att, genom lagstiftning, skapa goda förutsättningar för medarbetarna i verksamheterna att utföra sitt jobb på bästa sätt. Det finns därför behov att ta fram nya regler som begränsar tillgången till

⁶⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/tfco-treatment-foster-care-oregon/>.

⁶⁶ <https://www.ivo.se/tillstand/tillstand-for-sol-verksamheter/hem-for-vard-eller-boende-hvb/>.

⁶⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-9-8096.pdf>, s. 4.

⁶⁸ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/regeringen-fullstandigt-orimligt-vi-maste-andra-socialtjanstlagen>.

1 narkotika, vapen och mobiler för ungdomar som befinner sig på HVB-hem
2 just för att bryta destruktiva mönster.

3

4 **STATENS INSTITUTIONSSTYRELSE (SIS)**

5 Statens institutionsstyrelse (SiS) bedriver individuellt anpassad tvångsvård
6 för barn och unga enligt lagen om vård av unga (LVU) och verkställer slutet
7 ungdomsvård enligt lagen om slutet ungdomsvård (LSU). I samverkan med
8 socialtjänsten ska barn och ungdomar med allvarliga och omfattande
9 psykosociala problem ges bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv
10 utan missbruk eller kriminalitet.

11

12 Myndigheten har i dagsläget 21 särskilda ungdomshem med 730 platser och
13 elva LVM-hem med 359 platser för vård av vuxna missbrukare enligt lagen
14 om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).⁶⁹

15

16 Många, däribland JO, IVO och Statskontoret, har riktat allvarlig kritik mot
17 Statens institutionsstyrelse.⁷⁰ Det är välkänt att SiS särskilda ungdomshem
18 under lång tid haft platsbrist, något som förvärrats med tiden. När det
19 även uppdagas att våld och övergrepp sker mot de placerade barnen
20 på ungdomshemmen är statens ansvar extra tungt. Det måste vara en
21 självklarhet att alla som är på ett statligt ungdomshem ska skyddas mot våld,
22 sexuella övergrepp, prostitution och droger.

23

24 Det finns betydande brister i uppföljning, utvärdering, återkoppling, och
25 efterföljande åtgärder kring verksamheten som SiS bedriver. Statskontorets
26 rapport visar att personal vid socialtjänsten hos en del kommuner inte
27 har tillräcklig kunskap om SiS uppdrag, vad en placering innebär och vad
28 myndigheten kan åstadkomma i sin vård. Oklarheterna drabbar barnen och
29 de unga.⁷¹

30

31 Beslut om tvångsvård ska vara det mest ingripande verktyget. Det syftar till
32 att hjälpa och stödja barnet eller den unge att långsiktigt kunna växa och

33

34 ⁶⁹ <https://www.stat-inst.se/om-sis/>.

35 ⁷⁰ <https://www.statskontoret.se/siteassets/rapporter-pdf/2022/2022-4.pdf>, <https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2023/tillsyn-av-sis-sarskilda-ungdomshem.pdf>, <https://www.jo.se/PageFiles/35049/5633-2022.pdf>.

36 ⁷¹ <https://www.statskontoret.se/siteassets/rapporter-pdf/2022/2022-4.pdf>, s. 90.

utvecklas till en individ som fullt ut kan fatta sina egna livsbeslut och ta eget ansvar för sitt liv. Inte alltid utan hjälp eller stöd – men heller inte utan egen ansträngning, motivation och drivkraft. Att då unga individer, som i många fall varken var kriminella eller beroende av droger, blir det under tiden med tvångsvård på ungdomshem är oacceptabelt.

Staten bör ta ett större ansvar för unga som begår allvarliga brott. Situationen idag, där unga kriminella på SiS-hem kan fortsätta att hålla kontakt med sina kriminella vänner, och i flera fall lätt lyckats rymma, är oacceptabel. Ansvaret för de tyngst kriminella unga personerna ska flyttas till Kriminalvården. Det gäller exempelvis vissa grovt kriminella unga personer som är föremål för frivårdspåföljder eller ingripanden enligt socialtjänstlagstiftningen. Vidare ska särskilda ungdomsfängelser inrättas som Kriminalvården ska vara huvudman för. Ungdomsfängelser ska ersätta de platser som SiS idag har för slutna ungdomsvård. De särskilda ungdomsfängelser som ska inrättas behöver erbjuda möjligheter för utbildning. Verksamheten inom SiS kan också behöva ses över i sin helhet.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR

- att¹ öka förtroendet för socialtjänsten till exempel genom att denna mer förebyggande och genom uppsökande verksamhet samt möter barn och föräldrar i andra sammanhang än på socialkontoren
- att² ta bort sekretesshinder mellan, till exempel, socialtjänst, skola och Polis
- att³ en ny socionomutbildning införs som ger möjligheter till specialisering och fördjupning, där ungdomskriminalitet ska vara ett obligatoriskt moment
- att⁴ effektivt motverka desinformation om socialtjänstens arbete
- att⁵ förhållanden i hemmet ska kunna ligga till grund för mellantvång
- att⁶ när behov finns ska både föräldrar och barn kunna åläggas att delta i insatser enligt mellantvånget.
- att⁷ för det fall där barn eller föräldrar inte deltar i de beslutade insatserna ska omhändertagande enligt LVU kunna komma ifråga
- att⁸ det införs ett nationellt register och en nationell licensiering för alla familjehem och jourhem i Sverige

1 **att**⁹ förstärka familjehemsvården för unga kriminella enligt modeller som
2 starkt rekommenderas av Socialstyrelsen utifrån brett vetenskapligt
3 underlag och utvärderingar

4 **att**¹⁰ det tas fram regler som begränsar tillgången till narkotika,
5 vapen och mobiler för ungdomar som befinner sig på HVB-hem och
6 SiS-institutioner

7
8 **PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR PARTISTÄMMAN ATT**
9 **BESLUTA:**

10

11

12 **att** anta propositionen

13

14 **RESERVATIONER**

15

16 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 82, rad 11-12 stryka
17 meningen

18

19 *Bland annat bör flerbarnstillägget ses över och reformeras.*

20

21 och ersätta den med följande

22

23 *Därför bör flerbarnstillägget avskaffas och barnbidrag från och med fjärde*
24 *barnet tas bort.*

25

26 Josefin Malmqvist reserverade sig till förmån för att på s. 82, rad 11-12 stryka
27 meningen Bland annat bör flerbarnstillägget ses över och reformeras

28

29 och ersätta den med följande

30

31 *Bland annat bör flerbarnstillägget avskaffas.*

32

33 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 83 rad 21-22 stryka:

34

35 *Moderaterna föreslår därför att lagstadga den förstärkta vårdgarantin för*
36 *BUP.*

37

38

och ersätta den med följande:

Moderaterna föreslår därför att regioner ska erläggas kännbara sanktioner eller viten för varje dag den förstärkta vårdgarantin till BUP inte efterlevs. Vårdgarantin för BUP bör även stärkas ytterligare, till 15 dagar för första träff samt ytterligare 15 dagar för fördjupad utredning eller behandling.

Douglas Thor och Josefin Malmqvist reserverade sig till förmån för att ändra den tredje att-satsen på s. 84 rad 11 till följande:

att avskaffa flerbarnstillägget

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att lägga till följande att-satser på s. 84 efter rad 27:

att avskaffa barnbidraget från och med fjärde barnet

att verka för att vårdgarantin för BUP ska vara 15 dagar för första träff samt ytterligare 15 dagar för fördjupad utredning eller behandling

att verka för att regioner ska erläggas kännbara sanktioner eller viten för varje dag vårdgarantin för BUP inte efterlevs

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 88 efter rad 12 lägga till följande underavsnitt:

Utbildning som väg tillbaka till samhället

Ett stort fokus på genomförbara och evidensbaserade förebyggande insatser är helt avgörande för att på riktigt, och på lång sikt, kunna bekämpa kriminalitet. En av de mest brottsförebyggande åtgärderna som finns är att ha en fullständig grundskole- och gymnasieutbildning. Personer som döms för brott har en större chans att integreras in i samhället efter avtjänat straff om denne slutför en gymnasieexamen eller dylikt. Det bör därför gå att döma personer som begår brott och som saknar gymnasieutbildning eller motsvarande till att fullfölja en sådan.

1 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 92 efter rad 36 lägga till
2 följande att-sats:

3

4 **att** personer som saknar fullständig gymnasieutbildning eller
5 motsvarande och döms för brott ska kunna dömas till
6 individualiserad utökad skolplikt och att fullfölja en
7 gymnasieutbildning eller motsvarande

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

SKOLA OCH UTBILDNING

PROPOSITION 3

INNEHÅLL

PROPOSITION 3

- 111 INLEDNING**
- 116 REGERINGENS PÅGÅENDE REFORMARBETE**
- 117 KUNSKAP OCH KVALITET**
 - 117 REFORMERADE STYRDOKUMENT
 - 118 KUNSKAPSBEDÖMNING
 - 119 LÄROMEDEL
 - 119 FYSISK AKTIVITET
 - 120 DIGITALA VERKTYG
- 121 LÄRARYRKETS ATTRAKTIVITET**
 - 121 LÅT LÄRARNA FOKUSERA MER PÅ UNDERVISNING
 - 122 EN REFORMERAD LÄRARUTBILDNING
 - 123 REFORMER FÖR EN BÄTTRE REKTORSUTBILDNING
 - 124 PENSIONERADE LÄRARE
- 125 TRYGGHET**
 - 126 KARTLÄGGNING AV ORDNINGSPROBLEM OCH RIKTLINJER OM TRYGGARE MILJÖER
 - 126 UTÖKADE BEFOGENHETER FÖR REKTOR
 - 127 AKUTSKOLOR
 - 127 ORDNINGSGREGLER
 - 127 DISKRIMINERING, KRÄNKNING OCH TRAKASSERIER
 - 127 HELTÄCKANDE REGISTERUTDRAG FÖR PERSONAL I BARNOMSORG OCH SKOLA
 - 129 FLER INSATSER FÖR ÖKAD TRYGGHET

131 STÖD, ANPASSNING OCH FLEXIBILITET

- 131 FRÅNVARO OCH PROBLEMATISK SKOLFRÅNVARO
- 132 RESURSSKOLA
- 132 ANPASSAD UTBILDNING
- 133 NEUROPSYKIATRISKA FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR, NPF, OCH DYSLEXI
- 133 FLER SPECIALLÄRARE
- 133 STATISTIK OM EFFEKTERNA AV STATLIGT STÖD
- 134 ÅTERINFÖR SKOLHÄLSOVÅRDEN I SKOLLAGEN
- 134 NIVÅGRUPPERINGAR

136 STYRNING

- 136 KONKURRENS PÅ LIKA VILLKOR
- 137 ÄGARKRAV OCH INSYN
- 137 KONFESSIONELLA SKOLOR
- 138 BETYGSINFLATION
- 138 REFORMER FÖR BÄTTRE KUNSKAPER FÖRE SKOLSTARTEN
- 139 UNDANTAG OM BEHÖRIGA LÄRARE
- 139 FÖRSTÄRKT KVALITETSUPPFÖLJNING
- 140 SKÄRPT TILLSYN AV FRISTÅENDE FÖRSKOLOR
- 140 EXAMINATIONSMYNDIGHET
- 140 SAMVERKAN MELLAN KOMMUNER
- 141 UTBILDNING OCH FÖRSVAR
- 141 EXTREMISM I UTBILDNINGSVÄSENDET

- 143 UTBILDNING FÖR ATT SÄKERSTÄLLA
KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN**
- 144 EN SAMMANHÅLLEN YRKESUTBILDNING
 - 144 PRAKTIKREFORM SOM FÖRENKLAR FÖR
ARBETSGIVARE
 - 144 PROGNOSE AV ARBETSMARKNADSBEHOVET
 - 144 DEN KOMMUNALA VUXENUTBILDNINGEN
 - 145 YRKESINRIKTNINGAR PÅ GYMNASIET
 - 146 SVENSKA SOM ANDRASPRÅK
 - 147 SVERIGEINTRODUKTIONEN - FÖR DEN SOM ÄR NY
I SVERIGE
- 150 PARTISTYRELSENS FÖRSLAG TILL BESLUT**
- 150 RESERVATIONER**

INLEDNING

UTGÅNGSPUNKTER FÖR MODERATERNAS SKOLPOLITIK

En bra skolgång är avgörande för Sveriges välstånd och är en viktig faktor för att alla människor ska ha möjlighet att skapa sig ett gott liv. Skolan ska rusta alla barn med de kunskaper som krävs, bidra till social rörlighet och erbjuda människor en väg för att nå sina drömmar både i tidiga år och senare i livet. Ett fungerande utbildningssystem ger den enskilde möjlighet att växa och lägger grunden för samhällets utveckling.

Skolan ska ge barn möjlighet att uppnå kunskapskraven utifrån sina förutsättningar. Det gäller den som är i behov av anpassning och stöd för att klara godkänd nivå. Det gäller också den som har särskilda färdigheter och vill och kan gå snabbare fram.

Sverige behöver ett kvalitativt system för yrkesutbildning som ger alla, oavsett bakgrund, möjlighet att komma till sin rätt, samtidigt som offentlig sektor får sin kompetensförsörjning tillgodosedd och näringslivet får möjlighet att rekrytera den spetskompetens som krävs i den internationella konkurrensen.

BILDEN AV DEN SVENSKA SKOLAN OCH REFORMBEHOVET

Bilden av den svenska skolan har under de senaste decennierna präglats av det fall i resultaten internationella undersökningar som inträffade i början av seklet. Den internationella ekonomiska samarbetsorganisationen OECD har ett program för utvärdering av elevresultat, Programme for International Student Assessment, PISA. I den första stora PISA-studien, som genomfördes 2000, var de svenska resultaten mycket bra. Svenska 15-åringar, som är den grupp som deltar i testet, presterade över snittet i alla tre undersökta ämnen: läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Sedan skedde ett drastiskt fall fram till 2012. Fallet var större än i något annat land, och Sverige hamnade under genomsnittet i alla tre ämnen.

Det finns dock skäl att nyansera den ibland mycket mörka bilden av svensk skola. PISA-undersökningen 2015 visade en kraftig förbättring av resultaten. Trenden fortsatte 2018. Även TIMSS-undersökningen (Trends in International Mathematics and Science Study) visar en liknande utveckling.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 Resultaten av dessa undersökningar bör tolkas försiktigt. Kritik har riktats
2 både mot tillförlitligheten i allmänhet och mot hanteringen av bortfallet
3 i undersökningen. Mycket tyder dock på att trendbrottet speglar en
4 verklig förändring till det bättre. Även om frågor om orsak och verkan
5 alltid är komplicerade på skolans område, så finns skäl att tro att de
6 kunskapsreformer som Alliansregeringen genomförde har haft positiva
7 effekter.

8
9 Skolan brottas dock fortfarande med mycket stora problem. Ytterligare en
10 internationell jämförelse, den nyligen publicerade PIRLS-undersökningen
11 (Progress in International Reading Literacy Study) visar att Sverige
12 visserligen ligger över genomsnittet för övriga länder inom EU/OECD, men
13 läskunnigheten har försämrats. En femtedel, en ökning med över 50 procent
14 sedan den tidigare studien 2016, når antingen bara upp till den lägsta nivån,
15 som innebär att de kan läsa, förstå och återge en enkel text, eller når inte ens
16 upp till den nivån. Det innebär att en femtedel av fjärdeklassarna, som är den
17 grupp som ingår i PIRLS, inte kan förstå en medelsvår text.

18
19 Det är oomtvistligt att en viktig förklaring till den svagare läskunnigheten är
20 att en växande del av eleverna kommer från en hemmiljö där svenska talas
21 i begränsad utsträckning. I PIRLS 2016 var andelen elever som alltid talade
22 svenska i hemmet 68 procent och 2021 var den 53 procent. Faktum är att
23 mer än hela församlingen i läskunnighet i PIRLS förklaras av den ökade
24 andelen elever som inte alltid pratar svenska i hemmet. Resultaten för dem
25 som alltid pratar svenska hemma ökar något, medan resultaten för dem som
26 inte alltid pratar svenska hemma faller kraftigt.

27
28 Skolans verklighet återspeglas också i allmänhetens uppfattning.
29 En stor majoritet, ungefär 70 procent, av de tillfrågade i SCB:s stora
30 medborgarundersökning anser att skolan fungerar bra i deras hemkommun.
31 Samtidigt är det bekymmersamt att de resterande 30 procenten anser
32 att skolan fungerar dåligt, eller mycket dåligt. Störst är missnöjet med
33 gymnasieskolan. Nästan var tionde person anser att gymnasieskolan i
34 deras hemkommun fungerar mycket dåligt. De regionala skillnaderna är
35 stora. I de kommuner där missnöjet är som störst, anser två tredjedelar att
36 hemkommunens gymnasieskola fungerar dåligt.

37
38

De regionala skillnaderna i medborgarnas syn på skolan återspeglar skillnader i skolresultat. Framför allt tycks skolor på landsbygd och i mindre orter i genomsnitt vara betydligt sämre än skolor i storstäder och tillhörande förorter. Skillnaden är så stor att den motsvarar över ett skolårs inläring.

En viktig förklaring till dagens problem i skolan är urholkningen av synen på kunskap och bildning som gradvis skett under efterkrigstiden. Sverige har mycket gamla traditioner på den folkliga utbildningens område. I slutet av 1600-talet infördes ett krav på allmän läs- och skrivkunnighet; prästerskapet gavs i uppdrag att säkerställa att kravet uppfylldes. Redan så tidigt var alfabetiseringsgraden mycket hög, alltså långt innan folkskolan infördes.

Vid mitten av 1800-talet låg Sverige i topp i Europa avseende läs- och skrivkunnighet. Efter att den allmänna folkskolan beslutades 1842 byggdes snabbt ett allomfattande skolsystem med en infrastruktur av lärarutbildning upp. Den generellt höga utbildningsnivån har framförts som en huvudförklaring till Sveriges exceptionella ekonomiska utveckling under 1900-talets första hälft, då vi gick från att vara ett fattigt jordbruksland till att bli ett av världens allra rikaste länder.

Socialdemokraterna stod länge för en kunskapssyn där målet var att alla skulle få tillgång till god utbildning, oavsett social bakgrund. Successivt kom dock en annan syn att dominera, där målet var att skapa goda medborgare genom social fostran. Inspirationen kom bland annat från amerikanska reformpedagoger. Många utbildningspolitiker även i andra partier kom att influeras av denna nya syn på skola och utbildning, som prioriterade ned vad som ibland kallades ”rena minneskunskaper”.

Under senare decennier har dock kunskaper fått en renässans i skolan. Alliansregeringens reformer motiverades i hög grad av just att åter sätta kunskaper i centrum för skolan, men de har inte varit tillräckligt långtgående, och i vissa fall kan de behöva omprövas. Fortfarande finns stora brister som medför att undervisningen bedrivs i strid med den forskning och erfarenhet som finns om hur elever lär sig bäst. Förmedling av kunskap ska baseras på kunskap. Därför måste all lagstiftning och alla styrdokument på utbildningsområdet genomsyras av att kunskap och bildning sätts i centrum och av att utbildningsmetoder ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.

1 *Moderaterna vill därför fortsätta arbetet för att sätta kunskap och kvalitet i*
2 *centrum för skolan.*

3
4 Starka och kompetenta lärare och rektorer som tar tydligt pedagogiskt
5 ledarskap är avgörande för att skolan ska fungera väl. Den allvarliga
6 lärarbristen som Sverige står inför är därför ett stort hot mot skolan.
7 Bristen på lärare beror delvis på stora pensionsavgångar och att antalet
8 barn och ungdomar i skolålder ökat. Det senare hänger ihop med Sveriges
9 kraftiga befolkningsökning under de senaste decennierna. En dystur
10 förklaring är dock att många lärare flyr från yrket. Ungefär 36 000 utbildade
11 lärare jobbar inte längre som lärare. Viktiga orsaker till detta är en hög
12 arbetsbelastning, bland annat beroende på ökade krav på dokumentation
13 och administration. Många av de uppgifter som belastar lärare är inte direkt
14 kopplade till undervisningen, och skulle kunna tas bort eller utföras av andra
15 arbetsgrupper. Ett annat problem är att för många lärarstudenter hoppar av
16 sin utbildning, vilket delvis beror på för låga antagningskrav.

17
18 *Moderaterna vill därför vidta åtgärder för att göra läraryrket mer attraktivt.*

19
20 Ett skäl till att elever inte kan tillgodogöra sig sin utbildning och till att
21 läraryrket brister i attraktivitet är otryggheten i skolan. I den ovan refererade
22 PIRLS-undersökningen utmärker sig Sverige jämfört med genomsnittet i
23 EU/OECD avseende ordningsproblem. Situationen har också försämrats
24 jämfört med den tidigare undersökningen 2016. Var tredje svensk elev i
25 undersökningen går i en skola där rektorn anger att svordomar eller grovt
26 språk, hot och kränkningar eller störningar i klassrummet är ett problem.
27 Enligt Brottsförebyggande rådet har hälften av eleverna i årskurs 9 blivit
28 utsatta för brott; den vanligaste brottsplatsen är skolan. Var femte anmälan
29 om hot och våld som inkommit till Arbetsmiljöverket har upprättats av
30 skolpersonal.

31
32 *Moderaterna vill därför genomföra ett brett program för att göra skolan till en*
33 *trygg miljö för alla elever och all personal.*

34
35 De elever som riskerar att drabbas hårdast när skolan brister är de som har
36 svag socioekonomisk bakgrund, någon funktionsvariation eller på annat sätt
37 har behov av särskilt stöd.

38

Vi pratar ofta om skolans kompensatoriska uppdrag, det vill säga skolans uppgift att utjämna skillnader mellan elevernas initiala förutsättningar. I det ingår att resurser ska fördelas så att elever och skolor med stora behov får mer resurser. Överlag är det kompensatoriska inslaget i svensk skola stort och har ökat över tiden, bland annat genom att lärartätheten är betydligt större i skolor där eleverna har svaga förutsättningar. Samtidigt finns brister. Den kanske viktigaste är att lärarna visserligen är fler i skolor med svaga förutsättningar, men att lärarna i genomsnitt har lägre kompetens. Det kompensatoriska uppdraget har också blivit mycket svårare eftersom en stor grupp elever kommit till Sverige sent i skolåldern.

Samtidigt behöver också elever med särskilda begåvningar ibland särskilt stöd och uppmuntran. Det är viktigt för dessa elever, men det är också ett viktigt samhällsintresse att alla elever så långt möjligt kan utveckla sina talanger. Skolan måste kunna ta tillvara både dem som behöver hjälp för att hinna med, och dem som vill gå snabbare fram.

Moderaterna vill därför att skolan ska kunna ge bättre möjligheter till stöd, anpassning och flexibilitet.

För att genomföra de reformer som Moderaterna föreslår måste den statliga och kommunala styrningen av skolan förbättras. Valfriheten mellan olika skolor med olika huvudmän är en grundbult för Moderaternas utbildningspolitik. Konkurrensen mellan olika skolor ska, så långt möjligt, ske på lika villkor. Det kräver väl utformade och fungerande ägarkrav på dem som driver friskolor, liksom tillräcklig insyn i verksamheten.

En fråga som är kopplad till skolans styrning och som fått stor uppmärksamhet, är betygssystemets brister. Ett grundproblem, som bland annat Skolverket framhållit, är att det saknas en tydlig norm för vilket betyg en elev förtjänar. Varje skola och lärare måste själv tolka de betygsanvisningar som finns i kursplanerna för respektive ämne. Betygsanvisningarna är mycket svårtolkade.

Eftersom det inte heller finns någon extern kontroll av rättning av prov eller betygsättningen har betygssystemet blivit orättvis. Betygsanvisningarna är mycket otydliga och lämnar ett stort tolkningsutrymme och därmed skapar vid spridning av betyg. Stor uppmärksamhet har riktats mot friskolor som

1 givit alltför höga betyg, men orättvisa och inflaterade betyg är ett stort
2 problem även i kommunala skolor.

3
4 Orättvis betygsättning gör att ansträngningar att lära sig inte premieras,
5 vilket urholkar elevernas motivation. En elev kan gå miste om en attraktiv
6 utbildningsplats, till förmån för en sökande som fått ett ”glädjebetyg”. När
7 trovärdigheten för betygssystemet urholkas, så urholkas trovärdigheten för
8 hela skolsystemet.

9

10 *Moderaterna vill därför förändra och förbättra skolans styrning.*

11

12 Det är inte bara inom läraryrket det råder brist på arbetskraft. Inom stora
13 delar av näringslivet och den offentliga sektorn har arbetsgivare svårt att hitta
14 arbetskraft med rätt kompetens. Andelen av befolkningen i arbetsför ålder
15 kommer att minska, samtidigt som antalet personer i åldersgrupper som har
16 stort behov av samhällets service ökar. Sveriges Kommuner och Regioner
17 (SKR), räknar med att över 400 000 personer kommer att behöva nyanställas
18 inom vården, skolan och omsorgen fram till 2031. Svenskt Näringsliv menar
19 att 300 000 yrkesutbildade kommer att saknas år 2035.

20

21 Yrkesutbildningen spelar en avgörande roll för kompetensförsörjningen på
22 arbetsmarknaden. Idag bedrivs yrkesutbildning både av Arbetsförmedlingen,
23 gymnasieskolan, vuxenutbildningen, Yrkeshögskolan och folkhögskolor,
24 men ingen har ett övergripande ansvar för dimensioneringen. Många
25 olika analyser görs också av arbetsmarknadens behov, vilket kan leda till
26 otydlighet i planeringen och dimensioneringen av utbildningsutbudet.

27

28 *Moderaterna vill därför reformera yrkesutbildningen så att den bättre svarar*
29 *mot arbetsmarknadens behov.*

30

31

32 **REGERINGENS PÅGÅENDE REFORMARBETE**

33

34 "Skolan" är ett samarbetsprojekt i Tidö-avtalet. Även utöver de förslag
35 som finns där, kommer den moderatledda regeringen att bedriva ett
36 ambitiöst arbete för att förbättra skola och utbildning i enlighet med
37 samarbetspartiernas prioriteringar.

38

FÖLJANDE HAR PÅBÖRJATS:

- Skolverket har fått ett uppdrag om att se hur undervisningstiden i svenska och matematik i lågstadiet ska kunna utökas, då svenska elever har mindre undervisning än elever i andra likvärdiga länder.
- Flera satsningar för fler speciallärare genomförs under 2023.
- Arbetet med att införa digitalt externt rättade nationella prov påskyndas.
- Satsningar för att stärka elevers språk, läs- och skrivutveckling genomförs.
- Regeringen förbereder för att permanenta och utöka pågående försöksverksamheter med riksrekryterande spetsutbildningar inom grundskolan och gymnasieskolan.
- Arbetet med att reformera lärarutbildningen och höja kraven till lärarutbildningen har påbörjats.
- En utredning kring lärares administrativa börda har tillsatts.
- Arbetet att reformera friskolesystemet har påbörjats.
- För att skapa studiero och öka tryggheten i skolan har satsningar för möjligheten till att starta fler akut- och journalskolor genomförts.
- Satsningar på att inrätta sociala team som bland annat ska bidra med trygghet och studiero, öka närvaron för eleverna och förbättra samverkan mellan skolan och socialtjänsten.
- En utredning kommer att analysera betygsinflationens omfattning och orsaker, samt lämna förslag om hur den kan motverkas.

KUNSKAP OCH KVALITET

För att fortsätta driva på för bättre kunskaper och högre kvalitet vill vi genomföra ytterligare reformer. Den nuvarande läroplanen behöver ersättas med en läroplan som tydligt sätter ämneskunskaper i fokus, och övriga styrdokument justeras i samma riktning. Kunskapsbedömningen behöver stärkas genom att ett slutprov införs i årskurs nio och en studentexamen införs. De läromedel som används i skolan behöver kvalitetssäkras. Vi tror också att ökad fysisk aktivitet kan bidra till att elevernas kunskapsinhämtning förbättras. Slutligen behöver synen på digitala verktyg förankras i vetenskaplig kunskap om barns lärande.

REFORMERADE STYRDOKUMENT

Dagens läroplan utgår inte från vetenskapligt baserad kunskap om hur elever bäst lär sig. En ny läroplan med en kunskapsyn som behandlar kunskaper

1 och inte förmågor behöver därför tas fram. Kurs- och ämnesplaner ska
2 tydligare fokusera på mätbara faktakunskaper i lägre årskurser. Analys
3 och resonemang bör få en mer framträdande roll först i högstadiet och
4 gymnasiet. Skolans styrdokument (läroplaner, kursplaner och ämnesplaner)
5 bör reformeras i enlighet med barns kognitiva utveckling och få ökat fokus på
6 inläring, färdigheter samt fakta- och ämneskunskaper.

7
8 Större utrymme i klassrummet bör också lämnas åt lärarna. Formuleringar
9 om hur lärarna ska arbeta ska därför tas bort från läroplanen. Läroplanen ska
10 inte beskriva hur undervisningen ska gå till mer än att den ska vila på evidens
11 och beprövad erfarenhet.

12
13 Kursplanerna utgår inte tillräckligt från att inläring sker som en progression.
14 Även kursplanerna behöver därför revideras och tydligt ange vilka moment
15 som ska ingå för respektive årskurs och ämne och tydligt kunna kopplas till
16 skolans timplan.

17
18 I grundskolans praktisk-estetiska ämnen ställs förhållandevis omfattande
19 krav på teoretiska kunskaper i form av att dokumentera, utvärdera och
20 analysera. Det är viktigt att de praktisk-estetiska ämnena i huvudsak är just
21 praktiska, så att elever som är duktiga på praktiskt arbete får leva ut sin
22 skicklighet och bedömas efter den och inte efter sin teoretiska förmåga.
23 Kraven på att dokumentera, utvärdera och analysera bör därför minska i de
24 praktisk-estetiska ämnena.

25
26 I matematikämnet finns krav på att eleverna ska ha kunskaper om
27 matematikens historia och kunna reflektera kring matematikens
28 betydelse, användning och begränsningar. Det tar fokus från de
29 centrala faktakunskaperna. Liknande krav finns i andra teoretiska
30 ämnen. Styrdokumentet bör reformeras så att de teoretiska ämnena på
31 grundläggande nivå renodlas till sin ämnesmässiga kärna.

32

33 **KUNSKAPSBEDÖMNING**

34 Kunskapsmålen behöver anpassas till elevens ålder. Dagens abstrakta
35 kunskapskrav skapar en destruktiv stress hos många barn. Betygssystemet
36 behöver göras om för att motverka glädjebetyg och bli mer tillförlitligt som
37 mått på kunskap. Under våren 2023 tillsatte regeringen en utredning med ett
38 sådant uppdrag.

För att utvärdera elevernas kunskapsresultat och stärka likvärdigheten i skolan bör ett normerande slutprov i årskurs 9 införas i kärnämnen svenska, engelska och matematik. Dessa ska ersätta de nationella proven. Införandet av dessa slutprov bör kombineras med ett nationellt system som möjliggör uppföljning av kunskapsresultat över tid.

Av samma skäl bör ett examensprov införas i slutet av gymnasieskolan. Internationellt är Sverige förhållandevis ensamt om att inte ha en studentexamen eller motsvarande, som antingen vägs samman med betygen eller redovisas för sig. Våra grannländer Norge, Danmark och Finland har examensprov i slutet av gymnasieskolan, och i alla dessa länder bedöms proven helt eller delvis externt. Med betyg och examensprov, ökar elevers möjlighet att visa sina kunskaper och det sänker trycket på lärarna att sätta omotiverat höga betyg. Eleverna ges dessutom fler möjligheter att få sina kunskaper bedömda.

LÄROMEDEL

Bra läromedel är viktiga för att bedriva god undervisning. Läromedel med för ämnet relevant innehåll förenklar inläringen och ger stöd för lärarens undervisning. Enligt en rapport från Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Elevråd, Sveriges Elevkårer, SVEA och Läromedelsförfattarna saknar var femte lärare nödvändiga läromedel. Denna brist måste åtgärdas.

En central kvalitetskontroll av läromedel bör också återinföras för att säkerställa att läromedlens innehåll och nivå ligger i linje med vad som anges i respektive ämnes kursplaner. Kvalitetssäkrade läromedel bidrar också till ökad likvärdighet i undervisningen.

Elever med funktionsnedsättningar ska garanteras tillgång till anpassade och kvalitetssäkrade läromedel. Därför bör föreskrifter tas fram om tillgängliga lärmiljöer för elever med funktionsnedsättningar.

FYSISK AKTIVITET

För att motverka problem med psykisk och fysisk ohälsa bland unga, bör skolan erbjuda mer vardaglig fysisk aktivitet som integreras i skoldagen för de yngre eleverna. Att varva teoretiska lektioner med fysisk aktivitet kan också bidra till bättre inläring. Dessutom behöver ämnet idrott och hälsa inneålla mer fysisk aktivitet och mindre teori.

1 **DIGITALA VERKTYG**

2 Innehållet och undervisningsmetoderna i svensk skola ska vila på
3 vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Hjärnforskningen påvisar ett
4 flertal nackdelar med att barn använder digitala verktyg i alltför tidig ålder
5 och i alltför stor utsträckning. Problem kan uppstå, exempelvis med synen,
6 motoriken och koncentrationsförmågan. Forskning visar att det behöver
7 finnas en balans i hur digitala hjälpmedel används i förskolan och i skolan.

8
9 Därför bör kravet för förskolor att använda digitala hjälpmedel i
10 undervisningen tas bort. Det ligger i linje med vetenskapliga rön och
11 undanröjer politisk detaljstyrning. Förslaget innebär att den pedagogiska
12 professionen får besluta hur balans ska uppnås mellan att ta tillvara de
13 möjligheter som digitala hjälpmedel öppnar, utan att de används på ett
14 skadligt sätt.

15
16 För äldre barn är kunskapen om och användandet av digitala verktyg viktiga
17 för ett framtida yrkesliv. När och hur digitala verktyg introduceras, och hur de
18 används, ska dock vara en fråga för professionen och inte vara föremål för
19 politisk styrning.

22 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

23
24 **att¹** skolans styrdokument reformeras så att de utgår från vetenskapligt
25 baserad kunskap om hur elever bäst lär sig

26 **att²** ämnen och årskurser ges ett tydligt definierat innehåll som betonar
27 kunskaper snarare än förmågor och renodlas till sin ämnesmässiga
28 kärna

29 **att³** de praktisk-estetiska ämnena renodlas så att fokus ligger på det
30 praktiska arbetet medan kraven dokumentation, utvärdering och
31 analys blir färre

32 **att⁴** ett slutprov införs efter årskurs 9

33 **att⁵** en studentexamen införs

34 **att⁶** en central, evidensbaserad kvalitetssäkring av läromedel införs

35 **att⁷** föreskrifter tas fram om tillgängliga lärmiljöer för elever med
36 funktionsnedsättningar

37 **att⁸** fysisk aktivitet blir en viktigare del av skoldagen

- att⁹ ämnet idrott och hälsa ska innehålla mer fysisk aktivitet och mindre teori 1
2
- att¹⁰ kravet på användandet av digitala verktyg i förskolan tas bort 3
- att¹¹ frågan om när och hur digitala verktyg ska introduceras och användas i grundskolan överläts åt professionen och tas bort ur skolans styrdokument 4
5
6
7
8

LÄRARYRKETS ATTRAKTIVITET 9

För att skapa en bättre skola måste läraryrket bli mer attraktivt, så att duktiga studenter väljer lärarbanan och så att lärare blir kvar i sitt yrke. Att lyckas med det är avgörande för att avhjälpa lärarbristen. Lärarna måste kunna fokusera mer på undervisningen, bland annat genom att deras administrativa börda lättas och genom att arbetsuppgifter som inte är kopplade till undervisningen i så stor utsträckning som möjligt lyfts bort från lärarna. 10
11
12
13
14
15
16
17

Läraryrket måste också förbättras. Antagningskraven behöver höjas. Utbildningen behöver bli mer praktisk och klassrumsnära, bland annat genom att den verksamhetsförlagda utbildningen stärks. Detsamma gäller den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU), som är en läraryrkesutbildning för den som redan har en akademisk examen. Etableringen av fristående läraryrkesutbildningar kan vara en väg att höja kvaliteten och bidra till mångfalden. Rektorerens pedagogiska ledarskap har stor betydelse för väl fungerande skolor. Även rektorsutbildningen bör därför reformeras. 18
19
20
21
22
23
24
25
26

Bristen på lärare kan mildras om det blir mer attraktivt för pensionerade lärare att fortsätta undervisa. Erfarna pensionerade lärare bör kunna få undantag från kravet på lärarexamen. 27
28
29
30

LÅT LÄRARNAS FOKUSERA MER PÅ UNDERVISNING 31

Den främsta anledningen till att lärare lämnar yrket är den tunga arbetsbelastningen, bland annat i form av dokumentation och administration. Skollagens regler kring elevnära dokumentation är långtgående. Kravet på skriftliga individuella utvecklingsplaner tar mycket tid i anspråk. En del av lärarens administrativa belastning är kopplad till mentorskapet, till exempel planering av utvecklingssamtal, konflikthantering, läxhjälp och kontakt med, till exempel, socialtjänsten, vården och Polisen. 32
33
34
35
36
37
38

1 Lärare utför också andra uppgifter som inte är kopplade till undervisningen,
 2 till exempel att stödja elever i det sociala samspelet, skapa en trygg
 3 studiemiljö, arbeta för en fungerande elevhälsovård, vara rastvakt eller fram-
 4 och borttagande av lektionsmaterial.

5
 6 För att motverka lärarbristen, höja läraryrkets attraktivitet och för att få
 7 nuvarande lärare att stanna i skolan bör läraryrket renodlas så att lärarkåren
 8 får mer tid till planering, kvalitetssäkring och undervisning. Dokumentation
 9 och administration måste minska och skollagens långtgående krav på
 10 den elevnära dokumentationen begränsas. Skollagens regler om arbetet
 11 mot kränkande behandling bör ses över för att minska skolpersonalens
 12 administrativa börda utan att sänka ambitionen i arbetet mot kränkningarna.

13
 14 I första hand bör den administrativa bördan minskas genom att krav tas bort.
 15 I den mån det inte är möjligt, kan en väg för att ge lärarna större möjligheter
 16 att fokusera på undervisningen vara att vissa uppgifter överläts på andra
 17 yrkeskategorier, till exempel lärarassistenter. Införandet av heltidsmentorer
 18 har lyfts fram som ett exempel på hur lärare kan få mer tid för undervisning.

19

20 **EN REFORMERAD LÄRARUTBILDNING**

21 Ett viktigt led i att höja läraryrkets status är att förbättra lärarutbildningen,
 22 så att kvalificerade studenter väljer att bli lärare och att de blivande lärarna
 23 bättre förbereds för sitt yrke. En bra lärare måste tala bra svenska och ha
 24 goda ämneskunskaper. Antagningskraven till lärarutbildningen bör därför
 25 höjas. Då kommer också en större andel av dem som antas vilja och
 26 klara av att fullfölja utbildningen. Idag fullföljer bara 65 procent av dem
 27 som antas lärarutbildningen. För att säkerställa att alla som examineras
 28 från lärarutbildningen har tillräckliga kunskaper bör ett avslutande prov i
 29 ämneskunskap införas.

30

31 För att ytterligare möjliggöra att de mest kvalificerade personerna blir
 32 lärare måste antalet platser på lärarutbildningarna minska. Det kan verka
 33 paradoxalt, mot bakgrund av lärarbristen, men bristen på lärare beror i
 34 större utsträckning på brist på sökande till lärarutbildningarna än på brist på
 35 utbildningsplatser. Fokus bör i stället vara på att öka genomströmningen och
 36 antalet examinerade. Det kan också finnas skäl att minska antalet platser där
 37 lärarutbildningarna erbjuds, så att lärarutbildningarna ges förutsättningar att

38

växa till starka akademiska miljöer. För det krävs färre utbildningsinstitutioner än idag. Ämneslärarutbildningarna bör därför i huvudsak koncentreras till starka ämnesinstitutioner. Det leder till att lärarutbildningar koncentreras till färre geografiska platser och att de utbildningar som finns håller hög kvalitet.

Det är viktigt att studenterna under utbildningen får en god bild av vad läraryrket innebär. Lärarutbildningen bör därför bli mer praktisk och klassrumsnära. Utbildningen bör främst bestå av ämneskunskap, didaktik och verksamhetsförlagd utbildning, VFU. För att tillgodose behovet av lärare i hela Sverige bör det finnas möjlighet att utföra VFU på flera orter i landet. Det är också viktigt att skapa incitament för de skickligaste lärarna att ta sig an uppdraget som handledare inom VFU.

Kompletterande pedagogisk utbildning, KPU, riktar sig till den som redan har en akademisk grundexamen eller en forskarexamen och vill bli lärare. I linje med reformen av lärarutbildningarna behöver även KPU bli mer praktiskt och klassrumsnära, genom att andelen VFU ökar. Det kan då också bli möjligt att göra utbildningen kortare.

Idag är det svårt för både den blivande studenten och för lärosätet att snabbt göra en bedömning av vilka ämnen som en examen ger läraryrkesbehörighet i. En ingenjörsexamen kan till exempel inte alltid kompletteras med KPU för att få läraryrkesbehörighet i matematik eller teknik utan att ytterligare kurser behöver läsas in. En nyckel bör därför tas fram, som beskriver vilka utbildningar som ger behörighet att undervisa i vilka ämnen efter genomgången KPU.

Om olika huvudmän bedriver lärarutbildning kan kvaliteten och mångfalden öka. Fristående aktörer som kan visa att de har förutsättningar att bedriva lärarutbildning av hög kvalitet, bör ges möjlighet att starta lärarutbildningar och erhålla examinationsrätt. Det skulle öka utbudet av eftertraktade lärarutbildningar. För att säkerställa god kvalitet måste utbildningarna och examinationsförfaranden stå under statlig tillsyn.

REFORMER FÖR EN BÄTTRE REKTORSUTBILDNING

Rektors pedagogiska ledarskap är avgörande för att skapa förutsättningar för elevernas kunskapsinläring. För att stärka kvaliteten i skolan och för att säkra kompetensförsörjningen av skollära bör rektorsutbildningen förbättras.

1 Det är viktigt att rektorer förutom kunskaper om skolans styrning får bra
 2 förutsättningar att bli goda ledare. Den befintliga befattningsutbildningen för
 3 rektorer, det vill säga rektorsprogrammet, bör därför få en ändrad inriktning.
 4 Utbildningen bör i större utsträckning fokusera på det pedagogiska
 5 ledarskapet och rollen som skolledare.

6
 7 Rektorer bör kontinuerligt delta i kompetensutvecklingsinsatser och därför
 8 bör varje skolhuvudman säkerställa att rektor går en fördjupningsutbildning
 9 efter avslutat rektorsprogram. Utbildningen bör främst fokusera på
 10 skolledarskap.

11
 12 En ny rekryteringsutbildning bör inrättas som framför allt riktar sig till lärare
 13 som är intresserade av framtida ledaruppdrag på olika nivåer inom skolan.
 14 Utbildningen bör primärt rikta sig till blivande skolledare, men också till
 15 dem som är intresserade av andra arbetsledande befattningar, till exempel
 16 arbetslagsledare. Den som har bakgrund som lärare ska prioriteras vid
 17 rekrytering till utbildningen.

18
 19 Idag bedrivs rektorsutbildningar enbart i statlig regi. Fler aktörer bör ges
 20 möjlighet att bedriva rektorsutbildning och få examinationsrätt. Liksom med
 21 fristående lärarutbildningar, ska staten ha tillsynsansvar för att säkerställa
 22 kvaliteten.

23 **PENSIONERADE LÄRARE**

24 Förutom de långsiktiga åtgärder som krävs för att tillgodose behovet av
 25 kompetenta lärare behöver även åtgärder ske på kort sikt. Bristen på
 26 utbildade lärare är stor. Därför bör behöriga lärare som går i pension få
 27 möjlighet att fortsätta undervisa och därmed få undantag från kravet på
 28 lärarlegitimation.

29 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

- 30
 31 _____
 32
 33
 34 **att¹** höja antagningskraven till lärarutbildningen
 35 **att²** lärarutbildningen ska bli mer praktisk och klassrumsnära, bland
 36 annat genom ökat fokus på den verksamhetsförlagda utbildningen
 37 **att³** verksamhetsförlagd utbildning kan utföras på flera orter i landet
 38 genom förenklade avtalsmöjligheter med kommuner

- att⁴ förbättra incitamenten för lärare att bli handledare för VFU-studenter 1
- att⁵ öka genomströmningen på lärarutbildningen och koncentrera 2
lärarutbildningen till färre lärosäten 3
- att⁶ minska administrationen och dokumentationskraven för pedagogisk 4
personal i skola och förskola 5
- att⁷ utreda möjligheten att tillåta etablering av fristående 6
lärarutbildningar. 7
- att⁸ kompletterande pedagogisk utbildning görs mer praktisk och 8
klassrumsnära och därmed kan förkortas 9
- att⁹ ett undantag från kravet på lärarlegitimation för pensionerade 10
behöriga lärare införs 11
- att¹⁰ införa en ny rekryteringsutbildning för blivande rektorer 12
- att¹¹ rektorsprogrammet fokuserar mer på det pedagogiska ledarskapet 13
- att¹² inrätta en obligatorisk fördjupningsutbildning efter 14
rektorsprogrammet 15
- att¹³ utreda möjligheten att öppna fristående rektorsutbildningar 16

TRYGGHET

Den moderatledda regeringen tar krafttag mot oordningen i skolan och har 20
påbörjat viktiga reformer, men fler åtgärder behöver vidtas. Brottsligheten 21
i grundskolan och på gymnasiet behöver kartläggas för att skapa en 22
tydligare och mer detaljerad bild av problemen, som kan utgöra grunden 23
för lämpliga och effektiva åtgärder. Rektorer behöver också tydliga och 24
utökade befogenheter att vidta åtgärder för att skapa trygga miljöer och 25
säkerställa studiero. Akutskolor/jourskolor där särskilt våldsamma elever kan 26
placeras, bör vara tillgängliga i hela landet och kan behöva användas i större 27
omfattning. Evidensbaserade riktlinjer behöver skapas mot diskriminering, 28
kränkning och trakasserier. För att säkerställa att skola och barnomsorg är 29
en trygg miljö, måste heltäckande registerutdrag kunna tas ut för personalen. 30
Även arbetet i skolorna, till exempel med skolsociala team, kan bidra till 31
ökad trygghet. Propositionen Förebyggande politik mot utanförskap och 32
kriminalitet innehåller ytterligare förslag för att bidra till ökad trygghet i 33
förskolan och skolan. 34

KARTLÄGGNING AV ORDNINGSPROBLEM OCH RIKTLINJER OM TRYGGARE MILJÖER

Skolverket bör få ett utvecklingsuppdrag kring trygga skolmiljöer. I uppdraget bör ingå att samla in internationell beprövad erfarenhet inom trygghet, säkerhet samt kring hur skollokalerna ska utformas. I översynen bör också regelverket kring skolans lokaler ses över. Alla skolans former, inklusive förskola och gymnasium, ska vara trygga fysiska arbetsplatser för elever, lärare och övrig personal. För det krävs nationella riktlinjer som är anpassade efter dagens behov av tryggare skolmiljöer.

UTÖKADE BEFOGENHETER FÖR REKTOR

För att skapa studiero och ordning i skolan behöver rektor bl.a. få utökade befogenheter avseende avstängning, omplacering och tillfällig omplacering av elever. En elev i grundskolan får enligt dagens lagstiftning inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår. För en elev i gymnasiet, gymnasiesärskolan och inom den kommunala vuxenutbildningen får rektorns eller huvudmannens beslut om avstängning som huvudregel inte avse längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår. Huvudmannen får dock förlänga avstängningen om syftet med en kortare avstängningsperiod inte har uppnåtts, eller om det av någon annan anledning bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Som mest får avstängningen pågå under resten av det pågående kalenderhalvåret och tre ytterligare kalenderhalvår.

Rektor bör ha möjlighet att stänga av elever längre tid än vad som enligt dagens lagstiftning är tillåtet. Begränsningen borde göras genom en bedömning i varje enskilt fall. Vidare bör skollagen ändras i syfte att avskaffa den borte gränsen för antal avstängningar som kan utfärdas mot en elev per kalenderhalvår. Även denna begränsning bör ske baserat på en bedömning av det enskilda fallet. Elever som stängs av ska placeras i akutskolor (se nedan).

Det kan inte vara acceptabelt att en elev utgör en fara för sin omgivning, men att de nödvändiga åtgärderna är förbrukade. Rektor ska också kunna besluta om åtgärderna tillfällig placering och tillfällig omplacering.

Rektors huvudansvar att upprätthålla trygghet och studiero bör skrivas in i skollagen, liksom skolpersonalens rättighet och skyldighet att ingripa i

situationer som stör ordningen. Vidare bör skolornas brottsförebyggande roll lagstadgas, så att skolor alltid blir skyldiga att anmäla brott som begås på eller i anslutning till skolområdet.

AKUTSKOLOR

Särskilt våldsamma elever ska placeras i akutskolor (även kallade jourskolor) med särskilt utbildad personal. Idag finns akutskolor enbart i Stockholm och Göteborg. Den moderatledda regeringen vill att antalet akutskolor ska bli fler. De som jobbar på akutskolorna ska ha rätt kompetens för att jobba med de placerade eleverna.

Den tillfälliga placeringen på en akutskola är fyra veckor, det vill säga maxgränsen för hur länge en elev enligt skollagen kan vara avstängd. Därför bör möjligheten för utökad tid för placering i akutskola utredas.

ORDNINGSREGLER

Enligt skollagen beslutar rektor om ordningsregler. Frågan bör resas om rektors befogenheter ytterligare kan utökas. Ordningsreglerna bör också innehålla en konsekvenstrappa som förklarar vad som händer vid regelövertramp och ordningsstörningar. Reglerna ska tydliggöra att nolltolerans råder mot mobbning, kränkningar, klotter och skadegörelse.

Föräldrar behöver också ta ansvar för sina barns skolgång. Ett led i detta är införandet av förväntansdokument. Det innebär att både elever och föräldrar ska underteckna ett dokument om skolans ordningsregler.

DISKRIMINERING, KRÄNKNING OCH TRAKASSERIER

Skolan ska vara en trygg plats där elever möts på lika villkor, inte en förlängd arm för förtryck. Ingen elev ska bli diskriminerad, utsättas för hederskultur eller få sin frihet begränsad i skolmiljö. Diskriminering måste därför ingå i varje skolas trygghetsarbete och i samhällets insatser mot extremism. För att stärka skolan bör ett åtgärdspaket tas fram med evidensbaserade metoder mot kränkningar, hot och våld med syftet att bidra till att skapa trygghet och studiero i skolan.

HELTÄCKANDE REGISTERUTDRAG FÖR PERSONAL I BARNOMSORG OCH SKOLA

Barn och unga ska kunna känna sig trygga och ha tillit till personalen inom

1 barnomsorg och skola. Därför ska alla som anställs inom förskola och
2 skola visa upp ett registerutdrag ur Polisens belastningsregister. Syftet
3 med bestämmelserna om registerkontroll är att skydda barn och unga mot
4 sexualbrott och andra grova brott. Registerutdraget visas enbart upp en
5 gång och arbetsgivaren har inte rätt att, utifrån skollagen eller lagen om
6 registerkontroll av personer som ska arbeta med barn, kräva att personer
7 som redan anställts, anlitats eller tagits emot i verksamheten ska visa upp ett
8 nytt registerutdrag vid ett senare tillfälle.

9
10 Registerutdraget visar om en person blivit dömd för vissa allvarliga brott,
11 i regel under de senaste tio åren. I utdraget finns bara uppgifter om
12 sexualbrott och barnpornografibrott, samt mord, dråp, grov misshandel,
13 människorov och grovt rån. Andra brott såsom misshandel, vapenbrott, rån
14 och grova narkotikabrott syns inte. Det innebär alltså att dömda brottslingar
15 kan ta jobb på skolor utan arbetsgivarens, föräldrarnas eller barnens vetskap.

16
17 Lagen måste därför skärpas och registerutdragen bli heltäckande, så att en
18 arbetsgivare ser om en individ är dömd för barnmisshandel eller vapenbrott.
19 Alla tidigare dömda individer är inte olämpliga för att ta anställning inom
20 skolan, och många som dömts för ringa brott behöver en andra chans för
21 att komma tillbaka på rätt bana i livet. En lagskärpning krävs dock för att
22 förhindra att personer som kan vara potentiellt farliga ska arbeta med barn.
23 Lagen bör också skärpas så att den anställda ska meddela arbetsgivaren
24 om det tillkommer en dom under anställningstiden. Vidare bör rätten delge
25 arbetsgivaren om en anställd blir dömd för grovt brott, särskilt brott kopplat
26 till våld mot barn, sexuella övergrepp samt barnpornografibrott.

27
28 Registerutdraget får med dagens lagstiftning inte vara äldre än ett år.
29 Tidsgränsen bör dock inte vara mer än tre månader för att arbetsgivaren ska
30 få en god överblick över vad som skett i närtid. Registerutdraget bör vidare
31 förnyas minst vart tredje år och arkiveras av arbetsgivaren. En kontinuerlig
32 uppdatering av registerkontrollen är nödvändig för att undvika att anställda
33 begår brott under sin anställning utan att detta kommer till arbetsgivarens
34 kännedom.

35
36 Idag har arbetsgivaren inte rätt att arkivera registerutdraget. Istället
37 dokumenteras kontroll av registerutdraget genom en anteckning om att
38 utdraget har visats upp. Arbetsgivaren bör dock få rätt att arkivera

registerutdraget. För att fånga upp personer utan svenskt personnummer bör en utredning tillsättas i syfte att utreda hur bakgrundskontroller kan göras av personer med utländsk bakgrund, så att alla omfattas av krav på obligatoriskt registerutdrag.

Ett ökat krav på registerkontroll kan medföra ökad administration för arbetsgivaren. För att undvika ökad belastning bör utredas huruvida en digital och automatiserad kontroll kan möjliggöras.

FLER INSATSER FÖR ÖKAD TRYGGHET

Fler instanser behöver samarbeta kring elever för att öka trygghet, studiero och minska olovlig elevfrånvaro. Skolsociala team är ett sätt för skolan och socialtjänsten att arbeta tillsammans för att stärka förutsättningarna för elever att uppnå målen med utbildningen, skapa en lugn och trygg skolmiljö och för att öka elevers närvaro i skolan. Skolsociala team som arbetsmodell bör fortsätta att byggas ut och spridas. På skolorna behöver det också finnas ett trygghetsteam, som har till uppdrag att jobba med förebyggande trygghetsarbete och att upprätthålla ordning. Trygghetsteamet kan till exempel ta hand om elever som behöver tas ut ur klassrummet eller vara tillgängliga i korridoren och under raster. En modell bör utvecklas för trygghetsteam i skolan som kan anpassas utifrån lokala förutsättningar.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹ en fördjupad kartläggning genomförs av brottsligheten i grundskolan och gymnasiet
- att² nationella riktlinjer utarbetas för trygga skolmiljöer
- att³ rektors ansvar att upprätthålla studiero och trygghet skrivs in i skollagen
- att⁴ rektor ska få utökad rätt att besluta om avstängning, omplacering och tillfällig omplacering
- att⁵ stärka skolpersonalens rätt och skyldighet att ingripa i ordningsstörningar
- att⁶ ta bort begränsningen av antalet avstängningar per läsår
- att⁷ utreda möjligheten för utökad tid för placering i akutskola
- att⁸ antalet akutskolor blir fler

- 1 **att**⁹ införa en skyldighet för skolor att alltid anmäla brott som begås på
2 eller i anslutning till skolområdet
- 3 **att**¹⁰ se över om rektors befogenhet att besluta om ordningsregler
4 behöver stärkas och utvidgas
- 5 **att**¹¹ skollagen ska stadga vårdnadshavarnas ansvar att samarbeta med
6 skolan för att ge eleven rätt förutsättningar att ta del av
7 undervisningen
- 8 **att**¹² förtydliga i skollagen att konsekvenser vid ordningsstörningar ska
9 följas av lärare och rektorer.
- 10 **att**¹³ införa krav på åtgärdsplan mot dåligt uppförande
11 **att**¹⁴ ett åtgärds paket tas fram med evidensbaserade metoder mot
12 kränkningar, hot och våld
- 13 **att**¹⁵ göra det obligatoriska registerutdraget för personal inom
14 barnomsorg och skola mer heltäckande
- 15 **att**¹⁶ göra det obligatoriskt att förnya redovisning av registerutdrag minst
16 vart tredje år som anställd inom förskola och skola
- 17 **att**¹⁷ göra det obligatoriskt att redovisa registerutdrag vid omanställning
18 inom barnomsorg och skola
- 19 **att**¹⁸ göra det obligatoriskt för arbetstagaren att informera arbetsgivaren
20 om dom som tillkommer under anställning
- 21 **att**¹⁹ registerutdraget för personal inom barnomsorg och skola inte får
22 vara äldre än 3 månader
- 23 **att**²⁰ registerutdraget för personal inom barnomsorg och skola ska
24 arkiveras av arbetsgivaren
- 25 **att**²¹ domstolar ska vara skyldiga att delge arbetsgivare om en anställd
26 blir dömd för grovt brott så som våld mot barn, sexuellt övergrepp
27 samt barnpornografibrott
- 28 **att**²² en utredning tillsätts i syfte att utreda hur bakgrundskontroller kan
29 göras av personer som saknar svenskt personnummer
- 30 **att**²³ satsning görs på skolsociala team
31 **att**²⁴ utveckla en modell för trygghetsteam i skolan som kan anpassas
32 utifrån lokala förutsättningar
- 33
34
35
36
37
38

STÖD, ANPASSNING OCH FLEXIBILITET

Skolan ska, så långt som möjligt, bidra till att alla elever både ges tillräckliga kunskaper och kan utveckla särskilda talanger. Det innebär att särskilda insatser måste riktas till dem som riskerar att inte nå skolans mål. Ett särskilt problem är olovlig skolfrånvaro. Vissa elever, så kallade ”hemmasittare”, frånvarar under lång tid helt från skolan. För de flesta elever med särskilda behov kan insatser göras i den vanliga skolan, men för vissa är det bättre att gå i en särskild skola med specialiserad utformning, ofta kallad resursskola, eller andra anpassade utbildningar. Särskild uppmärksamhet måste riktas mot barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller liknande. Skolan behöver också fler speciallärare. För att bättre kunna följa effekterna av olika statliga insatser för elever med särskilda behov, krävs bättre statistik. För att förbättra elevernas fysiska och psykiska välmående bör också elevhälsans vårduppslag återupprättas och stärkas.

Elever behöver olika lång tid för att lära sig. Både för dem som behöver extra stöd för att hinna med, och för dem som kan gå snabbare fram, kan nivågruppering i undervisningen vara till gagn.

FRÅNVARO OCH PROBLEMATISK SKOLFRÅNVARO

Det finns inga definitioner i skollagen av giltig eller ogiltig frånvaro. Den enskilda skolan bedömer om en elevs frånvaro är giltig eller inte. Det försvårar att få en övergripande bild över hur utbredd frånvaron är och vilka åtgärder som är framgångsrika. Samlad statistik över den ogiltiga frånvaron saknas. Därför bör begreppet ogiltig frånvaro definieras och statistik sammanställas. Utifrån en sådan översyn bör ett åtgärdsprogram utformas. Kraven på frånvaroutredning bör skärpas.

Distansundervisning kan idag användas för elever som av medicinska, sociala eller psykologiska skäl har svårt att närvara i skolan. Möjligheterna att använda denna lösning är dock mycket begränsade. En översyn bör göras om distansundervisning i ökad utsträckning kan användas för att minska den ogiltiga frånvaron. Särskild vikt måste dock läggas vid att distansundervisning inte får användas som en ursäkt för att inte vidta åtgärder för att eleven ska kunna delta i den ordinarie undervisningen.

1 **RESURSSKOLA**

2 För vissa elever räcker inte anpassning av den ordinarie skolmiljön, utan
3 undervisningen behöver ske vid en resursskola, det vill säga en skola som
4 begränsar sitt mottagande till elever som behöver särskilt stöd. Resursskolor
5 är ofta små skolenheter med anpassade lärmiljöer, små elevgrupper och
6 hög personaltäthet. Kostnaden per elev blir därför hög. Resursskolorna är
7 beroende av att kommuner ger extra bidrag för eleverna som bedöms vara
8 i behov av denna utbildningsform. Bedömningen görs idag av kommunerna
9 vilket gör att den skiljer sig kraftigt över landet. För att tillgodose att denna
10 grupp av elever får det stöd de behöver, bör riktlinjer kring vilka elever som
11 har rätt till resursskola tas fram. En finansieringsmodell behöver också
12 utformas för resursskolor. Vidare bör bedömningsprocessen flyttas från
13 kommunen till en statlig expertmyndighet. Eftersom tidiga insatser är viktiga,
14 bör möjligheten till resursförskola utredas.

16 **ANPASSAD UTBILDNING**

17 Grundsärskolan, gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning på
18 grundläggande nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå
19 byter i juli 2023 namn till anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola
20 och komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå respektive på
21 gymnasial nivå.

22
23 Den anpassade gymnasieskolan, som tidigare kallades gymnasiesärskola,
24 ska ge eleven en god grund för att kunna studera vidare eller söka arbete
25 och för att kunna delta aktivt i samhällslivet. Idag riskerar dock många unga
26 med intellektuell funktionsnedsättning att fastna i daglig verksamhet. Därför
27 bör flexibiliteten och tillgängligheten i anpassad utbildning på alla nivåer
28 öka. Det kan särskilt gälla barn som inte uppnår kriterierna för intellektuell
29 funktionsnedsättning, men som ändå har behov av stödinsatser. De riskerar
30 att hamna i ett gränsland, särskilt när eleven når gymnasieålder och inte har
31 rätt att gå anpassad gymnasieskola, men inte heller fullt ut har förmågan
32 att klara ett nationellt gymnasieprogram. Därmed bör en mer individuell
33 antagning till anpassad skola och gymnasieskola införas, så att barnets
34 behov och utvecklingsmöjligheter står i centrum och att färre barn fastnar
35 mellan de olika skolformerna. Behovet av flera former av anpassad skola bör
36 också utredas.

NEUROPSYKIATRISKA FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR, NPF, OCH DYSLEXI

Rätt stöd i rätt tid är avgörande för att alla barn och elever ska kunna lära sig läsa. Läsa-skriva-räkna-garantin som idag gäller för förskoleklass bör därför även gälla i förskolan. Det innebär att en specialpedagog eller speciallärare kan konsulteras om ett förskolebarn har behov av särskilt stöd. Även tidiga insatser i lågstadiet är viktiga för att garantera att alla barn lär sig att läsa, skriva och räkna och därmed få förutsättningar att klara sin fortsatta skolgång. Avgörande för att tidiga stödinsatser ska få effekt är god kompetens hos lärarkåren. Därför bör lärarutbildningen innehålla obligatorisk utbildning om funktionsnedsättningar inklusive läs- och skrivsvårigheter samt matematiksvårigheter.

Att börja med läs- och skrivutveckling tidigt ökar möjligheterna att upptäcka elever som har dyslexi. Idag görs dyslexiutredningar i många fall först i årskurs 3–4, i vissa delar av landet så sent som årskurs 5. Därför bör möjligheten för att tidigare bedöma och utreda barn med befarad dyslexi för att säkerställa tidigare insatser utredas. En översyn behövs av hur nationella prov likvärdigt kan anpassas för elever med funktionsnedsättningar.

FLER SPECIALLÄRARE

Idag går elever med särskilda behov oftast i vanliga klasser, vilket ställer höga krav på lärare. Elever med behov av särskilt stöd kan hjälpas bättre om skolan har fler speciallärare, samtidigt som arbetet för övriga lärare underlättas, och undervisningen för övriga elever kan förbättras.

STATISTIK OM EFFEKTERNA AV STATLIGT STÖD

För att skapa så goda förutsättningar som möjligt för elever i behov av särskilt stöd bör en nationell översyn genomföras gällande statistik om effekterna av insatser om särskilt stöd. Översynen ska behandla antal och typ av insatser, kostnader, antal elever i insatser och dess resultat, i syfte att utvärdera och jämföra hur skolan uppfyller sitt kompensatoriska uppdrag. Detta ska i sin tur följas upp av rekommendationer för skolans huvudmän. Nationella riktlinjer och kriterier för bedömning av stödbehov och stödinsatser bör tas fram. Tillsynen vid bristande efterlevnad av skollagens bestämmelser om funktionsnedsatta elevers stöd bör förstärkas.

ÅTERINFÖR SKOLHÄLSOVÅRDEN I SKOLLAGEN

Fungerande elevhälsovård med regelbundna hälsoundersökningar för fysisk och psykisk hälsa kan bidra till diagnostisering av neuropsykiatriska funktionshinder och utgöra en grund för att bedöma behov av anpassningar under skoltiden. Sedan 2011 har rektorer ensamt ansvar för elevers hälsa (inte hälsovård) vilket tidigare var ett delat ansvar med skolläkare. Idag kommer knappt en tiondel av eleverna i kontakt med en skolläkare. Läraren har enligt gällande riktlinjer ett stort ansvar för att möta barns oro. De bör avlastas detta ansvar, liksom en del av ansvaret för hur undervisningen bäst anpassas för vissa elever. Dagens ordning måste helt ses över. I detta ingår att utreda att flytta Elevhälsans medicinska insats, EMI, till regionen och förstärka skolhälsovården. Skolresultat är starkt förknippade med hur eleverna mår fysiskt och psykiskt.

NIVÅGRUPPERINGAR

För att möta elevernas behov och skapa en god undervisningsmiljö för alla bör större möjligheter för nivågruppering prövas. Såväl lågpresterande som högpresterande elever kan gynnas av nivågruppering, eller undervisning i särskilda mindre grupper, liksom elever med särskilda behov och koncentrationssvårigheter.

Rektorer och lärare ska ha ökade befogenheter att strukturera undervisningen i grupper om så behövs och såsom de finner bäst. Den rådande inkluderingstanken har varit skadlig och hämmat lärare och rektorer från att strukturera undervisning på det sätt som bäst gynnar god kunskapsinhämtning.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** begreppen giltig och ogiltig frånvaro definieras och tröskelvärden för vad som ska betraktas som problematisk frånvaro etableras för att ge vägledning till huvudmännen.
- att²** nationell statistik över frånvaro sammanställs
- att³** kraven på frånvaroutredningar skärps
- att⁴** utökade möjligheter att använda distansundervisning för elever med problematisk skolfrånvaro utreds

att ⁵	utreda vilka insatser som är lämpliga för att komma till rätta med den problematiska skolfrånvaron	1 2
att ⁶	det inom ramen för utredningen av skolans finansiering också utreds huruvida bedömningen av elevers stödbehov ska flyttas från kommunerna till en statlig myndighet	3 4 5
att ⁷	en gemensam modell för att öka likvärdigheten och förutsägbarheten i skolsystemet kopplat till barn i behov av särskilt stöd införs, samt att frågan om hur ersättning kan följa elever över stadier och skolformer belyses	6 7 8 9
att ⁸	se över normer och riktlinjer kopplat till fördelning av ersättning till barn i behov av särskilt stöd samt barn i behov av resursskola	10 11
att ⁹	riktlinjerna för vilka elever som ska ha rätt till resursskola tydliggörs	12
att ¹⁰	en finansieringsmodell tas fram kopplat till resursskolan och särskilt stöd	13 14
att ¹¹	bedömningen av rätt till resursskola bör flyttas till en statlig expertmyndighet	15 16
att ¹²	möjlighet till resursförskola utreds	17
att ¹³	individuell prövning för antagning till anpassad skola eller gymnasieskola ska möjliggöras	18 19
att ¹⁴	behovet av fler former av anpassad skola ska utredas	20
att ¹⁵	uppdraget för anpassad gymnasieskola breddas i syfte att nå fler barn	21 22
att ¹⁶	anpassade nationella prov införs som en del i kvalitetssäkring av undervisningen i anpassad skolgång.	23 24
att ¹⁷	obligatorisk utbildning om funktionsnedsättningar inklusive läs- och skrivsvårigheter samt matematiksvårigheter införs i lärarutbildningen	25 26
att ¹⁸	en översyn görs av hur nationella prov likvärdigt kan anpassas för elever med funktionsnedsättningar	27 28
att ¹⁹	möjligheten utreds för att tidigare bedöma och utreda barn med befarad dyslexi för att säkerställa tidigare insatser	29 30
att ²⁰	en nationell översyn genomförs gällande statistik om effekterna av insatser om särskilt stöd, samt att nationella riktlinjer och kriterier för bedömning av stödbehov och stödinsatser tas fram	31 32 33
att ²¹	tillsynen vid bristande efterlevnad av skollagens bestämmelser om funktionsnedsatta elevers stöd förstärks	34 35
att ²²	förtydliga skollagen i syfte att förenkla för skolor att göra nivågrupperingar inom ramen för den ordinarie undervisningen	36 37 38

1 **att**²³ skolhälsovården återinförs i skollagen och att tillgängligheten till
2 stöd och hjälp vid psykisk ohälsa hos barn och unga förbättras
3

4 **STYRNING**

5
6 Den statliga och kommunala styrningen av skolan måste vara ändamålsenlig.
7 Regler måste vara utformade så att konkurrensen mellan olika huvudmän
8 sker på lika villkor, vilket innebär att ägarkrav och villkor för insyn för
9 fristående huvudmän måste vara ändamålsenligt utformade. Reglerna för
10 konfessionella skolor måste vara tydliga. Åtgärder krävs för att säkerställa
11 att trovärdigheten för betygssättningen återupprättas. Det undantag som
12 idag finns för vissa skolor från kravet på behöriga lärare bör avskaffas.
13 Möjligheterna för kommuner att samverka kring skolan behöver också
14 förstärkas. Den säkerhetspolitiska utvecklingen visar på behovet att hela
15 samhället tar ansvar för landets försvarsförmåga och motståndskraft i kriser,
16 vilket även bör få konsekvenser för utbildningssystemet. Åtgärder måste
17 också vidtas mot extremism i utbildningsväsendet.
18

19 **KONKURRENS PÅ LIKA VILLKOR**

20 Skolval är en viktig del av det svenska skolsystemet. Att var och en, föräldrar
21 och barn ska ha rätt till inflytande över sin livssituation är grundläggande i
22 ett demokratiskt samhälle. Vi vill värna det fria skolvalet och därför måste vi
23 också vårda friskolesystemet. Idag finns det uppenbara brister i systemet
24 avseende reglerna kring bland annat vinstutdelning, ägarkrav och offentlig
25 insyn. Bristerna behöver åtgärdas och reglerna moderniseras.
26 För att fristående skolor och kommunala skolor ska kunna konkurrera på
27 rätt villkor behöver ramarna för konkurrensen vara likvärdiga. Ett sådant
28 exempel är kommunens utbudsansvar som innebär att kommunen måste
29 erbjuda skolplacering för alla elever, vilket driver upp skolpengen både
30 för kommunala och fristående skolor. Därför bör frågan om utbudsansvar
31 utredas så att fristående aktörer alltid tar sitt ansvar för barns skolgång.
32 Utredningen bör se över frågan om huruvida även fristående skolor kan ta på
33 sig utbudsansvaret.
34
35
36
37
38

ÄGARKRAV OCH INSYN

För att garantera att skolpengen används för att skapa hög kvalitet på undervisningen för varje enskild elev, krävs lagstiftning som möjliggör återkrav av utbetald skolpeng som används till andra ändamål. Återkrav kan exempelvis bli aktuellt när en representant för en skolhuvudman blivit dömd för allvarig ekonomisk brottslighet, eller när det framkommer att skolpengen används för att finansiera annan verksamhet än skolverksamhet.

För att konsekvenserna ska vara tydliga för aktörer som missköter sitt ansvar för elevers skolgång bör en sanktionstrappa med skärpta viten och sanktionsavgifter införas. Bland insatserna kan utdelningsbegränsning vid kvalitetsbrister i förhållande till transparenta kvalitetsnormer inkluderas, samt byte av ledning alternativt tvångsförvaltning.

Det behövs vidare bättre insyn i fristående skolor, både juridisk, ekonomisk och pedagogisk. Offentlighetsprincipen syftar till att granska hur den offentliga makten utövas och är svår att tillämpa på privata aktörer. Ett införande av offentlighetsprincipen för fristående skolor och huvudmän skulle vara komplicerat och innebära en tung administrativ börda. Istället bör en insynsprincip tillämpas, där tydliga krav ställs på friskolor och deras huvudmän avseende vilken information de måste ge till myndigheter och till allmänheten.

KONFESSIONELLA SKOLOR

I svensk skola skall undervisningen ske utifrån läroplanen, med ett tydligt fokus på kunskap och fakta. Det står var och en fritt att utöva sin religion, men skolans verksamhet ska vara fri från konfessionella inslag. Skolavslutningar ska exempelvis fortsatt kunna genomföras i kyrkan, men de senaste åren har vi sett rapporter om extremism och otillåtna inslag i undervisningen. Exempelvis har elever nekats undervisning om evolutionsteorin eller sex- och samlevnad. Detta är inte tillåtet och tillsynen bör därför skärpas.

De konfessionella skolor som bedriver god undervisning ska få fortsatt förtroende att bedriva skolundervisning. De generella problemen är dock så omfattande, att nya konfessionella skolor inte ska få tillstånd innan en fullständig genomlysning har gjorts av de religiösa friskolor som drivs idag och ett fungerande regelverk finns på plats för att stoppa religiös extremism.

1 En ny informationsskyldighet har införts för huvudmän för fristående skolor.
2 Det innebär att fristående skolor som bedriver verksamhet med konfessionell
3 inriktning ska anmäla detta till Skolinspektionen.

4

5 **BETYGSINFLATION**

6 Sverige har problem med betygsinflationen och bristande likvärdighet
7 avseende betygssättningen mellan olika skolor. Riksrevisionens rapport
8 Statens insatser för likvärdig betygssättning – skillnaden mellan betyg och
9 resultat på nationella prov visar att hittills vidtagna förändringar i skollagen
10 inte haft någon tydlig påverkan på avvikelsen mellan betyg och nationella
11 prov. Riksrevisionen menar att förändringen varken är tillräckligt tydlig eller
12 konkret för lärare, rektorer eller Skolinspektionens tillsyn. En statlig utredning
13 ska se över omfattningen och orsakerna till problemen och föreslå lösningar.
14 Det är viktigt att det arbetet drivs skyndsamt och med kraft.

15

16 **REFORMER FÖR BÄTTRE KUNSKAPER FÖRE SKOLSTARTEN**

17 Förskola och skola ska ge barn och unga kunskaper som rustar dem för livet.
18 Tidiga insatser är viktiga för barnens framtid. Ett välutvecklat språk är en
19 nyckel för att kunna tillgodogöra sig kunskap. I förskolans läroplan (Lpfö18)
20 står att läsa att ”barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet
21 att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål”. Detta mål bör
22 kompletteras så att förskolan också ges särskilt ansvar att förbereda barnet
23 inför grundskolan. I dag saknas även konkreta mål motsvarande skolans
24 kunskapsmål för barnens språkutveckling. Sådana mål bör införas, samtidigt
25 som andra mål kan tas bort.

26

27 För att skapa bättre förutsättningar för språkinläring i förskolan behöver
28 personalens arbetssituation förbättras. Barngruppernas storlek kan i många
29 fall behöva anpassas för att verksamheten ska kunna svara upp mot de
30 förväntningar som ställs.

31

32 Moderaterna har sedan tidigare beslutat att de barn som inte pratar
33 tillräckligt god svenska ska gå i språkförskola. Det berör både barn med
34 svenska som modersmål och barn som har annat modersmål. Moderaterna
35 har också tidigare beslutat att verka för språkscreening för att bedöma
36 barnets språkliga nivå på det svenska språket.

37

38 Idag finns det personal inom förskolan som har bristande kunskaper

i svenska språket. Det kan leda till avsevärt negativa följder för barns språkutveckling. Därför bör en utredning om språklyft för befintlig förskolepersonal tillsättas. Även lärarutbildningens arbete med andraspråksinläring i förskolan bör stärkas, för att garantera barnens språkutveckling.

UNDANTAG OM BEHÖRIGA LÄRARE

Skollagen ger utrymme för att ”vissa särskilda pedagogiska inriktningar” och ”undervisning på andra språk” undantas kravet på behöriga lärare. Det är viktigt att alla aktörer och huvudmän har samma villkor. Därför ska alla skolor omfattas av kravet på behöriga lärare. Förutsättningarna för personer med utländska lärarexamina att bli behöriga lärare bör samtidigt förbättras.

FÖRSTÄRKT KVALITETSUPPFÖLJNING

Skolinspektionens uppdrag är idag att, genom inspektion och tillståndsprövning, se till att huvudmännen sköter sina verksamheter enligt lagar och förordningar. Skolhuvudmännen ansvarar för skolans resultat och kvalitet.

Kvalitetsuppföljningen har allvarliga brister. Fokus är i för stor utsträckning på hur formella regler följs, snarare än på om skolorna lyckas ge eleverna kunskaper och färdigheter som svarar mot skolväsendets mål. Det finns skolor som år efter år misslyckas med att bedriva utbildning som når upp ens till mycket lågt ställda krav. Sådana skolor ska stängas.

Därför måste kvalitetsgranskningen radikalt förändras i riktning mot att granska skolornas kvalitet och resultat. Inspiration kan, bland annat, hämtas från England, som utgör ett gott exempel på när myndigheterna granskar skolans kvalitet. Det finns även internationella exempel på motsvarande skolinspektioner som har rätt att betygssätta enskilda skolor efter utbildningskvalitet. Efter en granskning som visar på allvarliga kvalitetsbrister måste staten ha möjlighet att vidta de åtgärder som krävs för att bristerna ska avhjälpas. Skolinspektionen ska, när brister inte kan avhjälpas på annat vis, i större utsträckning utnyttja möjligheten att ta över ansvaret för undermåliga skolor.

1 **SKÄRPT TILLSYN AV FRISTÅENDE FÖRSKOLOR**

2 Idag ansvarar kommunerna för granskning av och tillstånd för fristående
3 förskolor. Detta är problematiskt då kommunernas tillsyn av fristående
4 förskolor fungerar olika. Enligt en rapport från Skolinspektionen 2016, där
5 35 kommuner granskades, behöver många kommuner utveckla arbetet
6 med tillsynen av just fristående friskolor för att alla barn ska garanteras en
7 verksamhet av god kvalitet. Enligt rapporten behövde två av tre kommuner
8 utveckla arbetet med hur de granskar förskolornas arbete utifrån läroplanens
9 mål och uppdrag. Åtta av tio kommuner behövde utveckla arbetet med att
10 fatta beslut om ingripande åtgärder när de upptäcker brister i verksamheten.

11
12 Skolinspektionens sammantagna bedömning var att kommunerna behöver
13 utveckla tillsynen genom att göra mer fördjupade utredningar, utveckla mer
14 systematiska bedömningar av förskolornas pedagogiska uppdrag, upprätta
15 tydligare beslut och följa upp att identifierade brister som behöver åtgärdas.
16 Detta skulle innebära en svår och kostsam förändring av kommunernas
17 individuella arbete och uppdraget bör i stället överföras till staten.

18 **EXAMINATIONSMYNDIGHET**

19 För att garantera en central och rättssäker bedömning bör en statlig
20 myndighet få ansvaret för genomförandet och rättningen av nationella prov.
21 Även betygssättning av proven bör ingå i detta uppdrag. Att genomförande,
22 rättning och betygssättning av proven görs externt minskar utrymmet för
23 glädjebetyg.

24
25
26 Inrättandet av en examinationsmyndighet kan också möjliggöra mätning
27 av, så kallade, förädlingsvärden. Syftet med sådana mått är att bedöma hur
28 mycket en elevs kunskaper utvecklats mellan två provtillfällen. Mätningar av
29 förädlingsvärde kan ingå i en bedömning på skol- och lärarnivå av hur elevers
30 kunskaper har utvecklats. Stor varsamhet krävs dock för att skapa stabilitet i
31 sådana mått. En väg kan vara att använda rullande medelvärden.

32 **SAMVERKAN MELLAN KOMMUNER**

33 Idag kan en kommun, enligt skollagen, överlåta ansvaret för gymnasieskolan
34 till en annan kommun. Dock är detta inte möjligt vad gäller grundskolan.
35 Genom att undanröja onödiga byråkratiska hinder för samverkan mellan
36 kommuner, kan fler flexibla lösningar upprättas för att uppnå en jämlik skola i
37 fler delar av landet.
38

UTBILDNING OCH FÖRSVAR

Begreppet och innebörden av allmän värnplikt har under lång tid varit självklar för den svenska befolkningen. Värnpliktskullarna har successivt minskat och den allmänna värnplikten lades vilande varefter kunskapen om allmän värnplikt avtog. Begrepp som civilförsvar och totalförsvar har också delvis fallit i glömska. Det här skedde under en tid då det säkerhetspolitiska läget var stabilt och tryggt. Läget ser tyvärr sämre ut idag och den allmänna värnplikten har återupptagits.

För att bistå Försvarsmakten i den satsning som nu sker för att rusta Sverige behöver hela samhället ta sitt ansvar, så även skolan. Idag saknas insikten om vad som förväntas av befolkningen i händelse av krig. Att införa totalförsvarsutbildning för våra skolelever är ett effektivt sätt att säkerställa kommande generationers beredskap. Därför bör en utbildning i totalförsvarets innebörd införas för alla elever på gymnasiet.

EXTREMISM I UTBILDNINGSVÄSENDET

Extremism ska inte förekomma i det svenska utbildningsväsendet. Utbildning ska genomsyras av faktakunskaper, en vetenskapligt grundad kunskapssyn och respekt för demokratin och dess grundläggande värderingar, såsom jämlikhet och jämställdhet. Det fordrar även en vaksamhet och återkommande granskning av samtlig offentligfinansierad verksamhet där odemokratiska krafter kan tänkas missbruka välfärdssamhället. Regelverken och genomlysningen av finansieringen av studieförbund och skolor behöver ingå i insatserna för att motverka extremism.

Under senare år har studieförbunden och Folkbildningsrådet fått ta emot hård och befogad kritik. Kritiken gäller så väl bidrag till studieförbund med kopplingar till Muslimska Brödraskapet som andra studieförbund som avslöjats med omfattande bidragsfusk.

För studiecirkelarna råder ingen offentlighetsprincip och granskningen av studieförbunden är bristfällig. En djupgående extern granskning behöver göras för att komma till rätta med dessa problem. För att minska risken

1 att bidrag till studieförbunden missbrukas, bör utbetalning ske via den nya
2 utbetalningsmyndigheten. Medlens användning måste också redovisas
3 offentligt. En utredning bör tillsättas för att analysera hur fusk kan motverkas.

4

5

6 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

7

- 8 **att**¹ utveckla det fria skolvalet
9 **att**² en utredning tillsätts i syfte att se över utbudsansvaret
10 **att**³ skärpa ägar- och ledningsprövningen av huvudmän som driver
11 friskolor
12 **att**⁴ säkerställa långsiktig finansiell stabilitet genom ekonomiska
13 garantier, exempelvis via bankgaranti
14 **att**⁵ ett regelverk för återkrav av skolpeng införs
15 **att**⁶ en sanktionstrappa med tydliga konsekvenser för missbruk av
16 skolpengen införs
17 **att**⁷ etablera en form för ökad insyn i fristående skolors verksamhet, i
18 syfte att garantera undervisningens kvalitet
19 **att**⁸ förskolan ska ha ett särskilt ansvar att förbereda barnet inför
20 grundskolan
21 **att**⁹ förskolan ska omfattas av mätbara kunskapsmål för att höja
22 kvaliteten
23 **att**¹⁰ förskolan ska ha konkreta kunskapsmål för barnens språkutveckling
24 **att**¹¹ tillsätta en utredning med syftet att införa behovsprövad obligatorisk
25 språkförskola
26 **att**¹² införa språkrav för pedagogisk personal inom förskolan
27 **att**¹³ tillsätta en utredning om språklöft för befintlig förskolepersonal
28 **att**¹⁴ stärka lärarutbildningens arbete med andraspråksinläring i
29 förskolan
30 **att**¹⁵ möjligheten för vidareutbildning av förskollärare förstärks
31 **att**¹⁶ förutsättningarna för personer med utländska lärarexamina att bli
32 behöriga lärare förbättras
33 **att**¹⁷ statens granskning av skolor i ökad utsträckning fokuserar på
34 skolornas kvalitet och resultat
35 **att**¹⁸ Skolinspektionen i större utsträckning ska utnyttja möjligheten att,
36 vid allvarliga och bestående kvalitetsbrister, ta över ansvaret för
37 undermåliga skolor

38

- att¹⁹ en statlig myndighet ska ha ansvaret för genomförandet och rättningen av nationella prov 1
2
- att²⁰ förädlingsvärden ska kunna användas som en del i bedömningen av hur väl lärare och skolor bidragit till elevers kunskapsutveckling 3
4
- att²¹ staten övertar granskning och tillståndsgivning av fristående förskolor och pedagogisk verksamhet 5
6
- att²² ge kommunerna möjlighet att överlåta ansvaret till andra kommuner för grundskolan 7
8
- att²³ införa obligatorisk totalförsvarsutbildning i gymnasieskolan 9
- att²⁴ genomföra en djupgående extern granskning av studieförbundens verksamhet 10
11
- att²⁵ utbetalningar till studieförbunden sker via den nya utbetalningsmyndigheten 12
13
- att²⁶ bidragsfinansiering från studieförbund faller in under reglerna om redovisning och offentlighet 14
15
- att²⁷ utreda hur systemet med finansiering av och via studieförbund ska utformas för att motverka fusk och värna skattebetalarnas pengar 16
17
- att²⁸ ett tillfälligt etableringsstopp för konfessionella skolor ska gälla tills en fullständig genomlysning har gjorts av de religiösa friskolor som drivs idag och ett fungerande regelverk finns på plats för att stoppa religiös extremism 18
19
20
21
- att²⁹ översynen av konfessionella skolor påskyndas 22
- att³⁰ genomföra fördjupad granskning av skolor som misstänks bedriva verksamhet med konfessionella inslag utan att ha anmält detta 23
24
25
26

UTBILDNING FÖR ATT SÄKERSTÄLLA KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN

För att utbildningssystemet bättre ska svara mot arbetsmarknadens behov av kompetens, behöver yrkesutbildningen bli mer sammanhållen. Dessutom krävs bättre prognoser av arbetsmarknadens behov, så att utbildningar kan dimensioneras på lämpligt sätt. Den kommunala vuxenutbildningen, liksom den gymnasiala yrkesutbildningen, behöver reformeras. Många av dem som har svårt att få arbete har bristande kunskaper i svenska. Därför måste utbildningen i svenska som andraspråk reformeras. Även i övrigt måste invandrare ges bättre förutsättningar och möta tydligare krav på att lära sig hur Sverige fungerar. En "Sverigeintroduktion" bör därför skapas för den som 30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 är nyinflyttad till Sverige, eller som har bott här viss tid utan att få arbete.

2

3 **EN SAMMANHÅLLEN YRKESUTBILDNING**

4 Idag erbjuds yrkesutbildning inom flera olika utbildningsformer:
5 Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar, folkhögskolor,
6 gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen, Yrkeshögskolan samt
7 på universitet och högskolor. Flera av utbildningssystemen överlappar
8 varandra. Moderaterna har sedan tidigare beslutat att minska överlappningen
9 i utbildningsutbudet genom att bland annat flytta över arbetsmarknadsnära
10 utbildningar från högskolan till Yrkeshögskolan. Även överlappningen
11 mellan andra utbildningar bör ses över, så att det sammanlagda
12 yrkesutbildningsutbudet svarar mot arbetsmarknadens behov.

13

14 **PRAKTIKREFORM SOM FÖRENKLAR FÖR ARBETSGIVARE**

15 I samband med detta behöver också en praktikreform genomföras. Idag har
16 de olika utbildningsformerna olika regler kring såväl innehåll som ersättning
17 till arbetsplatserna. För att underlätta för arbetsgivarna bör en samlad
18 praktikreform införas för yrkesutbildningarna, oavsett utbildningsform. Målet
19 ska vara bland annat ett gemensamt ersättningsystem för handledare i syfte
20 att underlätta för arbetsgivaren. Vidare bör gymnasiets branschskolor och
21 lärlingsutbildningar utvecklas i samråd med näringslivet och offentlig sektor.

22

23 **PROGNOSE AV ARBETSMARKNADSBEHOVET**

24 För att kunna dimensionera yrkesutbildningsutbudet på sådant sätt
25 arbetsmarknadens behov tillgodoses krävs tillförlitliga prognoser. Idag finns
26 ett flertal arbetsmarknadsprognoser, som ibland kan vara motsägelsefulla.
27 Därför krävs det att det finns en aktör som ansvarar för prognoserna av
28 arbetsmarknadens behov.

29

30 **DEN KOMMUNALA VUXENUTBILDNINGEN**

31 Den kommunala vuxenutbildningen spelar en viktig roll i arbetsgivarnas
32 kompetensförsörjning. Idag studerar fler på den kommunala
33 vuxenutbildningen än på gymnasiet. Erbjudandet om en plats på
34 vuxenutbildning skiljer sig en hel del mellan olika kommuner, dels vem som
35 har rätt att delta i utbildningen, dels vilka utbildningar som erbjuds. Dagens
36 arbetslöshet och arbetskraftsbrist förutsätter att alla som kan vidareutbilda

37

38

sig och därmed få jobb också ska få förutsättningar att göra det.

Idag har flera kommuner framgångsrikt valt olika modeller för att konkurrensutsätta komvux. Det möjliggör ytterligare individanpassning, specialisering och ett ökat yrkesutbildningsutbud. En reform bör genomföras som innebär att flera utbildningsanordnare kan etablera sig och att eleven gör ett skolval mellan anordnarna. För att bli godkänd utbildningsanordnare måste anordnaren uppnå i förväg fastställa kvalitetskrav. Det är också viktigt att systemet utformas så att god kostnadskontroll uppnås.

Därutöver bör ersättningssystemet ändras så att anordnarna får betalt för resultat, inte bara för tid i utbildning. Flera kommuner har redan genomfört liknande modeller, exempelvis ersättning som utgår per avklarad poäng, att 80 procent av ersättningen betalas ut under kursen och resterande 20 procent först vid godkänt betyg. Därtill bör möjlighet till matchningsbonus finnas, om eleven efter examen matchas till ett jobb. Även svenska för invandrare (SFI) bör omfattas av systemet och övergå från att anges i timmar till att anges i poäng.

Ett system med prestationsbaserad ersättning förutsätter en noggrann kvalitetsuppföljning. Nationella prov som knyts till godkända resultat bör införas. Proven bör rättas av externa examinatorer.

YRKESINRIKTNINGAR PÅ GYMNASIET

Drygt 16 000 elever lämnar varje år grundskolan utan behörighet till något gymnasieprogram. Några av ungdomarna som inte är behöriga till gymnasiet börjar introduktionsprogram, men de flesta av dem varken studerar eller arbetar. Alla borde ha rätt till utbildning som leder till jobb. Att få tillgång till gymnasial eller motsvarande utbildning reducerar risken för arbetslöshet och brott avsevärt. Att göra yrkesprogrammen på gymnasiet högskoleförberedande som standard har sina fördelar då det gör att ungdomar som inte vill stänga dörren för eventuella högskolestudier inte utesluter ett yrkesprogram i samma utsträckning. En nackdel däremot är att det skrämmer bort många av dem som inte vill bli akademiker från att studera vidare. En lösning som både ger fördelarna och undviker nackdelarna är att införa ett tredje alternativ på gymnasiet. Utöver de teoretiska programmen och högskoleförberedande yrkesprogrammen bör

1 tvååriga yrkesprogram finnas som alternativ. Dessa bör vara renodlade
2 yrkesprogram fria från teoretiska kurser som därför kan genomföras på
3 två år. Dessa tvååriga yrkesprogram ska gå att söka utan fullständig
4 gymnasiebehörighet, och ska inte ge högskolebehörighet. Utvärdering av
5 de höjda behörighetskraven till yrkesprogrammen 2011 visar att de skärpta
6 antagningskraven försämrade särskilt pojkarnas arbetsmarknadsutfall.
7 De fick lägre sysselsättning, lägre inkomster och ett försenat inträde
8 på arbetsmarknaden. Reformen ledde också till att pojkar i högre grad
9 beviljades aktivitetsersättning.

10

11 **SVENSKA SOM ANDRASPRÅK**

12 En begriplig svenska är en förutsättning för att bli anställningsbar. Därför ska
13 höga krav på språket gå som en röd tråd genom skola och utbildning.

14

15 Idag kan den som inte har svenska som modersmål studera svenska
16 som andraspråk i grundskolan, gymnasiet och inom vuxenutbildningen.
17 Kursplanerna skiljer sig inte avsevärt åt, men det finns ändå skillnader.

18

19 Ett antal studier och utvärderingar visar att regleringen är otydlig när
20 det gäller vem som ska studera svenska som andraspråk och på vilka
21 grunder beslutet om vilka som ska studera tas. Det förekommer också
22 bristande likvärdighet avseende organisation och undervisning. Skolverket
23 föreslår, i rapporten ”Bred översyn över svenskämnen”, förbättringar
24 som tydligare regler och bättre stöd till rektorerna, en ny grundläggande
25 del för elever som är nybörjare i svenska, stöd till lärarna för att kunna
26 följa sina elevers andraspråksutveckling, stärkta lärarutbildningar, stärkta
27 professionsutbildningar, fortbildning för de lärare som undervisar i dag,
28 kompetensutveckling i andraspråksutveckling för annan skolpersonal och
29 fortsatt uppföljning och utvärdering. Utifrån Skolverkets förbättringsförslag
30 bör vidareutbildningsinsatser för lärare inom andraspråksinläring utvecklas
31 och lärarutbildningens arbete med andraspråksinläring stärkas.

32

33 Vid antagning till högskola värderas svenska och svenska som andraspråk
34 lika högt. Nivån på svenska bör bedömas lika, oavsett om du har svenska
35 som modersmål eller inte. Därför bör en utredning om att avskaffa svenska
36 som andraspråk tillsättas. Däremot är det viktigt att undervisningen sker på
37 sådant sätt de elever som inte har svenska som modersmål och i behov av
38 andraspråksinläring får detta tillgodosett.

SVERIGEINTRODUKTIONEN – FÖR DEN SOM ÄR NY I SVERIGE

Alla som kan jobba ska jobba. Den som kommer till Sverige, oavsett om det är som nyanländ flykting eller arbetskraftsinvandrare, ska arbeta. Det kräver relevanta yrkeskunskaper, goda språkliga kunskaper och acceptans av svenska värderingar. Det är särskilt viktigt i en tid när vår demokrati utmanas av framväxten av parallellsamhällen med brottslighet, odemokratiska värderingar, hederskultur och desinformation. Alla som invandrar till Sverige bör därför genomgå en sammanhållen Sverigeintroduktion.

Idag förväntas alla nyanlända och personer som kommer som anhöriginvandrare delta i samhällsorientering, parallellt med svenska för invandrare (SFI) eller annan aktivitet hos Arbetsförmedlingen eller den kommunala vuxenutbildningen. Detta kan pågå under en längre tidsperiod och det finns ingen borte tidsgräns för när detta ska vara genomfört. Samhällsorienteringen handlar om hur det är att bo i Sverige, att försörja sig och utvecklas i Sverige, individens rättigheter och skyldigheter, att bilda familj och leva med barn i Sverige, att påverka i Sverige, att vårda sin hälsa i Sverige och att åldras i Sverige.

Kommunerna ansvarar för upplägg och genomförande. Deltagandet är inget villkor för någon ersättning. Samhällsorienteringen har heller ingen kursplan, vilket innebär att staten inte tar ansvar för kvalitet och innehåll.

Moderaterna har sedan tidigare beslutat att verka för att samhällsorienteringen ska avslutas med examination, att det ska införas en nationell kursplan som tydligare anger samhällsorienteringens innehåll och mål. Moderaterna ska fortsätta verka i denna anda och samtidigt verka för att skärpa kraven ytterligare.

Samhällsorientering och SFI bör ersättas av en sammanhållen Sverigeintroduktion som motsvarar heltid för den som inte har arbete. Sverigeintroduktionen ska innehålla både samhällsorientering och SFI som ett sammanhållet program. Sverigeintroduktionen bör innehålla information om jämställdhet, genomgång av diskrimineringsgrunder, hedersrelaterat våld och förtryck, information om berörda myndigheter och relevanta lagar inom

1 området hederskultur. Sverigeintroduktionen för den som står långt ifrån
2 arbetsmarknaden bör också innehålla yrkesförberedande utbildning för den
3 som står långt ifrån arbetsmarknaden. Syftet med den yrkesförberedande
4 delen är en successiv förflyttning till yrkesutbildning. Den som redan är i
5 arbete ska gå en Sverigeintroduktion som kan kombineras med arbetet.
6 Sverigeintroduktionen bör då enbart omfatta samhällsorientering och SFI.

7
8 Målgruppen för Sverigeintroduktion bör också utvidgas till att omfatta
9 den som flyttar till Sverige för att jobba. Den bör då kunna erbjudas
10 såväl på heltid som deltid för att kunna kombineras med arbete.
11 Sverigeintroduktionen bör också kunna erbjudas den som varit i Sverige
12 under en lång tid, men som är arbetslös och inte har tillräckligt hög
13 språknivå. Deltagande i Sverigeintroduktionen bör vidare vara ett krav för att
14 få ersättning.

15
16 Asylsökande familjer som kommer till Sverige ska genomgå hälsokontroll
17 och kompetenskartläggning, men bör också få en social bedömning
18 utifrån risk för hedersproblematik. Hedersscreeningen kan därför innebära
19 att den framtida mottagandekommunen har information om behov av
20 familjestöd, föräldrautbildning eller viss utredning av barnens välmående
21 redan vid ankomst till kommunen. Visar hedersscreeningen på risk för
22 hedersrelaterade brott möjliggör kontrollen att skydda barnen och kan vara
23 grund för att inte bevilja asyl för förälder eller annan anhörig.

24
25 För att säkerställa kvaliteten och likvärdigheten i Sverigeintroduktionen
26 krävs ett ökat statligt ansvar. Kommunen bör dock vara huvudman för
27 Sverigeintroduktionen. Kommunernas behov av kostnadstäckning bör
28 fortsatt tillgodoses. För att säkerställa kvaliteten bör Sverigeintroduktionen
29 också avslutas med en examination som omfattar värderingar, språk och
30 eventuella yrkesförberedande delar där deltagaren bör uppnå minst godkänd
31 nivå. Högre språkliga krav är viktigt för att förstärka arbetslinjen. En språklig
32 nivå måste kunna uppvisas genom en särskild erlagd examination. För att
33 garantera likvärdig kvalitet bör språklig nivå anges enligt Europarådets
34 språkskala, dvs den europeiska gemensamma referensramen för språk,
35 GERS.

36

37

38

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
- att¹** säkerställa att det totala utbudet av yrkesutbildning svarar mot arbetsmarknadens behov
- att²** tillsätta en utredning för att minska överlappningen i yrkesutbildningsutbildningsutbudet inom olika utbildningsformer
- att³** införa en samlad praktikreform inom ramen för yrkesutbildningar
- att⁴** fortsätta utveckla gymnasieskolans branschskolor
- att⁵** en aktör ska ha ett övergripande ansvar över analysen av arbetsmarknadens behov
- att⁶** införa ett auktorisationssystem inom vuxenutbildningen, yrkesutbildningen och SFI med prestationsbaserad ersättning och noggrann kvalitetsuppföljning
- att⁷** införa centralt rättade nationella prov inom vuxenutbildningen, där anordnarens prestationsbaserade ersättning knyts till provresultaten
- att⁸** skärpa kvalitetsuppföljningen inom vuxenutbildningen genom att nationella prov som rättas av externa examinatorer knyts till betygen
- att⁹** införa en tvåårig yrkesskola som ett tredje alternativ på gymnasiet, med lägre krav på teoretiska förkunskaper, som delvis ersätter introduktionsprogrammet
- att¹⁰** utreda avskaffandet av svenska som andraspråk som eget betygsatt ämne, som ett led i att höja kravet på svenska språket
- att¹¹** införa vidareutbildningsinsatser för lärare inom andraspråksinläring
- att¹²** stärka lärarutbildningens arbete med andraspråksinläring
- att¹³** alla nyanlända skyndsamt får information om hur det svenska samhället fungerar, bland annat genom att målgruppen för dagens samhällsintroduktion breddas till att omfatta alla som kommer nya till Sverige
- att¹⁴** samhällsorienteringen för den som står långt ifrån arbetsmarknaden ersätts av en sammanhållen Sverigeintroduktion som består av samhällsorientering, SFI och yrkesförberedande utbildning
- att¹⁵** Sverigeintroduktionen för den som bedöms stå långt ifrån arbetsmarknaden ska bedrivas på heltid
- att¹⁶** den som arbetar ska kunna studera Sverigeintroduktionen på deltid, för att kunna kombinera med arbete
- att¹⁷** Sverigeintroduktionen ska kunna erbjudas den som varit i Sverige under en lång tid, men som är arbetslös och inte har tillräckligt goda kunskaper i svenska

- 1 **att**¹⁸ deltagandet i Sverigeintroduktionen är ett krav för att få ta del av
2 ersättningssystemen
- 3 **att**¹⁹ individer i väntan på uppehållstillstånd ska genomgå en anpassad
4 Sverigeintroduktion som de sedan kan tillgodoräkna sig inom
5 ramen för den ordinarie Sverigeintroduktionen under förutsättning
6 att de får uppehållstillstånd
- 7 **att**²⁰ ta fram riktlinjer och bedömningsgrunder för en nationell
8 hedersscreening
- 9 **att**²¹ staten ska ha ett övergripande ansvar över innehåll, kvalitetssäkring
10 och finansiering av Sverigeintroduktionen, men att kommunerna ska
11 vara huvudman
- 12 **att**²² kunskapskraven och kvaliteten i alla delar i Sverigeintroduktionen
13 ska följas upp med en examination
- 14
15

16 **PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR PARTISTÄMMAN** 17 **BESLUTA:**

18
19

- 20 **att** anta propositionen
- 21
22

23 **RESERVATIONER**

24

- 25 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 119, efter rad 15 lägga
26 till följande text:
- 27

28 *Det behövs även ett nytt betygssystem. Dagens kriteriebaserade system är*
29 *dåligt. Varje människa gör sin egen tolkning av kunskapskraven, något som*
30 *inte går att åtgärda ens med tydligare kriterier då det alltid kommer finnas*
31 *stort tolkningsutrymme. Moderaterna bör i stället införa ett betygssystem*
32 *utan utrymme för godtycklighet, tolkning och betygsinflation.*

33

- 34 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 121 rad 7 lägga till
35 följande att-sats:
- 36

- 37 **att** införa ett nytt betygssystem utan utrymme för godtycklighet och
38 betygsinflation

Stina Höök reserverade sig till förmån för att på s. 121 stryka och ersätta att-satserna 10-11 på rad 3-6 med följande att-satser:

- att** svensk skola ska vara världsledande i att undervisa elever i en ny digital värld. Uppdraget handlar både om kunskap, färdighet och demokrati.
- att** svensk skola ska inkludera modern forskning kring digitaliseringens påverkan på skolans arbete. Detta för att kunna tillgodogöra sig alla möjligheter men samtidigt möta hot och faror.
- att** svensk skola ska utbilda all pedagogisk personal så de både kan bejaka möjligheter och möta hot som digitaliseringens för med sig.

samt att därefter lägga till följande att-sats:

- att** det genomförs en utvärdering av hur skolsystemets styrning, organisation och uppföljning, exempelvis lärarlegitimationens utformning och nuvarande betygssystem, påverkar och bidrar till de problem skolan har idag när det gäller otrygghet och stök, hög frånvaro, psykisk ohälsa bland skolelever och låg målpuppfyllelse.

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 141-142 stryka meningarna på s. 141 rad 32 till och med s. 142 rad 3, och ersätta med följande text:

Studieförbundens tidigare roll som bildningshöjande är passerad. I dag består en stor del av verksamheten av fritidsaktiviteter. Därför bör finansieringen av studieförbund och Folkbildningsrådet upphöra. Eventuella viktiga uppgifter som Folkbildningsrådet gör idag bör läggas över på lämplig myndighet.

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att stryka och ersätta att-satserna 23-27 på s. 143 rad 10-17 med följande att-sats:

- att** den offentliga finansieringen av studieförbund och Folkbildningsrådet upphör

GRÖN INNOVATIONSKRAFT FÖR TILLVÄXT

PROPOSITION 4

INNEHÅLL

PROPOSITION 4

156 EN HOPPFULL KLIMATPOLITIK

158 PRINCIPER FÖR MODERAT KLIMATPOLITIK

158 SVERITGE SKA VARA ETT FÖREGÅNGSLAND
GENOM ATT FORTSATT KOMBINERA HÖGA
KLIMATAMBITIONER MED GOD TILLVÄXT

158 SVENSK KLIMATPOLITIK SKA VARA EFFEKTIV OCH
EVIDENSBASERAD

158 SVENSK KLIMATPOLITIK SKA MINSKA UTSLÄPPEN,
INTE LEDA TILL ATT DE FLYTTAR TILL ANDRA LÄNDER

159 SVENSK KLIMATPOLITIK MÅSTE KUNNA UPPFATTAS
SOM LEGITIM AV MEDBORGARNA FÖR ATT VARA
HÅLLBAR

159 AVGRÄNSNING

159 SVENSK KLIMATPOLITIK ÄR EUROPEISK

163 EN KLIMATPOLITIK FÖR GLOBAL OMSTÄLLNING

- 166 NYA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR GRÖN TILLVÄXT**
- 170 ETT ELSYSTEM FÖR ETT FOSSILFRITT SAMHÄLLE**
- 171 VÄRLDENS BÄSTA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ELPRODUKTION**
- 180 MER MEN GRÖNA TRANSPORTER**
- 185 BIO-CCS - NEGATIVA UTSLÄPP OCH FRAMTIDENS INDUSTRI**
- 186 EN BERGGRUND FULL AV MÖJLIGHETER**
- 190 BRUKA SKOGEN FÖR KLIMATETS SKULL**
- 190 STÄRKT JORDBRUK FÖR BÄTTRE KLIMAT OCH ÖKAD SÄKERHET**
- 193 PARTISTYRELSENS FÖRSLAG TILL BESLUT**
- 193 RESERVATIONER**

EN HOPPFULL KLIMATPOLITIK

Moderat politik utgår från människan. Det gäller även moderat miljöpolitik. Den är i grunden optimistisk och lösningsorienterad, även när vi står inför stora prövningar.

Gemensamt för många av de miljöproblem som människan hittills stött på är att hon också har visat sig förmögen att lösa dem. Lösningen har inte varit att minska mänsklig verksamhet, utan tvärtom har lösningen varit en kombination av tekniska innovationer, ekonomisk tillväxt, allmänhetens krav och politiskt ansvarstagande. Det ger hopp och tillförsikt att vi kan klara även dagens stora miljöproblem.

Ett av de långsiktigt största hoten mot vår miljö och därmed oss människor är klimatförändringarna. Att hantera dessa är en av mänsklighetens största uppgifter någonsin.

Många människor känner hopplöshet, oro eller till och med desperation för att uppgiften är så stor och så avgörande för mänsklighetens framtid. Det finns därför skäl att inte bara peka på de problem som ligger framför oss, utan även på de framsteg som, om än otillräckliga, ändå har gjorts. Vi har anledning att med stolthet peka på hur Sverige kunnat förena minskade utsläpp av växthusgaser med gott ekonomiskt välstånd. Sverige är bäst i EU på att minska koldioxidutsläppen. Genom att Sverige bidragit till EU:s höga klimatambitioner, har vi kunnat bidra mycket mer, än om vi bara hade bedrivit klimatpolitik inom våra egna gränser. EU har i sin tur varit avgörande för att driva på det globala klimatarbetet.

Den resa Sverige gjort är remarkabel. Sveriges BNP har, i reala termer, ungefär fördubblats sedan 1990-talet, samtidigt som våra utsläpp av växthusgaser minskat med över en tredjedel. För varje krona av vår BNP, genereras alltså bara en sjättedel så mycket växthusgaser som för tre decennier sedan.

Det är en stor framgång, men den får inte tas som intäkt för att vi ska slå oss till ro. Tvärtom bör den tjäna som inspiration. Allt talar för att det är möjligt att

fortsätta vår framgångsrika klimatpolitik under kommande decennier. Våra erfarenheter kan också tas som intäkt för att Sverige även framåt ska arbeta metodiskt och genomtänkt för att minska våra utsläpp ytterligare och inte slå in på en väg med drastiska och ineffektiva åtgärder.

Samtidigt måste vi inse att varken Sverige eller EU kan hindra klimatförändringarna av egen kraft. Statistiken avseende internationella koldioxidutsläpp lider ofta av kvalitetsbrister och är svårtolkad. Den sammantagna bilden är dock att utsläppen per person i Sverige är lägre än genomsnittet i världen. Detta i kombination med att Sveriges befolkning utgör ca 0,1 procent av världens befolkning innebär att den direkta effekten av ytterligare minskningar av koldioxidutsläppen per person i Sverige inte i sig kommer ge några större avtryck i statistiken för de globala utsläppen.

Trots vår litenhet, har vi stora möjligheter att bidra till att andra länder minskar sina utsläpp. Vi måste driva klimatarbetet med kraft, både i Sverige, inom EU och internationellt, men vår viktigast uppgift är att vara förebild och inspiratör. Ska vi få andra länder att följa vårt exempel räcker det inte med bara minskade utsläpp. Vi måste visa att det är möjligt att kombinera minskade utsläpp med tillväxt och välstånd. Ett av de största hoten mot klimatet är därför att länder som Sverige med höga klimatambitioner underpresterar ekonomiskt.

Höga klimatambitioner måste gå hand i hand med konkurrenskraft och tillväxt. Det är även en förutsättning för att vi ska kunna konkurrera ut produktion med större utsläpp i andra delar i världen. För att kunna inspirera andra att göra mer är det också avgörande att vi nationellt avstår från att genomföra klimatrelaterad politik som är ineffektiv. Dels för att vi då gör klimatet en tjänst, men också för att vi då riskerar att bryta den trend med minskade utsläpp och samtidigt god ekonomisk utveckling som varit en framgång fram till idag. Vår möjlighet att inspirera andra skulle minska.

Syftet med denna proposition är att presentera hur vi i praktisk politik förenar dessa ambitioner. För den bästa klimatpolitiken är inte längre den som minskar utsläppen snabbast, utan den som klarar att genomföra den nödvändiga gröna omställningen vi är mitt uppe i med stärkt konkurrenskraft och tillväxt, så att vi förblir en förebild och förmår minska de globala koldioxidutsläppen.

1 **PRINCIPER FÖR MODERAT KLIMATPOLITIK**

2 God klimatpolitik utgår från samma principer som all annan framgångsrik
3 politik, de principer som det goda samhället vilar på: rättsstaten,
4 äganderätten och demokratin. Principer som Moderaterna på andra områden
5 gjort till sina. Den är dessutom reforminriktad och tar fasta på både ny
6 kunskap och beprövad erfarenhet, utan att låta sig lockas av radikalism eller
7 symbolpolitik.

8
9 Vi menar att Moderaternas klimatpolitik bör bygga på fyra viktiga
10 utgångspunkter:

11 12 **SVERIGE SKA VARA ETT FÖREGÅNGSLAND GENOM ATT FORTSATT 13 KOMBINERA HÖGA KLIMATAMBITIONER MED GOD TILLVÄXT**

14 Sverige och svenska företag ska sträva efter negativa koldioxidutsläpp.
15 Samtidigt måste Sverige och vårt näringsliv förbli konkurrenskraftigt. Detta är
16 avgörande för att kunna inspirera vår omvärld till att följa vårt exempel, för att
17 bibehålla svenskt välstånd, för att länder med lägre klimatambitioner inte ska
18 vinna marknadsandelar på vår bekostnad och för att svenska företag skall ha
19 råd med nödvändiga miljö- och klimatinvesteringar.

20 21 **SVENSK KLIMATPOLITIK SKA VARA EFFEKTIV OCH 22 EVIDENSBASERAD**

23 Eftersom hotet från klimatförändringarna är allvarligt och akut, har vi varken
24 tid eller råd att genomföra annat än de mest kostnadseffektiva åtgärderna.
25 Därför är det viktigt att vår klimatpolitik ständigt utvärderas utifrån samma
26 premisser som all annan politik – att den är effektiv och evidensbaserad.
27 Varje krona som avsätts till ineffektiva klimatåtgärder, är en krona mindre
28 som kan användas till effektiva åtgärder. Ineffektiv politik skadar både
29 ekonomin och klimatet.

30 31 **SVENSK KLIMATPOLITIK SKA MINSKA UTSLÄPPEN, INTE LEDA 32 TILL ATT DE FLYTTAR TILL ANDRA LÄNDER**

33 Sverige ska ta sitt fulla ansvar för att nå målet om netto-nollutsläpp senast år
34 2045 och leva upp till vår del av EU:s åtagande i Parisavtalet. Men utsläppen
35 av växthusgaser är gränsöverskridande och klimatfrågan är global. Svenskt
36 klimatarbete behöver tydligare knyta an till globala utsläpp, och politiska
37 åtgärder som minskar utsläppen här får aldrig leda till ökade utsläpp i andra
38 länder. Politiken får alltså inte leda till att produktion i Sverige med låga

1 klimatavtryck tvingas lägga ner och att produktionen bara flyttar till andra
2 delar av världen och då sker med större utsläpp, eller att utsläppen på andra
3 sätt flyttas över nationsgränser. I konflikten mellan att minska utsläppen i
4 Sverige och att uppnå maximal klimatnytta på global nivå måste den senare
5 ges företräde.
6

7 **SVENSK KLIMATPOLITIK MÅSTE KUNNA UPPFATTAS SOM LEGITIM** 8 **AV MEDBORGARNA FÖR ATT VARA HÅLLBAR**

9 För att upprätthålla en långsiktigt hållbar klimatpolitik måste den uppfattas
10 som legitim av medborgarna, oavsett var i landet de bor. Det förutsätter att
11 klimatpolitiken även levererar jobb och välfärd. Och att den respekterar de
12 institutioner som den liberala demokratin vilar på – rättsstaten, äganderätten
13 och människans okränkbara värde, även i svåra målkonflikter.
14

15 **AVGRÄNSNING**

16 Syftet med denna proposition är att lyfta reformer som krävs för att kunna
17 kombinera hög tillväxt samtidigt som Sverige når målet om nettonollutsläpp
18 senast år 2045, lever upp till vår del av EU:s åtagande i Parisavtalet och
19 bidrar till att minska koldioxidutsläppen globalt.
20
21

22 Det ska göras utifrån de principer som inledningsvis har presenterats.
23 Propositionen spänner över ett stort område och innefattar förslag som rör
24 många delar av politiken.
25

26 Moderaterna har ett behov av att utveckla sin miljöpolitik utöver vad som
27 framgår i denna proposition, inte minst vad gäller nyttjande av land, skog och
28 hav med koppling till frågor om biologisk mångfald och resursutnyttjande.
29 Denna proposition ska ses som en del i ett långsiktigt och kontinuerligt
30 pågående politikutvecklingsarbete.
31
32
33

34 **SVENSK KLIMATPOLITIK ÄR EUROPEISK**

35 Grunden för svensk klimatpolitik är europeisk. Det är inom Europeiska
36 Unionen Sveriges bindande klimatmål och regelverk för den gröna
37 omställningen fastställs. Det är inom EU vi enas om styrmedel som fördelar
38

1 klimatansvar mellan medlemsstater. Det är inom EU som Sverige gör
2 sina klimatåtaganden i förhållande till Parisavtalet. Detta grundläggande
3 perspektiv saknas ofta i svensk klimatdebatt. Att sätta mål för svensk
4 klimatpolitik eller utforma nationella styrmedel utan utgångspunkt i EU:s
5 klimatlagstiftning är ineffektiv och dålig klimatpolitik. Fokus för vår nationella
6 klimatpolitik måste därför vara att komplettera EU:s klimatpolitik när den inte
7 når hela vägen, samt att påverka unionens politik i den riktning som skapar
8 förutsättningar för en hållbar tillväxt.

9
10 Sammantaget kan man konstatera att EU:s klimatpolitik inte bara blivit mer
11 ambitiös, utan även mer heltäckande. Både utrymmet för, och behovet av,
12 att föra nationell svensk klimatpolitik har successivt krympt och är idag
13 mycket begränsat. Det är genom att vi är en del av EU, som det svenska
14 klimatarbetet får kraft och möjlighet att på allvar medverka till att bromsa
15 klimatförändringarna. Detta är särskilt tydligt i och med antagandet av EU:s
16 stora klimatpaket Fit For 55.

17
18 Fit For 55 innehåller mycket ambitiösa åtgärder inom i princip alla sektorer.
19 Nästan 90 procent av alla koldioxidutsläpp i unionen kommer därmed
20 omfattas av handel med utsläppsrätter, EU:s viktigaste klimatpolitiska
21 verktyg. Det sätter ett tak på hur stora utsläppen från sektorer som ingår
22 får vara och garanterar att utsläppen effektivt minskar i enlighet med våra
23 klimatmål.

24
25 Såväl experter som myndigheter är eniga om att dubbla mål och styrmedel
26 för samma utsläpp bör undvikas. Ett av de viktigaste skälen är att våra
27 egna utsläppsminskningar inom sektorer som omfattas av utsläppsrätter
28 riskerar att leda till ökat utsläppsutrymme för andra. De utsläppsrätter vi inte
29 efterfrågar och använder blir då tillgängliga och billigare för andra sektorer
30 och EU-länder att använda. Ett nationellt utsläppstak minskar inte utsläpp
31 utan flyttar dem endast.

32
33 Istället för införande av ytterligare nationella regler för utsläpp på områden
34 som redan regleras av EU bör Sverige fokusera på de områden EU saknar
35 effektiva styrmedel för. Områden där EU behöver göra mer och där Sverige
36 fortfarande kan komplettera EU:s klimatregelverk är till exempel minskade
37 utsläpp från jordbruk, arbetsmaskiner, avfallshantering och flourerade gaser
38 (f-gaser), samt möjliggöra för mer negativa utsläpp, som koldioxidinfångning

och lagring av koldioxid. Svensk klimatpolitik, inklusive nationella styrmedel och mål, måste utvärderas och omprövas i ljuset av Fit For 55.

Sverige har även bidragit till att göra EU till den starkaste globala kraften i kampen mot klimatförändringarna. Det ska vi givetvis fortsätta med. Genom att föra en effektiv klimatpolitik på EU-nivå kan vi successivt ersätta nationella regleringar, men det är viktigt att utvecklingen inom EU inte går mot detaljstyrning. Den måste tvärtom fokusera på att möjliggöra den gröna omställningen genom att skapa förutsättningar för innovation, tillväxt och välbefinnande, samt avskaffa sådan lagstiftning som bara flyttar utsläpp, tillväxt och investeringar mellan medlemsstaterna eller bort från EU.

Vi måste fortsatt driva på för att alla medlemsstater i EU är klimatneutrala senast år 2050. Sverige ska göra sin del för att nå EU:s klimatmål, men vi kräver också att de andra medlemsstaterna gör detsamma.

Sverige har, tack vare den nya regeringen, skiftat fokus från att bara främja förnybar energi till att främja all fossilfri energi, inte minst kärnkraft. EU bör göra detsamma. Därför bör det nuvarande målet för förnybar energi ersättas av ett mål för fossilfri energi. Detta skifte av mål förutsätter inte bara en översyn av Förnybarhetsdirektivet utan även en lång rad av annan europeisk lagstiftning. EU bör även aktivt stödja och underlätta tillkomsten av ny kärnkraft i Europa, bland annat så kallade små modulära reaktorer, SMR:er.

EU:s klimatlagstiftning vilar idag på två regelverk: Dels den som styr handel med utsläppsrätter. Dels den så kallade ansvarsfördelningsförordningen, som fördelar ansvaret för att minska utsläppen i de sektorer som tidigare inte omfattats av handel med utsläppsrätter, till exempel utsläpp från transporter, byggnader, jordbruket och avfall. Fördelningen av ländernas minskningskrav har varken varit rättvis eller kostnadseffektiv. Sverige har återkommande fått högst minskningskrav, trots att vi redan har låga utsläpp jämfört med andra medlemsstater och att ytterligare minskningar här är dyra, samtidigt som till exempel Polen och Bulgarien helt sluppit minskningskrav eller rent av tillåtit att öka sina utsläpp. I och med Fit For 55 införs dock ett nytt system för handel med utsläppsrätter som även omfattar majoriteten av utsläppen inom ansvarsfördelningsförordningen. När den nuvarande ansvarsfördelningsförordningen löper ut bör den därför avskaffas, för att helt och hållet ersättas av handel med utsläppsrätter eller andra effektiva

1 styrmedel.
2

3 Ytterligare ett område där EU kan och bör göra mer för klimatet är genom
4 att främja avskiljning och lagring av koldioxid, det som på engelska kallas
5 Carbon Capture Storage (CCS), och som innebär att koldioxid avskiljs och
6 permanent lagras i berggrunden. Även så kallad bio-CCS bör främjas. Bio-
7 CCS innebär att CCS-teknik används på biologiska material, vilket innebär
8 att nettoutsläppen av koldioxid till och med kan bli negativa. EU bör bland
9 annat skapa ett system för frivillig handel med negativa utsläpp. EU kan även
10 spela en viktig roll i att certifiera denna typ av utsläppsminskningar, så att
11 trovärdiga och pålitliga permanenta negativa utsläpp i EU kan handlas med
12 även globalt.
13

14 EU måste även fortsatt spela en central roll på den globala arenan. Att
15 Europa genom EU talar med en röst i internationella klimatsammanhang är
16 en viktig förtjänst med samarbetet.
17

18 Det finns dock EU-lagstiftning som riskerar göra mer skada än nytta. Ett
19 sådant exempel är taxonomiförordningen, som syftar till att politiskt styra
20 investeringar mot hållbara aktiviteter. Detta är dock i praktiken nästan en
21 omöjlighet. Politiken kan knappast värdera och avgöra vilken investering som
22 vid varje tillfälle är hållbar. Det bevisar taxonomins behandling av svenskt
23 skogsbruk och av kärnkraft. I stället för att bekräfta kärnkraftens roll i en
24 fossilfri elförsörjning valde EU-kommissionen inledningsvis att särbehandla
25 kärnkraften. Till sist fick Moderaterna stöd för linjen att kärnkraften ska
26 klassas som hållbar. Taxonomi riskerar dock bli en massiv byråkratisk
27 övning som styr investeringar mot uppställda politiska mål snarare än ett
28 verktyg för att effektivt minska utsläppen och öka tillväxten i Europa. Det vill
29 säga helt i motsats till vad Moderaterna vill att EU ska vara.
30

31 Ett annat område där EU inte bör reglera och lagstifta mer kring är hur vi
32 brukar Europas skogar. Skillnaderna mellan unionens medlemsstater är på
33 detta område enorma och alla försök att reglera brukandet eller hur stora
34 uttag av skogsråvara skogsägare eller länder får göra från sina skogar
35 kommer oundvikligen att slå fel. Däremot är det viktigt att EU även framgent
36 fortsatt ser biomassa från skogen såsom förnybar energi. Detta har vid ett
37 flertal tillfällen varit ifrågasatt inom EU och det är helt centralt att Sverige slår
38 vakt om och försvarar den nuvarande ordningen inom EU även i framtiden.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** svensk klimatpolitik, inklusive nationella klimatpolitiska styrmedel och mål, utvärderas i ljuset av Fit For 55
- att²** alla EU:s medlemsstater ska vara klimatneutrala 2050
- att³** EU ersätter målet om förnybar energi med ett mål om fossilfri energi
- att⁴** uppdatera all relevant EU-lagstiftning i syfte att främja fossilfri energiproduktion, inte bara förnybar sådan
- att⁵** ansvarsfördelningsförordningen (ESR) avskaffas från 2030 till förmån för effektiva marknadsbaserade styrmedel
- att⁶** EU inför ett frivilligt handelssystem för permanent negativa koldioxidutsläpp
- att⁷** EU inför ett certifieringsramverk för permanent negativa koldioxidutsläpp
- att⁸** EU inte utökar tillämpningsområdet för förordningen om taxonomi för hållbara investeringar
- att⁹** EU i sin lagstiftning fortsatt betraktar biomassa som en hållbar och förnybar energikälla

EN KLIMATPOLITIK FÖR GLOBAL OMSTÄLLNING

Varken Sverige eller EU kan ensamt rädda klimatet. Sverige står för cirka en promille av de globala koldioxidutsläppen, och hela EU står för betydligt mindre än en tiondel. Sverige har även låga utsläpp per capita, särskilt om vi jämför oss med andra utvecklade ekonomier. De svenska koldioxidutsläppen om cirka 3,8 ton per capita kan jämföras med Kinas cirka 8 ton per capita eller USA:s, som är ca 15 ton per capita. Samtidigt som Sveriges, EU:s och USA:s utsläpp minskar, ökar de globala utsläppen, särskilt i tillväxtländer som Indien och Kina. Ska vi rädda klimatet, måste vi bidra till att andra länder i resten av världen minskar sina utsläpp.

Svensk klimatpolitik och svenska klimatmål har dock, i stor utsträckning, ett för snävt nationellt perspektiv, som tar fasta på att vi ska minska våra

1 territoriella utsläpp, enkelt uttryckt, de utsläpp som skapas på svensk mark.
2 Det fångar inte fullt ut det koldioxidavtryck vi som lever och verkar i Sverige
3 bidrar till. Det tar varken hänsyn till importens eller exportens påverkan
4 på utsläppen. För att få en fullständigare bild, behöver vi även mäta och
5 analysera konsumtionsbaserade koldioxidutsläpp.

6
7 Våra konsumtionsbaserade utsläpp är större än våra territoriella. Medan de
8 territoriella utsläppen av växthusgaser är ungefär 45 miljoner ton per år, är de
9 konsumtionsbaserade ungefär 79 miljoner ton per år. Även dessa omfattas till
10 mycket stor del av EU:s handel med utsläppsrätter, eftersom två tredjedelar
11 av vår import kommer från EU och omfattas av samma klimatregelverk
12 som Sveriges utsläpp. Om vi även inkluderar Schweiz, Storbritannien och
13 Norge som i allt väsentligt lyder under samma regler som EU blir siffran
14 över fyra femtedelar. För att reglera utsläppen för varor importerade
15 från övriga världen har EU även en gränsjusteringsmekanism, Carbon
16 Border Adjustment Mechanism (CBAM), som kopplas till EU:s handel med
17 utsläppsrätter. Sammantaget innebär det att mycket stora delar av Sveriges
18 konsumtionsbaserade utsläpp kommer att omfattas av effektiva europeiska
19 styrmedel.

20
21 Inte heller konsumtionsbaserade utsläpp fångar fullt ut Sveriges
22 klimatpåverkan. Om svenska företag, med internationellt sett låga
23 koldioxidutsläpp, bidrar till att genom export konkurrera ut klimatomänsigt
24 sämre produktion i andra länder, så fångas detta varken av det territoriella
25 eller det konsumtionsbaserade måttet.

26
27 Några exempel kan illustrera hur viktiga svenska klimatinsatser faller utanför
28 dessa mått. År 2020 exporterade Sverige knappt 25 TWh fossilfri el till våra
29 grannländer. Den ersatte stora mängder kolkraft i länder som Danmark,
30 Tyskland, Litauen och Polen. Elexporten är Sveriges kanske enskilt viktigaste
31 bidrag till minskade globala koldioxidutsläpp. Ändå syns de inte i svensk
32 klimatstatistik. Elproduktionen är koldioxidfri och syns därmed inte i våra
33 territoriella utsläpp och av samma skäl inte heller i statistiken över våra
34 konsumtionsutsläpp. Men framför allt tar inget av dem hänsyn till de utsläpp
35 som aldrig skett i våra grannländer då de fått tillgång till klimatsmart svensk
36 el.

37
38 Svensk produktion är på nästan alla områden mer energieffektiv än

den är i vår omvärld, och svensk elproduktion är bland dem med lägst koldioxidutsläpp i världen. Potentialen att minska utsläpp genom ökad export är därför stor. För att kunna tillvarata potentialen måste vi mäta och utvärdera exportens klimatteffekter samt utforma politiken med hänsyn till den.

Om det enda målet med klimatpolitiken skulle vara att minska svenska territoriella utsläpp skulle en av de effektivaste åtgärderna vara att dra in miljötillstånden för stålindustrin. Eftersom ståltillverkningen idag står för över tio procent av Sveriges koldioxidutsläpp skulle få andra åtgärder ge lika stora och snabba utsläppsminskningar. Enligt samma logik borde etableringen av raffinaderier som producerar biodrivmedel förbjudas eftersom de leder till högre utsläpp i Sverige.

Sådana åtgärder skulle dock motverka klimatomställningen eftersom de leder till högre globala utsläpp, eftersom svensk stålindustri är världens mest koldioxidsnåla. Minskar svensk ståltillverkning kommer den att ersättas av mer koldioxidintensiv tillverkning någon annanstans. Och ska vi ersätta fossila bränslen behöver världen bioenergi. Så länge Sverige och resten av världen avser fortsätta konsumera stål och drivmedel är den relevanta frågan om den ska produceras med större eller mindre miljöpåverkan.

Ska vi minska klimatutsläppen i världen bör Sverige producera och exportera mer stål och biodrivmedel, inte mindre. De miljövinster som uppstår när kinesiskt stål ersätts med stål från Oxelösund, eller diesel från Mellanöstern ersätts med biodrivmedel från Lysekil måste synliggöras i svensk klimatpolitik. En central reform är därför att börja mäta och utvärdera svensk klimatpåverkan utifrån exportens bidrag till att minska utsläppen i andra delar av världen.

Vi måste särskilt värna konkurrenskraften i de klimatsmartaste delarna av svensk exportindustri. Det är trots allt dessa företag som har störst potential att bidra till att minska globala koldioxidutsläpp. Dels bör vi prioritera exportkrediter till företag vars export har stor global klimatnytta, dels bör det potentiella bidraget till globala utsläppsminskningar vara en viktig faktor vid olika tillståndsbeslut.

Ytterligare ett sätt att underlätta klimatsmart export vore etablerandet av ett frihandelsavtal för produkter med hög klimatnytta. Ett sådant avtal skulle

1 innebära nolltullar för produkter som är viktiga för den gröna omställningen,
 2 på samma sätt som vi idag har ett frihandelsavtal som ger oss nolltullar
 3 för IT-produkter. Förhandlingar om ett sådant, The Environmental Goods
 4 Agreement, inleddes för ett tiotal år sedan men havererade, till stor del på
 5 grund av europeisk protektionism. Sverige och EU bör ta initiativ för att
 6 återstarta dessa förhandlingar.

7

8

9 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

10

11

12 **att¹** börja mäta och utvärdera exportens bidrag till globala
 13 utsläppsminskningar

14 **att²** pröva om exportkrediter till företag vars export gör stor global
 15 klimatnytta bör prioriteras

16 **att³** en väga in verksamheters bidrag till globala utsläppsminskningar vid
 17 tillståndsbeslut

18 **att⁴** förhandlingar inleds om ett nytt multilateralt frihandelsavtal för varor
 19 med hög klimatnytta

20

21

22 **NYA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR GRÖN TILLVÄXT**

23

24 Den svenska klimatpolitiken har gått in i en ny fas. Dels som en följd av
 25 utvecklingen inom EU men framför allt tack vare att den gröna omställningen
 26 redan är i full gång, och drivs av näringsliv och medborgare snarare än av
 27 nationella politiska mål och ambitioner. Den bästa klimatpolitiken är inte
 28 längre den som med lagstiftning ska tvinga fram utsläppsminskningar, utan
 29 den som skapar de bästa förutsättningarna för företag och medborgare att
 30 ställa om.

31

32 En växande ekonomi är inte bara viktig för långsiktig finansiering för fler
 33 poliser och fler händer inom vård och omsorg, utan även för att ha resurser
 34 för att ställa om och bekämpa klimatförändringarna. Generella reformer
 35 för stärkt konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt är även god klimatpolitik.
 36 Det ger Sverige och svenska företag resurser att genomföra den gröna
 37 omställningen. Dessutom är det en förutsättning för att vi ska klara den
 38 internationella konkurrensen och genom en klimatsmart export minska

utsläppen i andra länder.

Förändringar av skattesystemet är viktiga för att stärka konkurrenskraften. Skattetrycket behöver sänkas - framförallt behöver det bli mer lönsamt att arbeta - skattesystemet behöver förenklas och bolags- och kapitalskatter måste vara konkurrenskraftiga. Skattetrycket bör inte öka om miljöskatterna ökar, utan det borde istället skapa utrymme för att sänka andra skatter, särskilt sådana som underlättar omställningen i de delar av samhället där den är som svårast. Miljöskatter måste upplevas som rättvisa och får inte lägga en orimlig börda på enskilda grupper i samhället.

För Moderaterna är det självklart att utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska komma alla till del. Den gröna omställningen innebär stora möjligheter, men även påfrestningar, i olika delar av Sverige. Både vinster och kostnader från omställningen måste fördelas på ett rimligt sätt över landet.

Moderaterna ser vikten av att enskildas rätt till sin egendom värnas. En väl reglerad ordning för äganderätten är en förutsättning för att enskilda och företag ska vårda, investera, förvalta och utveckla det man äger. Det är ett skydd som är principiellt lika betydelsefullt för den som äger mindre som för den som äger mer. Med en förutsägbar och robust äganderätt skapas förutsättningar för ett samhälle att utvecklas, vilket gynnar alla.

Intrång i områden med höga naturvärden och verksamheter med negativa lokala miljökonsekvenser kommer ibland att vara nödvändiga. För elektrifieringen krävs metaller och mineraler, vilket i sin tur kräver nya gruvor. Bioenergi och hållbara byggnader kräver skogsråvara, som i sin tur kräver skogsavverkning. Vind- och kärnkraft kräver stål och betong, vilket kräver kalk och malm. Ska Sverige på allvar bidra i klimatkampen måste det inte bara vara möjligt att fortsätta bedriva industriell verksamhet. På många platser måste den även utvecklas och utvidgas. Detta kommer i vissa fall kräva avvägningar mellan bevarande av lokala miljövärden och att etablera och utveckla nya verksamheter med global klimatnytta, och som dessutom skapar arbetstillfällen och stärker konkurrenskraften i Sverige. Ibland uppstår även en målkonflikt mellan lokal miljöpåverkan och global klimatnytta som måste vägas av och hanteras. I många fall måste klimatnyttan få väga tyngre än idag, vilket innebär att andra intressen kan få stå tillbaka.

1 Idag är det näringslivet som genom företag och stark innovationskraft leder
2 den gröna omställningen. Stat och politik har rent av hamnat på efterkälken.
3 På många områden utgör gamla regelverk och föråldrad lagstiftning nu ett
4 allvarligt hinder för den omställning näringslivet försöker genomföra. En av
5 statens viktigaste uppgifter för att stötta den gröna omställningen är att
6 undanröja de hinder staten själv ofta har skapat.

7

8 Miljöbalken och svårigheten att få miljötillstånd är ett stort hinder för
9 den gröna omställningen. Detta försvårar avsevärt etableringen av nya
10 verksamheter och utveckling av befintliga, oavsett om det handlar om
11 energiproduktion, industri eller gruvor.

12

13 Moderaterna måste se till att miljöbalken reformeras så att den främjar
14 utvecklingen istället för att hindra den. För en befintlig verksamhet som vill
15 göra en ändring bör t.ex. ändringstillstånd vara huvudregel, i linje med det
16 utredningsförslag som Miljöprövningsutredningen lämnat (SOU 2022:33).
17 Detta skulle effektivisera tillståndsprocessen genom att det endast är den
18 miljöpåverkan som ändringen medför som behöver bedömas, istället för att
19 hela verksamheten ska omprövas.

20

21 Politiken måste fokusera på utveckling, inte bevarande. Hinder för utveckling,
22 oavsett om det gäller hinder för ny teknik, industri eller infrastruktur, riskerar
23 att permanenta de problem som vi vill lösa.

24

25 På samma sätt som miljödepartementet och näringsdepartementet
26 förts samman för ett samlat grepp om den gröna omställningen måste
27 myndigheterna agera gemensamt. Dagens ansvarsfördelning mellan
28 miljömyndigheterna Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten
29 samt de regionala Vattenmyndigheterna är inte optimal. Det är motiverat att
30 genomföra en översyn av hur deras ansvar och arbetsuppgifter bäst fördelas
31 och organiseras.

32

33 För att mark- och miljödomstolarna ska kunna korta ned sin
34 handläggningstid för miljötillståndsärenden behöver domstolarna tillräckliga
35 resurser. Tillståndsprocesser tar ofta alldeles för lång tid och därmed
36 behöver delar av processen tidsbegränsas. Hur länge ett tillståndsärende
37 får invänta handläggning hos departement och under hur lång tid en
38 miljötillståndsansökan kan invändas mot, är två områden som skulle kunna

tidsbegränsas.

När symbolpolitik tillåts ersätta genomtänkta reformer skadar det förtroendet för svensk klimat- och miljöpolitik. Den måste tvärtom alltid vara ändamålsenlig, kostnadseffektiv samt ständigt utvärderas och omprövas. Att skattepengar satsas på projekt utan resultat är alltid allvarligt, men tyvärr är det både vanligt och särskilt ansvarslost inom klimatpolitiken, som har till uppgift att möta en av vår tids största ödesfrågor. Eftersom vi har begränsade resurser även till det mest angelägna måste varje klimatpolitisk åtgärd göra så stor nytta per krona som möjligt.

Det klimatpolitiska rådet bör därför skifta fokus till att framför allt utvärdera klimatspolitikens kostnadseffektivitet. Idag saknas en sådan samlad utvärdering. Utvärderingarna kan då tjäna som underlag till regeringens klimathandlingsplan.

Ett av de största hoten mot effektiv klimatpolitik är den internationella trenden mot allt mer bidrag och subventioner till industrisektorer och företag. USA:s Inflation Reduction Act är ett av de tydligaste exemplen på detta, med effekter på hela världsekonomin. Även inom EU sker liknande interventioner i form av ökade EU-stöd och en uppluckring av reglerna för statsstöd. Detta har ofta protektionistiska syften snarare än omsorg om klimatet. Resultatet är som med all protektionism att den skapar osund konkurrens och driver upp kostnaderna för omställningen. Därför är det av yttersta vikt att Sverige slår vakt om strikta europeiska statsstödsregler och att vi själva inte slår in på en väg med ökade subventioner och bidrag till industrisektorer och företag.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** vinster och kostnader från omställningen ska fördelas på ett rimligt sätt över landet
- att²** reformera miljöbalken för att undanröja hinder för utveckling
- att³** miljötillståndsprocessen enligt miljöbalken förenklas, förkortas och görs mer förutsägbar
- att⁴** pröva om tidsgränser kan sättas för hur länge tillståndsärenden får invänta handläggning hos myndigheter, departement och regeringen

- 1 **att**⁵ en översyn sker av hur ansvar och uppgifter hos relevanta
 2 miljömyndigheter bäst fördelas och organiseras för att på bästa sätt
 3 stödja den gröna omställningen.
- 4 **att**⁶ ändringstillstånd blir huvudregel vid ändring i befintlig verksamhet
- 5 **att**⁷ Klimatpolitiska rådet ges i uppdrag att utvärdera klimatpolitikens
 6 kostnadseffektivitet
- 7 **att**⁸ upprätthålla strikta europeiska statsstödsregler

10 **ETT ELSYSTEM FÖR ETT FOSSILFRITT SAMHÄLLE**

12 Förutsättningarna för industriproduktion avgörs i ett fossilfritt samhälle
 13 till väldigt stor del av tillgången på el. Ska Sverige bli industriell vinnare
 14 i framtidens Europa och bidra maximalt till att minska de globala
 15 koldioxidutsläppen måste vi inte bara kraftfullt öka produktionen av el,
 16 den måste även vara pålitlig alla dygnets timmar och alla årets dagar,
 17 tillgänglig i hela landet och till ett konkurrenskraftigt pris. Uppgiften att
 18 skapa förutsättningarna för ett sådant elsystem är den enskilt viktigaste
 19 klimatuppgiften för svensk politik. Sverige har på detta område samma
 20 behov som alla andra länder som tar klimatfrågan på allvar. Hur vi lyckas lösa
 21 den uppgiften kommer att vara avgörande för vårt framtida välstånd

23 För att Sverige ska nå klimatmålen om nettonollutsläpp år 2045 beräknas
 24 elbehovet att fördubblas. Ska vi lyckas möta den utvecklingen behöver vi
 25 en mycket stor utbyggnad av den fossilfria elproduktionen. Genom att få
 26 mer kärnkraft på plats finns goda chanser för Sverige att klara den befintliga
 27 prognosen om ett behov av 300 terawattimmar el till år 2045. Problemet i
 28 närtid är hur Sverige ska klara elförsörjningen fram tills att ny kärnkraft finns
 29 på plats. Vi måste garantera att det finns tillgång till fossilfri el i Sverige för att
 30 möta den efterfrågeökning vi ser redan här och nu. Utbyggd vindkraft krävs
 31 för att snabbt öka elproduktionen.

33 Södra Sverige är det område där det saknas mest elproduktion. El ska finnas
 34 där det behövs, när det behövs. Därför måste den fossilfria elproduktionen
 35 byggas ut i synnerhet i södra Sverige.

37 Grundläggande för att vårt elsystem ska fungera är att det är i balans. För
 38 det behövs stabilitet i spänning och frekvens samt en produktion

och förbrukning i balans. Systemtjänster är de tjänster som hjälper till att upprätthålla denna balans. Ju mer väderberoende elproduktion, desto större är behovet av systemtjänster som kan kompensera när det till exempel inte blåser och vindkraften står stilla. Exempel på systemtjänster är energilager, effektreserver och stödtjänster som frekvensstabilitet. Detta gör att de planerbara kraftslagen i form av kärnkraft, kraftvärme och vattenkraft rent tekniskt utgör grundfundamenten i kraftsystemet.

Väderberoende kraftslag som vindkraft kommer vid vissa tillfällen att producera mer el än vad som kan förbrukas. System för att lagra denna energi behöver utvecklas. Genom lagring i exempelvis batterier eller vätgas kan topparna i produktionen jämnas ut. Dessa lager kan även användas till stödtjänster.

Målet måste vara ett elsystem som i hela vårt avlånga land garanterar tillräckligt med el så att hushåll och företag kan förbruka den el som behövs när de behöver den. Så ser tyvärr inte verkligheten ut idag. Det beror på bristen på planerbar elproduktion och effektbrist. Det kommer ta tid innan detta är åtgärdat och därför behövs åtgärder på kort sikt för att öka incitamenten för energieffektivisering och flexiblare användning av el. På så sätt bidrar vi till att hålla nere elpriset för samtliga elkunder, samtidigt som vi minskar variationen i elpriser och frigör utrymme i elsystemet för ytterligare industriell expansion.

När höga energipriser råder väljer företag stundtals att stänga sin produktion för att istället sälja elen. Detta kan lösa en ansträngd situation när det sker men riskerar i längden att skada svenska företag. Eftersom de stora effekttopparna i elanvändningen är det största problemet, kan kapacitetsbristen till viss del kringgås genom att jämna ut belastningen. Förutsättningen är att såväl el som elnätsutnyttjande prissätts mer dynamiskt så att företag och hushåll får incitament att sprida ut sin konsumtion i en bredare tidsprofil. Genom att öka flexibiliteten när el konsumeras kan effekttopparna reduceras och istället spridas ut över dagen vilket i det korta perspektivet är en viktig åtgärd för att begränsa energipriserna och underlätta för svenska företag.

Att vara flexibel med sin elkonsumtion eller energieffektivisera kräver att det är lätt att göra samt att det finns regelverk som är anpassade efter denna

1 situation. För att öka flexibiliteten och effektivisera nätutnyttjandet bör
 2 villkorade avtal användas. Genom villkorade avtal kan nya företag etablera
 3 sig där elnätet är ansträngt men med förbehållet att produktionen minskas
 4 när nätansvarig part beordrar så. Detta medför att lasten kan spridas ut över
 5 dagen och nätutnyttjandet öka. Lokala flexibilitetsmarknader, där den lokala
 6 produktionen av el koordineras med det lokala uttaget för att hushålla med
 7 regionalnätets inmatningskapacitet, är ett annat sätt att utnyttja de befintliga
 8 elnäten mer flexibelt i det korta perspektivet.

9
 10 Ett viktigt konstaterande är att all elproduktion måste ses i systemperspektiv.
 11 Ska vi klara av att fördubbla elproduktionen till 2045 räcker det inte med
 12 väderberoende el, energilager och flexibilitet. Vi måste successivt tillföra
 13 även planerbar produktion, oavsett om det är mer vattenkraft, kärnkraft eller
 14 kraftvärme. För att garantera detta behöver elmarknaden justeras så att
 15 det skapas incitament särskilt för planerbar produktion. Att icke planerbar
 16 kraft prissätts på samma sätt som planerbar energi, trots att den är mindre
 17 leveranssäker, är ett stort problem. Detta särskilt när den väderberoende
 18 produktionen växer sig större, vilket i sig riskerar lönsamheten för och
 19 investeringsviljan i planerbar produktion. Här finns ett behov av att utveckla
 20 systemet för prissättningen av el för att hantera detta problem.

21
 22 Sverige är nettoexportör av el samtidigt som vissa av EU:s medlemsländer
 23 har gjort sig beroende av import och andra medlemsländer avvecklar
 24 sin kärnkraft till förmån för bland annat mer kolkraft. Detta är i längden
 25 orimligt och ohållbart. Det faktum att EU har en gemensam marknad för el
 26 får inte förta nödvändigheten av att alla länder har ett egenansvar för sin
 27 energiförsörjning.

28
 29
 30 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

- 31
 32 **att¹** den fossilfria elproduktionen i Sverige byggs ut i stor omfattning för
 33 att möta det ökade elbehovet
 34 **att²** värna och utveckla planerbar elproduktion för att få ett elsystem i
 35 balans
 36 **att³** utveckla marknaden för elsystemets stödtjänster
 37 **att⁴** prissättning av stöd- och systemtjänster ses över i syfte att bland
 38 annat möjliggöra mer planerbar elproduktion

VÄRLDENS BÄSTA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ELPRODUKTION

Hur väl Sverige lyckas både som grön industrination och som klimatomställning kommer att avgöras av hur mycket el vi kan producera till ett konkurrenskraftigt pris. På kort sikt är utbyggnaden av vindkraften vårt bästa alternativ för att i stor omfattning få på plats mer fossilfri elproduktion. Inte minst utifrån en miljömässig och ekonomisk aspekt. Samtidigt behövs en tydligare plan för och krav på hur el ska kunna produceras även när det inte blåser. Annars kommer Sverige fortsatt behöva importera fossilt producerad el under vissa perioder.

Planer på etablering av ny vindkraft väcker ofta ett lokalt motstånd. Den lokala acceptansen är viktig, men den nuvarande processen försvårar och fördröjer också utbyggnaden av viktig fossilfri elproduktion, och dagens utformning av det kommunala vetot mot vindkraft försenar Sveriges klimatomställning. Allt för ofta kommer vetot in sent i handläggningsprocessen och utan att det ställs krav på motivering. Det skapar stora onödiga kostnader både för det privata och det offentliga. Dessa beslut kan heller inte överklagas. Istället bör kommuner ge besked tidigare i processen, och kommuner behöver i ett tidigare skede få ett tillräckligt beslutsunderlag för att kunna väga in lokala intressen i sin bedömning. På så sätt skulle tillståndsprocessen för vindkraft bli mer förutsägbar och företag i större utsträckning våga investera. Samtidigt värnar Moderaterna att processen måste säkerställa lokal acceptans. Det är viktigt att kommuninvånarna kan påverka sin närmiljö.

Vindkraftverk kan leda till påverkan på närboende. Den kan också leda till kostsamma utvecklingsbehov för kommunen. Det är bidragande faktorer när kommuner säger nej till etablering av vindkraftverk. För att nå en ökad lokal acceptans, bör prövas om närboende, andra sakägare och kommunen kan få ersättning från vindkraftsbolaget. I vissa fall bör även de närboende ha rätt till inlösen av bostadsfastigheter.

Längs Sveriges långa kust finns goda förutsättningar för havsbaserad vindkraft. Ändå ligger Sverige efter i utvecklingen av havsbaserad vindkraft jämfört med andra länder. Ofta lyfts de problematiska tillståndsprocesserna fram som en anledning till det.

1 Gällande vindkraftens förutsättningar och tillståndprocesser behöver vi
2 göra skillnad på vindkraft i territorialhavet och i svensk ekonomisk zon.
3 Territorialhavet sträcker sig ungefär 12 nautiska mil ut från kusten eller 22
4 kilometer. Ekonomiska zonen är området utanför territorialhavet. I de olika
5 havsområdena gäller olika juridiska förutsättningar.

6
7 Svensk lagstiftning är inte tydlig vad gäller hur, var och vem som kan etablera
8 havsbaserad vindkraft inom svensk ekonomisk zon. Idag är det sökande
9 investerare som själva väljer område och driver processer. Det kan innebära
10 att dessa, oberoende av varandra, parallellt väljer att ansöka om etablering
11 av vindkraft inom överlappande vattenområden. Det kan i sin tur riskera
12 att känslig havsmiljö utsätts för onödig miljöpåverkan genom upprepade
13 undersökningar av flera olika investerare – och i förlängningen onödigt
14 många tidskrävande och kostsamma processer där aktörer investerar i
15 förarbeten och undersökningar som inte leder vidare. Detta kan åtgärdas
16 genom exklusiva undersökningstillstånd för havsbaserad vindkraft.

17
18 För att snabba på processen med utbyggnaden av havsbaserad vindkraft
19 kan inspiration sökas från kringliggande länder, exempelvis Finland,
20 Storbritannien, Tyskland och Danmark. Dessa länder har en process där
21 staten analyserar och beslutar om lämpliga områden för utbyggnad av
22 vindkraft där avvägningar mellan olika intressen görs i tidigt skede. Sedan
23 öppnas processen för investerare att ansöka om etablering inom utpekade
24 områden.

25
26 Svensk lagstiftning möjliggör inte en motsvarande prövningsprocess. Genom
27 att staten pekar ut lämpliga områden för havsbaserad vindkraft kan en mer
28 effektiv och samordnad process skapas. Processen för tillståndet måste
29 också förbättras och ansökningsprocessen behöver ses över.

30
31 Även solenergi är ett av de energislag som snabbt kan komplettera befintlig
32 energiproduktion. Precis som vindkraften är solenergi en väderberoende
33 kraftkälla och behöver kompletteras med annan elproduktion eller
34 stödtjänster. Det gröna avdraget på solpaneler, som höjts till 20 procent
35 av den moderatledda regeringen, har medfört en markant ökning av
36 investeringar i solpaneler av privatpersoner. En vinst både för elräkningen
37 och klimatet. Särskilt om solpanelerna är av god kvalitet, ordentligt
38 installerade och om de planeras sitta uppe under lång tid.

Det är bra att regeringen utreder möjligheterna att ta bort bygglov för solpaneler, men mer behöver göras för att öka användningen av solenergi både bland hushållen och i hela samhället. Sverige har en strategi för utbyggnaden av vindkraft, men saknar motsvarighet för solenergin. En strategi vore välkommen för att kunna ta ett helhetsgrepp även kring solenergiproduktionen.

Sveriges storskaliga solenergiproduktion ligger långt efter jämförbara EU-länder, trots att våra förutsättningar är lika bra i södra och mellersta Sverige som i Danmark och norra Tyskland. Den främsta anledningen är att Länsstyrelserna ofta säger nej till storskalig solelproduktion som ska placeras på jordbruksmark. Länsstyrelserna bortser då från att mark som tas i bruk för storskalig solelproduktion kan återställas när anläggningen monteras ner. Under tiden anläggningen är i bruk kan marken i många fall brukas, t.ex. som för vall eller annan odling, vilket också kan gynna den biologiska mångfalden.

Det finns skäl att se över möjligheten att sänka eller helt avskaffa energiskatten på elproduktionsanläggningar där producenten själv konsumerar den el som produceras, i den mån det är möjligt utifrån den EU-lagstiftning som styr energibesattningen. Idag finns ett undantag från energibesattning för mycket små anläggningar, men lägre beskattning även för något större anläggningar, skulle kunna ge incitament för mer egenproducerad grön el.

Vindkraft och solkraft må vara de energislag som snabbast och billigast går att bygga ut för att öka elproduktionen. Ryggraden i svensk elproduktion är dock vattenkraften. År 2022 stod den för 41 procent av svensk elproduktion och det finns fortsatt stor potential att öka effekten från befintlig vattenkraft, till exempel genom investeringar i nya turbiner. Vattenkraften spelar dessutom en viktig roll i upprätthållande av elnätsfrekvensen och fungerar som kraftreserv under perioder med hög efterfrågan på el.

I en rapport från 2016, bedöms den totala potentialen för effektutbyggnad av vattenkraften i Sveriges 10 största kraftproducerande älvar uppgå till ca 3 400 MW. I genomsnitt kan den installerade kapaciteten för samtliga av de analyserade älvarna öka med över 20 procent jämfört med dagens kapacitet. Resultaten indikerar att vattenkraften kan utvecklas markant för att tillgodose

1 behoven av flexibilitet, en nödvändighet i omställningen till ett fossilfritt och
2 robust elsystem.

3
4 Tyvärr möter istället svensk vattenkraft just nu flera hot. Det största hotet mot
5 vattenkraften är Sveriges tillämpning av ramdirektivet för vattenförvaltning.
6 Grundproblemet är att få vattendrag i Sverige klassificerats som kraftigt
7 modifierade. Detta leder till att väldigt stränga omprövningar av miljötillstånd
8 för vattenkraften i Sverige just nu genomförs, vilket i sin tur leder till att
9 många småskaliga vattenkraftverk rivs ut. Detta är oförsvarligt i en situation
10 där vi behöver mer av förnybar energi, och kan vara till allvarligt men för
11 energiförsörjning och energibalans lokalt i delar av Sverige. Den rådande
12 situationen är komplicerad med ett svårigenomträngligt regelverk och många
13 ärenden som prövas rättsligt. Inriktningen måste vara att den omfattande
14 omprövningen av miljötillstånd för äldre vattenkraftsanläggningar begränsas
15 och att utrivning av befintlig vattenkraft stoppas. I vattendrag som varit
16 uppdämda och reglerade i mer än hundra år ska huvudprincipen vara att
17 dessa ej ska omfattas av utrivning. Intresset av vandringsvägar för fisk
18 tillgodoses ändamålsenligast genom faunapassager, fisktrappor, med
19 mera, inte genom utrivningar av månghundraåriga kvarnar, dammar och
20 vattenkraftverk. Det måste här råda en rimlighet, balans och proportionalitet.

21
22 Utöver problem med miljötillstånd och vattendomar finns ytterligare
23 stoppklossar. Bristande ersättning för systemtjänster, fastighetsskatt
24 och nätavgifter utgör idag betydande hinder för att vattenkraftens fulla
25 effektpotential skall realiseras. Det finns en betydande potential för
26 utveckling av befintlig vattenkraft, med det kräver bättre förutsättningar.

27
28 Ska vi i Sverige mer än fördubbla vår elproduktion till 2045 räcker inte
29 förnybar energi. Sverige måste så snart som möjligt bygga ny kärnkraft.
30 Genom begränsningar i antalet kärnkraftsreaktorer samt förbud mot
31 reaktorbyggen på andra platser än befintliga, har investeringar i ny kärnkraft
32 motverkats. Dessa begränsningar arbetar nu regeringen för att ta bort.
33 För att vi ska få ny kärnkraft på plats måste även svenska myndigheter
34 vara redo att hantera ansökningar om ny kärnkraft; detta gäller särskilt
35 Strålsäkerhetsmyndigheten. Myndigheten behöver i god tid fastställa
36 processer och säkra resurser för att snabbt kunna behandla ansökningar och
37 utfärda förhandsgodkännanden förl nya reaktorer.

38

Det är tydligt att det finns kommersiellt intresse för små modulära reaktorer i Sverige, bland annat har Vattenfall gjort en förstudie på små modulära reaktorer vid Ringhals. Ännu finns inga SMR på plats men ett flertal länder har kommit betydligt längre än Sverige i arbetet med dessa. Genom att acceptera redan tidigare licensierade reaktorer från jämförbara länder kan ett snabbspår för godkännande av reaktorer i Sverige skapas. Genom effektivare tillståndsprocesser tillsammans med förhandsgodkännande för nya reaktorer kortas ledtiden till att en reaktor är på plats rejält. Strålsäkerhetsmyndigheten bör därför utforma ett system för typgodkännande av SMR. Sverige bör även kunna ta en ledande roll i arbetet för ett typgodkännande på europeisk nivå då detta skulle gynna utbyggnad av fossilfri elproduktion i hela Europa.

Det är idag inte tillåtet att nyttja den spillvärme som produceras i kärnkraftverk vilket innebär att en stor mängd energi kyls bort. Att tillåta att spillvärmerna från kärnkraftverk får nyttjas som fjärr- eller processvärme skulle innebära en omfattande energieffektivisering.

Även kraftvärmerna är viktig i den svenska energimixen och för klimatet. Utbyggnaden av kraft- och fjärrvärmerna är något av de viktigaste insatserna som Sverige gjort för klimatet. Att kraftvärmerna framöver garanteras goda, stabila och teknikneutrala villkor är avgörande för att den el som produceras ska kunna användas av industrin och för transporter, och inte behöva tas i anspråk för att värma våra fastigheter.

I många industrier finns möjlighet att nyttja samma princip för uppvärmning som kraftvärmeverk gör, men restvärme från produktionen kyls istället bort. En förbättring av regelverket för att ansluta överskottsvärme från industrier till fjärrvärmennätet skulle bidra till att mindre av denna energiresurs går till spillo.

Oaktat hur mycket vi lyckas bygga ut elproduktionen kommer vi aldrig lyckas med den gröna omställningen om vi inte samtidigt lyckas med en omfattande utbyggnad av våra elnät. Det svenska elsystemet står inför en drastiskt ökad belastning och detta kräver betydande investeringar. Bristerna i våra elnät är synliga redan idag i kapacitetsbegränsningar såväl inom som mellan elområden, samt i oförmåga att möta ökad efterfrågan på eleffekt. Stora investeringar behövs i lokal-, region- och transmissionsnät.

1 En för långsam utbyggnadstakt, där vi väntar in behov riskerar att strypa våra
2 möjligheter till att skörda den snabba och pågående teknikutvecklingens
3 frukter för grön omställning, export och innovation. Alternativkostnaden för
4 ett underskott i elnätskapacitet blir därmed mycket större än kostnaden för
5 att bygga lite för mycket. I nuläget bygger Svenska kraftnät bara ut elnät
6 på formella beställningar. Det leder i sig till att investeringarna i elnäten är
7 otillräckliga. För att öka takten i elnätsutbygganden bör Svenska kraftnät
8 börja bygga ut elnäten på prognoser om förväntad efterfrågan på el, i stället
9 för att invänta formella beställningar. Motsvarande möjlighet bör även ges
10 elnätsbolag.

11
12 Om den utbyggnadstakt som behövs för att klara den gröna omställningen
13 ska kunna ske behöver tillståndsprocesserna för elnätsutbyggnad och
14 upprustning av elnäten bli dramatiskt mycket kortare. Idag kan det ta
15 uppemot 15 år för att få en stamnäts- eller regionnätsledning på plats, varav
16 endast en mindre del är byggnationstid och resten tillståndsprocesser.

17
18 Inom tillståndsprocessen för elnätsutbyggnad görs en lämplighetsprövning
19 i syfte att pröva om ledningarna är samhällsekonomiskt motiverade.
20 Lämplighetsprövningen har på senare fått kraftigt förlängda
21 handläggningstider. Det är uppenbart att det behövs en stor utbyggnad
22 av elnäten och risken bör anses låg för att det byggs för mycket ledning.
23 Därför står nyttan med dagens utformning av lämplighetsprövningen
24 inte i proportion till kostnaden och förseningarna som den medför.
25 Lämplighetsprövningen behöver förenklas betydligt.

26
27 Ytterligare ett hot mot tillräcklig utbyggnad av särskilt våra region-
28 och lokalnät är att det råder stor osäkerhet kring förutsägbarheten
29 i elnätsinvesteringar. Den av Energimarknadsinspektionen tillåtna
30 avkastningsräntan överklagas och justeras regelmässigt i domstol.
31 Elnätsföretagen uppskattar att vi fram till år 2045 kommer behöva
32 investera minst 670 miljarder i elnäten. En stor del behöver genomföras
33 under de kommande tio till femton åren på grund av hög ålder i delar av
34 nätet. Ska de företag som bygger elnät kunna attrahera nytt kapital till
35 elnätsinvesteringar krävs högre investeringsvilja från marknaden. Vi behöver
36 därför en regleringsmodell för elnätsinvesteringar präglad av långsiktighet,
37 förutsägbarhet och förståelse för aktörernas affärsmässiga villkor.

38

Bristen på tillgänglig el och elnätkapacitet är inte ett framtida hot utan drabbar oss redan nu. Principerna för hur olika verksamheter prioriteras avseende anslutning till elnäten kan därför behöva ses över. Idag hanteras ansökningar i den ordning de kommer in, utan prioritering. En avvägning bör istället göras, så att samhällskritisk verksamhet liksom verksamhet av stor ekonomisk betydelse eller som ger stor klimatnytta, ska kunna ges förtur.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹ nuvarande lagstiftning ändras på så sätt att staten initialt analyserar och beslutar om platser som är lämpliga för ansökan om etablering av havsbaserad vindkraft
- att² förtydliga kravet på kommunal tillstyrkan för vindkraft genom att kräva att eventuella veton inkommer tidigt i processen
- att³ pröva om närboende, övriga sakägare och kommuner vid etablering av vindkraft ska kunna få ersättning från vindkraftsbolaget
- att⁴ möjliggöra användning av tidsbegränsat och exklusivt undersökningstillstånd för havsbaserad vindkraft
- att⁵ ge Energimyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell strategi för mer solenergi
- att⁶ förbättra möjligheter till storskalig energiproduktion från solenergi
- att⁷ befintliga reglerade vattendrag i större utsträckning klassificeras som kraftigt modifierade
- att⁸ omprövningen av vattenkraftens miljö tillstånd och utrivningen av befintlig vattenkraft hejdas
- att⁹ huvudprincipen ska vara att vattendrag som varit uppdämda och reglerade i mer än hundra år inte ska omfattas av utrivning
- att¹⁰ förutsättningar skapas att snabbt och effektivt pröva tillstånd för nya kärnkraftsreaktorer i Sverige
- att¹¹ ett system för förhandsgodkännanden för nya kärnkraftsreaktorer, samt ett system för typgodkännande av SMR, införs
- att¹² möjlighet för typgodkännanden av kärnkraftsreaktorer införs på EU-nivå
- att¹³ avskaffa förbudet mot att spillvärme från kärnkraft används till fjärrvärme
- att¹⁴ underlätta ny anslutning till fjärrvärmenät från industri
- att¹⁵ lämplighetsprövningen vid elnätsutbyggnad förenklas

1 **att**¹⁶ systemet för elnätinvesteringar utvecklas för att stimulera
 2 utbyggnad och i syfte att främja ett investeringsklimat präglad av
 3 långsiktighet, förutsägbarhet och förståelse för aktörernas
 4 affärsmässiga villkor

7 **MER MEN GRÖNA TRANSPORTER**

8
 9 Transporter på väg, till sjöss och med flyg står tillsammans för nästan två
 10 femtedelar av Sveriges samlade utsläpp av växthusgaser. Ska Sverige
 11 bli klimatneutralt måste transportsektorn blir koldioxidfri. Som ett långt,
 12 glesbefolkat och handelsberoende land kommer dock Sverige även i
 13 framtiden att ha ett betydande transportbehov. Och dessa behov lär öka
 14 i takt med att befolkningen ökar och den gröna industrin växer. En hållbar
 15 klimatpolitik för transporter måste därför fokusera på att minska utsläppen,
 16 inte transporterna.

17
 18 EU har en mycket ambitiös klimatagenda för transportsektorn. I och med
 19 Fit For 55 kommer alla inomeuropeiska transporter omfattas av EU handel
 20 med utsläppsätter. Detta innebär att Sverige precis som alla andra EU-
 21 länder är förbundna att göra transportsektorn koldioxidfri senast 2045. Även
 22 transporter till och från EU omfattas av regelverket, om än bara till hälften,
 23 då EU har begränsad rådighet över andra länders utsläpp. Detta kommer
 24 att kräva stora anpassningar i Sverige. På grund av vår geografi är uppgiften
 25 mer omfattande för oss än för de flesta andra EU-länder.

26
 27 För att lyckas med detta måste alla transporter som kan elektrifieras också
 28 göra det. Detta kräver i sin tur att Sverige har tillräckligt med pålitlig fossilfri
 29 el i hela landet, vilket denna proposition presenterar flera åtgärder för att
 30 uppnå. En högre grad av elektrifiering frigör även biodrivmedel, vilka idag
 31 framför allt används för vägtransporter, i högre utsträckning kan nyttjas
 32 av de sektorer som är svårare att elektrifiera, såsom sjöfart, flyg och
 33 arbetsmaskiner. Därför bör huvudfokus för klimatpolitiken för transporter just
 34 här och nu ligga på ytterligare åtgärder för att underlätta för elektrifiering av
 35 vägtransporter.

36
 37 Sverige har idag ca 2 900 laddstationer som till stor del är koncentrerade
 38 kring landets större vägar och städer. Det är långt ifrån tillräckligt för att möta

framtidens behov. För att skynda på elektrifieringen behövs nya politiska 1
 initiativ för att främja utbyggnaden av laddinfrastrukturen i hela landet. 2
 Utbyggd laddinfrastruktur för personbilar är avgörande, men inte tillräckligt. 3
 Även andra trafikslag behöver elektrifieras. Sverige bör därför ha en samlad 4
 strategi för utbyggnaden av laddinfrastruktur även för lastbilar längs våra 5
 vägar och ny laddinfrastruktur i hamnar och på flygplatser. 6

Det behövs även fler initiativ för att öka takten i omställningen av 7
 fordonsflottan. EU har beslutat att förbjuda försäljning av nya fossildrivna 8
 personbilar efter 2035. Samtidigt får svenska personbilar allt längre livslängd, 9
 och är idag uppe i hela 21 år, vilket påverkar utfasningstiden av fossila 10
 drivmedel här i Sverige. Det bör utredas vilka konkreta och kostnadseffektiva 11
 reformer som bör prioriteras. 12

Vägtransporter är dock helt avgörande för Sveriges välstånd och 13
 konkurrenskraft. Över 80 procent av svenska transporter rullar på våra vägar. 14
 I och med att fordonsflottan elektrifieras blir vägtrafikens klimatpåverkan 15
 allt lägre. Att fortsätta investera i vägnätet är viktigt och står inte i motsats 16
 till höga klimatambitioner. Underhållsskulden i det svenska vägnätet 17
 är dock stor. Ett av skälen är att endast 15 procent av investeringarna 18
 i transportinfrastruktur går till vägar. Detta är inte försvarbart eftersom 19
 vägnätet är avgörande för svensk tillväxt och konkurrenskraft. 20
 21
 22

Trafikverket har i sin interna styrning beslutskriterier för samhällsekonomisk 23
 lönsamhet. Förra regeringen kringgick dessa i stor utsträckning, 24
 med konsekvens att många investeringar projekterades trots negativ 25
 samhällsekonomisk avkastning samtidigt som man blev tvungen att stryka 26
 investeringar med starkt positiv samhällsnytta. Den nya regeringen har 27
 styrt om ett par av dessa mycket olönsamma projekt, bland annat nya 28
 stambanor för höghastighetståg, som istället ersatts av investeringar med 29
 hög samhällsnytta. Det är viktigt att Trafikverket fortsatt rangordnar och 30
 genomför sina infrastrukturinvesteringar efter samhälls- och miljöekonomisk 31
 nytta. I denna kalkyl måste basindustrins behov vägas in fullt ut. 32
 33

Trots att vägnätet är basen i svensk transportinfrastruktur kan den ensamt 34
 inte möta Sveriges transportbehov. Järnvägen är ett kapacitetsstarkt 35
 och elektrifierat transportmedel som har en självklar roll i omställningen 36
 mot en mer hållbar transportinfrastruktur och grön tillväxt. Om vägnätet 37
 38

1 dras med en stor underhållsskuld är järnvägens underhållsskuld om
2 möjligt ännu större. Därför måste underhållet av befintlig baninfrastruktur
3 prioriteras betydligt högre än idag. Utöver underhållet bör satsningar som
4 är samhällsekonomiskt lönsamma prioriteras, vilket ofta kan innebära
5 satsningar på kapacitetshöjande åtgärder men i vissa fall även nybyggnation.

6
7 Den typ av transport som bör prioriteras särskilt är pendling och godstrafik.
8 Av de personresor som sker på svensk järnväg står pendlingen med
9 regionala trafikaktörer för nästan nio av tio resor, och godstransporterna på
10 järnvägen beräknas öka kontinuerligt fram till 2040. Samtidigt begränsas
11 både godstrafik och pendling av kapacitetsbrister, särskilt kring våra
12 storstäder där gods-, fjärr- och pendeltåg konkurrerar om begränsat
13 utrymme.

14
15 Tillgången till hamnar och god infrastruktur för sjötransporter är särskilt viktig
16 för svensk industri. Nära 90 procent av värdet och 70 procent av volymen av
17 svensk import och export går via sjöfart. Sjöfart är dessutom ofta ett av de
18 mest klimateffektiva sätten att transportera gods.

19
20 Bättre förutsättningar för sjötransporter är därför viktigt både för svensk
21 konkurrenskraft och för att minska klimatpåverkan från svenska transporter.
22 Svensk sjöfart tyngs dock av såväl större regelbörda som högre avgifter än
23 sjöfarten i andra länder, till exempel i form av farledsavgifter. En översyn bör
24 ske med syfte att förenkla regler och sänka kostnaderna.

25
26 Sjöfarten kommer i och med Fit For 55 att ingå i EU:s handel med
27 utsläppsrätter och står därmed, precis som alla andra transportslag, inför
28 en stor uppgift i att bli fossilfri till 2045, när det inte längre finns några
29 utsläppsrätter att tillgå. Hur detta ska gå till är fortfarande oklart. Mycket talar
30 dock för att olika drivmedel lämpar sig bäst för olika typer av sjöfart, och att
31 såväl biodrivmedel som vätgas och elektrifiering kommer att spela en viktig
32 roll. Flera rederier tar redan idag ansvar för utsläppsminskningar, men alla
33 gör det inte. Politiken har därför en viktig roll i att stödja alla initiativ som tar
34 sjöfarten bort från fossila drivmedel. Ett sätt att göra det är att ge företräde
35 in i hamn för fartyg som drivs med biodrivmedel eller vätgas. Elektrifieringen
36 kan till exempel främjas vid upphandling av färjor i kollektivtrafik eller bilfärjor.
37 Vidare bör fartyg som ansluter sig till landström vid kaj, istället för att köra
38 sina generatorer kunna premieras.

För att minska utsläppen från våra inrikestransporter bör Sverige även försöka öka inlandssjöfarten, som i Kontinentaleuropa är en central del av transportsystemet. EU införde ny lagstiftning år 2014 som underlättade för inlandssjöfart på bland annat Göta Älv, Vänern och Mälaren. Sverige har sedan ett antal år tillbaka anpassat nationella regelverk för denna typ av sjöfart. Samtidigt finns potential att göra mer för att ytterligare främja dessa transporter, särskilt om de kan ske med än lägre miljöpåverkan framöver.

Det mest ifrågasatta transportslaget är flyget. Sverige är glest befolkat och har långa avstånd mellan norr och söder. Vår nationella flyginfrastruktur är därför särskilt viktig för att skapa tillväxt, jobb och livskvalitet så att hela Sverige kan leva. Flyget, inte minst de regionala flygplatserna, är också avgörande för vår beredskap. Därför, och mot bakgrund av den snabba teknikutveckling som sker inom flyget, så behöver ett helhetsgrepp tas kring hur den nationella flyginfrastrukturen ska se ut och finansieras framöver.

Flyget står idag för en relativt liten del av Sveriges koldioxidutsläpp och betalar för sina utsläpp då flyget omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter. Trots det ökar utsläppen och den utvecklingen måste brytas.

Den lösning som förespråkas av vissa partier, att vi slutar flyga, skulle få stora negativa konsekvenser för stora delar av Sverige. Moderaterna vill istället på alla tillgängliga sätt stödja den omställning som flyget befinner sig i, där utveckling av elflyg och ökad användning av biobränslen har potential att radikalt minska flygets klimatavtryck.

I synnerhet inrikesflyget, vilket står för över en tredjedel av svenska utsläpp från flyg, har stor potential att minska sina utsläpp genom att övergå till elflyg. Detta bör stödjas med allt ifrån laddinfrastruktur till inledningsvis nedsatta eller avskaffade start- och landningsavgifter för elflyg. Detsamma kan övervägas för flyg som helt går på biodrivmedel.

En av Sveriges mest omdebatterade flygplatser, Bromma Flygplats, har goda förutsättningar för att bli ett nav för framtida svenskt elflyg. Flygplatsen är en angelägenhet för hela landet då det är en viktig flygplats för inrikesflyg. Det är även dessa flyg som står närmast i tur att kunna elektrifieras. Elflyg lämpar sig även väl för en cityflygplats, som Bromma Flygplats, då de förorsakar

1 mindre buller och utsläpp i närmiljön. Bromma skulle även kunna bli ett
 2 nav för transportdrönare. De har en stor potential i att både avlasta och
 3 förbättra transportinfrastrukturen, men även i att minska klimatpåverkan
 4 från transporter. Utvecklingen av transportdrönare kräver dock att ett flertal
 5 regulatoriska hinder undanröjs.

6
 7 Som nav för Sveriges utrikesflyg har Arlanda flygplats en särställning bland
 8 svenska flygplatser. Även Landvetter är viktigt och tillsammans står de
 9 båda flygplatserna för ungefär 95 procent av svenskt utrikesflyg. Under
 10 perioden 2018–2050 väntas antalet resenärer som reser genom Arlanda och
 11 Landvetter flygplats dubblas, och såväl flygplatserna som omkringliggande
 12 infrastruktur, framför allt för kollektiva transporter, behöver utvecklas för att
 13 möta detta. Om förbindelserna ut i världen försämras hotas jobb och tillväxt i
 14 hela Sverige. Moderaterna bör därför verka för att få på plats en ny Arlanda-
 15 och Landvetterförhandling, som säkerställer utrikesflygets långsiktiga
 16 utveckling.

17 18 19 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

- 20
 21 **att¹** reformer genomförs för att skynda på omställningen av
 22 fordonsflottan
 23 **att²** Sverige får en samlad strategi för att öka takten i utbyggnaden av
 24 laddinfrastruktur för lastbilar längs våra vägar, i hamnar och på
 25 flygplatser
 26 **att³** minska underhållsskulden för det svenska vägnätet
 27 **att⁴** underhåll av och investeringar i infrastruktur prioriteras efter
 28 samhällsekonomisk lönsamhet, med särskild hänsyn till svensk
 29 basindustri och den gröna omställningen
 30 **att⁵** underhållet av svensk järnväg prioriteras
 31 **att⁶** kommande baninvesteringar fokuseras till åtgärdande av
 32 kapacitetsbrister och satsningar som underlättar för pendlings- och
 33 godstrafik i
 34 **att⁷** incitamenten stärks så att flera fartyg ansluter till landström i
 35 svenska hamnar istället för att nyttja egna generatorer
 36 **att⁸** inlandssjöfarten utvecklas ytterligare på svenska vattenvägar
 37 **att⁹** ett helhetsgrepp tas kring den nationella flyginfrastrukturen i syfte
 38 att hela Sverige ska leva

- att**¹⁰ nedsatta eller avskaffade start och landningsavgifter för att främja marknadsintroducering av elflyg och flyg som helt går på biodrivmedel
- att**¹¹ en ny Arlanda- och Landvetterförhandling initieras i syfte att säkerställa flygplatsernas långsiktiga utveckling
- att**¹² undanröja regulatoriska hinder för transportdrönare
- att**¹³ Bromma flygplats fortsatt utvecklas som nav för inrikesflyg, med framtida fokus på elflyg och drönare

BIO-CCS - NEGATIVA UTSLÄPP OCH FRAMTIDENS INDUSTRI

Det finns utsläpp som är svåra att bli av med, såsom vissa processutsläpp och vissa utsläpp inom jordbruket samt utsläpp kopplade till markanvändning. Därför behövs kompletterande åtgärder såsom att fånga in och lagra växthusgaser. Därför är CCS och bio-CCS viktiga verktyg för att vi ska kunna nå klimatmålen, särskilt Bio-CCS med infångning, avskiljning och lagring av koldioxid från förnybara källor, som rentav kan åstadkomma negativa nettoutsläpp.

CCS och bio-CCS är idag inte lönsamt. Lönsamheten ökar dock i takt med att mängden utsläppsrätter minskar och priset för dem ökar. Fram till dess att tekniken är lönsam finns det behov av att det offentliga stödjer utvecklingen av tekniken och tillhörande infrastruktur. I Sverige, som en stor skogsnation, har särskilt bio-CCS en stor potential. Sverige skulle rentav kunna bli världsledande på området. Energimyndigheten har beräknat att Sverige med hjälp av bio-CCS skulle kunna minska mängden koldioxid i atmosfären med 2 miljoner ton koldioxid per år till 2030, och 10 miljoner ton koldioxid per år till 2045.

Regeringen har tidigare aviserat ett kraftfullt stöd till bio-CCS om 36 miljarder kronor för perioden 2026 till 2046. Dessa kommer att fördelas genom ett omvänt auktionsförfarande, där de aktörer som kan erbjuda mest negativa utsläpp till lägst pris erhåller stöd. Det är viktigt att dessa negativa utsläpp kan säljas vidare på en frivilligmarknad. Det ökar lönsamheten och gör att det offentliga kan minska stödet till bio-CCS samtidigt som vi har råd med ännu större negativa utsläpp. Om vi tillåter att utsläpp från bio-CCS säljs vidare på

1 en frivilligmarknad möjliggör vi även ny stor, svensk exportindustri i klimatets
2 tjänst. El som används för CCS och bio-CCS bör omfattas av den nedsatta
3 skattesats som gäller för all annan elintensiv industri.

4
5 Från 2028 kommer EU att införa EU-ETS på avfallsförbränning. Det innebär
6 att fossila koldioxidutsläpp från avfallsförbränning kommer att likställas
7 med utsläpp från kol- och naturgasförbränning, trots att avfallsförbränning
8 är ett bra sätt för att hantera plastavfall samt producera el och värme.
9 Avfallsförbränning med CCS bidrar inte till ökad mängd koldioxid i
10 atmosfären. Sverige bör därför, inom EU, driva att avfallsförbränning som har
11 en CCS-anläggning bör klassificeras som hållbar.

12
13 Just nu planerar företag som vill fånga in koldioxid att frakta den till länder
14 som Norge, Danmark och Island för permanent lagring i berggrunden där.
15 Sverige måste så snart som möjligt sluta bilaterala avtal med dessa länder
16 om att ta emot denna koldioxid. Idag är geologisk lagring av koldioxid tillåtet
17 till havs i Sverige.

18

19

20 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

21

22 **att¹** negativa utsläpp genom bio-CCS säljs vidare på en frivilligmarknad

23 **att²** el som används för CCS och bio-CCS ges samma nedsatta

24 skattesats som annan elintensiv industri

25 **att³** verka för att avfallsförbränning med CCS klassas som hållbar inom
26 EU

27 **att⁴** Sverige sluter bilaterala avtal med länder som Norge, Danmark och
28 Island om att ta emot koldioxid infångad i Sverige för permanent
29 lagring.

30 **att⁵** lagring av koldioxid i Sverige främjas

31

32

33 **EN BERGGRUND FULL AV MÖJLIGHETER**

34

35 Vi har i vår berggrund många av de metaller som världen så desperat
36 behöver för att kunna ställa om. Bland annat våra sällsynta jordartsmetaller
37 och vår koppar som behövs för elektrifieringen av industri och transporter.
38 Sveriges förutsättningar för ökad utvinning av dessa metaller och många fler

kritiska mineraler är mycket goda. Dessutom har vi världens mest miljö- och klimatvänliga gruvindustri. Vi har ett närmast moraliskt ansvar att nyttja dessa tillgångar för att hjälpa världen att ställa om. Tyvärr har svensk politik försvårat snarare än underlättat gruvbrytning i Sverige. Under den socialdemokratiska regeringen rasade Sverige i internationell ranking gällande förutsättningar för gruvnäring. På fem år tappade Sverige från plats åtta till trettiosex.

Gruvnäringen är inte bara viktig för klimatet, den har stor betydelse för svensk export och gynnar tydligt det lokala samhället där gruvorna finns. Den skapar arbetstillfällen och är viktig för Sverige som industrination. Det gör även att Europa blir mindre beroende av länder som Kina för vår mineraltillgång och mer självförsörjande på kritiska råvaror. Därför måste svensk gruvnäring uppvärderas.

Prövningsprocessen för ny gruvverksamhet är, precis som andra tillståndprocesser, lång och krånglig. För gruvverksamhet behövs förutom ett miljötillstånd dessutom även undersökningstillstånd och i vissa fall bearbetningskoncession. Tidsåtgången för prövning måste begränsas så att denna process inte drar ut på tiden.

Den huvudsakliga anledningen till att Sverige har ineffektiva tillståndprocesser för gruvnäring beror på vattenlagstiftning, vattenförvaltning och marklagstiftning. Därför är det viktigt att se över dessa lagstiftningsområden, främst den svenska tillämpningen av EU:s vattendirektiv och Natura 2000. Inrättandet av nya naturreservat och annat områdesskydd måste ske restriktivt och i dialog med näringslivet.

Lagstiftning som innebär absoluta hinder för industrietableringar måste undvikas. Det behöver alltid finnas möjligheter till undantag och anpassningar efter en avvägning mellan olika intressen. Nyttjande av habitatbanker eller strukturerade kompensationsformer har potential att underlätta för beslut om ny gruvdrift.

En del av de metaller och mineraler som behövs för produkter till den gröna omställningen, kan utvinna från deponier av restprodukter från gruvnäringen. Genom att utvinna dessa från deponier minskar behovet av att bryta nya, vilket är positivt utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Vid utvinning

1 av metaller och mineral från restprodukter uppstår dock nya restprodukter,
 2 som då deponeras på nytt gång på gång. Så som dagens deponiskatt är
 3 utformad drabbas dessa restprodukter, som nu saknar värde, på nytt av
 4 beskattning efter utvinningen. Det innebär att det ofta är billigare att utvinna
 5 nya råvaror ur naturen än att återvinna dem från avfall. Det finns skäl att se
 6 över om en förändring av denna beskattning kan öka utvinningen av material
 7 från gamla deponier.

8
 9

10 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

- 11
- 12 **att¹** öka Europas självförsörjningsgrad av kritiska mineraler
 13 **att²** tidsåtgången för prövning av tillstånd nödvändiga för
 14 gruvverksamhet begränsas
 15 **att³** främja utvecklingen av system för habitatbanker vilket underlättar
 16 upprättandet av kompensationsområden när exploateringar
 17 påverkar skyddade arter eller områden
 18 **att⁴** en översyn görs av huruvida en förändring av beskattningen skulle
 19 öka utvinningen från gamla gruvdeponier

20
 21

22 **BRUKA SKOGEN FÖR KLIMATETS SKULL**

23

24 Skogen är en av Sveriges viktigaste tillgångar. Den bygger vårt välbefinnande
 25 och hjälper oss i kampen mot klimatförändringarna. Nära 70% av Sveriges
 26 yta är täckt av skog. Det svenska skogsbruket är hållbart och bidrar med
 27 stor klimatnytta. Ett aktivt brukande ökar skogens möjligheter att bidra till
 28 den gröna omställningen genom att tränga undan fossila alternativ i allt
 29 från byggmaterial till bränslen. Växande skogar som brukas aktivt binder
 30 även mer kol över tid än skogar som lämnas för fåfot. Det är oundvikligt
 31 att träd som lämnas i skogen förr eller senare bryts ned och då släpper ut
 32 växthusgaser i atmosfären. Svensk skogsindustri bidrar varje år med ca 94
 33 miljoner ton minskade koldioxidutsläpp globalt. Det är dubbelt så mycket
 34 som Sveriges totala territoriella utsläpp. Att värna förutsättningar för ett aktivt
 35 skogsbruk är därför viktigt för klimatet. Detta går att göra samtidigt som den
 36 biologiska mångfalden värnas.

37

38 Traditionellt har svensk skog använts till sågade trävaror, pappers- och

massaproduktion samt energi. Idag finns en uppsjö av nya möjligheter där cellulosa- och lignin finns i en lång rad produkter. Omfattande forskning och utveckling pågår inom flera områden. Papper och kartong ersätter allt fler förpacknings- och konstruktionsmaterial som traditionellt tillverkas av plast eller metall. Skogens beståndsdelar kan även användas i allt från batterier till i medicinska produkter, kläder, mat, kosmetika och som råvara för 3D-utskrift. Vi kan idag också bygga mycket stora och höga hus i trä. Allt detta kan vi göra med trä och skogsråvaror, ett material som är förnybart och till hög grad är cirkulärt. Men detta förutsätter att vi fortsätter bruka skogen.

Tyvärr hotar lagstiftning, ofta från EU, skogsbrukets utveckling och framtid. Inom EU är det framförallt förordningen och utsläpp och kolsänkor från markanvändning (LULUCF), art- och habitatdirektiven samt fågeldirektivet som sätter käppar i hjulet på svenskt skogsbruk. EUs lagstiftning måste omprövas i syfte att skapa en rimligare avvägning mellan påverkan på mycket lokala livsmiljöer för olika arter och global klimatnytta. Och Sverige måste aktivt och uthålligt arbeta för att EU inte ska begränsa möjligheten att bedriva ett aktivt svenskt skogsbruk.

Mycket av skogsbrukets pålagor är vi dock ansvariga för själva. Miljömålsnormer som är definierade på ett sätt att de i praktiken är omöjliga att nå även om all mänsklig verksamhet upphörde. Tillståndprocesser som utgår från miljöbalken och industriell verksamhet snarare än skogsvårdslagstiftningen och skogsbrukets villkor. Låga eller inga ersättningar till skogsägare som på grund av artskyddsförbud förhindras att bruka sin skog. Dagens reglering är sammanfattningsvis omfattande och svåröverskådlig och borde koncentreras till skogsvårdslagen i största möjliga utsträckning.

Även pålagor från EU har Sverige ofta ett delansvar för. Ibland genom att vi till EU rapporterar underlag som på ett orimligt och ofördelaktigt sätt beskriver tillståndet i den svenska skogen. Ska vi klara den gröna omställningen måste hela Sverige stå upp för brukandet av den svenska skogen.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** miljömålen ses över och preciseras så att de är praktiskt möjliga att nå
- att²** Sveriges rapportering av naturtypernas tillstånd enligt Habitatdirektivet ändras så att den följer normen inom EU
- att³** LULUCF-förordningen revideras så att den inte begränsar förutsättningarna för ett aktivt svenskt skogsbruk
- att⁴** bestämmelserna om miljöhänsyn i skogsbruket främst ska regleras i skogsvårdslagen

STÄRKT JORDBRUK FÖR BÄTTRE KLIMAT OCH ÖKAD SÄKERHET

Livsmedelsproduktion är bokstavligt talat avgörande för vår överlevnad. Svenskt jordbruk ligger i framkant när det kommer till såväl miljö- som klimathänsyn. Att stärka konkurrenskraften hos det svenska jordbruket och skapa möjligheter för ökad livsmedelsproduktion är därför viktigt såväl för livsmedelsförsörjningen som för klimatet. När världens befolkning kommer att öka med två miljarder människor de närmaste decennierna är det närmast en moralisk skyldighet att vi i Sverige ökar vår produktion av livsmedel. Tillgången till mat bygger på att runt 60 000 lantbruksföretag finner det intressant och tillräckligt lönsamt producera. Den kan alltså inte kommanderas fram utan är en direkt konsekvens av de förutsättningar branschen ges. Från enskild lantbrukare till förädlingsled.

Samtidigt har jordbruksproduktionen en klimatpåverkan där man både binder och släpper ut växthusgaser i ett kretslopp. Ett sätt att beskriva detta är att så kallade gröna kolatomer cirkulerar i kretsloppet med fotosyntesen som en viktig motor för både växtodling och animalieproduktion.

Samtidigt finns det en parallell linje där det tillförs fossila kolatomer in i systemet, i första hand genom användning av diesel och mineralgödsel. Utöver CO₂ finns det andra växthusgaser i jordbrukets omlopp. Det finns sammantaget stora skillnader i bedömningen av sektorns påverkan på klimatet beroende på hur stor del av kretsloppet som tas med och vilka tidsperspektiv som beräkningarna bygger på. Oaktat detta finns det en

potential och möjlighet att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser. 1
 Detta är dock en uppgift det svenska jordbruket delar med sina huvudsakliga 2
 konkurrenter i övriga Europa. En tydlig del i detta är att utveckla nya 3
 klimatsmarta produktionsmetoder av mineralgödsel, och då gärna i Sverige. 4

Fossilfri mineralgödsel är viktigt för att minska jordbrukets klimatpåverkan. 6
 Samtidigt har Sverige goda förutsättningar att producera just fossilfri 7
 mineralgödsel, med god tillgång på såväl fosfor utan kadmium som el i 8
 norra Sverige. Kan vi stärka såväl gruvnäringen som elproduktionen, så som 9
 vi föreslår i denna proposition, finns goda förutsättningar för att en sådan 10
 produktion ska komma på plats. Detta är inte bara viktigt för klimatet utan 11
 även för svensk försörjningstrygghet av livsmedel. 12

När det gäller drivmedel i traktorer och för torkning av spannmål finns 14
 fortfarande mycket att göra. Jordbruket har en stor maskinpark och bytet 15
 av maskiner går långsamt. Därav lär förbränningsmotorn leva kvar längre 16
 i jordbruket än i övriga sektorer. Därför bör denna sektor, snarare än 17
 fordonsflottan, prioriteras när det kommer till användning av biodrivmedel. 18
 Idag är endast 3 procent av den diesel som används i jordbruket helt fossilfri. 19
 Skälet är framförallt att den är för dyr för en pressad bransch. 20

Ett viktigt steg är att uppdatera livsmedelsstrategin, ett arbete regeringen 22
 redan inlett. För att öka jordbrukets konkurrenskraft måste regelbördan 23
 minska och kostnaderna ligga närmare nivån i våra europeiska 24
 konkurrentländer. Och miljötilståndprocesserna även för jordbruksföretag 25
 måste bli smidigare och mer förutsägbar. 26

Jordbrukspolitiken är gemensam i EU och mycket av förutsättningarna även 28
 för svenskt jordbruk avgörs där. Sverige måste dock använda EU:s regelverk 29
 på ett sätt som främjar och inte hämmar livsmedelsproduktion, något vi 30
 alltför ofta har gjort. Till skillnad från många andra sektorer med stora 31
 utsläpp regleras jordbrukets utsläpp inte av effektiva styrmedel inom EU, 32
 som systemet för handel med utsläppsrätter. Detta ger Sverige en möjlighet 33
 och ett ansvar att nationellt ta ansvar för jordbrukssektorns utsläpp. 34

Jordbruket är även en viktig sektor i produktionen av de flesta biodrivmedel. 36
 Det med högst potential är dock troligtvis biogasen. Tyvärr har utbyggnaden 37
 av anläggningar i Sverige för produktion av biogas bromsat in de senaste 38
 åren.

1 Sist men inte minst är det angeläget att jordbruks- och skogsmark brukas
 2 på ett sådant sätt att det ökar kolinbindningen, något som därför även bör
 3 premieras. Ett sätt att göra detta är att införa ett kompensationsystem för
 4 dem som på så sätt skapar negativa utsläpp. Att minska de fossila utsläppen
 5 måste dock alltid ha högsta prioritet, då vi inte ska riskera att hamna i en
 6 situation där vi minskar livsmedels- eller skogsproduktion för att tillåta
 7 fortsatt användning av fossil energi.

8

9

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

10

11 **att¹** svenskt jordbruk ska ha konkurrenskraftiga villkor och skatter sett
 12 till övriga EU

13 **att²** biodrivmedel fortsatt ska vara skattebefriat

14 **att³** svensk produktion av biogas underlättas för att möta den ökade
 15 svenska efterfrågan på biogas

16 **att⁴** produktion av fossilfri mineralgödsel i Sverige ska underlättas

17 **att⁵** främja utvecklingen av ett kompensationsystem för dem som
 18 brukar sin mark på ett sätt som ökar kolinbildningen

19

20

STÖTTA MEDBORGARNA, INTE FÖRETAGEN I OMSTÄLLNINGEN

23

24 Den gröna omställningen innebär en stor strukturomvandling av näringslivet
 25 och samhället i stort. Vi kan och ska inte rädda företag som har svårt att
 26 klara omställningen med bidrag och subventioner. Däremot måste vi ge
 27 näringslivet i stort och särskilt de branscher som har svårast att ställa om de
 28 bästa av förutsättningar och villkor. Trots det kommer företag gå under.

29

30 Men, vi kan aldrig acceptera att enskilda medborgare går under som
 31 en konsekvens av den gröna omställningen. Sverige har världens mest
 32 generösa och heltäckande trygghetssystem, men detta kommer att behöva
 33 kompletteras med olika riktade stöd till de som har svårt att klara de
 34 kostnader och investeringar omställningen kräver. Dessa bör i första hand
 35 vara i form av skattesänkningar och avdrag, snarare än bidrag.

36

37 En stabil och fossilfri energiförsörjning är nödvändig för fler gröna hushåll,
 38 och i denna proposition presenteras flertalet reformer för att säkerställa

detta. Men ökad efterfrågan på el och alla de investeringar som krävs för att ge oss tillräcklig elproduktion och nätkapacitet riskerar i slutändan att leda till högre elräkningar. Långsiktigt kan hushållen inte kompenseras för detta med bidrag. Staten får heller inte utnyttja omställningen för att sammantaget höja skatteuttaget. Samma problematik finns kring transporter, drivmedel och bilar.

De flesta svenskar vill bidra till den gröna omställningen. Moderat politik ska alltid ta fasta på detta engagemang, stödja och underlätta för de som anstränger sig, istället för att tvinga och straffa människor till att ställa om. Vi ska möta medborgarna med morötter snarare än piskor. Det är en förutsättning för en hållbar politik för ett hållbart samhälle.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ ta fasta på medborgarnas önskan att minska sin klimatpåverkan och därför stödja och underlätta för dem som försöker bidra till den gröna omställningen

PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR PARTISTÄMMAN BESLUTA:

att anta propositionen

RESERVATIONER

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på sidan 161 efter rad 3 lägga till följande text:

Det nya ambitiösa klimatpaketet Fit for 55 innebär att man nu tar ett helhetsansvar på EU-nivå för att minska klimatutsläppen. Sveriges primära fokus bör vara att möta de klimatmål EU enats om, för att minska klimatutsläppen inom hela unionen.

1 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 163, efter rad 3 lägga till
2 följande text:

3
4 *För att ytterligare främja det gemensamma klimatarbetet bör ett gemensamt*
5 *pantsystem införas inom EU. Det hade underlättat för företag samt ökat*
6 *återvinningen av aluminium, petflaskor och glas. Motivationen för återvinning*
7 *ökar dramatiskt där möjlighet till pant finns. Ett gemensamt pantsystem*
8 *inom EU hade också främjat handeln och förbättrat resursanvändandet*
9 *inom unionen. Utgångspunkten för förslaget är att resultatet efter*
10 *implementeringen bör pantsystemet efterlikna Sveriges pantsystem i så hög*
11 *utsträckning som möjligt.*

12

13 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 163, efter rad 23 lägga
14 till följande att-satser:

15

- 16 **att** införa ett EU-gemensamt pantsystem
17 **att** Sverige bör prioritera att möta EU:s klimatmål, inom ramen för Fit
18 for 55, framför de nationella klimatmålen

19

20 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 176, efter rad 27 lägga
21 till följande text:

22

23 *Sverige är i behov av mer planerbar el. Vattenkraften har en central roll i det*
24 *svenska elsystemet. Den står för en ren, stabil och fossilfri elproduktion.*
25 *Idag kvarstår lagstiftning som hindrar utbyggnad av vattenkraft i en lång rad*
26 *vattendrag. Framst handlar det om de så kallade orörda älvarna - Torneälven,*
27 *Kalixälven, Piteälven och Vindelälven. För att bättre utnyttja energin i våra*
28 *älvar bör möjligheten att omleda vattnet från våra fyra nationalälvar till andra*
29 *mindre älvar utredas, detta i syfte att öka elproduktionen.*

30

31 Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 181 efter rad 5 lägga till
32 följande att-satser:

33

- 34 **att** utreda möjligheten att omleda vattnet från våra fyra nationalälvar
35 till andra mindre älvar för att öka produktionen från vattenkraft
36 **att** sänka skatten på elektrisk kraft till EUs miniminivå

37

38

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 187, efter rad 14 lägga till följande text:

Europa behöver bli mer självförsörjande av kritiska råvaror och mineraler samtidigt som Sverige behöver öka sin självförsörjning kring uran. I Sverige är det idag förbjudet att bryta uran, trots att vi anses ha en av Europas bästa tillgångar på uran. För att öka både Sveriges och Europas självförsörjningsgrad kring kritiska råvaror och metaller bör utvinning och brytning av uran tillåtas.

Douglas Thor och Mats Green reserverade sig till förmån för att på s. 188, efter rad 20 lägga till följande att-sats:

att tillåta utvinning, brytning, provbrytning, bearbetning, fysikalisk och kemisk anrikning av uran

UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK

PROPOSITION 5

INNEHÅLL

PROPOSITION 5

- 200 INRIKTINGEN FÖR SVENSK UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK**
 - 201 NATOMEDLEMSKAP I STÄLLET FÖR MILITÄR ALLIANSFRIHET
 - 202 UKRAINAS ÖVERLEVNAD
 - 202 DEN GLOBALA KAMPEN
 - 203 FN, EU OCH NATO ÄR VÅRA ARENOR
- 204 NATO**
 - 204 SVERIGES ROLL I NATO
 - 206 VÄRNA OCH FÖRSTÄRKA DET NÄRA NORDISKA SAMARBETET INOM NATO
 - 208 NORRA SVERIGES STRATEGISKA VÄRDE
 - 209 INNOVATIONSKRAFT OCH TEKNIKUTVECKLING
 - 212 ÖKADE SYNERGIER MELLAN NATO OCH EU
- 219 ARKTIS**
 - 214 DEN FÖRÄNDRADE SITUATIONEN I ARKTIS
 - 216 HAVSBOTTENS GEOPOLITIK
 - 218 FÖRTROENDEBYGGANDE ÅTGÄRDER
- 219 RYSSLAND**
 - 219 DEN FRAMTIDA RELATIONEN MED RYSSLAND
 - 220 RYSSLAND I ARKTIS

221 FÖRSVARSDUSTRI OCH KRIGSMATERIELEXPORT

223 BISTÅND

223 PÅ EGNA BEN

224 ETT FÖRÄNDRAT BISTÅND

228 UKRAINA

229 EUROPEISKA UNIONEN

230 UTVIDGNINGSPOLITIKEN

232 EU SOM EN STARKARE GEOPOLITISK SPELARE

232 KONKURRENSKRAFT

233 HANDEL

234 ÖPPEN STRATEGISK AUTONOMI

237 GLOBAL GATEWAY

238 DESINFORMATION

240 EUROPEISKT SÄKERHETSFRÅD

240 PARTISTYRELSENS FÖRSLAG TILL BESLUT

241 RESERVATIONER

PROPOSITION 5 UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK

INRIKTNINGEN FÖR SVENSK UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK

På morgonen den 24 februari 2022 startade Ryssland sitt fullskaliga invasionskrig mot Ukraina. I ett ögonblick förändrades världen. Kriget i Ukraina är det största på europeisk mark sedan 1945 och utspelar sig i Sveriges närhet.

Kriget kommer att vara definierande för svensk utrikes- och säkerhetspolitik för mycket lång tid framöver. Ryssland utvecklas i snabb takt mot att bli en allt hårdare och mer aggressiv diktatur. Freden i norra Europa är hotad igen.

Men därtill har kriget fått globala konsekvenser. Med invasionen försöker Ryssland bryta den internationella rättsordning som har varit styrande för Europa och världen i stort under mer än ett halvt århundrade, och det är inte en tillfällighet att Kina höjer konfliktnivån gentemot Taiwan. De auktoritära regimerna försöker flytta fram sina positioner. De vill utöka sin makt och ser de fria länderna som ett hot.

Världen förändras och har blivit en farligare plats. Sverige behöver därför en ny utrikes- och säkerhetspolitik. Vi kan inte räkna med att vårt tidigare gynnsamma geografiska läge kommer att göra att vi är skyddade mot faror. Den gamla politiken med neutralitet och alliansfrihet visade sig vara så otillräcklig som vi moderater länge varnat för.

Den primära uppgiften är att säkerställa att Sverige lever i fred, att våra fri- och rättigheter och vårt demokratiska statskick är skyddade. Vårt EU-medlemskap är en förutsättning för detta, men till skillnad från hur vi gjort tidigare ska Sverige dessutom göra detta tillsammans med våra grannar i Nato. Från att ha varit en enstöring ska Sverige i stället vara en fullvärdig medlem i den familj av länder som både här i Europa men även i världen i

stort försvarar hela den fria världen. Försvaret av vårt oberoende kräver ett väl fungerande territorialförsvar och bygger på att vi genom att vi förbinder oss att bistå andra länder kan få hjälp av dem om vi behöver det.

Varje land har en skyldighet att försvara sig självt. Därför utgår den moderata utrikes- och försvarspolitik från att det vi gör alltid ska vara till nytta för just Sveriges säkerhet. I den tid vi lever i betyder det att vi ska samarbeta med de länder som ligger närmast oss i Norden och runt Östersjön, men också stötta och samarbeta med likasinnade länder över hela jordklotet. Globaliseringen har gjort världen mindre och mer sammanlänkad. Vad som händer i Stilla havet kommer med stor sannolikhet därför också få direkta konsekvenser för Sverige.

NATOMEDLEMSKAP I STÄLLET FÖR MILITÄR ALLIANSFRIHET

Den historiska bakgrunden till varför Sverige valde neutralitetens och alliansfrihetens väg under 1800- och 1900-talet är väl känd. Av geografiska skäl fanns en möjlighet för Sverige att stå utanför stormakternas krig. Under kalla kriget valde Sverige att vara ett stödjande land till

Finland som var förhindrat att ingå i allianser. Sverige satsade under denna tid på att ha ett stort totalförsvar som genomsyrade hela samhället för att därigenom kunna stå emot en möjlig sovjetisk invasion.

Efter att det kalla kriget tog slut gjorde Sverige samma misstag som många andra länder. Vi skalade ner och avvecklade det militära och civila försvaret och utgick från att det inte skulle kunna bli ett nytt storkrig i Europa igen.

När Ryssland nu startat det största kriget på kontinenten sedan andra världskriget är det inte längre möjligt för Sverige att stå ensamt utan allierade.

Vi moderater har länge förespråkade att Sverige borde gå med i försvarsalliansen Nato för att tillsammans med våra grannar i Europa stå emot olika typer av angrepp. Det fullskaliga krig som nu pågår i vårt omedelbara närområde har visat att vi hade rätt.

Vi ska samarbeta med våra likasinnade grannar. Nato kommer att vara basen för hur vi organiserar försvaret av Sverige, och Sverige ska därför alltid ha

1 som prioriterat mål att vara en engagerad och pålitlig partner i alliansen.

2

3 **UKRAINAS ÖVERLEVAD**

4 Kriget i Ukraina kommer att vara definierande för vår utrikes- och
5 säkerhetspolitik så länge det pågår och även när freden kommer. Kriget är
6 inte bara förödande för det fria Ukraina utan utgör också ett allvarligt hot mot
7 freden i Europa och för världen i stort.

8

9 När Ryssland påbörjade sitt storskaliga anfall gjorde man det för att ändra på
10 den internationella regelbaserade rättsordningen som har som utgångspunkt
11 i att varje suverän stat har rätt att fatta beslut om sin egen framtid.

12

13 Förlorar Ukraina kriget är det inte bara Ukraina som går under som
14 självständig stat utan också den rättsordning som varit styrande för världen
15 i decennier och som främst utgjort ett skydd för små stater. Med sitt
16 anfallskrig i Ukraina vill Ryssland återskapa en värld där stormakter ska ha
17 rätt att dominera mindre och svagare stater med militärmakt. Man vill att
18 stormakterna ska ha rätt till en inflytelsesfär där de kan intervensera ostraffat i
19 andra länders politiska liv.

20

21 Sovjetunionen kunde genom sin militära styrka kontrollera halva Europa.
22 Putinregimen med sina imperialistiska ambitioner vill ge Ryssland samma
23 maktställning som Sovjetunionen en gång hade.

24

25 Sverige måste därför stödja Ukraina i det nu pågående kriget för att
26 säkerställa att landet överlever som självständig nation och bidra till Ukrainas
27 EU-närmande. Den ryska aggressionen får inte löna sig.

28

29 **DEN GLOBALA KAMPEN**

30 Som en direkt konsekvens av det ryska anfallskriget mot Ukraina har den
31 militära spänningen stigit i Stilla havet och särskilt i Taiwansundet. Kinas
32 kommunistiska parti står för ett auktoritärt styre och växande globala
33 ambitioner. Regimen begår grova brott mot de mänskliga rättigheterna.
34 Utvecklingen i Hongkong sedan Storbritannien lämnade över styret har
35 inneburit att invånarnas frihet kraftigt beskurits. Sverige vill fortsätta
36 samarbetet med Taiwan inom ramen för ”ett Kina”-politiken. Det aggressivare
37 tonläget från de kinesiska ledarna väcker stark oro. Försök att med
38 våld förändra Taiwans status skulle allvarligt hota världsfreden och få

oöverblickbara konsekvenser. Det är viktigt att EU utvecklar en gemensam och tydlig Kinapolitik och samarbetar nära med våra transatlantiska partners och andra demokratier.

Maktkampen syns tydligt även i Afrika och Sydamerika som på nytt hamnat i centrum för stormakterna. Kina investerar kraftigt i många olika afrikanska länder men det sker inte med omtanke och välvilja utan handlar om att tillvarata egna intressen genom ökat tillträde till resurser och marknadsandelar för kinesiska företag och för att säkerställa ett geopolitiskt inflytande.

Ryssland agerar också i Afrika på ett liknande sätt där man erbjuder sina tjänster till regimer som behöver stärka sin säkerhet. Syftet är att vinna stöd bland de afrikanska länderna för Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

FN, EU OCH NATO ÄR VÅRA ARENOR

I denna nya värld ska Sverige stå upp för friheten. Den världsordning som bygger på att folk och stater själva ska få bestämma över sina öden utan att behöva ta hänsyn till vad stormakterna säger har visat sig gynna vårt land. Den liberala demokratin har gjort att människorna i västländerna har en större personlig frihet här än någon annanstans i världen, men vi har också högre välstånd, mer välfungerande rättsstater, lägre korruption och mer utbyggda välfärdsstater. Vi skyddar naturen och utvecklar ny teknik för att dämpa den globala uppvärmningen. Den fria världen är ledande inom forskning och utveckling. Det är här nya företag etableras och växer till gagn för hela jordens befolkning.

Den fria världens samhällsmodell har visat sig överlägsen den som de auktoritära staterna kan erbjuda, och därför är det en angelägenhet att försvara den när den hotas av auktoritära regimer.

Sveriges roll i detta arbete är att vara en aktiv partner på de politiska plattformar där den internationella politiken utvecklas. Förenta Nationerna är avgörande för att upprätthålla den internationella regelbaserade rättsordningen, även om Rysslands och Kinas veton i säkerhetsrådet undergräver organisationens effektivitet och legitimitet. På europeisk nivå är EU vår viktigaste gemenskap. Nato är det i särklass viktigaste internationella säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet. Tillsammans utgör dessa tre organisationer våra viktigaste arenor.

1 Världen går in i en ny tid och Sverige ska på nytt välja väg i utrikespolitiken.
2 Där Sverige tidigare ofta har försökt agera ensamt, ska vi framgent i stället
3 välja att vara en pålitlig samarbetspartner. Den primära uppgiften ska vara
4 att säkra fred och frihet i vårt närområde, och det ska aldrig mer finnas något
5 tvivel om att Sverige ska kunna skydda sitt eget territorium och den egna
6 befolkningen, men till skillnad från förr ska vi inte stå ensamma inför denna
7 viktiga uppgift.

8

9

10 **NATO**

11

12 **SVERIGES ROLL I NATO**

13 Den 18 maj 2022 lämnade Sverige, tillsammans med Finland, in sin ansökan
14 om att bli medlem i Nato. Detta skedde efter Rysslands invasion av Ukraina
15 den 24 februari 2022 samt Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas
16 omsvängning i frågan. Ansökan till Nato åtnjuter ett brett folkligt stöd och
17 har en bred majoritet i riksdagen där sex av åtta partier är för medlemskapet.
18 Natoansökan sätter därmed punkt för 200 år av allianslöshet och markerar
19 starten på en ny säkerhetspolitisk epok. Genom medlemskapet blir Nato en
20 av Sveriges viktigaste säkerhetspolitiska plattformar.

21

22 Vi tar med oss ett antal unika förmågor in i alliansen. Sverige har stor
23 kunskap att producera och nyttja högteknologiska vapensystem. Exempel
24 på detta är Jas Gripen, Archer och Stridsfordon 90 som anses vara några
25 av världens bästa vapensystem. Det möjliggörs tack vare vår starka
26 försvarsindustri och civil-militära samverkan. Som Natomedlem kommer vi
27 också ge alliansen ett stort strategiskt djup genom vår geografi.

28

29 Natos artikel tre stipulerar att parterna var för sig och tillsammans, genom
30 egen beredskap och ömsesidigt bistånd, åtar sig att upprätthålla och
31 utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade
32 angrepp. Därför är det robusta och motståndskraftiga civila försvaret, som
33 nu är under återuppbyggnad, också en viktig grundförutsättning som Sverige
34 tar med sig in i alliansen.

35

36 Totalförsvarets kärna utgörs till stor del av den enskilde individen. Utan
37 försvarsvilja hos dem som bor och verkar i Sverige saknas folkligt stöd för att
38 vidta nödvändiga åtgärder. Grundläggande för försvarsviljan är att det finns

förtroende för, och tillit till, vårt samhälle och våra institutioner. Försvarsvilja är svårt att mäta, men ett uttryck för viljan att försvara sitt land är den stora ökningen av ansökningar till hemvärnet och andra frivilliga organisationer efter den ryska invasionen av Ukraina i februari 2022.

Moderaterna har alltsedan sitt stämmobeslut 2003 varit fast beslutna om att ett svenskt medlemskap i Nato är det bästa alternativet för svensk fred, frihet och säkerhet. Som medlem i Nato är det Moderaternas roll att säkerställa att Sverige är en engagerad, stabil och pålitlig partner. Sverige ska nå motsvarande två procent av BNP i försvarsutgifter. På sikt kan ytterligare medel behöva tillföras.

Sverige ska vara en aktiv och lojal medlem i Nato. Detta innebär att vi inte bara ska tillse säkerhetspolitiska behov i närområdet utan att vi också ska vara beredda att bidra till Natos säkerhet i andra geografiska områden, det så kallade 360-graders perspektivet. Genom medlemskapet ska vi verka för att upprätthålla alliansens gemensamma värderingar och stärka samarbetet genom att bidra med svenska perspektiv. Regeringen har redan aviserat att Sverige avser att ingå i incidentberedskapen över Baltikum med Gripenplan samt att vi ska ingå i den framtida gemensamma missilskölden för norra Europa.

Vårt geografiska läge gör oss till en nyckelspelare för att bygga ett trovärdigt försvar runt Östersjön. Geografin gör Sverige till en knutpunkt för infrastruktur, logistik och förflyttning av trupp och materiel till Finland, Arktis och de baltiska staterna. Nordkalotten, Göteborg, Gotland samt Öresund kommer vara områden av särskild strategisk betydelse för alliansen. Detta innebär att vi bör prioritera och stärka dessa områden.

Sveriges säkerhet kommer att bygga på den gemensamma säkerheten i alliansen varför vår tidigare nationella försvarsstrategi nu också kommer anpassas till Natos ramverk.

Nato är den mest framgångsrika försvarsalliansen i världshistorien. De länder som valt att ingå i alliansen har fått uppleva fred och frihet på grund av de kollektiva säkerhetsgarantierna. Inget land har vågat anfalla ett medlemsland i Europa sedan bildandet i april 1949. Detta arv är något som vi nu får ta del av och som vi bör förvalta genom att verka för att fortsatt omfamna de

1 ansökningsländer som delar alliansens grundläggande värderingar. Sverige
 2 kommer att stå upp bakom artikel tio, Natos öppna dörr-policy. Ukraina delar
 3 våra värderingar och försvarar dem med liv och blod. Det är självklart att
 4 landet hör hemma i den västerländska familjen och dess organisationer.

5

6

7

8 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

9

9 **att¹** vara en proaktiv, lojal och engagerad medlem i alliansen

10

11

11 **att²** förespråka Natos öppna dörr-policy och stötta de länder som delar
 12 alliansens värderingar och önskar ingå i alliansen

13

14

15

16 **VÄRNA OCH FÖRSTÄRKA DET NÄRA NORDISKA SAMARBETET INOM NATO**

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

Sverige och Finland har i dag täta samarbeten med varandra och med de
 andra nordiska länderna genom Nordefco och Pesco men även via trilaterala
 operativa samarbeten inom vissa avgränsade områden som Nordkalotten.
 Med Sverige och Finland som medlemmar i Nato kommer samtliga nordiska
 länder för första gången på 500 år att vara del av samma försvarsallians.
 Detta skapar förutsättningar för att militärt ena vår region och fortsatt
 integrera de nordiska länderna på flera andra plan.

För att stärka den operativa förmågan i Norden och våra grannländer
 behöver strukturen för att ta emot och ge militär hjälp inom Sverige och
 mellan våra länder stärkas. Detta är viktigt för att snabbt och effektivt
 kunna transportera trupp och tung materiel såväl inom landet som
 över landsgränserna. I dag finns flera av de redan tidigare aviserade
 luftförsvarssamarbetena så som European Sky Shield Initiative. Givet de
 marina stridskrafter Sverige besitter finns även en möjlighet att tillsammans
 med våra allierade leda och samordna marina insatser i Östersjön.
 Genom dessa fysiska och operativa förstärkningar skapar vi en militärt
 sammanhängande region.

Med Sveriges och Finlands inträde i Nato skapas även bättre förutsättningar
 för ett mer djupgående samarbete och agendasättande inom Nordefco,
 Norra gruppen, Joint Expeditionary Force (JEF), Nordiska rådet, nordiska

utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet (N5) och det Nordisk-baltiska samarbetet (NB8). Redan idag görs vissa gemensamma upphandlingar av försvarsmateriel. Dessa samarbeten kan nu bli fler och gå längre tack vare harmoniserade regler och riktlinjer. Följaktligen har Sverige även ett intresse av att driva gemensamma nordisk-baltiska frågor inom Nato för att öka vårt genomslag. Det är dock viktigt att inte fastna i tankar om ett ”nordiskt block” inom alliansen. Nordiska visioner och målsättningar behöver förankras i större grupper som Norra gruppen eller NB8.

Det trilaterala samarbetet på Nordkalotten mellan Sverige, Norge och Finland ska vidare förstärkas och uppgraderas. Det blir viktigt att förmedla kunskap om arktiska förhållanden till övriga Natomedlemmar för att öka möjligheterna till samarbete inom regionen. För att stärka detta samarbete behöver Sverige förenkla delgivning av information och underrättelser om rysk aktivitet och skapa förutsättningar för större övningar i regionen. Sverige bör vara drivande i en sådan process för att förstärka alliansens förmågor.

Utöver det militära samarbetet skapas nu även möjligheter för ett utökat samarbete inom krisberedskap och resiliens. Norden skulle kunna stärkas genom ett samarbetshögkvarter där frågor om gemensamma utbildningar, övningar och kommunikation kan behandlas. Försörjningstrygghet, gemensam lagerhållning och bilaterala utbyten, skulle även kunna förenklas genom sådana initiativ.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** skapa förutsättningar för ett djupgående operativt nordiskt samarbete genom investeringar i logistik och infrastruktur
- att²** skapa nordiska visioner och målsättningar genom ökat samarbete med bland annat Norra gruppen, Nordefco, Nordiska rådet, N5 och NB8
- att³** sträva efter fler och större nordiska Natoövningar i regionen
- att⁴** förenkla och utöka delgivning och informationsutbyte med våra allierade
- att⁵** förstärka Natos arbete med de arktiska frågorna genom att förmedla kunskap om subarktiska förhållanden och militära tillvägagångssätt
- att⁶** stärka det nordiska krisberedskapssamarbetet

1 **NORRA SVERIGES STRATEGISKA VÄRDE**

2 Sedan järnvägens uppbyggnad i slutet av 1800-talet har norra Sverige spelat
3 en särskild strategisk roll för Sverige. Järnmalm, skog och vattenkraft byggde
4 Sverige till ett rikare land under 1800- och 1900-talet och möjliggjorde
5 industrialiseringen och Sveriges exportframgångar. De naturliga hindren i
6 form av berg, floder och sjöar skulle också fungera som en motkraft mot ett
7 attackerande Sovjetunionen.

8
9 Norra Sveriges strategiska betydelse ökar på grund av förändringarna i
10 Arktisregionen. För Nato kan Nordkalotten likt Göteborg och Gotland fylla en
11 särskilt viktig roll i alliansens försvar.

12
13 Under 2000-talet har nya naturresurser hittats i form av sällsynta
14 jordartsmetaller vilket kan göra Sverige till en nyckelspelare inom EU för att
15 klara elektrifieringen och klimatomställningen. Samtidigt har ett antal stora
16 företag valt Norrland som plats för omfattande nya industrier. Dessa företag
17 kommer ha ett stort strategiskt värde för Sverige genom deras inverkan på
18 vår ekonomi och globala konkurrenskraft. Detta skapar stora förutsättningar
19 men kräver också investeringar i försvar och möjligheter att säkerställa
20 produktion under krigstida förhållanden.

21
22 Nordkalotten utgör en central position för uppskjutning,
23 informationsinhämtning och radarstationer för världens rymdförmågor.
24 Kommersiell rymdinfrastruktur som radarstationer och satelliter används
25 idag både för militärt och civilt bruk. Starlink är ett praktiskt exempel på
26 hur dessa satelliter påverkar det moderna slagfältet vilket visats i Ukraina.
27 Denna infrastruktur tillgodoser också våra behov av bredband, GPS och
28 informationsinhämtning om klimat och miljö. Sverige är även i denna region
29 en nyckelspelare då svenska företag är ledande i att bygga radarstationer
30 för rymdbruk och genom rymdbasen Eorange. Rymdinfrastrukturens dubbla
31 användningsförmågor samt dess huvudsakliga positionering inom de västliga
32 nationerna gör denna infrastruktur värdefull men också sårbar. Både i form
33 av elektroniska attacker och långräckviddiga vapensystem. Vid en större
34 konflikt skulle dessa rymdförmågor utgöra en trolig måltavla vilket leder till
35 ett behov av skydd även inom denna domän

36
37 Ryssland och Kina kraftsamlar för att öka sitt inflytande i Arktis. Ryssland har
38 sedan en lång tid tillbaka en dominerande position i området med.

militära baser och inte minst en högteknologisk och modern flotta. Ryssland har huvudsakligen tre mål med sin arktispolitik – skydda sina hamnar och därmed tillgång till haven, säkerställa kontroll över Nordostpassagen samt säkra de naturresurser som nu tillgängliggörs givet avsmältningen av Arktis havsis. Landets agerande i området har inte minst fått Norge, Finland och Danmark att reagera vilket lett till att de förstärkt sina positioner i regionen. Sverige bör analysera detta närmare för att tillsammans med andra se hur man gemensamt kan skydda de strategiska värden vi har samt identifiera de hot vi kan komma att ställas inför på kort och lång sikt.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** utveckla de befintliga rymd-, närings-, marina- och försvarsförmågorna i norra Sverige
- att²** förstärka arbetet med beredskap och totalförsvarsplanering i regionen
- att³** stärka samarbetet med de nordiska länderna och allierade arktiska stater i frågor som rör Nordkalotten och Arktis
- att⁴** särskilt stärka samarbetet med Norge och Finland i Nordkalotten

INNOVATIONSKRAFT OCH TEKNIKUTVECKLING

Sverige är en ledande kunskapsnation med en akademisk och industriell bas som vida överstiger landets geografiska och befolkningsmässiga storlek. Detta har vi att tacka tidigare generationers entreprenörer för. De vågade satsa på spetsforskning som sedermera låg till grund för världsledande svenska företag. I takt med att produkter med dubbla användningsområden, det vill säga produkter med både civila och militära applikationer, ökar exponentiellt är det av yttersta vikt att skydda detta ekosystem av universitet, företag, laboratorier, institut och forskare från industrispionage och olovlig teknologiöverföring till främmande makt. För Sverige som litet och exportberoende land är det viktigt att förstärka skyddet av spetsforskning för att värna landets anseende bland likasinnade länder för framtida forskningssamarbeten. Rätt hanterat kommer svensk forskning kunna bidra med resurseffektivitet, konkurrenskraft och självförsörjning samt bli en central del av det nya totalförsvaret.

1 För att dessa förmågor ska bli verklighet behövs en satsning på forskning
2 och innovation inom försvarssektorn. En stor förändring som skett sedan
3 kalla kriget är att det privata näringslivet nu finansierar 70 procent av den
4 befintliga forskningen i Sverige. Rymdindustrin är ett sådant exempel där
5 de privata aktörerna gör Sverige till en ledande rymdnation genom sina
6 satsningar och innovationer. Näringslivet kommer spela en stor roll när
7 försvarsindustrin nu måste rustas för den pågående teknologikapplöpningen.
8 Näringslivet behöver därför tydligare kopplas samman med försvarsindustrin
9 och staten behöver ge näringslivet strategiska inriktningar och utpekade
10 kapaciteter att jobba mot. Försvarsmakten måste även ha en stark roll i detta
11 samarbete.

12

13 Medlemsstaterna i Nato och EU har observerat denna globala utveckling
14 och därför sjösatt ett antal organisationer och projekt för att främja
15 innovationskraft och teknikutveckling bland de allierade. De centrala
16 projekten för Nato är i detta fall Försvarsinnovationsacceleratoren för
17 Nordatlanten (DIANA) och Natos innovationsfond (NIF). EU har i sin tur
18 sjösatt ett antal olika projekt genom den europeiska försvarsfonden
19 (EDF). Om staten ska ta en mer aktiv roll i att främja svensk och allierad
20 försvarsindustri är det rimligt att Sverige efter Natointrädet ansluter sig till
21 DIANA och NIF, vilket också ligger i linje med en proaktiv Natopolitik. Det
22 första steget börjar med att identifiera svenska behov och prioriteringar så
23 att medel kan kanaliseras på ett systematiskt och riktat sätt. Genom att ta
24 fram en nationell teknologi- och innovationsstrategi blir det också lättare att
25 planera för satsningar inom innovationsprojekten i Nato och EU.

26

27 För att få ut så mycket som möjligt från projekten bör vi också analysera
28 och prioritera relevanta utvecklingsdomäner och undersöka vad Sverige kan
29 bidra med i form av medel och plats. Dessa projekt har potential att inte bara
30 stärka vår egen försvarsindustriella förmåga utan hela alliansen.

31

32 Sverige bör också sträva efter att fortsätta utveckla likartade samarbeten
33 inom och utanför Nato med demokratierna i Asien på grund av den kinesiska
34 hotbilden. AUKUS (Australia, United Kingdom and United States) och
35 QUAD (Quadrilateral Security Dialogue) är två exempel på framgångsrika
36 samarbetsprojekt mellan väst och Asien/Oceanien men fler och djupare
37 samarbeten behövs.

38

Det försämrade säkerhetsläget har snabbt förändrat synen på teknologi och teknikutveckling där tillgången till dessa förmågor blivit ett viktigt säkerhetsintresse i händelse av militär konflikt. Hoten har ökat i form av industrispionage och sabotage. Den Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must) och Säkerhetspolisen (Säpo) anser båda att Kina, Ryssland och Iran bedriver den mest omfattande säkerhetshotande verksamhet mot Sverige och svenska intressen. Detta sker i form av spionage, cyberangrepp, olovlig tekniköverföring samt påverkanskampanjer.

Det är viktigt att Sverige fortsätter vara en garant för global frihandel och internationella forskningssamarbeten. Ur ett etiskt och säkerhetspolitiskt perspektiv är det även viktigt att både svenska industrisatsningar och forskningssamarbeten genomförs på ett hållbart sätt.

Det finns föregångsländer att lära av. Nederländerna har sedan tidigare en nationell kontaktpunkt för forskningssäkerhet. Detta beror bland annat på Nederländernas ledande roll inom halvledarsektorn som är ett prioriterat underrättelseområde för Kina, Ryssland och Iran. Instiftandet av den nationella kontaktpunkten har gett mycket gott resultat och kan exempelvis användas av nederländska universitet för råd kring olika typer av utländska forskningssamarbeten och vilka risker som de kan medföra.

I Sverige förväntas en ny lag om en granskningsmekanism för utländska direktinvesteringar träda i kraft under 2023 vilket blir ett viktigt första steg ur ett totalförsvarsperspektiv. Ett naturligt nästa steg för att värna skyddet av svenska intressen från hybridhot är att göra en bredare översyn av skyddet för svensk forskning och immateriella rättigheter.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** införa ett nationellt forskningsprojekt som syftar till att identifiera prioriterade förmågor inom svensk teknikutveckling och innovationskraft
- att²** identifiera prioriterade förmågor och svenska målsättningar inom EU och Natos olika innovationsprojekt
- att³** förstärka samarbetet mellan Försvarsmakten, försvarsindustrin och näringslivet

- 1 **att**⁴ ge industridrivna innovationsprogram långsiktiga och goda
2 förutsättningar att utvecklas
- 3 **att**⁵ sträva efter ett utökat nordiskt-baltiskt samarbete inom dessa frågor
- 4 **att**⁶ sträva efter ökade teknologisamarbeten med liksinnande länder och
5 aktörer i Asien och Oceanien
- 6 **att**⁷ stärka arbetet med att motverka industrispionage
- 7 **att**⁸ verka för att skyndsamt göra en lagöversyn för att förbättra Säpos
8 informationshantering, men avseende på att förstärka förmågan att
9 snabbt kunna inhämta, bearbeta, analysera och tillgängliggöra
10 information för att upptäcka och förhindra hybridhot
- 11 **att**⁹ utreda hur Sverige bör förbjuda forsknings-samarbeten och
12 forskningsanslag till projekt och samarbeten som har koppling till
13 ryska, kinesiska och iranska försvarsuniversitet,
14 säkerhetsorganisationer och försvarsindustri
- 15 **att**¹⁰ utreda om Sverige ska inrätta en nationell kontaktpunkt dit
16 svenska universitet och företag ska kunna vända sig för att få
17 råd om känsliga forsknings-samarbeten. Kontaktpunkten
18 bör exempelvis rådfrågas om samarbeten med universitet, institut,
19 laboratorier eller andra kunskapsorganisationer där det kan finnas
20 risk att främmande makt utnyttjar öppen svensk forskning för att
21 stärka sin egen försvarsteknologiska bas

22
23

24 **ÖKADE SYNERGIER MELLAN NATO OCH EU**

25 EU och Nato har under de senaste åren utökat sina åtaganden inom
26 säkerhets- och försvarspolitiken och på områden som innovations- och
27 teknikutveckling. Ambitionen har varit att förstärka de befintliga nationella
28 forskningsprogrammen bland medlemsländerna och förenkla samarbete
29 genom att erbjuda samlingsorgan och resurser. Då den stora majoriteten
30 av EU:s medlemsländer också är medlemmar i Nato blir det ännu viktigare
31 att underlätta samarbete mellan politiska, militära, industriella och privata
32 aktörer i organisationerna.

33

34 När Sverige upptas som medlem i Nato kommer det att bli en av våra
35 huvudsakliga och viktigaste säkerhets- och försvarspolitiska plattformar.
36 EU har samtidigt ökat sina försvars- och säkerhetspolitiska åtaganden
37 kraftigt sedan invasionen av Ukraina. Tidigare bedrevs samarbeten primärt
38 inom det permanenta strukturerade samarbetet (PESCO), Europeiska

försvarsfonden (EDF) och den årliga försvarsöversynen (CARD). Fokus låg på förenklad militär rörlighet, forskning och gemensamma försvarspolitiska prioriteringar identifierade genom den strategiska kompassen. Sedan invasionen har EU varit pådrivande för gemensamma upphandlingar av ammunition, ökade satsningar på innovation och teknikutveckling samt utökade synergier med Nato. Ett sådant exempel är etableringen av EU:s försvarsinnovationsprogram (HEDI) som syftar till att samordna försvarsorganisationer och akademiker för att bygga nya försvarsförmågor.

EU har kapital och strukturer medan Nato har de militära kapaciteterna. Medlemsländerna i EU har visat sig villiga att hitta samarbeten och synergier med Nato, främst sett i den nu årliga gemensamma EU-Nato deklARATIONEN. Gemensamma råd och samarbeten har även upprättats mellan EU och USA för att underlätta samarbeten och innovation. Sverige har ett särskilt intresse av att hitta nya synergier så att försvars- och säkerhetssamarbeten kan fördjupas. För att lyckas med detta behöver den svenska bemanningen och kompetensen öka inom dessa områden.

Ytterligare en aspekt där Nato och EU förstärkt sina positioner de senaste åren är frågan om försörjningsberedskap. Fältet är brett och rymmer både säkerhetspolitiska, ekonomiska, historiska, organisatoriska, tekniska och logistiska faktorer.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** förstärka samarbeten inom Nato och EU Innovationsprojekt som Diana, HEDI och EUDIS
- att²** öka den svenska personalbemanningen och kompetensen inom de befintliga Nato- och EU-strukturerna
- att³** utöka samarbetet mellan Nato och EU inom ramen för EU:s politiska säkerhetskommitté (PSC), Nordatlantiska rådet (NAC) och via den gemensamma EU-NatodeklARATIONEN
- att⁴** att inrätta ett nationellt forskningsprogram om geoekonomi och försörjningsberedskap

1 **ARKTIS**

2 **DEN FÖRÄNDRADE SITUATIONEN I ARKTIS**

3 En modern och proaktiv Arktispolitik är centralt för svensk och transatlantisk
4 säkerhet. Arktiskännedomen blir en av de viktigaste kunskaperna vi tar med
5 oss in i Natosamarbetet. En proaktiv Nato- och säkerhetspolitik förutsätter
6 därför även en tydlig och väl underbyggd Arktispolitik.

7
8 Arktis står inför en rad svåra problem som förvärras i en allt snabbare
9 takt. Klimatförändringarnas effekt på Arktis leder inte bara till att
10 lokalbefolkningarnas situation och miljö försämras, utan har även
11 global påverkan. Istäcken och permafrost som smälter omöjliggör
12 levnadssituationen för vissa djurarter, ökar havsnivåerna och medför andra
13 risker. Den globala uppvärmningen öppnar även upp nya geografiska
14 områden för exploatering av naturresurser vilket riskerar att accelerera
15 processen. Det är därför viktigt att Sverige fortsatt arbetar långsiktigt med
16 hållbar utveckling, forskning och miljöskydd i regionen. Ett stärkt arbete med
17 miljö- och klimatfrågorna är därmed inte bara ett viktigt säkerhetsintresse
18 för Sverige utan även en möjlighet att förvalta regionen på ett ekonomiskt
19 hållbart sätt.

20
21 Klimatförändringarna leder också till att nya handelsrutter, som
22 Nordostpassagen norr om Ryssland, kan öppnas kommersiellt, vilket
23 kommer skapa nya globala handelsflöden och strategiska intressen. Detta
24 är något som redan utnyttjats av Ryssland då de förhindrar fri sjötrafik i
25 området genom att åberopa rysk lagstiftning framför internationell havsrätt.
26 Det tar cirka 60 procent mindre tid att ta sig från Europa till Asien med
27 denna rutt vilket ger möjlighet att förändra den globala handelsdynamiken.
28 Allt fler länder har insett detta och allt fler nationer och organisationer som
29 Japan, Sydkorea, Kina och EU skapar strategier för denna utveckling. För att
30 handeln fortsatt ska kunna flöda problemfritt är det helt centralt att Förenta
31 nationernas havsrättskonvention efterföljs.

32
33 Ryssland har förvisso förlorat stora delar av sina arktiska markstridsförband i
34 Ukraina men utvecklar kvalificerade maktmedel till sjöss, inte minst i form av
35 moderna ubåtar. Förutom det ryska intresset att kontrollera handelsrutterna
36 och nyttja naturresurserna bör det framhåvas att lokaliseringen av Rysslands
37 kärnvapenbaser på Kolahalvön och tillträdet till Atlanten gör Arktis till ett
38 för Ryssland nationellt säkerhetsintresse som de kommer vilja skydda. Den

finska och svenska Natoanslutningen kommer av Ryssland uppfattas, och retoriskt beskrivas, som ett nationellt hot och den ryska upprustningen i regionen kommer att fortsätta. Det är därför viktigt att Sverige fortsätter att prioritera uppbyggnaden av de arktiska förmågorna i samarbete med de övriga arktiska nationerna.

Kina anser sig ha rätt till inflytande, makt och tillträde i de arktiska områdena och utgör en part att förhålla sig till. Landet har under flera års tid investerat i strategisk infrastruktur i regionen och har satsat på att starta en arktisk sidenväg. Satsningarna har dock till stor del inte möjliggjorts utanför Ryssland och har stoppats av bland annat Norge och Finland. Oaktat detta så är det viktigt att observera de förändrande dynamikerna i relationen mellan Ryssland och Kina de kommande åren, där Arktis kommer att spela en allt större roll.

Länder som USA, Storbritannien, Danmark och Kanada samt EU storsatsar nu även på detta område och tar fram egna strategier för att möta utvecklingen i regionen. Ett stärkt samarbete med dessa partners är därför vitalt och eftersträvänsvärt.

Arktisregionen har även utsatts för olika typer av hybridhot under de senaste årtiondena med bland annat kablar mellan Svalbard och Norge som regelbundet klippts av och skadats under oklara omständigheter, i likhet med sprängningarna av Nord Stream 1 och 2 under 2022. Risken för denna typ av angrepp kommer sannolikt att öka på svenskt territorium vilket kräver att man tar höjd för detta i den framtida militära planeringen.

Samtidigt som vi utvecklar en arktisk försvarsförmåga mot Ryssland och Kina behövs även en strategisk dialog för att minska risken för konfrontation och misstag. För detta krävs att Sverige driver på för att ändamålsenliga samtal möjliggörs inom de befintliga multilaterala organisationerna som finns att tillgå.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

att¹ Sverige ska förvalta och utveckla sitt arbete med hållbar utveckling, forskning och miljöskydd i Arktis

- 1 **att**² upprätthålla dialog och informationsdelgivning inom de arktiska
2 forumen
- 3 **att**³ prioritera arbetet med att Försvarsmakten ska kunna verka i
4 subarktiska förhållanden
- 5 **att**⁴ upprätthålla politisk dialog med samtliga Arktisstater för att
6 förbättra riskminimering
- 7 **att**⁵ upprätthålla och förstärka FN:s havsrättskonvention
- 8 **att**⁶ motverka hybridhot i Arktisregionen
- 9 **att**⁷ samarbeta närmare med våra allierade för att möta utvecklingen i
10 regionen
- 11 **att**⁸ verka för att EU ges observatörsstatus i Arktiska rådet
- 12 **att**⁹ verka för att inkludera Arktis som en del av EU:s grannskapspolitik

13

14

15 **HAVSBOTTENS GEOPOLITIK**

16 Enligt FN:s havsrättskonvention (UNCLOS) har kuststaten full rådighet
17 över de aktiviteter som bedrivs på havsbotten, och kan reglera passage
18 för utländska fartyg. I den exklusiva ekonomiska zonen har kuststaten
19 suveränitet över utvinning av resurser på och under havsbotten. Kuststatens
20 jurisdiktion erkänns också i förhållande till undervattensundersökningar,
21 konstgjorda öar och andra installationer. Men detta handlar om ”rimliga”
22 åtgärder för utläggning eller underhåll av andra staters pipelines eller
23 sjökablar. Kuststaten kan inte hindra tredjeländer från fri passage, utläggning
24 av kablar eller pipelines.

25

26 Havsbottens ökade betydelse för ekonomiska, teknologiska och militära
27 aktiviteter har också lett till en växande strategisk betydelse. Den ökade
28 ekonomiska aktiviteten handlar såväl om utvinning av olja och gas,
29 användning av undervattenskablar för datatrafik eller elektricitet samt på sikt
30 gruvdrift. Det rör sig exempelvis om utvinning av sällsynta jordartsmetaller
31 som behövs i den gröna omställningen.

32

33 Denna utveckling berör i högsta grad Sverige och inte minst Östersjön.
34 Östersjön är idag ett nav för undervattenskablar för datatrafik mellan
35 väst och öst, vilket ger Sverige ett unikt strategiskt läge. I Östersjön finns
36 också flera elkablar och gasledning, men också kablar till havsbaserade
37 vindkraftsparker, som utgör en integrerad del av Sveriges och Europas
38 energisystem.

Sprängningarna mot gasledningarna Nord Stream 1 och 2 har tydliggjort viljan för aktörer att använda havsbottens infrastruktur som en form av hybridvapen. Sedan tidigare vet vi att Ryssland besitter långtgående förmåga på området undervattenskrigföring och viljan att använda denna mot havsbottens infrastruktur.

Sveriges geostrategiska läge och beroende av sjövägar inbegriper idag inte bara traditionell sjöfart, utan måste också ses i ett större sammanhang inbegripet havsbottens infrastruktur.

Det motiverar att Sverige analyserar hur dessa frågor bör påverka vår militära doktrin och analyserar vilka nya förmågor som kan behövas för att möta de hot som kan uppstå. Detta är ett arbete som nu Norge satsar på men som även USA och Frankrike uppmärksammar allt mer. Det faktum att Sveriges exklusiva ekonomiska zon utgör den största i Östersjön ger också Sverige en särställning i denna fråga.

I dagens svenska försvarsdoktrin spelar havsbottens geopolitik en marginaliserad roll. De frågor som rör havsbotten, havets infrastruktur och dess implikationer för den nationella säkerheten är i stort sett frånvarande. Hösten 2022 skedde en liten förändring då Försvarsmakten i sin perspektivstudie lyfte in frågan om havsbotten.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** analysera de geostrategiska prövningar som Sverige står inför i förhållande till havsbottens geopolitik, samt att finna lämpliga svar i former av behov och ny förmågeutveckling på området
- att²** öka svenskt deltagande i europeiska utvecklingsprojekt (EDF, Pesco) av nya förmågor för försvaret av havsbotten/ undervattensteknik
- att³** undersöka möjliga samarbeten med länder i norra Europa som är ledande på området undervattensteknik

1 FÖRTROENDEBYGGANDE ÅTGÄRDER

2 Sedan invasionen av Ukraina har antalet konventioner och
3 överenskommelser som syftar till att begränsa, informera och bygga
4 förtroende mellan stater minskat i en allt snabbare fart. Ryssland och
5 USA har dragit sig ur både kärnvapenavtalet INF och Open Skies-avtalet,
6 och Ryssland meddelade i februari 2023 att landet pausar deltagandet
7 i kärnvapenedrustningsavtalet START. Samtidigt är Arktis en region
8 där konfliktnivån och riskerna kommer öka givet klimatförändringarnas
9 konsekvenser och Rysslands agerande. Förtroendebyggande åtgärder är
10 därför viktigt för att minimera riskerna för kris och konflikt i regionen.

11
12 Kommunikationskanaler mellan de arktiska ländernas militära och politiska
13 ledningar är viktiga för att undvika risker och skapa förutsättningar för
14 deskalering. Genom att förvarna för militära övningar eller förflyttningar av
15 mark-, marin-, och flygstridskrafter minskas också risken för missförstånd
16 och konfrontation. På ett liknande sätt bör även möjligheten till observation
17 av militärövningar ges till de arktiska staterna. Givet de framtida hot och de
18 osäkerheter som Arktis står inför bör även gemensamma forskningsorgan
19 fortsätta att verka i Arktis.

20
21 Samtidigt som den militära dimensionen i Arktisregionen växer får militära
22 frågor inte avhandlas inom det Arktiska rådet enligt det styrande Ottawa-
23 dokumentet. Arktiska samarbetsorgan som Barentsrådet och Arktiska rådet
24 har i flera år präglats av problem. Efter den ryska invasionen av Ukraina
25 pausades dessutom samarbetet inom de båda organisationerna för att
26 sedan återstartas men utan ryskt deltagande.

27
28 Det finns därför anledning att undersöka förutsättningarna för att utveckla
29 fler kontrollmekanismer som kan stärka säkerheten i regionen.

30 MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- 31
32
33
34 **att¹** främja förtroendebyggande åtgärder i Arktisregionen som öppna
35 kommunikationslinjer, förvarningar och observation
36 **att²** Sverige som Natomedlem ska agera för riskminimering i
37 Arktisregionen
38 **att³** utveckla och förstärka de befintliga arktiska organen

RYSSLAND

DEN FRAMTIDA RELATIONEN MED RYSSLAND

Det finns ett före och ett efter den 24 februari 2022. Rysslands fullskaliga och olagliga invasion av Ukraina har förändrat Europa som kontinent under lång tid framöver. Det ryska agerandet är ett akut hot mot den globala världsordningen och vårt geografiska närområde.

Ryssland har sedan 1990-talet bedrivit informations- och hybridkrigföring mot andra nationer, förtryckt sin befolkning och invaderat Georgien och Ukraina. Man ockuperar också i praktiken Transnistrien i Moldavien. Under den fullskaliga invasionen av Ukraina har Putin även hotat med kärnvapenanvändning, ett agerande som vi känner igen sedan tidigare då Ryssland övat kärnvapenanfall mot Sverige och kärnvapenhotat både Norge och Danmark. Ryssland utvecklas fortsatt i en allt mer totalitär och militaristisk riktning där makten centrerats kring president Putin på ett sätt som inte setts sedan den tid då Stalin med järnhand styrde över Sovjetunionen. Ryssland agerar både nationalistiskt och imperialistiskt.

Tillsammans med Kina går Ryssland i konflikt med den fria världen och ifrågasätter den globala världsordningen. I Europa ser Ryssland sig själv som en supermakt och vill bestämma över demokratiska staters säkerhetspolitiska vägval. Rysslands angrepp på Ukraina och hot mot den övriga världen visar att landet är villigt att ta stora egna risker för att uppnå sina mål. Detta är något som Sverige tillsammans med likasinnade måste motverka.

Moderaterna har länge förespråkat en hård och stram linje mot Ryssland. Moderaterna har i både regeringsställning och opposition förespråkat hårdare EU-sanktioner, fler utvisningar av ryska diplomater samt att president Putin och de ansvariga för de krigsbrott som dagligen begås ställs inför rätta inför internationella domstolar. Sverige och EU måste förbereda sig på en långvarig isolering av Ryssland, såväl diplomatiskt, ekonomiskt som säkerhetspolitiskt. Under kalla krigets mörkaste dagar kvarstod Sovjetunionens kopplingar till Europa genom energipolitiken. Denna kommer nu att försvinna genom EU:s och Tysklands beslut att frikoppla sig från Rysslands energiexport.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

5

1 Moderaterna står bakom formeringen av en krigstribunal för
 2 aggressionsbrottet mot Ukraina och för att utkräva ansvar från berörda
 3 tjänstemän, militära- och politiska ryska ledare. I detta måste också frågan
 4 om ekonomisk kompensation för den omfattande förstörelsen i Ukraina
 5 hanteras. Vidare ska Moderaterna aktivt följa upp sanktionsarbetet och
 6 arbeta för att stänga kryphål som nyttjas av den ryska regimen.

8 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

- 9
- 10 **att¹** basera utrikespolitiken på att Ryssland kommer att utgöra ett stort
 11 hot inom överskådlig framtid
- 12 **att²** tillse att sanktionerna mot Ryssland efterlevs och förstärks
- 13 **att³** Sverige ska, tillsammans med våra allierade i Europa, både som
 14 enskilda länder och genom samarbetet i EU och Nato, stärka egen
 15 förmåga i syfte att förhindra att Ryssland skapar militär
 16 överlägsenhet
- 17 **att⁴** upprätta en krigstribunal för aggressionsbrottet i Ukraina

18 **RYSSLAND I ARKTIS**

19

20 Ryssland ser den arktiska regionen som en av sina viktigaste
 21 säkerhetspolitiska prioriteringar. Kolahalvön och Murmansk säkerställer
 22 Rysslands nukleära första- och andraslagsförmåga. Via Murmansk kan
 23 ryska ubåtar och marina enheter operera och förflyttas över stora områden
 24 i Arktisregionen. Denna förmåga anses av Kreml vara helt central för rysk
 25 säkerhet. Vi kan därför räkna med en generell rysk upprustning i regionen
 26 som svar på att Finland och Sverige ansluts till Nato. Det kan också förväntas
 27 att Ryssland, försvagat efter kriget i Ukraina, kommer att agera med
 28 tilltagande risk i regionen under överskådlig tid.

29

30 Ryssland har under många år i norr militariserat regionen genom att
 31 återöppna militärbaser, införa robotsystem, provskjuta interkontinentala
 32 ballistiska robotar och öva med militära förband. Landet har även begränsat
 33 trafiken genom Nordostpassagen. Det finns inget som tyder på att detta
 34 agerande kommer att minska. Ryssland hävdar även kontrollen över en
 35 majoritet av Ishavet och dess naturresurser genom kommissionen för
 36 kontinentalsockengränsen, i strid med länder som Kanada och Danmark.
 37 Dessa territoriella dispyter kan endast lösas bilateralt då FN inte har någon
 38 beslutanderätt på detta område.

Trots Rysslands framskjutna maritima och militära position saknas resurser och kunskap för att kunna exploatera regionen fullt ut. I likhet med Sovjetunionen under kalla kriget saknas till exempel teknologisk kompetens för att effektivt borra offshore. Resurs- och kompetensunderskottet kommer sannolikt förstärkas på grund av kriget i Ukraina men det är också viktigt att Sverige fortsätter upprätthålla de omfattande sanktionerna mot Ryssland.

Ryssland har genom sina attacker på omvärlden, militära invasioner, lögn och vilja att dominera sitt närområde, däribland Arktis, förbrukat sitt förtroende i internationella sammanhang. Rysslands agerande måste beivras och leda till allvarliga konsekvenser. Samtidigt är frågorna om miljö, klimat och forskningssamarbetet i Arktisfrågorna viktiga för hela världssamfundet. Utan någon form av dialog i frågan om Arktis riskerar vi att förvärra situationen och orsaka permanenta skador i regionen.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹ Ryssland inte ska erbjudas någon teknisk kompetens i borrhing- och utvinningsfrågor
- att² upprätthålla vissa relationer inom ramen för Arktisfrågorna
- att³ eftersträva och stötta bilaterala lösningar på territoriella dispyter

FÖRSVARSHANDLINGSINDUSTRI OCH KRIGSMATERIELEXPOR

Sverige går från att vara alliansfritt till allierad. Det kommer att på många plan förändra läget för svensk utrikes- och säkerhetspolitik, inte minst för försvarsindustrin och krigsmaterielexporten. Dessutom sker stora utrikespolitiska förändringar på detta område. EU flyttar fram positionerna i syfte att stärka egen förmåga på materielområdet genom att erbjuda gemensamma inköp av ammunition. Det permanenta strukturerade samarbetet Pesco och Nordefco tittar på liknande lösningar.

Ett förändrat synsätt vad gäller krigsmaterielexporten har redan börjat ske inför ett Natomedlemskap men också på grund av det försämrade säkerhetsläget. Krigsmateriellagstiftningen är sedan 1992 och senast uppdaterad 2017 som ett resultat av den parlamentariska Krigsmaterielexportöversynskommittén (KEX-utredningen). Sedan dess

1 har läget förändrats drastiskt. Det behövs nu en tydlig viljeinriktning
 2 från regeringen om hur försvarsföretagen ska utveckla förmågan att
 3 leverera önskvärd försvars- och säkerhetspolitiskt nytta. Det är viktigt
 4 att försvarsindustrin ges förutsättningar för att snabbt kunna rusta upp
 5 Europa och stärka Ukraina. En starkare strategisk dialog behöver utvecklas
 6 mellan staten och försvarsföretagen för att främja försvarsinnovation och
 7 försörjningssäkerhetslösningar. De kommande åren kommer präglas av ett
 8 ökat fokus på försvarsindustri och försvarsindustriellt samarbete.

9
 10 Tester av försvarsmateriel fördröjs ofta av miljötillstånd och långa
 11 ledtider kopplade till andra tillståndsprocesser. Detta leder i sin tur till att
 12 upphandlingar tar lång tid, att Ukraina inte får sin materiel i tid, vilket gör det
 13 svårare att säkerställa Sveriges och Europas säkerhet. Säkerhetspolitiska
 14 behov måste vägas in i tillståndsprocesserna, både i den sakliga prövningen
 15 och avseende den tid som tillståndsprocesserna tillåts ta i anspråk, särskilt
 16 när Europa befinner sig i krig. En effektivare ledning och strategi kan
 17 upprättas genom att införa en försvarsmaterielexportstrategi samt att visa en
 18 tydlig politisk vilja.

19
 20 Det finns ett flertal saker Sverige måste göra för att förändra den nuvarande
 21 situationen. Vikten av de försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska skälen
 22 vid tillståndsbedömning måste förtydligas. Generella tillstånd för enklare
 23 samarbeten för företag mellan Nato och EU borde också övervägas. En
 24 harmonisering av exportkontrollreglerna i linje med detta vore av stort
 25 säkerhetspolitiskt intresse.

26

27

28

29 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

- 30 **att¹** införa en nationell försvarsmaterielexportstrategi
 31 **att²** verka för en mer ändamålsenlig relation mellan staten och
 32 försvarsindustrin för att stärka Sveriges säkerhet
 33 **att³** förtydliga vikten av de försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska
 34 skälen vid tillståndsbedömning
 35 **att⁴** utreda om generella tillstånd för enklare samarbeten för företag
 36 mellan Nato och EU kan inrättas
 37 **att⁵** harmonisera exportkontrollreglerna i linje med våra partnerländer i
 38 Nato och EU

BISTÅND

PÅ EGNA BEN

Moderaternas ideologiska utgångspunkt för bistånd grundar sig på en vision om att varje människa och varje land ska kunna stå på egna ben. Målet måste vara att varje land av egen kraft och av eget arbete ska kunna utveckla en egen tillväxt för att på så vis också nå hållbar ekonomisk utveckling. Bistånd får därmed inte låsa fast länder i ett beroende som slår undan benen för denna strävan.

Biståndets olika delar styrs av olika principer och kan i grova drag delas upp i två delar: humanitärt bistånd och utvecklingsbistånd. Det humanitära biståndet tar sin utgångspunkt i ambitionen att rädda liv, lindra nöd och minska lidande till följd av kriser, krig och katastrofer. Utvecklingsbiståndets syfte är att långsiktigt bidra till positiv utveckling, till exempel genom att bidra till ekonomisk utveckling för ökad tillväxt och välbefinnande, demokratisk utveckling och satsningar på miljö och klimat.

Ser vi tillbaka på de senaste decenniernas biståndspolitik finns det mycket att ifrågasätta. När Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) exempelvis granskade det svenska biståndet till Tanzania 2016 kom man fram till att det endast i mycket begränsad omfattning hade bidragit till att minska fattigdom. Detta trots att Tanzania är ett av Sveriges absolut största mottagarländer av utvecklingsbistånd genom tiderna.

Reformeringen av svenskt bistånd har nu inletts. Det tidigare enprocentmålet är borttaget och har ersatts av en treårig biståndsram om 56 miljarder kronor per år. Efter denna inledande treåriga ram är det Moderaternas uppfattning att budgeteringsprincipen övergår till vad som är normalt inom andra områden, en prioritering utifrån behov som vägs mot andra ändamål.

Enprocentmålet var en förlegad idé som snarare handlade om att mäta vår egen givmildhet än att mäta effekten för mottagare av svenskt bistånd. Utbetalningsmålet, som följde Sveriges tillväxt, skapade en ryckighet som försvårade för långsiktig planering genom att ökning, och för den delen även minskningar, i BNI fick oförutsägbar påverkan på biståndsbudgeten. Detta ledde till en planeringsproblematik för att kunna uppnå en långsiktig och ändamålsenlig biståndspolitik. Bland annat så konstaterade Expertgruppen för biståndsanalys att: "Biståndspolitikerna bör fokusera på

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 vad man gör och åstadkommer. Förväntade resultat bör motivera anslagens
2 storlek. Det finns gott om exempel på att biståndsanslagen ibland blivit
3 större än vår förmåga att utforma och genomföra effektiva insatser”.

4
5 Ett problem med bistånd är att det i många fall är svårt att spåra pengarna.
6 Då kan man inte heller med säkerhet mäta effektiviteten, eller för den delen
7 nyttan, av svenskt bistånd. Och samtidigt som vi i Sverige kommer till denna
8 insikt börjar man också se annorlunda på sin situation i biståndsberoende
9 länder. En av dem som dragit konkreta politiska slutsatser av de senaste
10 decenniernas biståndspolitik är Ghanas president Nana Akufo-Addo. När
11 han i december 2017 mötte världspresen i samband med ett statsbesök
12 gav han västvärlden en inblick i vad en ny generation afrikaner nu ser. ”Vårt
13 ansvar”, sade Akufo-Addo, ”är att förbereda en färdplan för hur vi ska kunna
14 utveckla våra nationer av egen kraft. (...) Vi behöver komma ifrån denna
15 föreställning om beroende”. Budskapet var att vitala samhällstjänster såsom
16 hälso- och sjukvård liksom utbildningsinstitutioner inte längre kan bero på
17 europeiska skattebetalares generositet, efter sextio år av självständighet. I
18 stället ville han se en breddad insikt om att Ghana självt måste skapa vägar
19 för att kunna finansiera sina egna institutioner.

20
21 Samtidigt ökar nu kraven på att utvecklingsländernas ekonomiska utveckling
22 ska ske i samklang med dagens globala klimat- och miljöambitioner, i syfte
23 att sänka utsläppen och uppnå målen i Parisavtalet.

24
25 Detta leder oss till målet för Sveriges internationella bistånd: att skapa
26 förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom
27 och förtryck. Biståndet är också centralt för Sveriges politik för global
28 utveckling och för vårt bidrag till det internationella genomförandet av de 17
29 målen för hållbar utveckling i Agenda 2030, Addis Ababa Action Agenda om
30 utvecklingsfinansiering och Parisavtalet.

31 **ETT FÖRÄNDRAT BISTÅND**

32
33 Det humanitära biståndet svarar mot ett moraliskt imperativ. Alla människors
34 lika värde och värdighet så som den är stadgad i FN:s deklaration om
35 de mänskliga rättigheterna och i EU:s stadga om de grundläggande
36 rättigheterna, utgör principer som inte får svikas. Därför vill Moderaterna att
37 det humanitära biståndet ska fortsätta att vara omfattande. Som andel av det
38 totala biståndet, bör det öka.

Vad gäller det bilaterala utvecklingsbiståndet anser vi att detta måste villkoras med krav på demokratiska och rättsstatliga reformer. Det är alltid varje lands och varje regerings uppgift att själva sörja för sin befolkning och sträva efter att förbättra levnadsvillkoren för sin egen befolkning. Stater som går i fel riktning politiskt och som inte lever upp till mänskliga rättigheter och internationella åtaganden ska heller inte ta del av svenska skattepengar. Inga svenska biståndspengar ska gå till att upprätthålla auktoritära och korrupta regimer.

Det bilaterala utvecklingsbiståndet ska också präglas av en högre grad av orientering gentemot mottagarländernas näringsliv än idag. Detta genom att öka andelen hållbara investeringar i företag på bekostnad av gåvobistånd, exempelvis genom Swedfund. Investeringarna ska dock inte konkurrera med privat kapital utan användas där de har ett mervärde i förhållande till biståndets mål. Vi vill öka synergierna mellan handel och bistånd så att biståndet även kan bidra till lokalt jobbskapande via utvecklingsinsatser. Fokus i detta bör vara grön ekonomisk tillväxt, hälsa och utbildning.

Grunden för utvecklingsbiståndet är att det ska vara hjälp till självhjälp – det ska leda till att människor och länder kan stå på egna ben. Det betyder att då biståndet uppnått sitt syfte kommer det att upphöra. För att säkerställa denna princip anser Moderaterna att alla bilaterala biståndsprojekt ska ha tydliga mål och en tydlig strategi om hur det ska fasas ut – en exitstrategi. Att etablera exitstrategier är särskilt viktigt då antalet biståndsstrategier- och projekt som Sverige är del i bara växer, vilket gör det oerhört komplicerat att analysera resultaten av dessa projekt. Dagens strategiportfölj, som består av 70 olika strategier, skulle i ett första steg behöva halveras för att göra den överblickbar.

En allt viktigare uppgift för utvecklingsbiståndet är att det bör användas för att motverka det skadliga geopolitiska inflytande som auktoritära stater som Kina och Ryssland har i till exempel subsahariska Afrika. Exempelvis bidrar Kina till att kraftigt öka utvecklingsländers skuldsättning till en ohållbar nivå genom olika typer av lån, samtidigt som man kräver eftergifter i form av politiskt inflytande. Europa behöver här kunna erbjuda en annan väg. Det är därför viktigt att biståndet i allt högre grad koordineras på nordisk- och EU-nivå för att det ska nå genomslag. EU-kommissionens initiativ för

1 investeringar i global infrastruktur, Global Gateway, är ett viktigt förslag för
2 att uppnå detta mål.

3
4 De första stegen i detta arbete har tagits men måste fullföljas. Inom
5 det multilaterala biståndet kommer Moderaterna att verka för ett nytt
6 förhållningsätt till kärnstödet, icke- öronmärkt stöd som går direkt till FN-
7 organs centrala budgetar. Sverige har historiskt haft ett unikt stort kärnstöd
8 och till en rad FN-organ är de svenska skattebetalarna bland de största av
9 givare.

10
11 Som givare är kärnstödet behäftat med en rad problem eftersom det är svårt
12 att spåra pengarna. Moderaterna vill därför minska och fokusera kärnstödet.
13 För vissa organisationer, framförallt humanitära organisationer som arbetar
14 med katastrofbistånd, är det dock viktigt med flexibla medel som inte är
15 öronmärkta till enskilda projekt. Vi kan inte veta var en naturkatastrof eller
16 kris med akuta behov kan uppstå. Därför är det Moderaternas uppfattning att
17 kärnstödet ska begränsas till humanitära organisationer eller organisationer
18 där Sverige har stort inflytande och vars arbete ligger i linje med svenska
19 prioriteringar. Kärnstödet ska inte användas som verktyg att nå ett
20 utbetalningsmål, utan som ett verktyg för att nå svenska prioriteringar.

21
22 Sverige ska fokusera sitt bistånd och alltid kunna svara på frågan var och
23 hur svenskt bistånd gör störst nytta. Det måste säkerställas att det svenska
24 biståndet har tydliga resultat, är hållbart, transparent och fritt från korruption.
25 Det betyder att tydliga och utvärderingsbara mål måste formuleras och att
26 dessa är mätbara.

27
28 Att öka transparensen i biståndet är särskilt viktigt så att medborgarna
29 kan se vad deras skattepengar används till. Detta arbete inleddes under
30 Alliansregeringen då plattformen OpenAid lanserades av Sida. Sida bör
31 därför ges i uppdrag att vidareutveckla OpenAid för att säkerställa en mycket
32 långtgående transparens.

33
34 Svenskt utvecklingsbistånd ska bli en fullt integrerad del av den svenska
35 utrikespolitiken och ligga i linje med svenska intressen. Sverige ska få
36 genomslag i EU:s biståndspolitik och i FN-systemet i proportion till våra
37 bidrag som givare.

38

Samordningen mellan biståndspolitiken och migrationspolitiken bör stärkas så att människor inte ska behöva fly. Vi ska hjälpa grannländer under migrationskriser samt villkora bistånd på länders vilja att acceptera återvändande. Biståndet bör fokusera på att motverka orsakerna till irreguljär migration genom att stärka demokratiska institutioner, främja fred samt skapa ekonomiska möjligheter och tillväxt för att bygga stabila samhällen. För att minska kostnaderna för mottagandet av asylsökande i Sverige bör vi öka stödet till värdsamhällen nära krisdrabbade områden för att öka deras kapacitet. Moderaterna förespråkar att biståndet används som incitament för att säkerställa att länder uppfyller folkrättsliga principer om återvandring, vilket underlättar för personer bosatta i Sverige att återvända.

Sida bör ges i uppdrag att genomföra en årlig analys över utvecklingen i biståndsländerna på dessa områden och koppla detta till åtgärder för indraget bistånd. På motsatt sätt bör länder som rör sig i rätt riktning vad gäller politiska reformer kunna premieras inom utvecklingsbiståndet.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** Sverige ska, inom ramen för det nordiska samarbetet och EU-biståndet, verka för att biståndet bidrar till upprätthållandet av rättsstatliga principer, mänskliga rättigheter och demokrati på global nivå
- att²** låta biståndsramen styras av samma principer som andra utgifter, där olika behov vägs mot varandra
- att³** öka det humanitära biståndets andel av det totala biståndet
- att⁴** öka synergier mellan handel och bistånd
- att⁵** göra investeringar i hållbara företag genom Swedfund
- att⁶** minska kärnstödet samt införa en tydlig målstyrning av kärnstödet till FN-systemet, med fokus på humanitär hjälp
- att⁷** modernisera det bilaterala utvecklingssamarbetet: fokusera på grön ekonomisk tillväxt, mänsklig frihet, samt hälsa och utbildning
- att⁸** villkora utvecklingsbistånd med krav på reformer för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter samt krav på mottagande av egna medborgare
- att⁹** halvera antalet biståndsstrategier

- 1 **att**¹⁰ introducera en ny modell för utfasning av bistånd där alla projekt
2 ska ha en tydlig exitstrategi
3 **att**¹¹ öka transparensen i biståndet
4 **att**¹² stärka synergierna mellan bistånds- och migrationspolitiken
5
6

7 **UKRAINA**

8 Rysslands fullskaliga och olagliga invasion av Ukraina har lett till ett ofattbart
9 lidande för civilbefolkningen i Ukraina. När kriget är över måste hela
10 samhällen uppbyggas och behoven av att återställa kritisk infrastruktur så
11 att Ukrainas befolkning kan återvända till någon sorts vardag är enorma.
12 Det blir också en prioriterad fråga att säkerställa en demokratisk och fredlig
13 utveckling i Ukraina med målet att Ukraina en dag ska upptas som medlem i
14 EU.
15

16 Stöd till Ukraina kommer att bli den viktigaste uppgiften för svensk
17 biståndspolitik. Vi ska ge allt stöd vi förmår till Ukraina, politiskt, ekonomiskt
18 och säkerhetsmässigt. Sverige bör vidare driva att EU gemensamt
19 samordnar ett generöst bistånd till Ukraina i form av lån och gåvomedel.
20

21 Initiativ har tagits för att omfördela svenskt bistånd till Ukraina. Den
22 utvecklingen måste drivas vidare med kraft. Under lång tid framöver bör
23 Ukraina vara det största mottagarlandet av svenskt bistånd. Biståndet bör
24 inte bindas i specifika satsningar, utan utformas flexibelt så att regeringen
25 ska kunna anpassa biståndet till de behov som uppstår och på bästa sätt
26 samordna insatser med andra länder.
27

28 Uppbyggnaden av Ukraina kan inte endast göras med hjälp av bistånd.
29 Det kräver också en tydlig koppling till handel och företagande. Tidigare
30 arbetsplatser har bombats till grus av Ryssland. Om landet ska ha en
31 möjlighet till snabb återhämtning måste arbetstillfällen skapas. Kopplingen
32 mellan handel, bistånd och det privata näringslivet blir mycket viktig. Detta
33 ska uppmuntras av Sverige.
34

35 EU bör ta ett stort administrativt och ekonomiskt ansvar för Ukrainas
36 uppbyggnad. Det arbetet bör i stor utsträckning göras inom ramen för
37 landets kommande medlemskapsförhandlingar, men även i nära samarbete
38 med andra internationella partner.

MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- att¹** Sverige ger stöd till Ukraina – politiskt, ekonomiskt och säkerhetsmässigt
- att²** Ukraina ska vara det största mottagarlandet av svenskt bistånd under kommande år
- att³** sammankoppla handel, bistånd och det privata näringslivet i uppbyggnaden av det ukrainska samhället
- att⁴** Sverige ska vara drivande för att EU tar ett stort ansvar för Ukrainas uppbyggnad och att uppbyggnadsprocessen tydligt kopplas till att landet kan upptas som medlem i EU

EUROPEISKA UNIONEN

Den Europeiska unionen (EU) är avgörande för fred och frihet i vår del av världen, samt för vårt gemensamma välbefinnande. EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform och därmed även den huvudsakliga arenan för att verka för mer demokrati och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna globalt. Men EU-samarbetet är inte bara en plattform, utan de 27 medlemsstaterna utgör tillsammans en global utrikes- och säkerhetspolitisk aktör. Det ger Sverige en möjlighet att påverka omvärlden och främja våra intressen globalt på ett sätt som vi aldrig hade haft möjlighet till på egen hand. Moderaterna ska vara en kraft för ett enat Europa, så att vi även framöver kan lösa gränsöverskridande problem tillsammans och stärka vårt inflytande i omvärlden.

Sedan eurokrisen för drygt ett decennium sedan har EU och medlemsstaterna behövt hantera en rad andra problem och prövningar: en massiv tillströmning av migranter, brexit, covidpandemin och den ryska invasionen av Ukraina. Lägg därtill en alltmer multipolär värld, med en ökad polarisering mellan världens största ekonomier och ökad geopolitisk rivalitet. Detta samtidigt som den multilaterala och regelbaserade världsordningen ifrågasätts alltmer, trots att den behövs mer än kanske någonsin tidigare för att hantera det växande antalet gränsöverskridande problem.

Det är just i samband med kriser som EU-samarbetet historiskt har genomgått stora förändringar. Kriget i Ukraina ser inte ut att bli något

1 undantag då det har satt i gång en nödvändig diskussion om hur unionen
 2 kan stärka sin utrikes- och säkerhetspolitiska förmåga och bli en starkare
 3 geopolitisk aktör. Det har också belyst EU:s roll som vår viktigaste klimat-
 4 och energipolitiska plattform, för att bemöta Rysslands energikrigföring.

5
 6 Moderaterna har här en viktig roll att fylla, som ett EU-positivt parti,
 7 men också ett som värnar nationella kompetenser, utan att för den skull
 8 underblåsa något EU-motstånd. Subsidiaritetsprincipen, det vill säga att
 9 beslut ska fattas på lägsta ändamålsenliga nivå, är alltjämt en moderat
 10 ledstjärna i EU-politiken. Det betyder att EU:s fokus ska ligga på att lösa
 11 problem som medlemsländerna inte kan hantera på egen hand.

12
 13 En viktig grund för Sveriges möjligheter att påverka EU:s utveckling och
 14 ställningstaganden är vår förmåga att forma koalitioner med likasinnade
 15 länder. Den nordisk-baltiska kretsen (NB8) är av särskild vikt och det
 16 samarbetet bör intensifieras. Det handlar inte minst om att stärka vår
 17 gemensamma förmåga att adressera frågor av värde för regionen, såsom
 18 utvecklingen i Arktis, Östersjön och i det östliga närområdet. Sverige ska
 19 vara pådrivande för att NB8-samarbetet fördjupas. Det gäller gemensamma
 20 initiativ i EU, men även i andra internationella och multilaterala sammanhang.

21

22

23

24 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

25 **att¹** värna den enighet medlemsstaterna har uppvisat sedan Rysslands
 26 invasion av Ukraina

27 **att²** det nordisk-baltiska samarbetet fördjupas

28

29

30 **UTVIDGNINGSPOLITIKEN**

31 Utvidgningspolitiken är Europasamarbetets största utrikes- och
 32 säkerhetspolitiska framgång. Genom att med positiva incitament driva på nya
 33 demokratier till reformer och hjälpa dem att anpassa sig till EU:s lagstiftning
 34 är utvidgningspolitiken det tydligaste exemplet på EU:s så kallade mjuka
 35 makt. Samtidigt bör nämnas att särskilt de senaste utvidgningsstegen, inte
 36 minst de som gjordes 2004 och 2007, med relativt unga demokratier, har
 37 inneburit påfrestningar för EU-samarbetet.

38

Det råder emellertid inga tvivel om att EU:s utvidgning i sju etapper – från sex medlemmar till dagens 27 – har varit en strategisk investering i stabilitet och välstånd på den europeiska kontinenten. Rysslands invasion av Ukraina påminner oss om att läget utan utvidgningen hade kunnat sett helt annorlunda ut.

Sedan den senaste utvidgningen med Kroatien år 2013 har utvidgningspolitiken dock förlorat både effektivitet och fart. Kriget i Ukraina har emellertid gett ny energi till unionens utvidgningspolitik. Den bör tas tillvara. Samtidigt, i ljuset av en framtida utvidgning behöver en diskussion inledas om vilka effekter detta får, eller bör få, på politikens utformning, EU:s budget och institutioner. Sverige bör vara en aktiv och bidragande part i den diskussionen.

Det är tydligt att EU:s tekniska och formalistiska förhållningssätt till utvidgningsprocessen inte lyckas främja en djupgående politisk och samhällelig omvandling på Västra Balkan. Därtill kan den i flera fall bristfälliga rapporteringen om reformarbetet ge en felaktig bild av faktiska politiska realiteter. Det försvårar även säkerställande av att reformer har folkligt stöd samt implementeras och konsolideras i praktiken. EU bör lägga mer energi på att etablera bättre kontakter bortom ländernas politiska ledning. Ett alltför ledarorienterat förhållningssätt kan förstärka och bidra till att legitimera politiska eliter, som använder EU:s stöd för att stärka sitt grepp om samhället. Här är det viktigt att EU använder sig av erfarenheter från tidigare utvidgningsprocesser. En lärdom är att kontrollen av att villkoren verkligen är uppfyllda måste skärpas.

EU:s nya utvecklingsmetodologi från 2020 har potential att stärka utvidgningspolitikens trovärdighet, dynamik och förutsägbarhet, till exempel genom att tydligare belöna framsteg och distinktare markera ifall kandidatlandet inte lever upp till EU:s förväntningar. Den nya utvidgningsmetodologin har även ett tydligare fokus på EU:s grundläggande värderingar och regelverk såsom rättsstatsprincipen.

Mycket talar för att det nu krävs ett mer politiskt angreppssätt från högsta EU-nivå och ett starkare engagemang för att leverera resultat snabbare och på ett mer påtagligt sätt för invånarna i kandidatländerna.

1 För att stärka drivkrafterna för kandidatländerna i sitt EU-närmande bör
 2 en mer gradvis anslutningsprocess övervägas. Till exempel en etappvis
 3 inkludering i olika EU-program under förutsättning att kandidatlandet lever
 4 upp till EU:s villkor. En sådan meritbaserad ordning synliggör EU-närmandet
 5 för invånarna i kandidatlandet och de kan dra nytta av fördelar under hela
 6 processen och inte bara när den eventuellt har slutförts. En sådan gradvis
 7 modell måste dock självfallet vara reversibel ifall kandidatlandet slår in på en
 8 sämre väg. Tydliga bedömningsvillkor och mätindikatorer är grundläggande
 9 för att en sådan ordning ska fungera.

10
 11 Villkoren för fullt EU-medlemskap ligger dock fast och bör så göra. Det finns
 12 inget snabbspår till medlemskap. Utvidgningsprocessen ska baseras på
 13 stränga villkor, och varje land ska utvärderas utifrån de konkreta resultat som
 14 uppnås.

15

16 _____

17 **MODERATERNA SKA VERKA FÖR:**

18

19 **att¹** kandidatländerna närmar sig EU-samarbetet värdingsmässigt

20 **att²** EU:s utvidgningspolitik baseras på en meritbaserad ordning

21 **att³** förstärka utvidgningspolitikens drivkrafter gentemot

22 kandidatländerna

23 **att⁴** Sverige ska bidra till diskussionen om hur EU ska utvecklas i ljuset

24 av en framtida utvidgning

25

26

27 **EU SOM EN STARKARE GEOPOLITISK SPELARE**

28

29 **KONKURRENSKRAFT**

30 EU:s och medlemsstaternas inflytande i omvärlden är avhängig dess
 31 ekonomiska styrka. Den lägger grunden för alltifrån den inre marknadens
 32 attraktionskraft och sanktionspolitikens tyngd. Trenden att EU:s andel av den
 33 globala ekonomin minskar väntas emellertid fortsätta.

34

35 Den ständigt relevanta diskussionen om hur konkurrenskraften kan
 36 stärkas får dock sällan den uppmärksamhet som ämnet förtjänar. EU:s
 37 förhållningssätt brukar tvärtom präglas av reaktivitet och kortsiktighet i
 38 samband med kriser eller externa faktorer såsom USA:s ”Inflation Reduction

Act”. Då har diskussioner om uppmjukade ramverk för statsstöd, nya EU-fonder och ökad statlig inblandning i ekonomin stått i fokus, medan de grundläggande faktorer som bygger långsiktig konkurrenskraft och tillväxt har fått stå i bakgrunden.

Under det svenska EU-ordförandeskapet det första halvåret 2023 fick den moderatledda regeringen gehör för att EU ska ta ett mer långsiktigt grepp om konkurrenskraftsfrågorna. Detta resulterade bland annat i en strategi för att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft och produktivitet. Strategin listar på ett föredömligt och ärligt sätt några av Europas största konkurrenssackdelar och sätter upp målsättningar om att ta itu med dem. Det handlar bland annat om höga energipriser, överreglering, relativt sett låg tillgång till privat riskkapital, långsamma tillståndsprocesser samt för låga investeringsnivåer i forskning och utveckling. Moderaterna ska vara pådrivande för att EU genomför strategin.

Moderaterna ska även stå upp för den inre marknads regelverk, som motverkar konkurrenssnedvridande statsstöd och i stället premierar fri konkurrens. Likaså ha vaksamhet mot det faktum att många nya initiativ som presenteras från EU-nivån som ett sätt att fördjupa den inre marknaden, i praktiken kan innebära högre kostnader för företagen, inte minst för små och medelstora företag. Det är även av vikt att vara vaksam mot att ju fler EU-interna regleringar som införs desto svårare och kostsammare kan det bli för tredjeland att handla med EU. Det riskerar undergräva den inre marknads dragningskraft och kan försvåra för EU att etablera frihandelsavtal med tredjeland.

HANDEL

Den inre marknaden är EU:s största tillgång och central för Europas konkurrenskraft. Ju bättre den inre marknaden fungerar desto starkare blir vi globalt. Den har lett till en betydande ökning av handeln mellan medlemsstaterna och har varit en språngbräda för europeiska företag ut på världsmarknaden. Det är den inre marknads attraktionskraft som ger EU en ledande roll som global norm- och standardsättare.

Kvarvarande hinder på den inre marknaden behöver rivas, särskilt vad gäller tjänster och den digitala ekonomin. Existerande regler bör implementeras

1 konsekvent i hela EU för att undvika fragmentering. Regelförenklaringsarbetet
2 bör intensifieras, bland annat med snabbare tillståndsförfaranden,
3 konkurrenskraftskontroller för nya lagstiftningsförslag och minskade
4 rapporteringskrav. Fördjupning av den inre marknaden är en av de mest
5 kostnadseffektiva åtgärderna för att stärka produktiviteten.

6
7 Från år 2024 uppskattas, i Kommissionens strategiska plan för 2020–2024,
8 85 procent av den globala ekonomiska tillväxten ske utanför EU. EU kan inte
9 förlita sig på sin egen marknadsstorlek som den huvudsakliga källan till att
10 upprätthålla politiskt inflytande globalt. Internationell handel är ett av EU:s
11 mest effektiva och kraftfulla verktyg för att påverka omvärlden. Det faktum
12 att EU är världens största exportör och importör av varor och tjänster bör
13 användas mer strategiskt och aktivt för att främja medlemmarnas intressen
14 globalt. Det kan till exempel handla om att förmå tredjeländer att samarbeta
15 bättre med EU inom migration genom andra politikområden, exempelvis
16 handels- utrikes- och biståndspolitiken.

17
18 Sverige och Europa bör leda utvecklingen för en frihandelsvänlig värld
19 med öppna marknader genom att etablera ambitiösa frihandelsavtal med
20 länder från världens alla delar, särskilt i tider när frihandeln utmanas av
21 protektionistiska krafter. Hittills har EU:s frihandelsavtal i huvudsak bilateral
22 karaktär, men EU bör sträva efter att koppla samman sådana avtal för att
23 skapa större frihandelsområden.

24
25 EU bör vidare använda sin gemensamma tyngd i handelspolitiken till att
26 söka reformera WTO. Bland annat med nya regler för digital handel, skarpare
27 regler för att motverka snedvridning av konkurrens och för att få igång en
28 fungerande tvistlösning.

29

30 **ÖPPEN STRATEGISK AUTONOMI**

31 Omvärldsutvecklingen det senaste decenniet har tydliggjort behovet av
32 att förbättra Europas motståndskraft. Inom ramen för det pågår nu arbetet
33 med att stärka Europas ”öppna strategiska autonomi”. Begreppet öppen
34 strategisk autonomi har sitt ursprung i fördjupningsprocessen av EU:s
35 gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Det har nu breddats till fler
36 politikområden såsom handel, digitalisering, klimat, energi och ekonomi, i
37 syfte att minska strategiska och ensidiga beroenden.

38

Vad som ska fylla begreppet ”öppen strategisk autonomi”, och framför allt vilka slutsatser och eventuella åtgärder det ska leda till, är emellertid en levande diskussion, som kommer att staka ut riktningen för flera av EU:s mest centrala politikområden. Sverige bör i den diskussionen inta en mer offensiv och konstruktiv ansats än vad som hittills har varit fallet, med fokus på att öka EU:s kapacitet vad gäller strategiska resurser och råvaror.

Tillsammans med andra internationella aktörer och organisationer när det är möjligt, men inte naivt förlita sig på att den vägen alltid är framkomlig. Det är viktigt att understryka att en förutsättning för strategisk autonomi är strategisk enighet.

Öppenhet mot omvärlden har varit och är helt grundläggande för Sveriges och Europas välbefinnande. Samtidigt innebär ensidiga beroenden vissa sårbarheter, vilket både covidpandemin och kriget i Ukraina har kastat ljus på. Sådana sårbarheter kan gå ut över vår säkerhet och utnyttjas av tredjeländ till att utöva påtryckningar och hot samt kan undergräva vårt handlingsutrymme – och därmed vår autonomi.

Arbetet med att stärka Europas autonomi går i mångt och mycket ut på att kompensera för och balansera de sårbarheter som öppenhet mot omvärlden kan innebära, utan att de eventuella åtgärderna går ut över den ekonomiska utvecklingen. Med andra ord handlar det om att hantera beroenden, inte eftersträva oberoende per se.

Det är emellertid av godo om EU har vaksamhet inför asymmetriska beroenden, det vill säga att EU inte är alltför mycket mer beroende av enskilda aktörer, kritiska tekniker eller regioner än vad motparten är av EU. Detta särskilt när det handlar om beroenden av länder som ligger långt ifrån oss värderingsmässigt. Ett tydligt exempel är EU:s beroende av import av vissa kritiska råvaror från Kina, som är nödvändiga i den digitala och gröna omställningen.

Det är en svår balansakt och vissa vill använda diskussionen om öppen strategisk autonomi till att få genomslag för en protektionistisk politik. Moderaterna har en viktig roll att spela i dessa diskussioner. Vi ska vara tydliga med att Europas autonomi inte stärks av isolering eller protektionism. Partnerskapet med USA är fundamentalt för Europas strategiska kapacitet

1 och motståndskraft, vilket inte minst USA:s avgörande roll i stödet till Ukraina
2 understryker. Det transatlantiska partnerskapet är fortfarande den viktigaste
3 handels- och investeringsrelationen i världen. Men den handlar om mer än
4 bara varor och tjänster – den är i grunden en värderingsgemenskap.

5
6 Det partnerskapet bör värnas och utvecklas. Ett större europeiskt
7 ansvarstagande vad gäller säkerhet är i det sammanhanget centralt.
8 Moderaterna bör verka för sänkta tullar och undanröjande av icke-tariffära
9 handelshinder mellan EU och USA, och arbeta för ett framtida frihandelsavtal
10 mellan parterna. Det relativt nyligen inrättade handels- och teknikrådet (TTC)
11 mellan EU och USA är ett viktigt forum för det arbetet.

12
13 Multilaterala principer och frihandel bör fortsatt utgöra EU:s kompass. EU bör
14 axla en större roll som försvarare av regelbaserat internationellt samarbete,
15 inte minst då den ordningen utmanas av aktörer som försöker förbigå eller
16 manipulera den i syfte att maximera sin auktoritära politik.

17
18 EU:s pågående arbete med att kartlägga strategiska beroenden är
19 nödvändigt givet omvärldsläget. Den kartläggningen bör göras i nära
20 samverkan med näringslivet och industrin. De är i regel bättre lämpade
21 än utomstående experter eller politiken på att bedöma och hantera sina
22 beroenden av exempelvis råmaterial och insatsvaror. Denna kartläggning
23 får inte utnyttjas till protektionistiska ändamål genom att ett stort antal
24 varor, teknologier och sektorer börjar särbehandlas. Det riskerar att göra
25 produktionen dyrare, förvränga marknadens selektionsprocess och slå
26 mot målsättningen om handelsdiversifiering. I första hand bör vi luta oss
27 mot globala handelskedjor och hålla så många handelsvägar som möjligt
28 öppna med så få hinder som möjligt. Därför är arbetet med att diversifiera
29 handelskedjor genom etablerandet av nya frihandelsavtal av stor vikt, framför
30 allt tillsammans med partner som ligger nära oss värderingsmässigt och
31 betraktar den globala utvecklingen på ett likartat sätt som vi gör. EU kan
32 även främja produktion i grannländer, Afrika och oss värderingsmässigt
33 närstående länder.

34
35 Om absolut nödvändigt bör produktionskapacitet inom EU aktivt säkras, men
36 sådan styrning från politiken ska utgöra undantag. Allt ska inte produceras
37 i EU. Det är varken önskvärt eller realistiskt. I vissa fall kan EU-gemensam
38 lagerhållning behövas inom ramen för programmet rescEU. Exempelvis är

Sverige en av de medlemsstater som har i uppdrag att ansvara för EU:s beredskapslager för sjukvårdsmateriel.

GLOBAL GATEWAY

Den globala investeringsklyftan mellan höginkomstländer och låg- och medelinkomstländer har ökat de senaste åren. Denna divergens och underfinansiering påverkar den globala konnektiviteten negativt. På grund av den centrala roll som mångfacetterade kopplingar mellan samhällen, ekonomier och länder har är ökad konnektivitet av stor vikt för återhämtningen och ekonomisk tillväxt. Detta gäller inte minst ett handelsberoende land som Sverige.

EU-kommissionens lansering år 2021 av strategin för globala infrastrukturinvesteringar, Global Gateway, är ett europeiskt svar på Kinas ”nya sidenväg”. Det är ett välkommet försök att öka samstämmigheten och effektiviteten i EU:s och medlemsstaternas givande och utvecklingsarbete. Med Global Gateway kan delar av biståndet användas mer genomtänkt i överensstämmelse med EU:s strategiska och geopolitiska intressen. Det kan även stärka EU:s och medlemsstaternas status som en strategisk investeringspartner för länder runt om i världen. Bättre konnektivitet kan även öka möjligheterna för handelsdiversifiering och därmed EU:s motståndskraft.

Problemet idag är inte att EU-länderna lägger för lite resurser på internationellt bistånd, utan att det sker på ett alltför fragmenterat sätt. Tillsammans är EU och medlemsstaterna idag världens största biståndsgivare, trots det har Kina kunnat sprida sina tentakler i omvärlden.

Projekt inom ramen för Global Gateway finansieras av en kombination av befintliga fonder inom ramen för EU:s långtidsbudget för 2021-2027, medel från medlemsländer och investeringar från den privata sektorn. Global Gateway bör inte syfta till att öka givandet, utan ska fungera som en strategi för att uppnå en effektivare utvecklingspolitik i linje med EU:s strategiska intressen. I det initiala skedet har Global Gateway fokuserat på hård infrastruktur, men på sikt skulle investeringar kunna breddas till även andra områden och sektorer.

Sverige kan spela en viktig roll i utformandet av Global Gateway, dra nytta av

1 sina egna nätverk och erfarenheter i partnerländer, såväl som landets egen
2 privata sektor. Sverige bör aktivt verka för att Global Gateway utformas så
3 att fokus ligger på att bättre samordna och mobilisera de resurser som EU-
4 länderna idag redan lägger på bistånd, så att de ligger i överensstämmelse
5 med EU:s geopolitiska mål och så att effektivitetsvinster kan uppnås
6 mellan medlemsstaterna. Inte minst gäller detta biståndet i Afrika, där det
7 finns ett klart intresse för EU att möta Kinas auktoritära och destruktiva
8 utvecklingsmodell med en annan utvecklingsagenda.

9
10 Offentliga medel kommer aldrig att vara tillräckligt för att stänga
11 investeringsgapet i utvecklingsländernas infrastruktur. Därför behövs en
12 tydlig involvering av det privata näringslivet, som i sin tur får möjlighet att
13 ta sig in på nya växande marknader. Perspektivet bör snarare vara extern
14 investeringsstrategi än kortsiktigt utvecklingsamarbete. Investeringarna
15 bör riktas in på projekt och områden av ömsesidigt intresse, med tydligt
16 ägarskap och starkt engagemang på nationell, regional och lokal nivå
17 i partnerländerna. Inte minst för att säkerställa långsiktig hållbarhet i
18 utvecklingsåtgärderna, bortom enskilda projekt.

19
20 För att Global Gateway ska nå sin potential bör EU samarbeta med
21 likasinnade partner, inte minst USA med sin motsvarighet ”Build Back Better
22 World”.

23
24 Global Gateway har potential att kunna bidra till att överbrygga
25 förtroendeklyftan mellan givar- och mottagarländer, och den i dag bristfälliga
26 förståelsen i båda riktningarna. Att hjälpa partnerländer kan ge en betydande
27 utrikespolitisk återbäring för EU och förbättrade möjligheter att sprida sina
28 värderingar i omvärlden.

29

30 **DESINFORMATION**

31 Storskaliga desinformationskampanjer är ett betydande hot mot Europa och
32 kräver ett samordnat svar från EU-institutionerna och medlemsstaterna.
33 På grund av den ständigt ökande användningen av onlineplattformar
34 för informationsinhämtning har det blivit lättare att genomföra
35 desinformationskampanjer i syfte att vilseleda allmänheten och orsaka
36 allmän skada. Desinformationen kan till exempel syfta till att undergräva
37 demokratiska processer och underblåsa splittrande debatter.

38

Aktörer med sådana destruktiva syften missbrukar våra friheter till sin fördel. Desinformationen känner inga digitala eller fysiska gränser, och är i dag en viktig komponent i Rysslands och Kinas hybridkrigsföring. Samtidigt finns det inga enkla lösningar på detta mångbottnade problem och eventuella åtgärder riskerar att inskränka grundläggande rättigheter såsom yttrandefriheten, vilket understryker vikten av att åtgärderna är proportionerliga.

EU:s och medlemsstaternas idag inkonsekventa och splittrade arbete mot desinformation gör det emellertid alldeles för enkelt för inte minst Ryssland att sprida desinformation. EU och medlemsstaterna behöver arbeta mer systematiskt med att bekämpa desinformation och även integrera det arbetet i bredare geopolitiska strategier.

Genom att förbättra beredskapen, förmågan och motståndskraften kan EU och medlemsstaterna höja kostnaden och försvåra för desinformationsaktioner. Flera lovvärda steg har tagits de senaste åren, däribland inrättandet av specialistgruppen East StratCom vid EU:s utrikestjänst (EEAS), som bidrar till att utveckla samhällelig och institutionell motståndskraft, inte bara inom EU utan även i kandidatländer.

Självreglering snarare än lagstiftning kan många gånger vara att föredra på det här området. EU:s uppförandekod om desinformation är ett bra exempel på det. Om lagstiftning anses nödvändig bör den baseras på tydliga och precisa definitioner, som faktiskt adresserar problemet och inte träffar bredare än nödvändigt. Den relativt nyligen godkända rättsakten om digitala tjänster (DSA) stärker incitamenten för onlineplattformar att ta itu med desinformation och ökar kraven på plattformarnas transparens i det arbetet samt tydliggör deras ansvar. Det är viktigt att DSA genomförs på ett konsekvent sätt i hela EU.

Rysslands invasion av Ukraina har visat att det i särskilt allvarliga lägen kan vara nödvändigt att förbjuda utländska mediekkanaler från att sända i Europa.

EU bör vara en ledande global aktör i arbetet mot desinformation och tjäna som inspiration för länder utanför EU, som letar efter effektiva och balanserade metoder att motverka desinformation online.

1 EUROPEISKT SÄKERHETSÅD

2 Europeiska rådet (ER), som består av medlemsstaternas stats- och
 3 regeringschefer, är EU:s viktigaste beslutsfattare i akuta kriser. Det är det
 4 enda organet med tillräcklig tyngd och befogenhet att improvisera. Däremot
 5 saknar ER en ordentlig stödstruktur i sådana sammanhang. USA:s nationella
 6 säkerhetsråd kan tjäna som inspiration. Ett sådant EU-organ skulle kunna
 7 utgöra en särskild del av EEAS med uppgifter som att analysera och bedöma
 8 den internationella utvecklingen och ge strategiska råd till ER. Att ha en
 9 gemensam bedömning av situationer torde underlätta för EU27 att fatta
 10 gemensamma och välgrundade beslut. Det vore sannolikt även till fördel för
 11 medlemsstaternas insyn och inflytande i ett arbete som idag i mångt och
 12 mycket i praktiken sköts av kommissionen. Dubbelarbete med Nato ska
 13 undvikas. Rätt utformat skulle ett europeiskt säkerhetsråd snarare kunna
 14 stärka EU:s och Natos partnerskap.

17 MODERATERNA SKA VERKA FÖR:

- 18
- 19 **att¹** EU arbetar för att stärka Europas långsiktiga konkurrenskraft
 20 **att²** värna EU:s konkurrens- och statsstödsregler
 21 **att³** fördjupa den inre marknaden
 22 **att⁴** EU:s handelspolitik är ambitiös och världsledande
 23 **att⁵** EU är pådrivande för reformering av WTO
 24 **att⁶** det transatlantiska partnerskapet och handelssamarbetet fördjupas
 25 **att⁷** stå upp för multilateralismen
 26 **att⁸** Global Gateway blir en effektiv strategi för att öka konnektiviteten i
 27 utvecklingsländer och till Europa
 28 **att⁹** EU:s arbete mot desinformation stärks
 29 **att¹⁰** fördjupa den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

33 PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR PARTISTÄMMAN 34 BESLUTA:

- 35
- 36 **att** anta propositionen
- 37
- 38

RESERVATIONER

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 206, efter rad 5 lägga till följande text:

Sverige behöver över tid stärka sin försvarsförmåga, genom både ökade anslag till Försvarsmakten för materiel och fler anställda. I takt med att behovet av värnpliktiga ökar och högre krav ställs, måste staten och samhället visa att värnpliktiga värderas högre. Vi föreslår att värnpliktigas dagersättning indexregleras. Det skulle säkra att dagersättningen höjs i förhållande till inflationen, likt studiestödet för studenter.

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 206 efter rad 13 lägga till följande att-sats:

att indexreglera värnpliktigas dagersättning

Douglas Thor reserverade sig till förmån för att på s. 220, efter rad 17 lägga till följande att-sats:

att stämpla Ryssland som en terrorstat

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

NY STADGA

PROPOSITION 6

INNEHÅLL

PROPOSITION 6

- 246 STADGEPROPOSITION**
 - 246 ÄNDRING AV STADGAR FÖR MODERATA SAMLINGSPARTIET
- 252 FÖRSLAG TILL STADGA FÖR MODERATA SAMLINGSPARTIET**
 - 252 ÄNDAMÅL
 - 252 MEDLEMSKAP
 - 254 MEDLEMSAVGIFT
 - 255 ORGANISATION
 - 257 ORGANISATIONER OCH NÄTVERK INOM PARTIET
 - 257 RÅD, KOMMITTÉER OCH ARBETSGRUPPER
 - 257 BESLUTFATTANDE
 - 259 REVISION
 - 260 REKRYTERING OCH NOMINERING AV KANDIDATER
 - 261 FÖRENINGÅRSMÖTE
 - 263 FÖRENINGSTYRELSE
 - 265 KRETSÅRSMÖTE
 - 269 KRETSSTYRELSE
 - 269 FÖRBUNDSSTÄMMA
 - 271 FÖRBUNDSRÅD
 - 272 FÖRBUNDSSTYRELSE
 - 274 PARTISTÄMMA
 - 278 PARTIRÅD
 - 279 PARTISTYRELSEN
 - 281 UPPLÖSNING, SAMMANSLAGNING OCH DELNING
 - 283 STADGEÄNDRING
- 284 PARTISTYRELSENS FÖRSLAG TILL BESLUT**
- 285 BILAGA STADGAR FÖR MODERATA SAMLINGSPARTIET**
 - 285 ÄNDAMÅL
 - 285 ORGANISATION
 - 285 FÖRBUND
 - 286 FÖRENINGAR
 - 286 MEDLEMSKAP
 - 287 ORGANISATIONER OCH NÄTVERK INOM PARTIET
 - 287 RÅD, KOMMITTÉER OCH ARBETSGRUPPER
 - 287 PARTISTÄMMA
 - 291 PARTIRÅD
 - 292 PARTISTYRELSEN
 - 294 AVGIFTER
 - 294 REVISION
 - 295 REKRYTERING OCH NOMINERING AV KANDIDATER
 - 295 STADGEÄNDRING

- 295 BILAGA NORMALSTADGAR FÖR FÖRBUND I MODERATA
SAMLINGSPARTIET**
- 295 ÄNDAMÅL
 - 295 ORGANISATION
 - 296 MEDLEMSKAP
 - 297 FÖRENINGAR
 - 298 AVGIFTER
 - 298 FÖRBUNDSSTÄMMA
 - 301 FÖRBUNDSRÅD
 - 301 FÖRBUNDSSTYRELSE
 - 304 ARBETSUTSKOTT
 - 304 PÅKALLANDE AV SAMMANTRÄDEN
 - 304 VALBEREDNING
 - 304 REKRYTERING OCH NOMINERING AV KANDIDATER
 - 305 REVISION
 - 305 STADGAR OCH STADGEÄNDRING
- 306 BILAGA: NORMALSTADGAR FÖR KRETS I MODERATA
SAMLINGSPARTIET**
- 306 ÄNDAMÅL
 - 306 ORGANISATION
 - 306 MEDLEMSKAP
 - 307 KRETSÅRSMÖTE
 - 310 KRETSSTYRELSEN
 - 310 REKRYTERINGS- OCH NOMINERINGSARBETE
 - 311 PÅKALLANDE AV SAMMANTRÄDEN
 - 311 VALBEREDNING
 - 311 RÅKENSKAPER OCH REVISION
 - 311 STADGAR OCH STADGEÄNDRING
 - 312 UPPLÖSNING
- 312 BILAGA: NORMALSTADGAR FÖR PARTIFÖRENING I
MODERATA SAMLINGSPARTIET**
- 312 ÄNDAMÅL
 - 312 ORGANISATION
 - 313 MEDLEMSKAP
 - 314 ÅRSMÖTE
 - 317 STYRELSE
 - 318 REKRYTERINGS- OCH NOMINERINGSARBETET
 - 319 PÅKALLANDE AV SAMMANTRÄDEN
 - 319 KRETS
 - 319 RÅKENSKAPER OCH REVISION
 - 319 STADGAR OCH STADGEÄNDRING
 - 320 UPPLÖSNING, SAMMANSLAGNING OCH DELNING

NY STADGA

ÄNDRING AV STADGAR FÖR MODERATA SAMLINGSPARTIET

Partistämman 2019 beslutade att ge i uppdrag åt partistyrelsen att till nästa ordinarie stämma genomföra en bred och i partiorganisationen förankrad stadgeöversyn. Därför tillsatte partistyrelsen i januari 2020 en stadgekommitté och i direktiven till gruppen står bland annat:

Kommitténs uppdrag är att förutsättningslöst se över och föreslå ändringar den anser vara befogade i stadgarna för Moderaterna samt normalstadgarna för partiets förbund, kretsar och föreningar. [...]

Förslag till ändringar av stadgarna för Moderaterna samt normalstadgarna för partiets förbund, kretsar och föreningar ska presenteras för partistyrelsen senast 15 januari 2023. Kommitténs förslag ska sedan i god tid skickas på remiss till länsförbund, sidoorganisationer samt nätverk. Länsförbunden å sin sida bör skicka remissen vidare för synpunkter till sina respektive partiföreningar och kretsar. Kommittén bör särskilt begrunda upplägg för ett djupgående remissarbete. Remissförfarandet bör vara avslutat senast 30 april 2023. Resultatet av remissen ska därefter sammanställas och resultera i en proposition till partistämman hösten 2023. Uppdaterade stadgar kan således börja gälla från och med 1 januari 2024.

Våren 2020 genomförde kommittén en större och bred stadgeremiss vars syfte var att inventera behoven av förändringar i partiets stadgar. Sammanfattningsvis av inventeringsremissen framkom önskemål kring att det bör ske en mer genomgripande uppdatering av partiets stadgar, framförallt vad gäller språk, uppbyggnad och omfång. Även själva strukturen bör ses över och alternativ som till exempel andra partier har – en gemensam stadga för alla nivåer – bör prövas av kommittén. Språket bör moderniseras och begrepp och termer ska används konsekvent och enhetligt. Många använder stadgarna sällan och de ska då vara lätta att ta till sig, eller så lätta som möjligt.

Förslaget till förändrad stadga skickades på remiss till förbunden och nationella sidoorganisationer/nätverk mellan den 3 mars och 30 april 2023. Förbunden och nationella sidoorganisationer/nätverk gavs möjlighet att inhämta synpunkter från föreningar, kretsar med flera. Huvuddelen av förbunden och de nationella sidoorganisationerna har inkommit med svar.

Av remissförfarandet framgår att stadgekommitténs förslag i stort innehåller flera nödvändiga förändringar och varit väl förankrat. Remissvar har inkommit avseende sidoorganisationernas representation där det finns åsikter som i huvudsak vill låta den nuvarande ordningen bestå, men även remissvar med en mer begränsad representation. I övrigt har det inkommit många konstruktiva mindre ändringar som tillsammans gör helheten bättre.

Stadgekommittén har därefter arbetat in synpunkter från remissvaren i enlighet med de förslag som inkommit med en bred förankring och överlämnat sitt förslag till partistyrelsen.

Partistyrelsen har gått igenom stadgekommitténs slutliga förslag och lägger nu fram förslag till ny stadga med i huvudsak nedanstående förändringar.

EN GEMENSAM STADGA

Förslaget är att stadgarna ska samlas i en gemensam stadga och att nuvarande parti-, förbunds-, krets- och föreningsstadgar upphävs.

Likt tidigare ska föreningar, kretsar och förbund kunna anta avvikande stadgar. Föreningar och kretsar ansöker till förbundet för att få dessa bekräftade; förbund ansöker till partistyrelsen. Det regleras i § 21 vars formulering motsvarar vad som i dag anges i §14 i partistadgan, §14 i förbundsstadgan, §10 i kretsstadgan och §10 i föreningsstadgan.

I de nya stadgarna har behovet av avvikande stadgar minimerats då de flesta befintliga avvikelser nu kan göras utan att ändra stadga. Exempel på detta är fri föreningstillhörighet i förbundet, antal ombud på förbundsstämmor och förbundsstämma vartannat år.

1 **MODERATERNAS VARUMÄRKE**

2 En ny bestämmelse föreslås om hur Moderaternas varumärke får användas.
3 Det är viktigt att det moderata varumärket inte missbrukas, och att endast
4 verksamhet som är godkänd tillåts använda partibeteckningen.
5

6 **MEDLEMSAVGIFT**

7 På arbetsstämman 2021 beslutades att införa en enhetlig avgift för
8 medlemskap. Den enhetliga avgiften föreslås bifästas i stadgarna enligt
9 nu gällande ordning. Det innebär att medlem betalar avgift till partiet, och
10 att denna sedan fördelas mellan partiet, förbundet och föreningen där
11 medlemmen har sitt medlemskap.
12

13 För att öka flexibiliteten för partistyrelsen föreslås att både arbets- och
14 partistämman ska kunna besluta om medlemsavgift, och att beslut ska gälla
15 för år två och tre efter stämman.
16

17 **MEDLEMSKAP**

18 Reglerna rörande uteslutningar preciseras och en del av rådande praxis
19 stadgefästs. Sedan tidigare gäller att medlem som avsäger sig sitt
20 medlemskap efter att uteslutningsärendet initierats ändå kan uteslutas. Det
21 föreslås stadgefästas.
22

23 I fall då Moderata Ungdomsförbundet utesluter en medlem, och denne
24 önskar inträda i partiet ska frågan underställas förbundsstyrelsen i
25 berört förbund för beslut om inträde. Moderata Ungdomsförbundets
26 förbundsstyrelse ska först höras i ärendet. Någon motsvarande bestämmelse
27 finns för närvarande inte och föreslås nu läggas till.
28

29 **MEDLEMSKAP GENOM SIDOORGANISATION**

30 En ny bestämmelse föreslås om att endast medlem som erlagt
31 medlemsavgift till sidoorganisation motsvarande minst en åttendedel av den
32 av partistämman fastställda medlemsavgiften är medlem i Moderaterna.
33

34 Bakgrunden är att Moderata Ungdomsförbundet i dag räknas som en
35 sidoorganisation, och har ett eget medlemskap. Genom partiets stadgar
36 räknas Moderata Ungdomsförbundets medlemmar som partimedlemmar.
37
38

Genom den föreslagna bestämmelsen anges att en förutsättning för att medlemskapet i Moderata Ungdomsförbundet ska medföra partimedlemskap, är att avgift erläggs som uppgår till ett lägsta belopp. Moderata Ungdomsförbundet äger fortfarande frågan om sin avgift, men genom bestämmelsen klargörs förutsättningarna för att erhålla ett partimedlemskap.

Om Moderata Ungdomsförbundet i framtiden väljer att avskaffa sin avgift eller att sänka den till en lägre nivå än den i stadgan angivna, skulle medlemskapet i ungdomsförbundet frikopplas från partimedlemskapet. I en del andra partier är partimedlemskapet frikopplat från medlemskap i ungdomsförbundet, men det är möjligt för ungdomsförbundets medlemmar att teckna medlemskap i partiet för en lägre avgift än vad som gäller för övriga partimedlemmar. Den föreslagna stadgebestämmelsen möjliggör för att en sådan ordning inrättas om Moderata Ungdomsförbundet väljer att avskaffa sin avgift.

Eftersom Moderata Ungdomsförbundets avgift är högre än det lägsta belopp som anges i förslaget kommer denna bestämmelse inte innebära någon förändring för ungdomsförbundets medlemmar.

BESLUTFATTANDE

Ett nytt avsnitt om beslutsfattande föreslås i §7. Här är allt rörande rösträtt, majoritetskrav, personval med mera samlat på ett ställe, men utan större förändringar. Ett moment som klargör rollfördelning mellan parti och fullmäktigegrupp har tillförts.

VALBEREDNINGEN UTÖKAS

Antalet ledamöter i valberedningen föreslås utökas, ersättare tas bort samt att varje förbund, sidoorganisation och nätverk får varsin representant i valberedningen. Det motsvarar den förändring av nomineringskommittén för Europavalet som beslutades på arbetsstämman 2021.

Valberedningen föreslås även få möjlighet att införa ett arbetsutskott, på samma sätt som gäller för nomineringskommittén i Europavalet. Arbetsutskottet ska således bestå av ordförande, fem ledamöter och representant för Moderata Ungdomsförbundet.

1 För det fall att en representant i valberedningen inte kan fullfölja sitt uppdrag
2 kan fyllnadsval förrättas, exempelvis på en partistämma eller på ett partiråd.

3

4 **NOMINERINGSREGLER**

5 Ett nytt avsnitt om nominering och rekrytering av kandidater föreslås i §9.
6 Dessa motsvarar huvudsakligen de nominerings- och rekryteringsregler som
7 funnits i de olika stadgarna tidigare.

8

9 **FÖRENINGAR OCH KRETSAR**

10 Nya bestämmelser har införts i stadgan för att underlätta för en krets att
11 ombildas till förening om man så önskar. Vidare har nya moment tillkommit
12 som klargör hur valberedningen ska utformas på föreningsnivå.

13

14 **REDAKTIONELLA ÄNDRINGAR**

15 Lydelser i stadgan på förenings-, förbunds- och partinivå med samma syfte
16 har skrivits mer likartat, för att inte öppna för olika tolkningar på olika nivåer,
17 om så inte är avsikten.

18

19 **KVARVARANDE KVINNOFÖRENINGAR**

20 I nuvarande stadgar finns fortfarande skrivningar gällande särskilda
21 moderatkvinnoföreningar. Dessa skrivningar föreslås att tas bort i den
22 gemensamma stadgan då det är en kvarleva från tiden då Moderatkvinnorna
23 utgjorde ett eget förbund, idag utgör Moderatkvinnorna ett nätverk.

24

25 Följden av detta blir även att hänvisningar till att moderatkvinnoföreningar,
26 exempelvis att ordföranden ska vara självskriven i föreningsstyrelsen,
27 stryks. I stället ska alla föreningar ha en moderatkvinnansvarig som väljs på
28 årsmötet. Det gäller redan enligt nuvarande stadgar.

29

30 Endast två sådana föreningar finns i dag, i Västmanland och i Örebro län.
31 Dessa förbund kan fortsatt ansöka om att anta avvikande förbundsstadgar
32 för att kunna behålla sin nuvarande föreningsstruktur.

33

34 **UTVECKLING AV NÄTVERK**

35 I remissförbandet har det framkommit önskemål om att se över
36 kategorisering och representation av olika nätverk, men även att mer
37 grundläggande frågor adresseras, exempelvis hur medlemmar ska
38 kunna ansluta sig till olika nätverk. Mot denna bakgrund föreslås att ge

partistyrelsen i uppdrag att närmare utreda hur nätverkens verksamhet kan utvecklas och göras mer stringent i syfte att öka engagemanget i partiet. Ett sådant arbete bör göras med bred förankring i partiet och med berörda parter.

ÖVERGÅNGSREGLER

Enligt förslaget ska den nya stadgan träda i kraft den 1 januari 2024 och nu gällande stadgar upphävas från och med samma dag. För att partistämman ska kunna besluta om medlemsavgift enligt den nya stadgan föreslås den delen träda i kraft omedelbart.

Eftersom hela stadgarnas struktur ändras är det inte möjligt att behålla tidigare beviljade avvikelser från stadgarna. Föreningar, kretsar och förbund måste därför anta eventuella avvikande bestämmelser på nytt.

För att möjliggöra en ordnad övergång till den nya stadgan föreslås att avvikelser av principiell vikt fortsatt ska gälla fram tills nästa förbundsstämma, kretsårsmöte eller föreningsårsmöte, eller tills att en ny stadga slutgiltigt behandlats. På sådant sätt får varje förbund, krets och förening möjlighet att anta den nya stadgan med de avvikelser som önskas, utan att stadgeändringen skapar ett avbräck i verksamheten.

Vid osäkerhet om hur en fråga om principiella avvikelser som tidigare beviljats ska avgöras enligt stadgarna, bör den överordnade instansen ha tolkningsföreträde. Vid osäkerhet rörande förenings- eller kretsstadgar, ankommer det på förbundsstyrelsen att tolka stadgan.

Vid osäkerhet rörande förbundsstadgar eller en konflikt med partistadgan ska partisekreterare äga rätt att tolka stadgan. Detta ska enbart gälla fram tills att förbundet, kretsen eller föreningen har antagit en ny stadga eller tills årsmöte eller stämma ägt rum och den nya stadgan ersatt den gamla stadgan.

FÖRSLAG TILL STADGA FÖR MODERATA SAMLINGSPARTIET

§1 ÄNDAMÅL

MOM.1

Moderata Samlingspartiets strävan är att vinna människor för den samhällssyn som partiet företräder.

Moderata Samlingspartiets uppgift är därför att målmedvetet bilda opinion för och utveckla moderata idéer, att vinna väljare till partiet och att i praktisk politik förverkliga idéer i enlighet med partiets samhällssyn.

§2 MEDLEMSKAP

MOM.1

Medlem i Moderata Samlingspartiet är den som delar partiets grundvärderingar, följer stadgarna och som betalat fastställd medlemsavgift. Medlem som ej erlagt den årliga medlemsavgiften senast vid halvårsskiftet erhåller ett registrerat medlemskap. Registrerad medlem kvarstår därefter som längst till och med utgången av nästkommande kalenderår.

Föreningsårsmöte, kretsårsmöte, förbundsstämma och partistämma kan utse hedersmedlem. Denne erhåller då ett medlemskap som gäller livet ut eller tills medlemmen själv begär utträde.

MOM.2

Medlemskapet registreras i den partiförening, krets och förbund där medlemmen är folkbokförd. Efter särskild ansökan hos partiföreningens styrelse kan medlem som inte är bosatt inom partiföreningens verksamhetsområde erhålla medlemskap. En medlem kan vara

direktansluten till riksorganisationen eller förbund. 1

Medlem i annan förening inom Moderata Samlingspartiet äger genom att 2
styrka sitt medlemskap, rätt att delta i möte med partiföreningen och äger då 3
yttranderätt men ej förslags- eller rösträtt. 4
5

Ordinarie förbundsstämma kan med 2/3 majoritet besluta om att fri 7
föreningstillhörighet ska råda inom det egna förbundet. 8
9

MOM.3

Medlem i Moderata Ungdomsförbundet, som erlagt medlemsavgift 10
motsvarande minst en åttendedel av den av partistämman fastställda 11
medlemsavgiften i Moderaterna, är tillika medlem i Moderata 12
Samlingspartiet, och har fullvärdigt medlemskap i det förbund och i den 13
partiförening inom vars verksamhetsområde medlemmen är folkbokförd eller 14
sökt och erhållit medlemskap i. 15
16

MOM.4

För att väljas till/inneha ett förtroendeuppdrag inom, respektive för, partiet 17
krävs att personen är medlem, undantaget auktoriserad/godkänd revisor 18
eller motsvarande. 19
20
21

MOM.5

Medlem, hedersmedlem eller registrerad medlem som är ansluten i och/eller 22
aktivt arbetar för någon med partiet konkurrerande politisk organisation, 23
eller genom sitt handlande skadar partiet, kan uteslutas genom beslut 24
av partistyrelsen. Uteslutning omfattar både partiet, förbundet och den 25
partiförening medlemmen tillhör. 26
27
28
29

Föreningsstyrelse kan efter beslut med två tredjedels majoritet hos 30
förbundsstyrelse begära att uteslutningsärende inleds mot en medlem. 31
32

Förbundsstyrelse kan på eget initiativ inleda ett uteslutningsärende. Om 33
en direktansluten medlem i förbund eller riksorganisation blir föremål för 34
uteslutning ska processen hanteras såsom medlemmen vore med i den 35
förening där vederbörande är folkbokförd. 36
37

Beslut om att inleda ett uteslutningsärende fattas med enkel majoritet. Såväl 38
medlemmen, som styrelsen i den partiförening vederbörande tillhör, ska 39

1 beredas tillfälle att yttra sig, innan förbundsstyrelsen fattar beslut om att
2 skicka begäran om uteslutning vidare till partistyrelsen. Sådant beslut ska
3 fattas med minst två tredjedels majoritet.

4
5 Från det att ett uteslutningsärende inletts av förbundsstyrelsen tills dess
6 att ärendet avgjorts av partistyrelsen, eller avskrivits av förbundsstyrelsen,
7 saknar medlemmen rösträtt i partiet och möjligheten att utöva sina
8 förtroendeuppdrag i partiet. Om medlemmen väljer att lämna partiet under
9 denna tid kan uteslutningsärendet ändå fullföljas för att förhindra framtida
10 återinträde.

11
12 Utesluten medlem kan endast skriftligen ansöka om återinträde hos
13 förbundsstyrelsen där senaste medlemskapet fanns. Återinträde som
14 medlem i partiet avgörs av partistyrelsen.

15
16 En medlem som uteslutits ur Moderata Ungdomsförbundet och önskar bli
17 medlem i Moderaterna kan enbart beviljas inträde av förbundsstyrelsen
18 i det förbund medlemmen är folkbokförd. I dessa fall ska Moderata
19 Ungdomsförbundets förbundsstyrelse beredas möjlighet att yttra sig.

22 **§3 MEDLEMSAVGIFT**

23
24
25 Parti- och arbetsstämma fastställer medlemsavgiften för år två och tre efter
26 stämman samt beslutar om hur avgiften ska fördelas mellan riksorganisation,
27 förbund och förening. Medlemsavgiften är samma oavsett vilken
28 partiförening medlemmen tillhör. Partistyrelsen fastställer avgiften för helt ny
29 medlem och avgiften kan varieras över tid.

30
31 Avgift för ny medlem som betalas från och med den 1 september gäller även
32 för påföljande kalenderår.

33
34 Den årliga avgiften för hedersmedlem erläggs av det organ som utser
35 densamme.

§4 ORGANISATION

MOM.1

Moderata Samlingspartiets riksorganisation utgör en sammanslutning av förbund. Varje förbunds verksamhetsområde omfattar normalt ett län. Verksamhetsområdet fastställs av partistyrelsen efter samråd med respektive förbund.

Förbundet är det centrala organet för partiets arbete inom sitt verksamhetsområde. Inom detta ska förbundet planlägga och leda partiets organisation och politik, ansvara för valarbetet samt anskaffa medel för verksamhetens bedrivande. Särskilda insatser ska göras för kampanjer, föreningsverksamhet, rekrytering och utbildning.

MOM.2

Förbund utgör en sammanslutning av partiföreningar. Partiförenings verksamhetsområde fastställs av förbundsstyrelsen. Finns flera partiföreningar inom samma kommun ska en krets, eller förbund inrättas för dessa.

Partiföreningen har till uppgift att samordna och leda partiets arbete inom sitt verksamhetsområde. Finns flera partiföreningar i samma kommun kan dessa samverka vid utförandet av uppgifter. I sitt arbete ska föreningen särskilt uppmärksamma informations- och kampanjverksamheten, lokala politiska frågor, rekrytering och utbildning samt anskaffa medel för verksamhetens bedrivande.

Inom föreningens verksamhetsområde bör finnas en ungdomsförening.

MOM.3

Krets är ett verksamhetsområde som omfattar en kommun, inom vilken det finns fler än en partiförening. Kretsen är ett samarbetsorgan för partiföreningarna i kommunen.

MOM.4

Partistyrelsen äger påkalla sammanträde med förbundsstyrelse. Till sammanträde med förbundsstyrelse eller förbundsstämma eller till annan sammankomst i förbundet äger partistyrelsen sända företrädare med

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 närvaro-, yttrande- och förslagsrätt.

2
3 Förbundsstyrelsen äger påkalla sammanträde med kretsstyrelse eller
4 föreningsstyrelse. Till sammanträde med denna samt till årsmöte eller annan
5 sammankomst äger förbundsstyrelsen sända företrädare med närvaro-,
6 yttrande- och förslagsrätt.

7

8 **MOM.5**

9 Förbund som inte uppfyller kraven att till partistyrelsen lämna begärda
10 uppgifter om organisation, medlemmar, ekonomi och verksamhet kan av
11 partistyrelsen nekas representationsrätt vid partistämma och partiråd.
12 Förbund ska till partistyrelsen lämna begärda uppgifter om organisation,
13 medlemmar, ekonomi och verksamhet.

14

15 Partiförening och krets ska till förbundsstyrelsen lämna begärda uppgifter
16 om organisation, medlemmar, ekonomi, verksamhet, beslut, styrelse samt
17 årsmötesprotokoll. Partiförening och krets som inte uppfyller kraven att till
18 förbundsstyrelsen lämna begärda uppgifter kan av förbundsstyrelsen nekas
19 representationsrätt vid förbundsstämma, och förbundsråd, region- och
20 riksdagsnomineringsstämmor.

21

22 **MOM.6**

23 Förbundsstyrelse kan efter begäran av minst en tredjedel av kretsens/
24 partiföreningens medlemmar, eller på eget initiativ, med 2/3 majoritet
25 upphäva beslut som fattas av krets-/ partiföreningsstyrelse eller årsstämma/
26 årsmöte i strid mot gällande stadga.

27

28 **MOM.7**

29 Förbundsstyrelse kan kalla till extra årsmöte i en partiförening eller krets om
30 förbundsstyrelsen bedömer att styrelsen allvarligt bryter mot eller avser bryta
31 mot partiets stadga alternativt genom sitt handlande skadar partiet. Om
32 sådant beslut fattas kan förbundsstyrelsen också besluta att föreningens/
33 kretsens ekonomiska medel ska förvaltas av förbundsstyrelsen fram till dess
34 att det extra årsmötet har hållits.

35

36

37

38

§5 ORGANISATIONER OCH NÄTVERK INOM PARTIET

Moderata Ungdomsförbundet utgör en organisation inom partiet med egna stadgar, vilka ska anmälas till partistyrelsen.

Moderatkvinnorna, Moderata Seniorer och Öppna Moderater utgör nätverk inom partiet med egna stadgar/ arbetsordningar, vilka ska anmälas till partistyrelsen.

Organisationer och nätverk som utser representanter i partiets olika organ har rätt att byta representanter samt självskrivna ledamöter och ersättare under pågående verksamhetsår.

§6 RÅD, KOMMITTÉER OCH ARBETSGRUPPER

Partistyrelsen beslutar om inrättande av de nationella råd, kommittéer, nätverk och arbetsgrupper som behövs för verksamheten, samt vilka som har rätt att använda Moderaterna i sitt namn.

§7 BESLUTSFATTANDE

MOM.1

Omröstning sker öppet, utom votering vid personval som ska vara sluten. De röstberättigade ska personligen utöva sin rösträtt. Röstning får inte ske med fullmakt.

Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med voteringsanläggning. Efter sådan omröstning ska rösträkning ske med upprop, om röstberättigad stämmodeltagare så begär.

Vid sluten omröstning ska valsedel, för att vara giltig, uppta så många namn av de föreslagna kandidaterna som valet avser. Voteringsanläggning får användas och röstningsprotokoll registreras ej.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 Utgången av omröstning bestäms genom enkel majoritet, utom vid
2 omröstning i stadgefrågor då det krävs 2/3 majoritet. Vid lika röstetal avgörs
3 personval med lotten och övriga frågor i enlighet med den mening som
4 ordföranden biträder.

5
6 Saknar särskilt vald mötesordförande formell rösträtt avgörs även övriga
7 frågor genom lottning.

8
9 Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften
10 av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en
11 omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.

12 13 **MOM.2**

14 För att erhålla rösträtt på års- och nomineringsmöten ska medlem ha varit
15 medlem i föreningen sex veckor före mötet och vara införd i av förbundet
16 tillhandahållen röstlängd.

17 18 **MOM.3**

19 Den som är föremål för ansvarsprövning äger inte rätt att delta i beslut om
20 ansvarsfrihet för egen person eller i val av revisor.

21 22 **MOM.4**

23 Beslut rörande politiska frågor hantering och valärenden i folkvalda
24 församlingar fattas alltid av den moderata gruppen i respektive folkvald
25 församling. Beslut, gällande med vilka partier samarbeten ska ingås i
26 majoritet eller opposition, fattas av den moderata gruppen efter samråd med
27 partiorganisationens styrelse på berörd nivå.

28
29 Partiorganisationens styrelse eller stämma/årsmöte/förbundsråd beslutar
30 i politiska frågor såsom valprogram, handlingsprogram, idéprogram
31 och andra ärenden som sträcker sig in i kommande mandatperioder.
32 Partiorganisationens styrelse äger också rätt att fatta beslut om förhandlare
33 efter ett val fram till dess att den folkvalda gruppen konstituerat sig.

34

35

36

37

38

§8 REVISION

MOM.1

En av riksorganisationens revisorer ska vara auktoriserad revisor.

Räkenskapsåret sammanfaller med kalenderåret. Årsredovisning, innefattande förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning ska vara revisorerna tillhanda senast den 1 april påföljande år.

Revisorernas granskning av riksorganisationens räkenskaper och förvaltning ska vara avslutad och revisionsberättelse med till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet avlämnad till partistyrelsen senast den 30 april.

Årsredovisningen och revisionsberättelsen förelägges närmast följande ordinarie partistämman. Är då ordinarie partistämman inte hålls ska partistyrelsen till partirådet eller arbetsstämma för kännedom överlämna årsredovisning och revisionsberättelse.

MOM.2

En av förbundets revisorer ska vara auktoriserad eller godkänd revisor. Räkenskapsåret sammanfaller med kalenderåret. Årsredovisning/Årsbokslut som minst måste innefatta av styrelsen avgiven förvaltningsberättelse/ verksamhetsberättelse, resultat- och balansräkning ska överlämnas till revisorerna senast fem veckor före ordinarie förbundsstämma.

Revisorernas granskning av räkenskaper och förvaltning ska vara avslutad och revisionsberättelse med till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet avlämnad till förbundsstyrelsen senast tre veckor före stämman.

MOM.3

Föreningarnas och kretsarnas räkenskapsår sammanfaller normalt med kalenderår om inget annat fastställts av förbundsstyrelsen. Årsredovisning/Årsbokslut som minst måste innefatta av styrelsen avgiven förvaltningsberättelse/verksamhetsberättelse, resultat- och balansräkning ska överlämnas till revisorerna senast tre veckor före årsmötet. Granskningen ska vara avslutad och revisionsberättelse med till- eller avstyrkan av ansvarsfrihet överlämnad till styrelsen senast en vecka före årsmötet.

§9 REKRYTERING OCH NOMINERING AV KANDIDATER

MOM.1

Nomineringsregler för allmänna val till Europaparlamentet fastställs av partistämma/arbetsstämma och framgår av bilaga till dessa stadgar.

Regler för rekrytering och kandidatnominering i övriga allmänna val fastställs av partistämma/arbetsstämma som en rekommendation till förbunden.

MOM.2

Regler för rekrytering och nominering av kandidater för allmänna val till riksdag, region och kommun fastställs av förbundsstämman, varvid av partistämman rekommenderade rekryterings- och nomineringsregler bör följas.

För att rösta i provval och delta i beslut rörande kandidatnominering fordras att medlem är folkbokförd i den eller de valkretsar provvalet eller nomineringen omfattar.

MOM.3

Valsedel ska i god tid före allmänna val fastställas av en nomineringsstämma där samtliga medlemmar, eller valda ombud för samtliga medlemmar, som är folkbokförda inom den valkrets eller de valkretsar som valsedeln omfattar har rösträtt.

Nomineringsstämma kan samordnas med ett förenings- eller kretsårsmöte om valkretsen överensstämmer med föreningens/kretsens verksamhetsområde. I kallelsen till sådant årsmöte ska anges vilka valärenden årsmötet avser att behandla.

MOM.4

Kallelse till nomineringsstämma/årsmöte som ska behandla valsedel till kommunvalkrets, kommun eller regionvalkrets som omfattar en kommun utfärdas av kretsstyrelsen eller, om krets saknas i kommunen, föreningsstyrelsen.

Kallelse till nomineringsstämma som ska behandla valsedel till riksdagsvalkrets, regionvalkrets eller flera regionvalkretsar, som omfattar mer än en kommun, utfärdas av förbundsstyrelsen.

MOM.5

Förbundsstyrelsen kan efter begäran av partiföreningens styrelse eller på eget initiativ pröva nomineringsförfarandet i kommunen eller regionvalkretsens. Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet fastställa en ny valsedel samt återkalla de av nomineringsstämma beslutade valsedlarna eller avföra enskilda kandidater. Förbundsstyrelsens beslut ska senast ha ägt rum fyra veckor efter det att nomineringsstämma ägt rum.

Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet avföra enskilda kandidater som bryter mot gällande regelverk, från kommun-, region-, och riksdagslistor under perioden från listornas fastställande till valdagen.

Ett beslut om överprövning ska meddelas partistyrelsen för kännedom.

§10 FÖRENINGÅRSMÖTE

MOM.1

Årsmötet är partiföreningens högsta beslutande organ och består av alla medlemmar i partiföreningen.

MOM.2

Föreningsårsmöte sammanträder på kallelse av föreningsstyrelsen. Ordinarie föreningsårsmöte hålls varje år före mars månads utgång.

Extra årsmöte hålls då styrelsen så finner påkallat eller då minst en tredjedel av partiföreningens medlemmar så begär.

MOM.3

Kallelse till partiföreningens årsmöte utfärdas av styrelsen senast tre veckor före årsmötet. Kallelse till extra årsmöte utfärdas så snart beslut fattats om extra årsmöte.

MOM.4

Rätt att till partiföreningens årsmöte väcka förslag tillkommer medlemmar i föreningen. Förslag ska senast två veckor före årsmötet ha inkommit till föreningens styrelse.

Senast en vecka före årsmötet ska handlingarna finnas tillgängliga för medlemmarna.

Ärenden av brådskande natur kan dock efter årsmötets beslut omedelbart upptas till behandling.

MOM.5

Vid ordinarie årsmöte ska väljas en styrelse för tiden till nästa ordinarie årsmöte.

MOM.6

Vid ordinarie årsmöte ska minst förekomma: Härutöver tillkommer vid vissa årsmöten även beslut och val enligt rekryterings- och nomineringsreglerna, se detta avsnitt.

- a. Val av ordförande att leda förhandlingarna.
- b. Val av sekreterare.
- c. Val av justeringspersoner.
- d. Fastställande av föredragningslista.
- e. Godkännande av årsmötets utlysning.
- f. Styrelsens förvaltningsberättelse/verksamhetsberättelse.
- g. Revisorernas berättelse och fastställande av resultat- och balansräkning.
- h. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- i. Förslag från styrelsen (propositioner).
- j. Inkomna övriga förslag (motioner).
- k. Anteckning om självskrivna ledamöter.
- l. Fastställande av antalet ledamöter i styrelsen.
- m. Val av ordförande
balansräkning.
- h. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- i. Förslag från styrelsen (propositioner).
- j. Inkomna övriga förslag (motioner).

k.	Anteckning om självskrivna ledamöter.	1
l.	Fastställande av antalet ledamöter i styrelsen.	2
m.	Val av ordförande	3
n.	Val av vice ordförande.	4
o.	Val av minst tre styrelseledamöter varav en moderatkvinnoansvarig.	5
		6
p.	Val av två revisorer och ersättare för dem.	7
q.	Val av nomineringskommitté enligt bestämmelserna.	8
r.	Val av ombud till förbundsstämmor med ersättare.	9
s.	Val av valberedning och sammankallande i denna.	10
t.	Övriga ärenden.	11

12

MOM.7

13

Partiföreningen utser det antal förbundsstämooombud man fått besked från förbundet om. Vid val av ombud tillses att Moderata Ungdomsförbundet och Moderatkvinnorna är representerade. Ombud och ersättare fungerar intill dess nya utsetts.

14

15

16

17

18

19

20

MOM.8

För att bereda inom föreningen förekommande val ska tillsättas en valberedning. Om Moderata Ungdomsförbundet har en förening som överensstämmer med partiföreningens verksamhetsområde ska en av Moderata Ungdomsförbundet direktutsedd ledamot ingå.

21

22

23

24

Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

25

26

27

§11 FÖRENINGSTYRELSE

28

29

30

MOM.1

Partiföreningens verksamhet leds av en styrelse bestående av ordförande, vice ordförande och minst tre av årsmötet valda ledamöter.

31

32

33

34

Kommunfullmäktigegruppens gruppledare är självskrivna ledamöter när partiföreningen inte ingår i krets.

35

36

37

Moderata Ungdomsförbundets lokala organisation, som omfattar

38

1 föreningens verksamhetsområde, utser en ledamot, normalt sin ordförande,
2 jämte ersättare i partiföreningens styrelse.

3

4 **MOM.2**

5 Styrelsen utser de funktionärer som behövs för verksamheten.

6

7 **MOM.3**

8 Styrelsen är beslutför då minst hälften av de röstberättigade är närvarande.

9

10 **MOM.4**

11 Styrelsen åligger:

12

13 **att**¹ leda partiets politiska och organisatoriska verksamhet inom
14 partiföreningens verksamhetsområde och i samråd med
15 förbundsstyrelsen skapa en lokal organisation som effektivt kan
16 bedriva kampanjer, information, utbildning, rekrytering och
17 medlemsvård,

18 **att**² följa och aktivt delta i region- och kommunpolitiken genom
19 fortlöpande kontakter med partiets region- och
20 kommunfullmäktigegrupp och representanter i nämnder
21 och styrelser,

22 **att**³ i samråd med fullmäktigegruppen förbereda nominering till
23 kommunal representation,

24 **att**⁴ upprätta kommunalt handlingsprogram om föreningen inte ingår i en
25 krets,

26 **att**⁵ verka för att medlemmarna informeras i rikspolitiska,
27 regionpolitiska och kommunpolitiska frågor bland annat genom
28 kontinuerlig mötesverksamhet,

29 **att**⁶ hålla fortlöpande kontakt med förbundsstyrelsen och partiets
30 tjänstemän,

31 **att**⁷ till förbundsstyrelsen lämna begärda uppgifter om föreningens
32 organisation, medlemmar, ekonomi och verksamhet,

33 **att**⁸ samverka med partiets nätverk

34 **att**⁹ samverka med Moderata Ungdomsförbundets lokala organisation,
35 samt vara ungdomsdistriktet behjälplig i utvecklingen av dess
36 verksamhet,

37

38

- att¹⁰ verka för rekrytering av nya medlemmar och bedriva aktiv
medlemsvård, 1
2
- att¹¹ verka för medlemmars utbildning i politiska och organisatoriska
frågor, 3
4
- att¹² handha partiföreningens ekonomi, 5
- att¹³ uppbära och bestämma användandet av kommunalt partistöd när
det endast finns en partiförening i kommunen, 6
7
- att¹⁴ tillse att personuppgifterna i partiets medlemsregister hanteras i
enlighet med gällande lagstiftning. Personuppgifter får inte spridas
vidare om inte personen lämnat sitt samtycke. 8
9
10
11
12

§12 KRETSÅRSMÖTE 13

MOM.1 14 15

Kretsårsrådet är kretsens högsta beslutande organ och består av alla
medlemmar 17
18
(Alternativ A) eller ombud (Alternativ B). Vilket alternativ som används
beslutas av ett ordinarie kretsårsmöte. Fattas inget beslut gäller Alternativ A. 19
20
21

Ordinarie kretsårsmöte kan med två tredjedels majoritet fastställa andra antal
och alternativ vad gäller ombud gällande alternativ B. Ett sådant beslut träder
i kraft vid nästkommande årsmöte. 22
23
24

ALTERNATIV A 25 26

Kretsårsrådet är kretsens högsta beslutande organ och består av
medlemmar från partiföreningarna. 27
28
29

Alla som är medlemmar i någon av kretsens ingående partiföreningar har
rösträtt på kretsårsrådet. 30
31
32

ALTERNATIV B 33

Kretsårsrådet är kretsens högsta beslutande organ och består av ombud
från partiföreningarna. 34
35
36

Varje partiförening utser ett ombud för varje påbörjat 10-tal betalande
medlemmar. Därutöver är i kretsen ingående förenings ordförande, eller 37
38

1 ersättare för denne, ombud vid kretsårsmöte.

2

3 Antalet ombud som respektive partiförening har att utse grundar sig
4 på antalet betalande medlemmar i partiföreningen. Den 31 december
5 varje år fastställs hur många som under året betalat medlemsavgift till
6 partiföreningen. I antalet betalande medlemmar inräknas de som under året
7 betalat medlemsavgift till Moderatkvinnorna eller ungdomsförening och som
8 är folkbokförd inom partiföreningens verksamhetsområde. Varje ombud har
9 en röst. Enskild medlem har närvaro- och yttranderätt.

10

11 **MOM.2**

12 Kretsårsmöte sammanträder på kallelse av kretsstyrelsen. Ordinarie
13 kretsårsmöte hålls varje år före april månads utgång.

14

15 Extra kretsårsmöte hålls då kretsstyrelsen så finner påkallat eller då minst en
16 tredjedel av ledamöterna i kretsstyrelsen så begär.

17

18 **MOM.3**

19 Kallelse till kretsårsmöte utfärdas av kretsstyrelsen senast tre veckor före
20 årsmötet. Kallelse till extra kretsårsmöte utfärdas så snart beslut fattats om
21 extra årsmöte.

22

23 **MOM.4**

24 Rätt att till kretsårsmötet väcka motioner tillkommer föreningar samt enskilda
25 medlemmar. Motioner ska senast två veckor före årsmötet ha inkommit
26 till kretsstyrelsen. Senast en vecka före årsmötet ska handlingarna med
27 valberedningens förslag finnas tillgängliga
28 för medlemmarna/ombuden.

29

30 Ärenden av brådskande natur kan dock efter årsmötets beslut omedelbart
31 upptas till behandling.

32

33

34

35

36

37

38

MOM.5

Vid ordinarie kretsårsmöte ska minst förekomma: Härutöver tillkommer vid vissa årsmöten även beslut och val enligt rekryterings- och nomineringsreglerna, se detta avsnitt:

- a. Val av ordförande och vice ordförande för årsmötet
- b. Val av sekreterare för årsmötet
- c. Val av justeringspersoner
- d. Fastställande av föredragningslista.
- e. Godkännande av årsmötets utlysning.
- f. Styrelsens förvaltningsberättelse/verksamhetsberättelse.
- g. Revisorernas berättelse och fastställande av resultat- och balansräkning.
- h. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- i. Förslag från styrelsen (propositioner).
- j. Inkomna övriga förslag (motioner).
- k. Anteckning om självskrivna ledamöter.
- l. Fastställande av antalet ledamöter i kretsstyrelsen (minst fem).
- m. Val av ordförande i kretsstyrelsen.
- n. Val av vice ordförande i kretsstyrelsen.
- o. Val av styrelseledamöter, varav en moderatkvinnoansvarig, utöver självskrivna.
- p. Val av två revisorer med ersättare.
- q. Val av nomineringskommitté enligt bestämmelserna.
- r. Val av valberedning och sammankallande i denna.
- s. Övriga ärenden

MOM.6

För att bereda inom kretsen förekommande val ska tillsättas en valberedning. I val-beredningen ska ledamöter utsedda av Moderatkvinnorna samt av Moderata Ungdomsförbundets lokala organisation ingå.

Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

§13 KRETSSTYRELSE

MOM.1

Kretsen har, på uppdrag av partiföreningarna i kommunen, till uppgift:

att¹ uppbära och bestämma användandet av kommunalt partistöd i kommunen,

att² samordna partiföreningarnas nomineringar av kandidater inför allmänna val

och till övrig kommunal representation enligt fastställda rekryterings- och nomineringsregler,

att³ i samråd med fullmäktigegruppen förbereda nominering till kommunal representation,

att⁴ samordna valarbetet i kommunen,

att⁵ i samråd med partiföreningarna upprätta kommunalt handlingsprogram.

MOM.2

Kretsens verksamhet leds av en styrelse bestående av minst fem ledamöter, varav en moderatkvinnansvarig, inklusive ordförande, vice ordförande och de självskrivna ledamöterna. Kretsens partiförenings- och ungdomsföreningsordförande är, med vice ordförande som ersättare, självskrivna ledamöter av kretsstyrelsen, liksom kommunfullmäktigegruppens gruppledare.

Kretsstyrelsen har rätt att till sina sammanträden adjungera ledamöter. Adjungerad ledamot har yttranderätt och rätt att till protokollet anteckna avvikande mening.

MOM.3

Kretsstyrelsen utser sekreterare, kassör och övriga funktionärer som behövs för verksamheten.

MOM.4

Kretsstyrelsen är beslutför då minst hälften av de röstberättigade är närvarande.

§14 FÖRBUNDSSTÄMMA

MOM.1

Förbundsstämman är förbundets högsta beslutande organ och består av ett fast antal ombud från partiföreningarna och förbundsstyrelsens ledamöter.

Förbundsstämman fastställer med 2/3 majoritet vid ordinarie förbundsstämma antalet ombud från partiföreningarna för kommande stämmor.

Antalet ombud som respektive partiförening har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i partiföreningen. Den 31 december varje år fastställs hur många som under året betalat medlemsavgift till partiföreningen. I antalet betalande medlemmar inräknas de som under året betalat medlemsavgift till Moderata Ungdomsförbundet och som är folkbokförda inom partiföreningens verksamhetsområde eller sökt och erhållit medlemskap i partiföreningen. Fördelningen av ombuden mellan partiföreningarna ska ske proportionellt.

Varje partiförening tillförsäkras minst ett ombud. Det åligger förbundsstyrelsen att snarast efter varje årsskifte meddela partiföreningarna hur många ombud de ska välja.

Varje ombud har en röst. Medlem har efter anmälan närvaro- och yttranderätt. Enskild kan efter anmälan ges närvarorätt av förbundsstyrelsen.

MOM.2

Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara förbundsstyrelsen tillhanda senast tre veckor före stämman.

MOM.3

Förbundsstämman sammanträder på kallelse av förbundsstyrelsen. Ordinarie förbundsstämma hålls varje år, eller vartannat år före maj månads utgång. Kallelse till förbundsstämma utsändes av förbundsstyrelsen till partiföreningarna senast åtta veckor före stämman.

Förbundsstämma kan avhållas varje eller vartannat år. Beslut om att ändra denna periodicitet fastställs av ordinarie förbundsstämma med 2/3 majoritet.

1 Om förbundsstämma avhålls vartannat år skall det ske samma år som
2 ordinarie partistämman, respektive arbetsstämma.

3

4 **MOM.4**

5 Extra förbundsstämma hålls då förbundsstyrelsen så finner erforderligt eller
6 då minst en tredjedel av antalet partiföreningar begär detta. Kallelse till extra
7 förbundsstämma utsändes av förbundsstyrelsen till partiföreningarna så
8 snart beslut fattats om extra stämman.

9

10 **MOM.5**

11 Förbundsstyrelsen har rätt att till förbundsstämma väcka förslag och
12 lägga propositioner. Motionsrätt har förening, krets, fullmäktige-grupp,
13 Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna
14 Moderater och enskild medlem i partiet.

15

16 Förslag ska senast sex veckor före stämman ha inkommit till
17 förbundsstyrelsen. Senast två veckor före stämman ska förbundsstyrelsens
18 yttranden och stämmohandlingarna sändas till ombuden.

19

20 Ärenden av brådskande natur kan dock efter stämmans beslut omedelbart
21 upptas till behandling.

22

23 **MOM.6**

24 Vid val av ombud till partistämman och ersättare för dessa bör tillses att
25 Moderata Ungdomsförbundet och Moderatkvinnorna blir representerade.
26 Ombud och ersättare fungerar intill dess nya utsetts.

27

28 **MOM.7**

29 Vid ordinarie förbundsstämma ska minst förekomma:

30

- 31 a. Val av ordförande och vice ordförande att leda
- 32 förhandlingarna.
- 33 b. Val av sekreterare.
- 34 c. Val av justeringspersoner.
- 35 d. Fastställande av föredragningslista.
- 36 e. Fastställande av procedurregler.
- 37 g. Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning.

38

h.	Styrelsens årsredovisning/årsbokslut samt förvaltningsberättelse/verksamhetsberättelse.	1 2
i.	Revisorernas berättelse och fastställande av resultat- och balansräkning.	3 4
j.	Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.	5
k.	Förslag från styrelsen (propositioner).	6
l.	Inkomna övriga förslag (motioner).	7
m.	Fastställande av antalet ledamöter i förbundsstyrelsen.	8
n.	Val av förbundsordförande	9
o.	Val av 1:e vice förbundsordförande	10
p.	Val av 2:e vice förbundsordförande	11
q.	Val av ledamöter i förbundsstyrelsen, varav en länsordförande för Moderatkvinnornas verksamhet samt en ersättare för denna.	12 13 14
r.	Val av två revisorer med ersättare.	15
s.	Val av ombud till partistämman med ersättare.	16
t.	Val av nomineringskommitté enligt bestämmelserna.	17
u.	Val av representation i studieförbundet Medborgarskolan i enlighet med dess stadgar.	18 19
v.	Val av valberedning och ordförande i denna.	20
w.	Övriga ärenden.	21

MOM.8

För att bereda inom förbundet förekommande val ska tillsättas en valberedning. I valberedningen ska av Moderata Ungdomsdistriktet direktutsedd ledamot samt en representant för Moderatkvinnorna ingå. Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

§15 FÖRBUNDSRÅD

MOM.1

Förbundsrådet består av förbundsstyrelsens ledamöter samt ordförandena, eller som ersättare annan företrädare, för partiföreningar och Moderata Ungdomsförbundets föreningar i förbundet.

Förbundsstyrelsen får inbjuda även andra personer att närvara och yttra sig i

1 förbundsrådet.

2

3 Förbundsordföranden är ordförande i förbundsrådet.

4

5 **MOM.2**

6 Förbundsrådet sammankallas av förbundsordföranden, förbundsstyrelsen
7 eller då minst en tredjedel av antalet ledamöter i förbundsrådet begär detta.

8

9 Förbundsrådet äger endast fatta beslut i ärenden, som hänskjutits
10 dit av förbundsstämman eller förbundsstyrelsen. Förbundsrådet har
11 möjlighet att förrätta fyllnadsväl mellan två ordinarie förbundsstämmor om
12 förbundsstyrelsen så beslutar.

13

14

15 **§16 FÖRBUNDSSTYRELSE**

16

17

18 **MOM.1**

19 Förbundets verksamhet leds av förbundsstyrelsen.

20

21 **MOM.2**

22 Förbundsstyrelsen består av förbundsordföranden och två vice
23 förbundsordförande, de av förbundsstämman valda ledamöterna varav
24 en länsordförande för Moderatkvinnorna, samt distriktsordföranden för
25 Moderata Ungdomsförbundet.

26

27 Om Moderata Ungdomsförbundets eller Moderatkvinnornas representanter
28 ej kan närvara vid förbundsstyrelsemöten har dessa rätt att skicka ersättare,
29 normalt vice ordförande, i sitt ställe.

30

31 Förbundsstyrelsen har rätt att till sina sammanträden adjungera ledamöter.
32 Adjungerad ledamot har yttranderätt och rätt att till protokollet anteckna
33 avvikande mening. Den av riksorganisationen anställda tjänstemannen i
34 förbundet är ständigt adjungerad och har även förslagsrätt.

35

36 **MOM.3**

37 Förbundsstyrelsen sammanträder minst fyra gånger per år och i övrigt då
38 ordföranden så beslutar eller då minst en tredjedel av styrelsens ledamöter

begär det.

MOM.4

Förbundsstyrelsen är beslutför då minst hälften av de röstberättigade är närvarande.

MOM.5

Förbundsstyrelsen åligger:

- att¹ planlägga, leda och införa förbundsstämman ansvara för förbundets verksamhet, 10
- att² leda Moderatkvinnornas verksamhet i förbundet enligt Moderatkvinnornas stadgar, 12
- att³ fastställa verksamhetsområden för partiföreningarna, 14
- att⁴ stödja och bistå partiföreningar, kretsar, ungdomsdistrikt och övriga inom förbundet verksamma moderata nätverk i deras verksamhet samt verka för att deras arbete bedrivs enligt stadgar och program, 15
- att⁵ fastställa partiföreningarnas och kretsarnas räkenskapsår, företrädesvis lika för alla, 16
- att⁶ införa allmänna val förbereda rekrytering och nominering av kandidater enligt fastställda rekryterings- och nomineringsregler och ge föreningar och kretsar erforderliga anvisningar om rekryterings- och nomineringsarbetet, 17
- att⁷ planlägga, leda och övervaka valrörelsen inom verksamhetsområdet, 18
- att⁸ införa allmänna val utarbeta politiskt regionalt handlingsprogram, 19
- att⁹ i samråd med regionfullmäktigegruppen förbereda nominering till uppdrag som utses av regionen samt i samråd med berörda, förbereda nomineringar till statliga och regionala organ, 20
- att¹⁰ utse de råd, kommittéer och arbetsgrupper som behövs för förbundets verksamhet, att samverka med riksorganisationen och partistyrelsen samt att ansvara för att partistyrelsen i föreskriven tid erhåller infortrade remiss-yttranden och uppgifter om länsförbundets organisation, medlemmar, ekonomi och verksamhet, 21
- att¹¹ med undantag för den personal som anställs av riksorganisationen, anställa arbetskraft vid förbundet samt utfärda instruktioner och föreskrifter för denna, 22

- 1 **att**¹² besluta om firmatecknare och attestregler samt tillse att förbundets
 2 ekonomiska hantering är organiserad på ett betryggande sätt,
 3 **att**¹³ tillse att personuppgifterna i partiets medlemsregister hanteras i
 4 enlighet med gällande lagstiftning. Personuppgifter får inte spridas
 5 vidare om inte personen lämnat sitt samtycke,
 6 **att**¹⁴ upprätthålla kontakt och samråda med regionfullmäktigegruppen,
 7 andra regionala organ och kommunfullmäktigegrupperna inom
 8 verksamhetsområdet samt biträda dessa i deras verksamhet,
 9 **att**¹⁵ hålla kontinuerlig kontakt med föreningarna/kretsarna och deras
 10 ordförande,
 11 **att**¹⁶ uppbära och bestämma användandet av partistöd från region.

12

MOM.6

14 Förbundsstyrelsen kan utse ett arbetsutskott som på förbundsstyrelsens
 15 ansvar fullgör av styrelsen anförtrodda uppgifter samt avgöra sådana
 16 brådskande ärenden som ej kan anstå till styrelsens sammanträde.

17

18 I arbetsutskottet ska Moderata Ungdomsförbundets självskrivne
 19 styrelserepresentant och Moderatkvinnornas länsordförande ingå.

20

21

§17 PARTISTÄMMA

23

24

MOM.1

26 Partistämman är partiets högsta beslutande organ och består av 200 av
 27 förbundsstämmorna valda ombud samt partistyrelsens ledamöter. Tre olika
 28 typer av partistämma förekommer: ordinarie, arbets- och extra stämma.
 29 Antalet ombud som respektive förbund har att utse grundar sig på antalet
 30 betalande medlemmar i förbundet. Den 31 december varje år fastställs hur
 31 många som betalat medlemsavgift under året.

32

33 Fördelningen av ombuden mellan förbunden ska ske proportionellt. Varje
 34 förbund tillförsäkras minst ett ombud. Det åligger partistyrelsen att snarast
 35 efter varje årsskifte meddela förbunden hur många ombud de ska välja.

36

37 Ordinarie stämma hålls året efter det år då ordinarie riksdagsval förrättats.
 38 Arbetsstämma hålls året före det år då ordinarie riksdagsval förrättas.

MOM.2

Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara riksorganisationen tillhanda senast fyra veckor före stämman.

MOM.3

Medlem har efter anmälan närvarorätt. Enskild kan efter anmälan ges närvarorätt av partistyrelsen. Partistyrelsen äger att till partistämman inbjuda såväl representanter för andra sammanslutningar som enskilda personer samt ge dem närvaro- och yttranderätt.

MOM.4

Kallelse till arbetsstämma och ordinarie partistämman utfärdas av partistyrelsen till förbunden senast sex månader före stämman.

MOM.5

Arbetsstämman behandlar de frågor som är särskilt angelägna inför allmänna val. Partistyrelsen beslutar om formerna för arbetsstämman och eventuell motionsrätt. Vid arbetsstämma kan fyllnadsval genomföras. Där väljs också valberedning för en tid av fyra år.

MOM.6

Extra stämma hålls då partistyrelsen så finner erforderligt eller då minst en tredjedel av antalet förbund begär detta. Kallelse till extra stämma utfärdas av partistyrelsen till förbunden så snart beslut fattas om extra stämma. Vid extra stämma behandlas endast de frågor stämman inkallats för.

MOM.7

Partistyrelsen har rätt att till ordinarie stämma väcka förslag och lägga propositioner. Motionsrätt har förbund, förening, krets, fullmäktigegrupp, Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna Moderater och enskild medlem i partiet.

MOM.8

Motioner till ordinarie stämma ska vara förbundsstyrelsen inom det förbund motionären tillhör tillhanda inom tid som partistyrelsen fastställer, dock senast sexton veckor före stämman. Förbundsstyrelsen ska yttra sig över motionerna samt av- eller tillstyrka desamma. I de fallen motionen har motionärer som tillhör olika förbund ska förbundsstyrelsen i det förbund som

1 förstanamnet tillhör yttra sig.

2

3 Moderatkvinnornas, Moderata Ungdomsförbundets, Moderata Seniorers och
4 Öppna Moderaters centrala organisationer lämnar sina motioner direkt till
5 partistyrelsen.

6

7 Motioner som ska behandlas av ordinarie stämma, ska vara partistyrelsen
8 tillhanda inom tid som partistyrelsen fastställer, dock senast tolv veckor före
9 stämman.

10

11 Om motioner ska behandlas av arbetsstämma eller extra stämma, ska dessa
12 vara ingivna till partistyrelsen inom tid som styrelsen bestämmer med hänsyn
13 till kallelsetidens längd. Sådana motioner får endast avse frågor som ska
14 behandlas av stämman.

15

16 Partistyrelsen ska avge yttrande över inkomna motioner. Vid ordinarie
17 stämma och arbetsstämma ska partistyrelsens yttrande sändas till
18 förbundens styrelser, Moderat-kvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet,
19 Moderata Seniorer, Öppna Moderater och valda ombud senast tre veckor
20 före stämman. Partistyrelsens yttrande över förslag till extra stämma avges
21 så fort omständigheterna medger.

22

23 **MOM.9**

24 Val ska beredas av en valberedning som väljs av en arbetsstämma
25 för perioden fram till nästa arbetsstämma. Valberedningen består
26 av en representant från varje förbund, varav två utses till ordförande
27 respektive vice ordförande, samt en representant från vardera Moderata
28 Ungdomsförbundet, Moderatkvinnorna, Öppna Moderater och Moderata
29 Seniorer. Valberedningen sammankallas av dess ordförande och utser
30 sekreterare på förslag från partisekreteraren. Valberedningen avgör själv sina
31 arbetsformer.

32

33 Valberedningen kan utse ett arbetsutskott bestående av ordförande, fem
34 ledamöter samt representant från Moderata Ungdomsförbundet, totalt sju
35 ledamöter. Arbetsutskottet hanterar de frågor som valberedningen beslutar
36 om.

37

38

MOM.10

Val vid partistämman av partistyrelseledamöter, revisorer och valberedning gäller intill dess att nya personer utsetts.

MOM.11

Vid ordinarie stämman ska minst förekomma:

- a. Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.
- b. Val av sekreterare.
- c. Val av justeringspersoner.
- d. Fastställande av föredragningslista.
- e. Fastställande av procedurregler för stämman.
- f. Fastställande av röstlängd.
- g. Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning.
- h. Partistyrelsens årsredovisningar.
- i. Revisorernas berättelser och fastställande av resultat- och balansräkningar.
- j. Fråga om ansvarsfrihet för partistyrelsen.
- k. Fastställande av antalet ledamöter i partistyrelsen.
- l. Val av partiordförande
- m. Val av 1:e vice partiordförande
- n. Val av 2:e vice partiordförande
- o. Val av minst åtta ledamöter i partistyrelsen.
- p. Val av tre revisorer och tre ersättare.
- q. Fastställande av medlemsavgiften för (år två och tre efter stämman).
- r. Förslag från partistyrelsen (propositioner)
- s. Inkomna övriga förslag (motioner)
- t. Övriga frågor.

MOM.12

Vid arbetsstämma ska minst förekomma:

- a. Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.
- b. Val av sekreterare.
- c. Val av justeringspersoner.
- d. Fastställande av föredragningslista.
- e. Fastställande av procedurregler för stämman.
- f. Fastställande av röstlängd.
- g. Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning.
- h. Val av valberedning.
- i. Fastställande av medlemsavgiften för (år två och tre efter stämman).
- j. Förslag från partistyrelsen (propositioner)
- k. Övriga frågor.

MOM.13

Partistyrelsen ska framlägga förslag till procedurregler och föredragningslista för partistämman.

§18 PARTIRÅD**MOM.1**

Partirådet består av partistyrelsens ledamöter och 50 representanter för förbunden. Antalet ombud som respektive förbund har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i förbundet. Den 31 december varje år fastställs hur många som betalat medlemsavgift under året.

Fördelningen av ombuden mellan förbunden ska ske proportionellt. Varje förbund tillförsäkras minst ett ombud. Förbundsordföranden är i första hand representant eller så utser förbundet annan eller flera representanter. Partiets revisorer äger närvaro- och yttranderätt.

Partistyrelsen får inbjuda även andra personer att närvara och yttra sig i partirådet. Partiordföranden är ordförande i rådet.

MOM.2

Partirådet inkallas av partiordföranden, partistyrelsen eller då minst en tredjedel av antalet förbund begär detta. Partirådet ska dock inkallas minst en gång om året, utom år då partistämman hålls.

MOM.3

Partirådet framlägger förslag till partistämman om ordförande, vice ordförande och ledamöter i partiets valberedning. Härutöver får partirådet endast fatta beslut i ärenden som hänskjutits dit av partistämman eller partistyrelsen.

MOM.4

Partirådet behandlar för partiet och förbunden gemensamma frågor.

MOM.5

Under år då partistämman inte hålls ska partistyrelsen lämna rådet redogörelse för partiets verksamhet och förvaltning.

§19 PARTISTYRELSEN

MOM.1

Moderata Samlingspartiet leds av partistyrelsen som är högsta beslutande organ när partistämman inte är samlad. Partistyrelsen består av partiordföranden, de båda vice partiordförandena, minst åtta av partistämman valda ledamöter, samt ordförande för Moderata Ungdomsförbundet, ordförande för Moderatkvinnorna, ordförande för Moderata Seniorer och ordförande för Öppna Moderater.

Partisekreteraren är ständigt adjungerad och föredragande i partistyrelsen och har även förslagsrätt.

Partistyrelsen har rätt att till sina sammanträden adjungera ledamöter. Vice ordförande i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet är ständigt adjungerade.

1 Adjungerad ledamot har yttranderätt och rätt att till protokollet anteckna
2 avvikande mening.

3

4 **MOM.2**

5 Partistyrelsen ska inom sig utse ett arbetsutskott bestående av minst fem
6 ledamöter. I arbetsutskottet ska ordföranden i Moderata Ungdomsförbundet
7 och ordföranden för Moderatkvinnorna ingå. Partistyrelsen utser
8 arbetsutskottets ordförande.

9

10 Arbetsutskottet ska på partistyrelsens ansvar fullgöra av styrelsen
11 anförtrodda uppgifter samt avgöra sådana brådskande ärenden som ej
12 kan anstå till styrelsens sammanträde. Vid arbetsutskottets sammanträden
13 förs protokoll som fortlöpande tillställs partistyrelsens ledamöter och
14 revisorerna.

15

16 **MOM.3**

17 Partistyrelsen sammanträder minst fyra gånger per år, då ordföranden så
18 beslutar eller då minst en tredjedel av styrelsens ledamöter begär det.

19

20 **MOM.4**

21 Partistyrelsen är beslutför då minst hälften av de röstberättigade är
22 närvarande.

23

24 **MOM.5**

25 Partistyrelsen åligger:

26

27 **att**¹ planlägga, leda och inför partistämman ansvara för politik, ekonomi,
28 organisation och kampanjverksamhet,

29 **att**² hålla kontakt med partiets riksdagsgrupp samt förbund,

30 **att**³ bistå Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata
31 seniorer och Öppna Moderater i deras verksamhet,

32 **att**⁴ verka för att det arbete som bedrivs av i partiet ingående
33 organisationer och nätverk sker i överensstämmelse med den
34 grundläggande samhällssyn som partiet företräder

35 **att**⁵ i god tid före allmänna val fastställa vilken partibeteckning som ska
36 vara partiets officiella på partiets valsedlar,

37 **att**⁶ tillse att personuppgifterna i partiets medlemsregister hanteras i
38 enlighet med gällande lagstiftning. Personuppgifter får inte spridas
vidare om inte personen lämnat sitt samtycke.

§20 UPPLÖSNING, SAMMANSLAGNING OCH DELNING

MOM.1

Om partiförening ska upplösas, fastställer förbundsstyrelsen nytt verksamhetsområde för berörda föreningar. Före beslut om sammanslagning ska godkännande lämnas av förbundsstyrelsen. För sammanslagning eller upplösning fordras beslut med minst två tredjedels majoritet av två på varandra följande årsmöten, varvid minst det ena ska vara ordinarie årsmöte. Årsmötena ska hållas med minst fyra veckors mellanrum. I personlig kallelse till årsmöte anges att förslag till sammanslagning ska behandlas på årsmötet.

Vid sammanslagning ska partiföreningens handlingar, tillgångar och skulder tillfalla den sammanslagna partiföreningen.

Sker sammanslagning med fler än en partiförening ska fördelningen av medlemmar, handlingar, tillgångar och skulder beslutas av förbundsstyrelsen.

MOM.2

Om en partiförening inte haft årsmöte som valt stadgeenlig styrelse under de senaste 18 månaderna ska förbundsstyrelsen pröva om föreningen ska upplösas. Beslutar förbundsstyrelsen att föreningen inte ska upplösas ska förbundsstyrelsen ompröva sitt beslut en gång årligen om inte föreningen valt stadgeenlig styrelse under perioden.

Förbundsstyrelsen beslutar därefter hur kvarvarande handlingar, tillgångar, skulder, verksamhetsområde och medlemmar ska överföras till andra partiföreningar i första hand inom kommunen och i andra hand inom förbundet. Om den upplösta föreningens skulder överstiger tillgångarna ska föreningens samtliga tillgångar och skulder överföras till förbundet.

MOM.3

Om partiförening ska delas ska förbundsstyrelsens godkännande först inhämtas. För delning fordras beslut med minst två tredjedels majoritet av två på varandra följande årsmöten, varvid minst det ena ska vara ordinarie årsmöte. I personlig kallelse till årsmöte anges att förslag till delning ska

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 behandlas på årsmötet.

2
3 Före andra beslutet om delning ska årsmötet besluta om hur den
4 ursprungliga parti-föreningens medlemmar, handlingar, tillgångar och skulder
5 ska fördelas på de nya föreningarna. Sådan fördelning får inte bli uppenbart
6 orättvis. Tvist om fördelning
7 avgörs slutgiltigt av förbundsstyrelsen.

8

9 **MOM.4**

10 Vid förändring av partiföreningars verksamhetsområde genom
11 sammanläggning eller delning ska det andra årsmötet också fastställa namn
12 för den eller de partiföreningar som bildas.

13

14 **MOM.5**

15 Finns ej längre minst två partiföreningar inom kommunen anses kretsen
16 upplöst efter nästföljande kretsårsmöte. Härvid ska kretsens samtliga
17 tillgångar och skulder jämte alla kretsens handlingar och tillhörigheter tillfalla
18 den i kommunen kvarvarande partiföreningen.

19

20 **MOM.6**

21 Kretsårsmötet kan, med två tredjedels majoritet av de röstande, hos
22 förbundsstyrelsen begära att kretsen ska omvandlas till partiförening och att
23 de i kretsen ingående partiföreningarna, dess medlemmar och resurser, ska
24 uppgå i kretsen som ny förening vars verksamhetsområde ska omfatta hela
25 kommunen. Förbundsstyrelsen ska inför sitt beslut inhämta yttranden från
26 styrelserna i de i kretsen ingående föreningarna. Förbundsstyrelsens beslut
27 om begäran om sammanslagning av föreningar ska fattas med minst två
28 tredjedels majoritet för att vinna bifall.

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

§21 STADGEÄNDRING

Dessa stadgar kan endast ändras av ordinarie partistämman, varvid två tredjedels majoritet erfordras.

Uppstår behov av avvikelser från dessa stadgar på förenings- krets- eller förbunds nivå kan ordinarie årsmöte/stämman, med två tredjedels majoritet besluta om att anta ändringar. Sådana ändringar får enbart avse de paragrafer som reglerar det egna verksamhetsområdet, förening §§ 10-11, krets §§ 10-13 och förbund §§ 10-17. För att en ändring ska bli gällande ska den godkännas av förbundsstyrelse (avseende förening och krets) eller partistyrelse (avseende förbund).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

6

PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR PARTISTÄMMAN BESLUTA:

- 1
2
3
- 4 **att¹** anta förslaget till ny stadga
- 5 **att²** stadgan träder i kraft per den 1 januari 2024,
- 6 **att³** upphäva parti-, förbunds-, krets- och föreningsstadgar per den 1
- 7 januari 2024,
- 8 **att⁴** principiella avvikelser från normalstadgan för förbund, som antagits
- 9 av förbundsstämma och stadgeenligt godkänts, gäller fram till nästa
- 10 ordinarie förbundsstämma, dock senast till den 30 juni 2025, eller till
- 11 och med det datum då avvikelser från stadgan behandlats
- 12 av partistyrelsen.
- 13 **att⁵** principiella avvikelser från normalstadgan för krets, som antagits
- 14 av kretsårsmöte och stadgeenligt godkänts, gäller fram till nästa
- 15 ordinarie kretsårsmöte, eller till och med det datum då avvikelser
- 16 från stadgan behandlats av förbundsstyrelsen, dock senast till den
- 17 1 januari 2025.
- 18 **att⁶** principiella avvikelser från normalstadgan för förening, som antagits
- 19 av föreningsårsmöte och stadgeenligt godkänts, gäller fram till
- 20 nästa ordinarie föreningsårsmöte, eller till och med det datum då
- 21 avvikelser från stadgan behandlats av förbundsstyrelsen, dock
- 22 senast till den 1 januari 2025.
- 23 **att⁷** § 3 rörande medlemsavgift träder i kraft omedelbart,
- 24 **att⁸** uppdra åt partistyrelsen att återkomma till arbetsstämman 2025
- 25 med förslag till normalarbetsordning för fullmäktigegrupp,
- 26 **att⁹** uppdra åt partistyrelsen att återkomma till arbetsstämman 2025
- 27 med förslag till nomineringsregler inför valet 2030 samt Europavalet
- 28 2029,
- 29 **att¹⁰** uppdra åt partistyrelsen att utreda nätverkens ställning och
- 30 representation i partiet.
- 31
32
33
34
35
36
37
38

BILAGA

STADGAR FÖR MODERATA SAMLINGSPARTIET

Stadgarna är antagna av partistämman den 20-23 oktober 2011 med ändringar gjorda vid partistämman 15-18 oktober 2015 samt vid partistämman 17-20 oktober 2019. Gäller från och med 1 januari 2020.

§1 ÄNDAMÅL

Moderata Samlingspartiets strävan är att vinna människor för den samhällssyn som partiet företräder.

Moderata Samlingspartiets uppgift är därför att målmedvetet bilda opinion för och utveckla moderata idéer, att vinna väljare till partiet och att i praktisk politik förverkliga idéer i enlighet med partiets samhällssyn.

§2 ORGANISATION

Moderata Samlingspartiets riksorganisation utgör en sammanslutning av förbund.

§3 FÖRBUND

MOM.1

Varje förbunds verksamhetsområde omfattar normalt en riksdagsvalkrets. Verksamhetsområdet fastställs av partistyrelsen efter samråd med respektive förbund.

MOM.2

Förbundsstadgar, som avviker från av partistämman antagna normalstadgar, ska fastställas av partistyrelsen.

MOM.3

Partistyrelsen äger påkalla sammanträde med förbundsstyrelse. Till sammanträde med förbundsstyrelse eller förbundsstämma eller till annan sammankomst i förbundet äger partistyrelsen sända företrädare med

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 närvaro-, yttrande- och förslagsrätt.

2 Mom.4

3 Förbund ska till partistyrelsen lämna begärda uppgifter om organisation,
4 medlemmar, ekonomi och verksamhet.

5

6 **MOM.5**

7 Förbund som inte uppfyller kraven att till partistyrelsen lämna begärda
8 uppgifter om organisation, medlemmar, ekonomi och verksamhet kan av
9 partistyrelsen nekas representationsrätt vid partistämma och partiråd.

10

11 **§4 FÖRENINGAR**

12 Förbund utgör en sammanslutning av partiföreningar. Partiförenings
13 verksamhetsområde fastställs av förbundsstyrelsen. Finns flera
14 partiföreningar inom samma kommun ska en krets, eller förbund inrättas för
15 dessa.

16

17 **§5 MEDLEMSKAP**

18

19 **MOM.1**

20 Medlem i riksorganisationen är den som är medlem i förbund, delar partiets
21 grundvärderingar, följer stadgarna och som betalat fastställd medlemsavgift.

22 Medlem som ej erlagt den årliga medlemsavgif-ten senast vid halvårsskiftet
23 erhåller ett registrerat medlemskap. Registrerad medlem kvarstår däref-
24 ter som längst till och med utgången av nästkommande kalenderår.

25 Efter särskild prövning kan parti-styrelsen bevilja direktanslutning till
26 riksorganisationen.

27

28 **MOM.2**

29 Medlem i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet är
30 också medlem i riksorganisationen och i det förbund och i den partiförening
31 inom vars verksamhetsområde medlemmen är bosatt eller sökt och erhållit
32 medlemskap i.

33

34 **MOM.3**

35 För att väljas till/inneha ett förtroendeuppdrag inom, respektive för, partiet
36 krävs att personen är medlem, undantaget auktoriserad/godkänd revisor

37

38

eller motsvarande.

MOM. 4

Medlem eller registrerad medlem som är ansluten i och/eller aktivt arbetar för någon med partiet konkurrerande politisk organisation, eller genom sitt handlande skadar partiet, kan uteslutas genom beslut av partistyrelsen. Uteslutning omfattar både partiet, förbundet och den partiförening medlemmen tillhör. Från det att ett uteslutningsärende väckts i och behandlats av förbundsstyrelsen tills dess att ärendet avgjorts av partistyrelsen saknar medlemmen rösträtt i partiet och möjligheten att utöva sina förtroendeuppdrag i partiet.

Utesluten medlem kan endast skriftligen ansöka om återinträde hos förbundsstyrelsen där senaste medlemskapet fanns. Återinträde som medlem i partiet avgörs av partistyrelsen.

§6 ORGANISATIONER OCH NÄTVERK INOM PARTIET

Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet utgör organisationer inom partiet med egna stadgar, vilka ska anmälas till partistyrelsen. Moderata Seniorer och Öppna Moderater utgör nätverk inom partiet med egna stadgar/ arbetsordningar, vilka ska anmälas till partistyrelsen.

§7 RÅD, KOMMITTÉER OCH ARBETSGRUPPER

Partistyrelsen beslutar om inrättande av de råd, kommittéer och arbetsgrupper som behövs för verksamheten.

§8 PARTISTÄMMA

MOM.1

Partistämman är partiets högsta beslutande organ och består av 200 av förbunds-stämmorna valda ombud samt partistyrelsens ledamöter. Tre olika typer av partistämman förekommer: ordinarie, arbets- och extra stämman. Antalet ombud som respektive förbund har att utse grundar sig på antalet

1 betalande medlemmar i förbundet. Den 31 december varje år fastställs hur
2 många som betalat medlemsavgift under året.

3
4 Fördelningen av ombuden mellan förbunden ska ske proportionellt. Varje
5 förbund tillförsäkras minst ett ombud. Det åligger partistyrelsen att snarast
6 efter varje årsskifte meddela förbunden hur många ombud de ska välja.

7 8 **MOM.2**

9 Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara
10 riksorganisationen tillhanda senast fyra veckor före stämman.

11 12 **MOM.3**

13 Medlem har efter anmälan närvarorätt. Enskild kan efter anmälan ges
14 närvarorätt av partistyrelsen. Partistyrelsen äger att till partistämman
15 inbjuda såväl representanter för andra sammanslutningar som enskilda
16 personer samt ge dem närvaro- och yttranderätt.

17 18 **MOM.4**

19 Ordinarie stämma hålls året efter det år då ordinarie riksdagsval förrättats.
20 Kallelse till ordinarie stämma utfärdas av partistyrelsen till förbunden
21 senast sex månader före stämman.

22 23 **MOM.5**

24 Arbetsstämma hålls året före det år då ordinarie riksdagsval förrättas.
25 Kallelse till arbetsstämma utfärdas av partistyrelsen till förbunden senast
26 sex månader före stämman.

27
28 Vid arbetsstämman behandlas de frågor som partistyrelsen beslutar
29 om och som är särskilt angelägna att behandla inför allmänna val. Vid
30 arbetsstämma kan fyllnadval till partistyrelsen genomföras. Där väljs
31 också valberedning för en tid av fyra år.

32 33 **MOM.6**

34 Extra stämma hålls då partistyrelsen så finner erforderligt eller då minst en
35 tredjedel av antalet förbund begär detta. Kallelse till extra stämma utfärdas
36 av partistyrelsen till förbunden så snart beslut fattas om extra stämma.

37 38 **MOM.7**

Rätt att till ordinarie stämma väcka förslag tillkommer partistyrelsen,

förbund, förening, krets, fullmäktigegrupp, Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna Moderater och enskild medlem i partiet.

MOM.8

Förslag till ordinarie stämma ska vara förbundsstyrelsen inom det förbund motionären tillhör tillhanda inom tid som partistyrelsen fastställer, dock senast sexton veckor före stämman. Förbundsstyrelsen ska yttra sig över förslaget samt av- eller tillstyrka detsamma. I de fallen motionen har motionärer som tillhör olika förbund ska förbundsstyrelsen i det förbund som förstanamnet tillhör yttra sig.

Moderatkvinnornas, Moderata Ungdomsförbundets, Moderata Seniorers och Öppna Moderaters centrala organisationer lämnar sina förslag direkt till partistyrelsen. Förslag som ska behandlas av ordinarie stämma, ska vara partistyrelsen tillhanda inom tid som partistyrelsen fastställer, dock senast tolv veckor före stämman.

Förslag, som ska behandlas av arbetsstämma eller extra stämma, ska vara ingivet till partistyrelsen inom tid som styrelsen bestämmer med hänsyn till kallelsetidens längd. Sådant förslag får endast avse frågor som ska behandlas av stämman.

Partistyrelsen ska avge yttrande över inkomna förslag. Vid ordinarie stämma och arbetsstämma ska partistyrelsens yttrande sändas till förbundens styrelser, Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata Seniorer, Öppna Moderater och valda ombud senast tre veckor före stämman. Partistyrelsens yttrande över förslag till extra stämma avges så fort omständigheterna medger.

MOM.9

Val ska beredas av en valberedning som väljs av en arbetsstämma för perioden fram till nästa arbetsstämma. Valberedningen ska bestå av ordförande, vice ordförande, nio ledamöter och nio ersättare, samtliga tillhörande skilda förbund. Därutöver utser Moderatkvinnorna och Moderata Ungdomsförbundet var sin representant, jämte ersättare.

1 Valberedningen sammankallas av dess ordförande och utser utom eller inom
2 sig sekreterare. Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

3 **MOM.10**

4 Omröstning vid partistämma sker öppet, utom votering vid personval som
5 ska vara sluten. Stämмоombud ska personligen utöva sin rösträtt vid
6 stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.

7
8
9 Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med
10 voteringsanläggning. Efter sådan omröstning ska rösträkning ske med
11 upprop, om röstberättigad stämmodeltagare så begär.

12
13 Vid sluten omröstning ska valsedel, för att vara giltig, uppta så många namn
14 av de föreslagna kandidaterna som valet avser.

15
16 Utgången av omröstning bestäms genom enkel majoritet, utom vid
17 omröstning i stadgefrågor. Vid lika röstetal avgörs personval med lotten och
18 övriga frågor i enlighet med den mening som ordföranden biträder.

19
20 Saknar särskilt vald mötesordförande formell rösträtt avgörs även övriga
21 frågor genom lottning. Vid personval som avser en plats ska den som blir
22 vald erhålla minst hälften av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall
23 genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de
24 högsta röstetalen.

25
26 Val vid partistämma av partistyreledamöter, revisorer och valberedning
27 gäller intill dess att nya personer utsetts.

28 **MOM.11**

29 Ledamot av partistyrelsen äger inte delta i beslut om ansvarsfrihet för denna
30 eller i val av revisor.

31 **MOM.12**

32 Vid ordinarie stämma ska minst förekomma:

- 33
34
35
36 • Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.
37 • Val av sekreterare.
38 • Val av justeringspersoner.

- Fastställande av föredragningslista. 1
- Fastställande av procedurregler för stämman. 2
- Fastställande av röstlängd. 3
- Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning. 4
- Partistyrelsens årsredovisningar. 5
- Revisorernas berättelser och fastställande av resultat- och balansräkningar. 6
- Fråga om ansvarsfrihet för partistyrelsen. 7
- Fastställande av antalet ledamöter i partistyrelsen. 8
- Val av partiordförande och två vice ordförande. 9
- Val av minst åtta ledamöter i partistyrelsen. 10
- Val av tre revisorer och tre ersättare. 11
- Fastställande av årsavgift för tiden till och med tredje året efter nästa ordinarie partistämman. 12
- Förslag från partistyrelsen (propositioner) och inkomna övriga förslag (motioner). 13
- Övriga frågor. 14

MOM.13

Vid arbetsstämma ska minst förekomma: val av ordförande, vice ordförande, nio ledamöter och nio ersättare i partiets valberedning.

MOM.14

Partistyrelsen ska framlägga förslag till procedurregler och föredragningslista för partistämman.

§9 PARTIRÅD

MOM.1

Partirådet består av partistyrelsens ledamöter och 50 representanter för förbunden. Antalet ombud som respektive förbund har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i förbundet. Den 31 december varje år fastställs hur många som betalat medlemsavgift under året.

Fördelningen av ombuden mellan förbunden ska ske proportionellt. Varje förbund tillförsäkras minst ett ombud. Förbundsordföranden är i första hand representant eller så utser förbundet annan eller flera representanter. Partiets

1 revisorer äger närvaro- och yttranderätt. Partistyrelsen får inbjuda även
2 andra personer att närvara och yttra sig i partirådet. Partiordföranden är
3 ordförande i rådet.

4

5 **MOM.2**

6 Partirådet inkallas av partiordföranden, partistyrelsen eller då minst en
7 tredjedel av antalet förbund begär detta. Partirådet ska dock inkallas minst
8 en gång om året, utom år då partistämma hålls.

9

10 **MOM.3**

11 Partirådet framlägger förslag till partistämma om ordförande, vice
12 ordförande, ledamöter och ersättare i partiets valberedning. Härutöver får
13 partirådet endast fatta beslut i ärenden som hänskjutits dit av partistämman
14 eller partistyrelsen.

15

16 **MOM.4**

17 Partirådet behandlar för partiet och förbunden gemensamma frågor.

18

19 **MOM.5**

20 Under år då partistämma inte hålls ska partistyrelsen lämna rådet
21 redogörelse för partiets verksamhet och förvaltning.

22

23

24 **§10 PARTISTYRELSEN**

25

26 **MOM.1**

27 Moderata Samlingspartiet leds av partistyrelsen. Partistyrelsen består
28 av partiordföranden, de båda vice partiordförandena, minst åtta av
29 partistämman valda ledamöter, ordföranden i Moderatkvinnorna respektive
30 Moderata Ungdomsförbundet, samt ordföranden för Moderata Seniorer
31 respektive Öppna Moderater.

32

33 Vid förfall för ordföranden i Moderatkvinnorna respektive Moderata
34 Ungdomsförbundet fungerar respektive organisations vice ordförande som
35 ersättare.

36

37 Partisekreteraren är ständigt adjungerad och föredragande i partistyrelsen
38 och har även förslagsrätt.

Partistyrelsen har rätt att till sina sammanträden adjungera ledamöter. Vice ordförande i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet är ständigt adjungerade. Adjungerad ledamot har yttranderätt och rätt att till protokollet anteckna avvikande mening.

MOM.2

Partistyrelsen ska inom sig utse ett arbetsutskott bestående av minst fem ledamöter. I arbetsutskottet ska ordföranden i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet ingå. Partistyrelsen utser arbetsutskottets ordförande.

Arbetsutskottet ska på partistyrelsens ansvar fullgöra av styrelsen anförtrodda uppgifter samt avgöra sådana brådskande ärenden som ej kan anstå till styrelsens sammanträde. Vid arbetsutskottets sammanträden förs protokoll som fortlöpande tillställs partistyrelsens ledamöter och revisorerna.

MOM.3

Partistyrelsen sammanträder minst fyra gånger per år, då ordföranden så beslutar eller då minst en tredjedel av styrelsens ledamöter begär det.

MOM.4

Partistyrelsen är beslutför då minst hälften av dess ledamöter är närvarande.

MOM.5

Partistyrelsen åligger:

- att planlägga, leda och inför partistämman ansvara för politik, ekonomi, organisation och kampanjverksamhet,
- att hålla kontakt med partiets riksdagsgrupp samt förbund,
- att bistå Moderatkvinnorna, Moderata Ungdomsförbundet, Moderata seniorer och Öppna Moderater i deras verksamhet,
- att verka för att det arbete som bedrivs av i partiet ingående organisationer och nätverk sker i överensstämmelse med den grundläggande samhällssyn som partiet företräder
- att i god tid före allmänna val fastställa vilken partibeteckning som ska vara partiets officiella på partiets valsedlar,

- 1 • att tillse att personuppgifterna i partiets medlemsregister
2 hanteras i enlighet med gällande lagstiftning. Personuppgifter
3 får inte spridas vidare om inte personen lämnat sitt samtycke.
4
5

6 **§11 AVGIFTER**

7

8 Förbund ska betala en årlig avgift till riksorganisationen för varje
9 medlem i förbundet, medlemmar i Moderata Ungdomsförbundet
10 undantagna. Denna årliga avgift fastställs av ordinarie partistämma
11 för tiden till och med tredje året efter nästa ordinarie partistämma.
12

13 Medlemsavgift för till riksorganisationen direktansluten medlem
14 samt ny medlem fastställs av partistyrelsen. Avgift för ny medlem
15 som betalas efter den 1 september gäller även för påföljande
16 kalenderår.
17
18

19 **§12 REVISION**

20

21 En av riksorganisationens revisorer ska vara auktoriserad revisor.
22 Räkenskapsåret sammanfaller med kalenderåret. Årsredovisning,
23 innefattande förvaltningsberättelse, resultaträkning och
24 balansräkning ska vara revisorerna tillhanda senast den 1 april
25 påföljande år.
26

27 Revisorernas granskning av räkenskaper och förvaltning ska vara
28 avslutad och revisionsberättelse med till- eller avstyrkande av
29 ansvarsfrihet avlämnad till partistyrelsen senast den 30 april.
30

31 Årsredovisningen och revisionsberättelsen förelägges närmast
32 följande ordinarie partistämman.
33

34 År då ordinarie partistämman inte hålls ska partistyrelsen till
35 partirådet eller arbetsstämma för
36 kännedom överlämna årsredovisning och revisionsberättelse.
37
38

§13 REKRYTERING OCH NOMINERING AV KANDIDATER

Nomineringsregler för allmänna val till Europaparlamentet fastställs av partistämman/arbetsstämma och framgår av bilaga till dessa stadgar. Regler för rekrytering och kandidatnominering i övriga allmänna val fastställs av partistämman/arbetsstämma som en rekommendation till förbunden.

§14 STADGEÄNDRING

Dessa stadgar kan endast ändras av ordinarie partistämman, varvid två tredjedels majoritet erfordras

NORMALSTADGAR FÖR FÖRBUND I MODERATA SAMLINGSPARTIET

Senast ändrade av partistämman 17-20 oktober 2019. Gäller från och med 1 januari 2020.

§1 ÄNDAMÅL

Förbundets strävan är att vinna människor för den samhällssyn som partiet företräder. Förbundets uppgift är därför att målmedvetet bilda opinion för och utveckla moderata idéer, att vinna väljare till partiet och att i praktisk politik förverkliga idéer i enlighet med partiets samhällssyn.

§2 ORGANISATION

MOM.1

Förbundet är det centrala organet för partiets arbete inom sitt verksamhetsområde. Inom detta ska förbundet planlägga och leda partiets organisation och politik, ansvara för valarbetet samt anskaffa medel för verksamhetens bedrivande. Särskilda insatser ska göras för kampanjer, föreningsverksamhet, rekrytering och utbildning.

MOM.2

Förbundet utgör en sammanslutning av dess partiföreningar.

MOM.3

Partistyrelsen fastställer förbundets verksamhetsområde i samråd med förbundet.

§3 MEDLEMSKAP**MOM.1**

Medlem i förbundet är den som är medlem i partiförening inom förbundets verksamhetsområde, delar partiets grundvärderingar, följer stadgarna och som betalat fastställd medlemsavgift. Medlem som ej erlagt den årliga medlemsavgiften senast vid halvårsskiftet erhåller ett registrerat medlemskap. Registrerad medlem kvarstår därefter som längst till och med utgången av nästkommande kalenderår. Efter särskild prövning kan förbundsstyrelsen bevilja direktanslutning till förbundet.

MOM.2

Medlem i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet är medlem i förbundet och i den partiförening inom vars verksamhetsområde medlemmen är bosatt eller sökt och erhållit medlemskap i.

MOM. 3

För att väljas till/inneha ett förtroendeuppdrag inom, respektive för, partiet krävs att personen är medlem, undantaget auktoriserad/godkänd revisor eller motsvarande.

MOM.4

Förbundsstyrelsen kan hos partistyrelsen begära att medlem eller registrerad medlem som är medlem i och/eller aktivt arbetar för någon med partiet konkurrerande politisk organisation, eller genom sitt handlande skadar partiet, utesluts ur partiet, förbundet och den partiförening medlemmen tillhör. Från det att ett uteslutningsärende väckts i och behandlats av förbundsstyrelsen tills dess att ärendet avgjorts av partistyrelsen saknar medlemmen rösträtt i partiet och möjligheten att utöva sina förtroendeuppdrag i partiet.

MOM.5

Förbundsstyrelsens beslut om begäran om uteslutning ska fattas med minst två tredjedels majoritet och ska föregås av att medlemmen och styrelsen i den partiföreningen vederbörande tillhör beretts tillfälle att yttra sig. Utesluten medlem kan endast skriftligen ansöka om återinträde hos förbundsstyrelsen där senaste medlemskapet fanns. Återinträde som medlem i partiet avgörs av partistyrelsen.

§4 FÖRENINGAR

Inom varje område som kan utgöra underlag för föreningsverksamhet bör en parti-förening finnas. Finns flera partiföreningar inom samma kommun ska en krets, eller förbund, inrättas för dessa.

En kommundäckande partiförening eller en partiförening som omfattar flera kommuner, kan delas in i geografiska, intresse- eller verksamhetsbaserade sektioner.

Partiföreningsstadgar och kretsstadgar, som avviker från av partistämman antagna normalstadgar, ska fastställas av förbundsstyrelsen.

Förbundsstyrelsen äger påkalla sammanträde med förenings- och kretsstyrelse. Till sammanträde med förenings- och kretsstyrelse eller årsmöte eller till annan sammankomst i föreningen/kretsen äger förbundsstyrelsen sända företrädare med närvaro-, yttrande- och förslagsrätt.

Partiförening och krets ska till förbundsstyrelsen lämna begärda uppgifter om organisation, medlemmar, ekonomi och verksamhet.

Partiförening och krets som inte uppfyller kraven att till förbundsstyrelsen lämna begärda uppgifter om organisation, medlemmar, ekonomi och verksamhet kan av förbundsstyrelsen nekas representationsrätt vid förbundsstämma, och förbundsråd, region- och riksdagsnomineringsstämmor.

Förbundsstyrelsen kan efter begäran av minst en tredjedel av kretsens/partiföreningens medlemmar, eller på eget initiativ, med 2/3 majoritet

1 upphäva beslut som fattas av krets-/ partiföreningsstyrelsen eller
2 årsstämma/årsmöte i strid mot gällande stadga.

3

4 **§5 AVGIFTER**

5

6 Partiförening ska betala en årlig avgift till förbundet för varje medlem i
7 partiföreningen, medlemmar i Moderata Ungdomsförbundet undantagna.
8 Denna årliga avgift fastställs av förbundsstämman. Medlemsavgift för till
9 förbund direktansluten medlem fastställs av förbundsstyrelsen. Avgift för
10 ny medlem som betalas från och med den 1 september gäller även för
11 påföljande kalenderår.

12

13 **§6 FÖRBUNDSSTÄMMA**

14

15 **MOM.1**

16

16 Förbundsstämman är förbundets högsta beslutande organ och består
17 av ett fast antal ombud från partiföreningarna och förbundsstyrelsens
18 ledamöter. Förbundsstämman fastställer antalet ombud från
19 partiföreningarna.

20

21 Antalet ombud som respektive partiförening har att utse grundar sig
22 på antalet betalande medlemmar i partiföreningen. Den 31 december
23 varje år fastställs hur många som under året betalat medlemsavgift
24 till partiföreningen. I antalet betalande medlemmar inräknas de som
25 under året betalat medlemsavgift till Moderatkvinnorna eller Moderata
26 Ungdomsförbundet och som är bosatta inom partiföreningens
27 verksamhetsområde eller sökt och erhållit medlemskap i partiföreningen.
28 Fördelningen av ombuden mellan partiföreningarna ska ske proportionellt.
29 Varje partiförening tillförsäkras minst ett ombud.

30

31 Det åligger förbundsstyrelsen att snarast efter varje årsskifte meddela
32 partiföreningarna hur många ombud de ska välja.

33

34 Varje ombud har en röst. Medlem har efter anmälan närvaro-
35 och yttranderätt. Enskild kan efter anmälan ges närvarorätt av
36 förbundsstyrelsen.

37

38

MOM.2

1
2
3
4
5
6

Protokollsutdrag, som visar vilka som utsetts till ombud, ska vara
förbundsstyrelsen tillhanda
senast tre veckor före stämman.

MOM.3

7
8
9
10
11

Förbundsstämman sammanträder på kallelse av förbundsstyrelsen.
Ordinarie förbundsstämma hålls varje år, eller vartannat år före maj månads
utgång. Kallelse till förbundsstämma utsändes av förbundsstyrelsen till
partiföreningarna senast åtta veckor före stämman.

12
13
14

Beslut om periodicitet mellan förbundsstämmorna fastställs av
förbundsstämman.

MOM.4

15
16
17
18
19
20

Extra förbundsstämma hålls då förbundsstyrelsen så finner erforderligt eller
då minst en tredjedel av antalet partiföreningar begär detta. Kallelse till extra
förbundsstämma utsändes av förbundsstyrelsen till partiföreningarna så
snart beslut fattats om extra stämma.

MOM.5

21
22
23
24
25
26
27
28

Rätt att till förbundsstämman väcka förslag tillkommer förbundsstyrelsen,
Moderata Ungdomsförbundet, Moderatkvinnorna, Moderata Seniorer,
Öppna Moderater, förening, krets, fullmäktigegrupp samt enskilda
medlemmar. Förslag ska senast sex veckor före stämman ha inkommit till
förbundsstyrelsen. Senast två veckor före stämman ska förbundsstyrelsens
yttranden och stämmohandlingarna sändas till ombuden.

29
30
31

Ärenden av brådskande natur kan dock efter stämmans beslut omedelbart
upptas till behandling.

MOM.6

32
33
34
35
36

Vid val av ombud till partistämman och ersättare för dessa bör tillses
att såväl Moderatkvinnorna som Moderata Ungdomsförbundet blir
representerade. Ombud och ersättare fungerar intill dess nya utsetts.

MOM.7

37
38

Omröstning vid förbundsstämman sker öppet, utom votering vid

- 1 personval som ska vara sluten. Stämмоombud ska personligen utöva sin
2 rösträtt vid stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.
3
- 4 Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med
5 voteringsanläggning. Efter sådan omröstning ska rösträkning ske med
6 upprop, om röstberättigad stämmodeltagare så begär.
7
- 8 Vid sluten omröstning ska valsedel, för att vara giltig, uppta så många namn
9 av de föreslagna kandidaterna som valet avser.
10
- 11 Utgången av omröstning bestäms genom enkel majoritet, utom vid
12 omröstning i stadgefrågor varvid två tredjedels majoritet krävs. Vid lika
13 röstetal avgörs personval med lotten och övriga frågor i enlighet med den
14 mening som ordföranden biträder.
15
- 16 Saknar särskilt vald mötesordförande formell rösträtt avgörs även övriga
17 frågor genom lottning.
18
- 19 Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften
20 av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en
21 omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.
22
- 23 **MOM. 8**
- 24 Ledamot av förbundsstyrelsen äger inte delta i beslut om ansvarsfrihet för
25 denna eller i val av revisor.
26
- 27 **MOM. 9**
- 28 Vid ordinarie förbundsstämma ska minst förekomma:
- 29 a) Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna.
 - 30 b) Val av sekreterare.
 - 31 c) Val av justeringspersoner.
 - 32 d) Fastställande av föredragningslista.
 - 33 e) Fastställande av procedurregler.
 - 34 f) Fastställande av röstlängd.
 - 35 g) Fastställande av stämmans stadgeenliga utlysning.
 - 36 h) Styrelsens årsredovisning/-ar.
 - 37 i) Revisorernas berättelse och fastställande av resultaträkning och
38 balansräkning.

- j) Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen. 1
- k) Fastställande av årsavgifter till förbundet från partiföreningarna för året 2
efter nästkommande år eller till och med året efter nästa ordinarie 3
förbundsstämma. 4
- l) Förslag från styrelsen (propositioner). 5
- m) Inkomna övriga förslag (motioner). 6
- n) Fastställande av antalet ledamöter i förbundsstyrelsen. 7
- o) Val av ordförande och två vice ordförande för förbundet och styrelsen. 8
- p) Val av ledamöter i förbundsstyrelsen, varav en länsordförande för 9
Moderatkvinnornas verksamhet samt en ersättare för denna. 10
- q) Val av två revisorer med ersättare. 11
- r) Val av ombud till partistämman med ersättare. 12
- s) Val av representation i studieförbundet Medborgarskolan i enlighet med 13
dess stadgar. 14
- t) Val av valberedning och ordförande i denna. 15
- u) Övriga ärenden. 16

§7 FÖRBUNDSRÅD 17

MOM.1 18

Förbundsrådet består av förbundsstyrelsens ledamöter samt ordförandena, 19
eller som ersättare annan företrädare, för partiföreningar, kvinnoföreningar 20
och Moderata Ungdomsförbundets föreningar i förbundet. 21

Förbundsstyrelsen får inbjuda även andra personer att närvara och yttra sig i 22
förbundsrådet. 23

Förbundsordföranden är ordförande i förbundsrådet. 24

MOM.2 25

Förbundsrådet sammankallas av förbundsordföranden, förbundsstyrelsen 26
eller då minst en tredjedel av antalet ledamöter i förbundsrådet begär detta. 27

Förbundsrådet äger endast fatta beslut i ärenden, som hänskjutits dit av 28
förbundsstämman eller förbundsstyrelsen. 29

§8 FÖRBUNDSSTYRELSE

MOM.1

Förbundets verksamhet leds av förbundsstyrelsen.

MOM.2

Förbundsstyrelsen består av förbundsordföranden och två vice förbundsordförande, de av stämman valda ledamöterna varav en länsordförande för Moderatkvinnorna samt distriktsordföranden i Moderata Ungdomsförbundet.

Vid förfall för Moderatkvinnornas länsordförande eller distriktsordföranden i Moderata Ungdomsförbundet fungerar vald ersättare respektive vice ordförande som ersättare.

Förbundsstyrelsen har rätt att till sina sammanträden adjungera ledamöter. Adjungerad ledamot har yttranderätt och rätt att till protokollet anteckna avvikande mening.

Partiombudsmannen i förbundet är ständigt adjungerad och har även förslagsrätt.

MOM.3

Förbundsstyrelsen sammanträder minst fyra gånger per år och i övrigt då ordföranden så beslutar eller då minst en tredjedel av styrelsens ledamöter begär det.

MOM.4

Förbundsstyrelsen är beslutför då minst halva antalet ledamöter är närvarande.

MOM.5

Förbundsstyrelsen åligger:

- att planlägga, leda och inför förbundsstämman ansvara för förbundets verksamhet enligt stadgans §1,
- att leda Moderatkvinnornas verksamhet i förbundet enligt Moderatkvinnornas stadgar,

- att fastställa verksamhetsområden för partiföreningarna, 1
- att fastställa inom vilka månader partiföreningarna ska hålla ordinarie 2
årsmöten, 3
- att stödja och bistå partiföreningar, kretsar, ungdomsdistrikt och övriga 4
inom förbundet verksamma moderata nätverk i deras verksamhet samt 5
verka för 6
- att deras arbete bedrivs enligt stadgar och program, 7
- att fastställa partiföreningarnas och kretsarnas räkenskapsår, 8
företrädesvis lika för alla, 9
- att inför allmänna val förbereda rekrytering och nominering av 10
kandidater enligt fastställda rekryterings- och nomineringsregler och 11
ge föreningar och kretsar erforderliga anvisningar om rekryterings- och 12
nomineringsarbetet, 13
- att planlägga, leda och övervaka valrörelsen inom verksamhetsområdet, 14
- att inför allmänna val utarbeta politiskt regionalt handlingsprogram, 15
- att i samråd med regionfullmäktigegruppen förbereda nominering till 16
uppdrag som utses av regionen samt i samråd med berörda, förbereda 17
nomineringar till statliga och regionala organ, 18
- att utse de råd, kommittéer och arbetsgrupper som behövs för 19
förbundets verksamhet, 20
- att samverka med riksorganisationen och partistyrelsen samt att 21
ansvara för att partistyrelsen i föreskriven tid erhåller infortrade remiss- 22
yttranden och uppgifter om länsförbundets organisation, medlemmar, 23
ekonomi och verksamhet, 24
- att med undantag för den personal som anställs av riksorganisationen, 25
anställa arbetskraft vid förbundet samt utfärda instruktioner och 26
föreskrifter för denna, 27
- att besluta om firmatecknare och attestregler samt tillse att förbundets 28
ekonomiska hantering är organiserad på ett betryggande sätt, 29
- att tillse att personuppgifterna i partiets medlemsregister hanteras i 30
enlighet med gällande lagstiftning. Personuppgifter får inte spridas 31
vidare om inte personen lämnat sitt samtycke, 32
- att upprätthålla kontakt och samråda med regiongruppen, 33
regionfullmäktige-gruppen, andra regionala organ och 34
kommunfullmäktigegrupperna inom verksamhetsområdet samt biträda 35
dessa i deras verksamhet, 36
- att hålla kontinuerlig kontakt med föreningarna och deras ordförande, 37
- att uppbära och bestämma användandet av partistöd från region. 38

§9 ARBETSUTSKOTT

Förbundsstyrelsen kan utse ett arbetsutskott som på förbundsstyrelsens ansvar fullgör av styrelsen anförtrödda uppgifter samt avgöra sådana brådskande ärenden som ej kan anstå till styrelsens sammanträde.

I arbetsutskottet ska då länsordförande för Moderatkvinnorna och distriktsordföranden i Moderata Ungdomsförbundet ingå.

§10 PÅKALLANDE AV SAMMANTRÄDEN

Partistylelsen äger påkalla sammanträde med förbundsstyrelsen. Till sammanträde med denna samt till förbundsstämma eller annan sammankomst äger partistylelsen sända företrädare med närvaro-, yttrande- och förslagsrätt.

§11 VALBEREDNING

För att bereda inom förbundet förekommande val ska tillsättas en valberedning. I valberedningen ska av Moderata Ungdomsförbundet direktutsedd ledamot ingå, samt representant för Moderatkvinnorna. Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

§12 REKRYTERING OCH NOMINERING AV KANDIDATER

Regler för rekrytering och nominering av kandidater för allmänna val till riksdag, region och kommun fastställs av förbundsstämman, varvid av partistämman rekommenderade rekryterings- och nomineringsregler bör följas.

För att rösta i provval och delta i beslut rörande kandidatnominering fordras att medlem är folkbokförd i den riksdagsvalkrets, regionvalkrets eller kommunvalet gäller.

Förbundsstyrelsen kan efter begäran av partiföreningens styrelse eller på eget initiativ pröva nomineringsförfarandet i kommunen eller regionvalkretsen. Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet fastställa en ny valsedel samt återkalla de av nomineringsstämma beslutade valsedlarna eller avföra enskilda kandidater. Förbundsstyrelsens beslut ska

senast ha ägt rum fyra veckor efter det att nomineringsstämma ägt rum. 1

Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet avföra enskilda 2
kandidater som bryter mot gällande regelverk, från kommun-, region-, och 3
riksdagslistor under perioden från listornas fastställande till valdagen. 4
5

Ett beslut om överprövning ska meddelas partistyrelsen för kännedom. 6
7

§13 REVISION 8 9

En av förbundets revisorer ska vara auktoriserad eller godkänd revisor. 10
Räkenskapsåret sammanfaller med kalenderåret. Årsredovisning, 11
innefattande av förbundsstyrelsen avgiven förvaltningsberättelse, 12
resultaträkning och balansräkning ska vara revisorerna tillhanda senast 13
fem veckor före ordinarie förbundsstämma. Revisorernas granskning av 14
räkenskaper och förvaltning ska vara avslutad och revisionsberättelse 15
med till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet avlämnad till förbundsstyrelsen 16
senast tre veckor före stämman. 17
18

§14 STADGAR OCH STADGEÄNDRING 19 20

MOM.1 21 22

För förbundet gäller av partistämman antagna normalstadgar. Avvikelser 23
från dessa ska fastställas av partistyrelsen. 24

MOM.2 25 26

Ändring av förbundets stadgar kan beslutas endast av ordinarie 27
förbundsstämma, varvid tvåtredjedels majoritet erfordras. 28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

NORMALSTADGAR FÖR KRETS I MODERATA SAMLINGSPARTIET

Senast ändrade av partistämman 17-20 oktober 2019. Gäller från och med 1 januari 2020.

§1 ÄNDAMÅL

Kretsen är ett samarbetsorgan för partiföreningarna i kommunen. Kretsen har, på uppdrag av partiföreningarna, till uppgift:

- att uppbära och bestämma användandet av kommunalt partistöd när det finns mer än en partiförening i kommunen,
- att samordna partiföreningarnas nomineringar av kandidater inför allmänna val och till övrig kommunal representation enligt fastställda rekryterings- och
- nomineringsregler,
- att samordna valarbetet i kommunen,
- att i samråd med partiföreningarna upprätta kommunalt handlingsprogram.

§2 ORGANISATION

Kretsens verksamhetsområde omfattar en kommun, inom vilken det finns mer än en partiförening.

§3 MEDLEMSKAP

MOM.1

Medlem i kretsen är den som är medlem i partiförening inom kretsens verksamhetsområde, delar partiets grundvärderingar, följer stadgarna och som där betalat fastställd medlemsavgift.

MOM.2

Medlem i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet är medlem i kretsen i den partiförening inom vars verksamhetsområde medlemmen är bosatt eller sökt och erhållit medlemskap i.

MOM.3

För att väljas till/inneha ett förtroendeuppdrag inom, respektive för, partiet krävs att personen är medlem, undantaget auktoriserad/godkänd revisor eller motsvarande.

§4 KRETSÅRSMÖTE**MOM.1**

Kretsårs mötet är kretsens högsta beslutande organ och består av alla medlemmar (Alternativ A) eller ombud (Alternativ B). Vilket alternativ som används beslutas av ett ordinarie kretsårs möte. Fattas inget beslut gäller Alternativ A.

ALTERNATIV A

Kretsårs mötet är kretsens högsta beslutande organ och består av medlemmar från partiföreningarna.

Alla som är medlemmar i någon av kretsens ingående partiföreningar har rösträtt på kretsårs mötet.

ALTERNATIV B

Kretsårs mötet är kretsens högsta beslutande organ och består av ombud från partiföreningarna.

Varje partiförening utser ett ombud för varje påbörjat 10-tal betalande medlemmar. Därutöver är i kretsen ingående föreningars ordförande, eller ersättare för denne, ombud vid kretsårs möte.

Antalet ombud som respektive partiförening har att utse grundar sig på antalet betalande medlemmar i partiföreningen. Den 31 december varje år fastställs hur många som under året betalat medlemsavgift till partiföreningen. I antalet betalande medlemmar inräknas de som under året betalat medlemsavgift till Moderatkvinnorna eller ungdomsförening och som

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 är bosatt inom partiföreningens verksamhetsområde. Varje ombud har en
2 röst. Enskild medlem har närvaro- och yttranderätt.

3

4 **MOM.2**

5 Kretsårsmöte sammanträder på kallelse av kretsstyrelsen. Ordinarie
6 kretsårsmöte hålls varje år före april månads utgång. Extra kretsårsmöte
7 hålls då kretsstyrelsen så finner påkallat eller då minst en tredjedel av
8 ledamöterna i kretsstyrelsen så begär.

9

10 **MOM.3**

11 Kallelse till kretsårsmöte utfärdas av kretsstyrelsen senast tre veckor före
12 årsmötet. Kallelse till extra kretsårsmöte utfärdas senast två veckor före
13 årsmötet.

14

15 **MOM.4**

16 Rätt att till kretsårsmötet väcka förslag tillkommer föreningar samt
17 enskilda medlemmar. Förslag ska senast två veckor före årsmötet
18 ha inkommit till kretsstyrelsen. Senast en vecka före årsmötet ska
19 handlingarna med valberedningens förslag finnas tillgängliga för
20 medlemmarna/ombuden. Ärenden av brådskande natur kan dock efter
21 årsmötets beslut omedelbart upptas till behandling.

22

23 **MOM.5**

24 Vid ordinarie kretsårsmöte ska minst förekomma: Härutöver tillkommer
25 vid vissa årsmöten även beslut och val enligt rekryterings- och
26 nomineringsreglerna, se detta avsnitt:

27

- 28 a) Val av ordförande, vice ordförande, sekreterare och två
29 justeringspersoner för årsmötet.
- 30 b) Fastställande av föredragningslista.
- 31 c) Godkännande av årsmötets utlysning.
- 32 d) Styrelsens årsredovisning.
- 33 e) Revisorernas berättelse och fastställande av resultat- och
34 balansräkning. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- 35 f) Förslag från styrelsen (propositioner).
- 36 g) Inkomna övriga förslag (motioner).
- 37 h) Anteckning om självskrivna ledamöter.
- 38 i) Fastställande av antalet ledamöter i kretsstyrelsen (minst fem).

- j) Val av ordförande och vice ordförande i kretsstyrelsen. 1
- k) Val av styrelseledamöter, varav en moderatkvinnoansvarig om 2
moderatkvinnoförening saknas inom verksamhetsområdet, utöver 3
självskrivna. 4
- l) Val av två revisorer med ersättare. 5
- m) Val av rekryterings alternativt nomineringskommitté enligt 6
bestämmelserna. 7
- n) Val av valberedning. 8
- o) Övriga ärenden 9

MOM.6 10

För att rösta i provval och delta i beslut rörande kandidatnominering fordras 12
att medlem är folkbokförd i den kommunvalet gäller. 13

MOM.7 14

Omröstning vid kretsårsmöte sker öppet, utom votering vid personval som 15
ska vara sluten. Medlem (alt. A) eller ombud (alt. B) ska personligen utöva sin 16
rösträtt vid årsmötet. Röstning får inte ske med fullmakt. 17
18

Vid sluten omröstning ska valsedel, för att vara giltig, uppta så många namn 19
av de föreslagna kandidaterna som valet avser. 20
21

Utgången av omröstning bestäms genom enkel majoritet, utom vid 22
omröstning i stadgefrågor där två tredjedels majoritet krävs. Vid lika röstetal 23
avgörs personval med lotten och övriga frågor i enlighet med den mening 24
som ordföranden biträder. 25
26

Saknar särskilt vald mötesordförande formell rösträtt avgörs även övriga 27
frågor genom lottning. 28
29

Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften 30
av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en 31
omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen. 32
33

MOM.8 34

Ledamot av kretsstyrelsen äger inte delta i beslut om ansvarsfrihet för denna 35
eller i val av revisor. 36
37

38

MOM.9

Förbundsstyrelsen kan kalla till extra årsmöte i kretsen om förbundsstyrelsen bedömer att styrelsen allvarligt bryter mot eller avser bryta mot partiets stadga. Om sådant beslut fattas kan förbundsstyrelsen också besluta att kretsens ekonomiska medel ska förvaltas av förbundsstyrelsen eller partiombudsmannen fram till dess det extra årsmötet har hållits.

§5 KRETSSTYRELSEN**MOM.1**

Kretsens verksamhet leds av en styrelse bestående av minst fem ledamöter, varav en moderatkinnoansvarig där kvinnoförening saknas, inklusive ordförande, vice ordförande ochde självskrivna ledamöterna. Kretsens partiförenings-, moderatkinnoförenings- och ungdomsföreningsordförande är, med vice ordförande som ersättare, självskrivna ledamöter av kretsstyrelsen, liksom kommunfullmäktigeuppens ordförande.

MOM.2

Kretsstyrelsen utser sekreterare, kassör och övriga funktionärer som behövs för verksamheten.

§6 REKRYTERINGS- OCH NOMINERINGSARBETE

I god tid före allmänna val ska kretsen efter kallelse av kretsstyrelsen sammanträda för att behandla nomineringsärenden inför valen. Därvid ska av förbundsstämman fastställda rekryterings- och nomineringsregler följas.

Undantag kan beviljas av förbundsstyrelsen.

Valsedlar för kommunfullmäktigeval fastställs av kretsårsmöte eller av extra kretsårsmöte. I kallelsen till sådant årsmöte ska anges vilka valnomineringsmötet avser behandla.

Förbundsstyrelsen kan efter begäran av partiföreningens styrelse eller på eget initiativ pröva nomineringsförfarandet i kommunen eller regionvalkretsen. Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet fastställa en ny valsedel samt återkalla de av nomineringsstämma beslutade valsedlarna eller avföra enskilda kandidater. Förbundsstyrelsens beslut ska senast ha ägt rum fyra veckor efter det att nomineringsstämma ägt rum.

Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet avföra enskilda kandidater, som bryter mot gällande regelverk, från kommun-, region-, och riksdagslistor under perioden från listornas fastställande till valdagen.

Ett beslut om överprövning ska meddelas partistyrelsen för kännedom.

§7 PÅKALLANDE AV SAMMANTRÄDEN

Förbundsstyrelsen äger påkalla sammanträde med kretsstyrelsen. Till sammanträde med denna samt till annan sammankomst äger förbundsstyrelsen sända företrädare med närvaro-, yttrande- och förslagsrätt.

§8 VALBEREDNING

För att bereda inom kretsen förekommande val ska tillsättas en valberedning. I valberedningen ska av Moderata Ungdomsförbundet direktutsedd ledamot ingå, samt representant för Moderatkvinnorna.

Valberedningen avgör själv sina arbetsformer.

§9 RÄKENSKAPER OCH REVISION

Räkenskapsåret fastställs av förbundsstyrelsen. Räkenskaperna och övriga handlingar som berör förvaltningen ska av styrelsen överlämnas till kretsens revisorer senast fyra veckor före kretsårsmötet.

§10 STADGAR OCH STADGEÄNDRING

MOM.1

För kretsen gäller av partistämman antagna normalstadgar. Avvikelser från dessa ska fastställas av förbundsstyrelsen.

MOM.2

Ändring av kretsens stadgar kan beslutas endast av ordinarie kretsårsmöte, varvid två tredjedelars majoritet erfordras.

§11 UPPLÖSNING

Finns ej längre minst två partiföreningar inom kommunen anses kretsen upplöst efter nästföljande kretsårsmöte. Härvid ska kretsens samtliga tillgångar och skulder jämte alla kretsens handlingar och tillhörigheter tillfalla den i kommunen kvarvarande partiföreningen.

NORMALSTADGAR FÖR PARTIFÖRENING I MODERATA SAMLINGSPARTIET

Senast ändrade av partistämman 17-20 oktober 2019. Gäller från och med 1 januari 2020.

§1 ÄNDAMÅL

Partiföreningens strävan är att vinna människor för den samhällssyn som partiet företräder. Partiföreningens uppgift är därför att målmedvetet bilda opinion för och utveckla moderata idéer, att vinna människor som medlemmar och väljare till partiet och att i praktisk politik förverkliga idéer i enlighet med partiets samhällssyn.

§2 ORGANISATION

Partiföreningen har till uppgift att samordna och leda partiets arbete inom sitt verksamhetsområde. Finns flera partiföreningar i samma kommun kan dessa samverka vid utförandet av uppgifter. I sitt arbete ska föreningen särskilt uppmärksamma informations- och kampanjverksamheten, lokala politiska frågor, rekrytering och utbildning samt anskaffa medel för verksamhetens bedrivande.

Inom föreningens verksamhetsområde bör finnas en ungdomsförening. En kommuntäckande partiförening eller en partiförening som omfattar flera kommuner, kan delas in i

geografiska, intresse- eller verksamhetsbaserade sektioner.

§3 MEDLEMSKAP

MOM.1

Medlem i partiföreningen är den som är bosatt inom dess verksamhetsområde, delar partiets grundvärderingar, följer stadgarna, uppnått den av Moderata Ungdomsförbundet föreskrivna lägsta medlemsålder och som betalat fastställd medlemsavgift. Medlem som ej erlagt den årliga medlemsavgiften senast vid halvårsskiftet erhåller ett registrerat medlemskap. Registrerad medlem kvarstår därefter som längst till och med utgången av nästkommande kalenderår.

Partiföreningens verksamhetsområde fastställs av förbundsstyrelsen.

Medlem i Moderatkvinnorna respektive Moderata Ungdomsförbundet är medlem i den partiförening inom vars verksamhetsområde medlemmen är bosatt eller sökt och erhållit medlemskap i.

Efter särskild ansökan hos partiföreningens styrelse kan medlem som inte är bosatt inom partiföreningens verksamhetsområde erhålla medlemskap. Medlem som inte är folkbokförd inom partiföreningens verksamhetsområde äger inte rösträtt i provval till kommun, region eller riksdagsval om något av dessa områden inte omfattar folkbokföringsorten.

MOM.2

För att väljas till/inneha ett förtroendeuppdrag inom, respektive för, partiet krävs att personen är medlem, undantaget auktoriserad/godkänd revisor eller motsvarande.

MOM.3

Medlem eller registrerad medlem som är medlem i och/eller aktivt arbetar för någon med partiet konkurrerande politisk organisation, eller genom sitt handlande skadar partiföreningens syften, kan uteslutas ur partiföreningen.

MOM.4

Inträffar fråga om uteslutning har partiföreningens styrelse att anmäla förhållandet till förbundsstyrelsen och avge yttrande i frågan. Beslut om uteslutning fattas av parti-styrelsen efter förslag av förbundsstyrelsen.

1 Från det att ett uteslutningsärende väckts i och behandlats av
2 förbundsstyrelsen tills dess att ärendet avgjorts av partistyrelsen
3 saknar medlemmen rösträtt i partiet och möjligheten att utöva sina
4 förtroendeuppdrag i partiet. Utesluten medlem kan endast skriftligen ansöka
5 om återinträde hos förbundsstyrelsen där senaste medlemskapet fanns.
6 Återinträde som medlem i partiet avgörs av partistyrelsen.

7

8 **MOM.5**

9 Medlem i annan förening inom Moderata Samlingspartiet äger mot
10 uppvisande av medlemskort, eller genom att på annat sätt styrka sitt
11 medlemskap, rätt att delta i möte med partiföreningen och äger då
12 yttranderätt men ej förslags- eller rösträtt.

13

14 **MOM.6**

15 För att erhålla rösträtt på års- och nomineringsmöten ska medlem ha varit
16 medlem i föreningen sex veckor före motet och vara införd i av förbundet
17 tillhandahållen röstlängd.

18

19 **MOM.7**

20 Årsmötet fastställer medlemsavgiften till partiföreningen för nästkommande
21 kalenderår. Denna får ej understiga de sammanlagda årsavgifterna till
22 förbundet och riks-organisationen. Medlemsavgiften gäller för ett kalenderår.
23 Avgift för ny medlem som betalas efter den 1 september gäller även för
24 påföljande kalenderår. Årsavgiften upptas i samverkan med förbundet.

25

26 **§4 ÅRSMÖTE**

27

28

29 **MOM.1**

30 Årsmötet är partiföreningens högsta beslutande organ och består av alla
31 medlemmar i partiföreningen.

32

33 **MOM.2**

34 Partiföreningens årsmöte sammanträder på kallelse av styrelsen. Ordinarie
35 årsmöte hålls varje år inom de månader förbundsstyrelsen beslutat. Extra
36 årsmöte hålls då styrelsen så finner påkallat eller då minst en tredjedel av
37 partiföreningens medlemmar så begär.

38

MOM.3

Kallelse till partiföreningens årsmöte utfärdas av styrelsen senast tre veckor före årsmötet. Kallelse till extra årsmöte utfärdas så snart beslut fattats om extra årsmöte.

MOM.4

Rätt att till partiföreningens årsmöte väcka förslag tillkommer medlemmar i föreningen. Förslag ska senast två veckor före årsmötet ha inkommit till föreningens styrelse. Senast en vecka före årsmötet ska handlingarna finnas tillgängliga för medlemmarna. Ärenden av brådskande natur kan dock efter årsmötets beslut omedelbart upptas till behandling.

MOM.5

Vid ordinarie årsmöte ska väljas en styrelse för tiden till nästa ordinarie årsmöte.

MOM.6

Vid ordinarie årsmöte ska minst förekomma: Härutöver tillkommer vid vissa årsmöten även beslut och val enligt rekryterings- och nomineringsreglerna, se detta avsnitt.

- a) Val av ordförande att leda förhandlingarna.
- b) Val av sekreterare.
- c) Val av justeringspersoner.
- d) Fastställande av föredragningslista.
- e) Godkännande av årsmötets utlysning.
- f) Styrelsens verksamhetsberättelse.
- g) Revisorernas berättelse och fastställande av resultaträkning och balansräkning.
- h) Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- i) Fastställande av medlemsavgift för nästkommande kalenderår.
Förslag från styrelsen (propositioner).
- j) Inkomna övriga förslag (motioner).
- k) Anteckning om självskrivna ledamöter.
- l) Fastställande av antalet ledamöter i styrelsen.
- m) Val av ordförande och vice ordförande.
- n) Val av minst tre styrelseledamöter varav en moderatkvinnoansvarig om moderatkvinnoförening saknas inom verksamhetsområdet.

- 1 o) Val av två revisorer och ersättare för dem.
2 p) Val av rekryteringskommitté alt. nomineringskommitté enligt
3 bestämmelserna.
4 q) Val av valberedning.
5 r) Val av ombud till förbundsstämmor med ersättare.
6 s) Övriga ärenden.

7 **MOM.7**

8 Omröstning vid årsmötet sker öppet, utom votering vid personval som
9 ska vara sluten. Medlem ska personligen utöva sin rösträtt vid årsmötet.
10 Röstning får inte ske med fullmakt. Vid sluten omröstning ska valsedel för att
11 vara giltig, uppta så många namn av de föreslagna kandidaterna som valet
12 avser.

13
14
15 Utgången av omröstning bestäms genom enkel majoritet, utom vid
16 omröstning i frågor om stadgeändring, sammanslagning eller delning, där två
17 tredjedels majoritet krävs. Vid lika röstetal avgörs personval med lotten och
18 övriga frågor i enlighet med den mening som ordföranden biträder. Saknar
19 särskilt vald mötesordförande formell rösträtt avgörs även övriga frågor
20 genom lottnig.

21
22 Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften
23 av antalet avgivna giltiga valsedlar. I annat fall genomförs ytterligare en
24 omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstetalen.

25 **MOM.8**

26 Ledamot av partiföreningens styrelse äger inte delta i beslut om ansvarsfrihet
27 för denna eller i val av revisor.

28 **MOM.9**

29 Partiföreningen utser det antal förbundsstämoombud man fått besked från
30 förbundet om. Vid val av ombud tillses att Moderatkvinnorna och Moderata
31 Ungdomsförbundet representeras i förhållande till sina medlemsantal.
32 Ombud och ersättare fungerar intill dess nya utsetts.

33 **MOM.10**

34 Förbundsstyrelsen kan kalla till extra årsmöte i föreningen om
35 förbundsstyrelsen bedömer att styrelsen allvarligt bryter mot eller avser

bryta mot partiets stadga. Om sådant beslut fattas kan förbundsstyrelsen också besluta att föreningens ekonomiska medel ska förvaltas av förbundsstyrelsen eller partiombudsmannen fram till dess att det extra årsmötet har hållits.

§5 STYRELSE

MOM.1

Partiföreningens verksamhet leds av en styrelse bestående av ordförande, vice ordförande och minst tre av årsmötet valda ledamöter. Kommunfullmäktigegruppens och moderatkvinnoföreningens ordförande är självskrivna ledamöter när partiföreningen inte ingår i krets. Moderata Ungdomsförbundets lokala organisation, som omfattar föreningens verksamhetsområde, utser en ledamot, normalt sin ordförande, jämte ersättare i partiföreningens styrelse.

MOM.2

Styrelsen utser de funktionärer som behövs för verksamheten.

MOM.3

Styrelsen åligger:

- att leda partiets politiska och organisatoriska verksamhet inom partiföreningens verksamhetsområde och i samråd med förbundsstyrelsen skapa en lokal organisation som effektivt kan bedriva kampanjer, information, utbildning, rekrytering och medlemsvård,
- att följa och aktivt delta i regionpolitiken, kommunpolitiken genom fortlöpande kontakter med partiets region- och kommunfullmäktigegrupp och representanter i nämnder och styrelser,
- att i samråd med fullmäktigegruppen förbereda nominering till kommunal representation, att verka för att medlemmarna informeras i rikspolitiska, regionpolitiska och kommunpolitiska frågor bland annat genom kontinuerlig mötesverksamhet,
- att hålla fortlöpande kontakt med förbundsstyrelsen och partiets tjänstemän,
- att till förbundsstyrelsen lämna begärda uppgifter om föreningens organisation, medlemmar, ekonomi och verksamhet,

- 1 • att samverka med Moderatkvinnorna,
- 2 • att samverka med Moderata Ungdomsförbundets lokala organisation,
3 samt vara ungdomsdistriktet behjälplig i utvecklingen av dess
4 verksamhet,
- 5 • att verka för rekrytering av nya medlemmar,
- 6 • att verka för medlemmars utbildning i politiska och organisatoriska
7 frågor,
- 8 • att handha partiföreningens ekonomi,
- 9 • att uppbära och bestämma användandet av kommunalt partistöd när det
10 endast finns en partiförening i kommunen,
- 11 • att tillse att personuppgifterna i partiets medlemsregister hanteras i
12 enlighet med gällande lagstiftning. Personuppgifter får inte spridas
13 vidare om inte personen lämnat sitt samtycke.

14
15

16 **§6 REKRYTERINGS- OCH NOMINERINGSARBETET**

17
18
19

MOM.1

20 I god tid före allmänna val ska partiföreningen efter kallelse av styrelsen
21 sammanträda för att behandla rekrytering och nominering av kandidater
22 inför valen. Därvid ska av förbundsstämman fastställda rekryterings- och
23 nomineringsregler följas. Undantag kan beviljas av förbundsstyrelsen.

24

25 Partiföreningen ska nominera och fastställa valsedlar för kommunala val
26 inom föreningens verksamhetsområde. När partiföreningen ingår i en krets
27 fastställs valsedlar för kommunfullmäktige av kretsen.

28

MOM.2

30 För att rösta i provval och delta i beslut rörande kandidatnominering fordras
31 att medlem är folkbokförd i den kommunvalet gäller.

32

33 Förbundsstyrelsen kan efter begäran av partiföreningens styrelse
34 eller på eget initiativ pröva nomineringsförfarandet i kommunen eller
35 regionvalkretsen. Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet
36 fastställa en ny valsedel samt återkalla de av nomineringsstämma beslutade
37 valsedlarna eller avföra enskilda kandidater.

38

Förbundsstyrelsens beslut ska senast ha ägt rum fyra veckor efter det att nomineringsstämma ägt rum.

Förbundsstyrelsen kan med två tredjedelars majoritet avföra enskilda kandidater som bryter mot gällande regelverk från kommun-, region-, och riksdagslistor under perioden från listornas fastställande till valdagen.

Ett beslut om överprövning ska meddelas partistyrelsen för kännedom.

§7 PÅKALLANDE AV SAMMANTRÄDEN

Förbundsstyrelsen äger påkalla sammanträde med partiföreningens styrelse. Till sammanträde med denna samt till årsmöte eller annan sammankomst äger förbundsstyrelsen sända företrädare med närvaro-, yttrande- och förslagsrätt.

§8 KRETS

Finns flera partiföreningar i samma kommun ska en krets eller förbund inrättas för dessa.

§9 RÄKENSKAPER OCH REVISION

Räkenskapsåret fastställs av förbundsstyrelsen. Räkenskaper, förvaltningsberättelse och övriga handlingar som berör förvaltningen ska av styrelsen överlämnas till revisorerna senast tre veckor före årsmötet. Granskningen ska vara avslutad och revisionsberättelse med till[1] eller avstyrkan av ansvarsfrihet överlämnad till styrelsen senast en vecka före årsmötet.

§10 STADGAR OCH STADGEÄNDRING

MOM.1

För partiförening gäller av partistämman antagna normalstadgar. Avvikelser från dessa ska fastställas av förbundsstyrelsen.

MOM.2

Ändring av partiföreningens stadgar kan beslutas endast av partiföreningens

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

1 årsmöte, varvid två tredjedels majoritet erfordras.

3 **§11 UPPLÖSNING, SAMMANSLAGNING OCH** 4 **DELNING**

7 **MOM.1**

8 Om partiförening ska upplösas, fastställer förbundsstyrelsen nytt
9 verksamhetsområde för berörda föreningar. Före beslut om sammanslagning
10 ska godkännande lämnas av förbundsstyrelsen.

12 För sammanslagning fordras beslut med minst två tredjedels majoritet av
13 två på varandra följande årsmöten, varvid minst det ena ska vara ordinarie
14 årsmöte.

16 Årsmötena ska hållas med minst fyra veckors mellanrum. I personlig kallelse
17 till årsmöte anges att förslag till sammanslagning ska behandlas på årsmötet.

19 Vid sammanslagning ska partiföreningens handlingar, tillgångar och skulder
20 tillfalla den sammanslagna partiföreningen.

22 Sker sammanslagning med fler än en partiförening ska fördelningen
23 av medlemmar, handlingar, tillgångar och skulder beslutas av
24 förbundsstyrelsen.

26 **MOM.2**

27 Om en partiförening inte haft årsmöte som valt stadgeenlig styrelse under
28 de senaste 18 månaderna ska förbundsstyrelsen pröva om föreningen ska
29 upplösas. Beslutar förbundsstyrelsen att föreningen inte ska upplösas ska
30 förbundsstyrelsen ompröva sitt beslut en gång årligen om inte föreningen
31 valt stadgeenlig styrelse under perioden.

33 Förbundsstyrelsen beslutar därefter hur kvarvarande handlingar, tillgångar,
34 skulder, verksamhetsområde och medlemmar ska överföras till andra
35 partiföreningar i första hand inom kommunen och i andra hand inom
36 förbundet. Om den upplösta föreningens skulder överstiger tillgångarna ska
37 föreningens samtliga tillgångar och skulder överföras till förbundet.

MOM.3

Om partiförening ska delas ska förbundsstyrelsens godkännande först
inhämtas. För delning fordras beslut med minst två tredjedels majoritet av
två på varandra följande årsmöten, varvid minst det ena ska vara ordinarie
årsmöte. I personlig kallelse till årsmöte anges att förslag till delning ska
behandlas på årsmötet.

Före andra beslutet om delning ska årsmötet besluta om hur den
ursprungliga partiföreningens medlemmar, handlingar, tillgångar och skulder
ska fördelas på de nya föreningarna. Sådan fördelning får inte bli uppenbart
orättvis. Tvist om fördelning avgörs slutgiltigt av förbundsstyrelsen.

MOM.4

Vid förändring av partiföreningars verksamhetsområde genom
sammanläggning eller delning ska det andra årsmötet också fastställa namn
för den eller de partiföreningar som bildas.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

JÄMSTÄLLDHETS- BOKSLUT

PROPOSITION 7

INNEHÅLL

PROPOSITION 7

325 BAKGRUND

326 JÄMSTÄLLDHETSBOKSLUT ÅREN 2022–2023

326 MEDLEMMAR

326 EUROPAPARLAMENTET

327 RIKSDAGEN

327 REGIONER

328 KOMMUNER

329 SVERIGES KOMMUNER OCH REGIONER, SKR

329 PARTISTYRELSE, PARTILEDNING, VALBEREDNING

330 NATIONELLA NÄTVERK OCH SIDOORGANISATIONER

330 ARBETSGRUPPER

330 ARRANGEMANG OCH UTBILDNING

331 FÖRBUNDSSTYRELSER OCH
FÖRBUNDSORDFÖRANDEN

331 FÖRENINGSTYRELSER OCH
FÖRENINGSORDFÖRANDEN

331 SAMMANFATTNING AV FÖREGÅENDE
JÄMSTÄLLDHETSBOKSLUT

332 BOKSLUT ÅREN 2022–2023

333 BOKSLUT ÅREN 2019–2021

336 PARTISTYRELSENS FÖRSLAG TILL BESLUT

PROPOSITION 7:

JÄMSTÄLLDHETSBOKSLUT

BAKGRUND

I december 2017 initierade partistyrelsen värdegrundsinitiativet M2. Den 11 oktober 2019 lämnade arbetsgruppen sin rapport till Partistyrelsen, och rapporten presenterades också för partistämman den 17–20 oktober 2019. Det resulterade bland annat i Tillväxtprojektet. Tillväxtprojektet har till syfte att Moderaterna ska växa som parti genom att arbeta strukturerat och målmedvetet med partikultur, rekrytering med mera.

Inför arbetsstämman 2021 tog riksorganisationen fram ett jämställdhetsbokslut som antogs på arbetsstämman inom ramen för Tillväxtprojektet. Enligt beslut på arbetsstämman 2021 ska ett sådant bokslut tas fram vart annat år, och redovisas på parti- och arbetsstämma.

På samma stämma fattades även beslut om att nomineringskommittéer och valberedningar på alla nivåer bör arbeta aktivt för att partiets listor i allmänna val ska ha en jämn könsbalans (med vilket avses minst 40 procent av vardera könet), och detta både bland samtliga kandidater på en lista och bland kandidater på valbar plats. Vidare beslutades bland annat att nomineringskommittéer och valberedningar på alla nivåer bör arbeta aktivt för att partiets listor i allmänna val som helhet på ett rimligt sätt ska avspegla väljarkåren i fråga om ålder, kön och bakgrund i övrigt. Dessa beslut gäller fortsatt.

I detta bokslut görs en sammanställning av kandidater, valda politiker, valda föreningsstyrelseledamöter, nätverk/sidoorganisationer, arbetsgrupper och arrangemang. För första gången görs även jämförelser mot tidigare års bokslut, denna gång mot 2021 års bokslut.

I detta bokslut har de siffror som redovisas sitt ursprung under perioden från det förra bokslutet 2021 och fram till 2023. Rekommendationen är att samtliga siffror i jämställdhetsbokslut löper för vart annat år, varför siffror för nästa jämställdhetsbokslut ska tas ut 2025.

Syftet med jämställdhetsbokslutet är att belysa eventuella snedfördelningar i vår organisation och målet är att alla såväl kvinnor som män, ges lika

1 villkor och möjligheter att på olika sätt bidra till partiets framgångar.
 2 Syftet är även att etablera en rad olika nyckeltal som kan följas över tid.
 3 Jämställdhetsbokslut kan med fördel även genomföras på förbunds nivå.
 4

5 På arbetsstämman 2021 beslutades att även förbund ska uppmanas ta fram
 6 jämställdhetsbokslut. Partistyrelsen föreslår att riksorganisationen ska följa
 7 upp hur väl det har efterlevts på förbunds nivå.
 8

9 **JÄMSTÄLLDHETSBOKSLUT ÅREN 2022–2023**

11 Om Moderaterna ska växa måste vi locka och ta bra hand om fler. Det är lätt
 12 att bli defensiv. Att vara rädd för att nya personer bara ökar konkurrensen om
 13 uppdrag och roller som redan finns. Moderaterna har motsatt utgångspunkt.
 14 I en vinnarkultur tänker vi ”tillväxt”: om vi jobbar på rätt sätt, och behandlar
 15 varandra väl, kan vi växa, vinna fler väljare och nå ett bättre valresultat. Då
 16 blir uppgifterna fler och möjligheterna större för alla.
 17

18 Moderaterna har som statsbärande parti höga ambitioner gällande
 19 jämställdhet. Som parti arbetar vi för att alla ska ha samma förutsättningar
 20 och möjligheter till politiska uppdrag.
 21

22 Ofta gör vi också rätt. Vi möter varandra med respekt. Vi välkomnar nya
 23 människor. Vi ger var och en chansen att komma till sin rätt.
 24

25 Ändå finns det alltför många som inte känner sig välkomna. I föreningslokaler,
 26 kampanjer, i styrelsearbete och i sociala medier. Normer, fördomar och
 27 hierarkier tillåts styra på ett negativt sätt. Vem som har makt, vem som blir
 28 utanför och vem som inkluderas i gemenskapen.
 29

30 värdefull och sedd. Detta oavsett var personen kommer ifrån och bor, hur
 31 gammal han eller hon är eller om det är en man eller kvinna. Och vi vill jobba
 32 konkret och metodiskt för att det ska vara så.
 33

34 **MEDLEMMAR**

35 Moderaterna hade per den 31 december 2022, 32 964 medlemmar, exklusive
 36 MUF, varav 12 256 kvinnor och 20 438 män, vilket innebär 62 procent män
 37 och 38 procent kvinnor.
 38

EUROPAPARLAMENTET

Till Europaparlamentsvalet 2019 hade Moderaterna 32 kandidater. Andelen kvinnor som var kandidater var 46,7% och andelen män som kandidater 53,5 procent.¹

Efter valet 2019 fick Moderaterna 4 ledamöter i Europaparlamentet, varav 2 kvinnor och 2 män. Könsfördelningen bland Moderaternas företrädare i Europaparlamentet är såldes helt jämn, 50% kvinnor och 50% män.

RIKSDAGEN

Till riksdagsvalet 2022 hade Moderaterna 761 kandidater, 27 färre än föregående riksdagsvalet. Andelen kvinnor som kandidater var 41 procent (312 stycken) och andelen män som kandidater var 59 procent (449 stycken). Efter riksdagsvalet 2022 invaldes 68 ledamöter, varav 32 kvinnor och 36 män, det vill säga 47,1 procent kvinnor och 52,9 procent män.

Vid en jämförelse av könsfördelningen på kandidater och valda ledamöter kan det konstateras att andelen kvinnor är större bland valda än bland samtliga kandidater. Andelen kvinnor har alltså varit större på valbar plats än på icke-valbar plats.

Det bör dock påpekas att andelen kvinnor var mer än hälften av riksdagsgruppen föregående mandatperiod. Även i absoluta tal har antalet kvinnor minskat, från 38 kvinnliga riksdagsledamöter mandatperioden 2018–2022 till 32 kvinnliga riksdagsledamöter mandatperioden 2022–2026.

I riksdagsgruppen väljs en gruppledning som leds av en ordförande. I gruppledningen ingår 4 personer, varav 2 är män och 2 är kvinnor. Ordförandeposten innehas av en man.

Bland de moderata riksdagsledamöterna utses kommittéordföranden, vilka numera ersätter talespersonerna. Moderaterna hade i maj 2023 16 kommittéordföranden. Av dessa är 7 kvinnor och 9 män, det vill säga 43,8 procent kvinnor och 56,2 procent män.

¹ Den 29 maj 2023 presenterade nomineringskommittén sitt förslag till lista för Europaparlamentsvalet 2024. Eftersom listan inte har antagits redovisas den i nästkommande jämställdhetsbokslut.

1 REGIONER

2 Till regionfullmäktigevalen 2022 hade Moderaterna 1 850 kandidater, vilket
3 var 70 kandidater färre än i föregående val. Andelen kvinnor som kandidater
4 var 39,4 procent, och andelen män som kandidater var 60,6 procent. Det är
5 en marginellt jämnare könsfördelning än i föregående val. Det var emellertid
6 något färre kvinnliga kandidater i valet 2022 än i valet 2018. 729 kvinnor
7 kandiderade 2022 och 739 kandiderade 2018. Den jämnare könsfördelningen
8 kan därför förklaras av att det var färre män som kandiderade i valet 2022 än
9 i valet 2018.

10
11 Efter valet 2022 fick Moderaterna 328 ledamöter i
12 regionfullmäktigeförsamlingarna, vilket är tio fler än förra gången efter att
13 Moderaterna backat något i regionvalen. Fördelningen var 156 kvinnor
14 och 172 män, det vill säga 47,6 procent kvinnor och 52,4 procent män.
15 Fördelningen är endast några decimaler jämnare än i föregående val. Antalet
16 kvinnliga regionfullmäktigeledamöter har i absoluta tal ökat med 8 stycken,
17 medan antalet manliga har ökat med 4 stycken.

18
19 Bland Sveriges 21 regioner, innehas posten som regionstyrelsens ordförande
20 av 7 moderater efter valet 2022, enligt partiets medlemssystem i juni 2023.
21 Av dessa är 2 kvinnor och 5 män, det vill säga 28,6 procent kvinnor och 71,4
22 procent män. . Enligt partiets medlemssystem i juli 2023 innehas posten som
23 regionråd av 41 moderater, varav 20 är 31 kvinnor och 21 är män, det vill
24 säga 51,3 procent män och 48,7 procent kvinnor.

25
26 Vid en jämförelse av könsfördelningen på kandidater och valda ledamöter
27 kan det konstaterats att andelen kvinnor är större bland valda än bland
28 kandidater. Andelen kvinnor har alltså varit större på valbar plats än på icke-
29 valbar plats. Andelen kvinnor i förhållande till kandidater är markant högre
30 på de framskjutna positionerna som regionråd, medan det är något lägre på
31 positionerna som regionstyrelsens ordförande.

32 KOMMUNER

34 Till kommunfullmäktigevalen 2022 hade Moderaterna 8 295 kandidater,
35 en ökning med 333 kandidater sedan valet 2018. Andelen kvinnor som
36 kandidater var 37 procent och andelen män som kandidater var 63 procent,
37 vilket är en marginellt ojämnare fördelning än föregående val.

Efter valet 2022 fick Moderaterna 2 582 ledamöter i våra kommunfullmäktigeförsamlingar, varav 1059 kvinnor och 1 523 män, det vill säga 41 procent kvinnor och 59 procent män. Trots att andelen kvinnliga kandidater minskade, ökade andelen kvinnliga ledamöter.

Bland Sveriges 290 kommuner, innehas posten som kommunstyrelsens ordförande av 101 moderater efter valet 2022, enligt partiets intranät i maj 2023. Av dessa är 34 kvinnor och 67 män, det vill säga 33,7 procent kvinnor och 66,3 procent män.

Uppdrag som kommunalråd eller oppositionsråd innehas av 211 moderater efter valet 2022, enligt partiets medlemssystem i juni 2023. Av dessa är 78 kvinnor och 133 män, det vill säga 37 procent kvinnor och 63 procent män. Det är en markant ökning sedan 2021, då andelarna var 31,8 procent respektive 68,2 procent, men fortfarande inte jämnt.

Uppdrag som gruppledare i moderata kommunfullmäktigegrupper innehas av 272 moderater efter valet 2022, enligt partiets medlemssystem i juni 2023. Av dessa är 92 kvinnor och 180 män, det vill säga 33,8 procent kvinnor och 66,2 procent män.

Vid en jämförelse av könsfördelningen på kandidater och valda ledamöter kan det konstaterats att andelen kvinnor är större bland valda än bland kandidater. Andelen kvinnor har alltså varit större på valbar plats än på icke-valbar plats. Men bland de mer de framskjutna positionerna som kommunstyrelsens ordförande, kommunalråd, oppositionsråd och gruppledare är andelen män högre än i förhållande till andelen valda. Det ska emellertid påpekas att

SVERIGES KOMMUNER OCH REGIONER, SKR

I Sveriges kommuner och regioner, SKR:s, styrelse, beredningar och delegationer fick Moderaterna efter valet 2022, 48 invalda ledamöter, av dessa är 21 kvinnor och 27 är män, det vill säga 43,8 procent kvinnor och 56,2 procent män.

Ordförande- och vice ordförandeposter bland moderater i SKR är 13, av dessa innehar 6 kvinnor och 7 män den posten, det vill säga 46,2 procent kvinnor och 53,8 procent män.

1 **PARTISTYRELSE, PARTILEDNING, VALBEREDNING**

2 Moderaternas partistyreelse, vald 2019, har 17 ordinarie ledamöter, av dessa
3 är 9 kvinnor och 8 män, det vill säga 53 procent kvinnor och 47 procent
4 män. Partistyrelsens presidium, ordförande, 1:e vice ordförande och 2:e vice
5 ordförande, består av 2 kvinnor och 1 man, det vill säga 33,3 procent kvinnor
6 och 66,6 procent män.

7
8 Sedan partistämman 2019 har en manlig ledamot avgått ur partistyrelsen.
9 Vid fyllnadsvalet på arbetsstämman 2021 valdes en kvinna som ersättare.
10 Sedan föregående jämställdhetsbokslut har Moderata Ungdomsförbundet
11 också bytt ordförande, från en kvinna till en man. Därför är könsfördelningen
12 i partistyrelsen oförändrad.

13
14 Partiledningen består av 11 personer, av dessa är 5 kvinnor och 6 män, det
15 vill säga 45,5% kvinnor och 54,5% män.

16
17 Partiets valberedning för perioden 2021 - 2025 består av ordförande
18 9 ledamöter och 9 ersättare, samtliga tillhörande skilda förbund. Av
19 ledamöterna är 4 kvinnor och 5 män, det vill säga 44,4 procent kvinnor och
20 55,5 procent män. Av ersättarna är 3 kvinnor och 6 män, det vill säga 33,3
21 procent kvinnor och 66,6% män. Ordförande är en man och vice ordförande
22 är en kvinna.

23 **NATIONELLA NÄTVERK OCH SIDOORGANISATIONER**

24 Partiets nätverk – Moderatkvinnorna, Moderata Seniorer, Moderater i
25 Utlandet, Företagarrådet och Öppna Moderater samlar totalt i sina styrelser
26 44 personer. Av dessa ledamöter är 29 kvinnor och 15 män, det vill säga
27 65,9 procent kvinnor och 34,1 procent män. Ordförandeposten i nätverken
28 innehas av 3 kvinnor och 2 män, det vill säga 60 procent kvinnor och 40
29 procent män.

30 **ARBETSGRUPPER**

31
32 Partiet har tillsatt nio arbetsgrupper² (kommittéer, kommissioner, styrgrupper
33 etc) under perioden 2021–2023 sedan det förra jämställdhetsbokslutet
34 antogs. Sammanlagt i dessa grupper ingår 161 personer, av dessa är 77
35 kvinnor och 84 män, det vill säga 47,8 procent kvinnor och 52,2 procent män.
36
37

38 ² Arbetsgruppen för framtagande av handlingsprogrammet samt fem politiska arbetsgrupper:

ARRANGEMANG OCH UTBILDNING

Partiets viktigaste arrangemang vid sidan av partistämmor och partiråd är Sverigemötet. Vid Sverigemötet 2022–2023 deltog 159 personer som talare och seminariemedverkande, varav 51,4 procent kvinnor och 48,6 procent män.

Partiet anordnar en spetsutbildning. Det är 28 personer antagna till spetsutbildningen, varav 10 personer är kvinnor och 18 personer är män, dvs 37 procent kvinnor och 63 procent män.

FÖRBUNDSSTYRELSER OCH FÖRBUNDSORDFÖRANDE

I partiets 22 förbund, finns lika många förbundsstyrelser. Det sammanlagda antalet ledamöter i partiets förbundsstyrelser är 227, enligt partiets medlemssystem i juni 2023, av dessa är 86 kvinnor och 141 män, det vill säga 37,9 procent kvinnor och 62,1 procent män.

Ordförandeskapet för dessa styrelser innehas av 6 kvinnor och 16 män, enligt partiets intranät i juni 2023, det vill säga 27,3 procent kvinnor och 72,7 procent män.

Andelen kvinnor i förbundens styrelser är högre än andelen kvinnor som medlemmar, men bland de mer framskjutna positionerna som förbundsordförande andelen män högre i förhållande till andelen valda ledamöter.

FÖRENINGSTYRELSER OCH FÖRENINGSORDFÖRANDE

I partiets medlemssystem finns, 418 föreningar inlagda, juni 2023. Sammanräknat alla ledamöter i föreningsstyrelser, inklusive ordföranden ingår 2 609 personer i styrelserna. Av dessa är 1 030 kvinnor och 1 564 män, det vill säga 39,7 procent kvinnor och 60,3 procent män.

Ordförandeskapet i föreningarna innehas av 158 kvinnor och 260 män, det vill säga 37,6 procent kvinnor och 62,4 procent män.

Andelen kvinnor i föreningarnas styrelser är i förhållande till andelen kvinnor som medlemmar, men bland de mer framskjutna positionerna som föreningsordförande är andelen män högre i förhållande till andelen

1 medlemmar och valda ledamöter. Sammantaget har dock andelen kvinnor
2 ökat något och bland ledamöterna är andelen nästan 40 procent.

3

4 **SAMMANFATTNING AV FÖREGÅENDE JÄMSTÄLLDHETSBOKSLUT**

5 I tabellen nedan ges en översikt av den granskade statistiken. För vart
6 och ett av måtten har det även angivits om det råder jämn könsfördelning.
7 Av 31 nyckeltal har Moderaterna jämn könsfördelning på 17 och ojäm
8 könsfördelning på 14. I det förra bokslutet hade Moderaterna jämn
9 könsfördelning på 16 nyckeltal, och ojäm könsfördelning på 15 nyckeltal.
10 Ordförande- och viceordförandeposter i SKR samt kandidater till riksdagen
11 har numera en jämn könsfördelning.

12

13

14

15 **BOKSLUT ÅREN 2022–2023**

16	Totalt	Kvinnor	K i %	Män	M i %
17 Medlemmar 2022, exkl. MUF	32 964	12 526	38%	20 438	62%
18 <i>MUF³</i>	16 669	4 667	28%	12 002	72%
19					
20 Kandidater Europaparlamentet 2019	32	15	46,20%	17	53,8%
21 Ledamöter Europaparlamentet 2019	4	2	50%	2	50%
22					
23 Kandidater riksdagen 2022	761	312	41%	449	59%
24 Ledamöter riksdagen 2022	68	32	47%	36	53%
25 Kommittéordföranden i riksdagen 2023	18	7	43,8%	9	56,20%
26 Gruppledning i riksdagen 2023	4	2	50%	2	50%
27					
28 Kandidater regionfullmäktige 2022	1 850	729	39,40%	1 121	60,60%
29 Ledamöter regionfullmäktige 2022	328	156	47,60%	172	52,40%
30 Regionstyrelsens ordförande 2023	7	2	28,60%	5	71,40%
31 Regionråd 2023	41	20	48,8%	21	51,2%
32					
33 Kandidater kommunfullmäktige 2022	8 295	3 069	37,00%	5 226	63,00%
34 Ledamöter Kommunfullmäktige 2022	2 582	1059	41,00%	1 523	59,00%

35

36

37

38

³ Siffran är hämtad från MUF:s slutstatistik.

	Totalt	Kvinnor	K i %	Män	M i %	
Kommunstyrelsen ordförande 2023	85	34	33,70%	67	66,30%	1
Kommunalförbundsstyrelsen 2023	211	78	37,00%	133	63,00%	2
Gruppledare 2023	270	92	33,80%	180	66,20%	3
						4
Ledamöter SKR 2023	48	21	43,80%	27	56,20%	5
Vice ordförande (styrelse. del. Bered.)	13	6	46,20%	7	53,80%	6
SKR 2023						7
						8
						9
Partistyreelse 2023	17	9	53%	8	47%	10
Partiledning 2023	11	5	45,50 %	6	54,50%	11
Valberedning 2021–2023 (ord. + ers.)	20	8	40 %	12	60%	12
Arbetsgrupper 2022–2023	195	94	48,20%	101	51,80%	13
						14
Sverigemöten 2022–2023	159	82	51,60%	77	48,40%	15
Spetsutbildning 2022-2023	28	10	37,7%	18	62,3%	16
						17
Nätverk och sidoorganisationer, ledamöter	44	29	67,20 %	15	37,30%	18
Nätverk och sidoorganisationer, ordförande	5	3	60,00 %	2	40,00%	19
						20
Förbundsordförande 2023 (juni)	22	6	22,80%	16	77,20%	21
Förbundsstyrelser 2023 (juni)	227	86	37,9%	141	62,1%	22
						23
Föreningsordföranden 2023	418	158	37,60%	260	62,40%	24
Föreningsstyrelser 2023	2 594	1 030	39,7%	1 564	60,3%	25
						26

Källa: Moderaternas hemsida, intranät och medlemssystem, SKR, SCB och Valmyndigheten.

BOKSLUT ÅREN 2019–2021

	Totalt	Kvinnor	K i %	Män	M i %	
Medlemmar 2022, exl. MUF	30 075	11 639	38,60%	18 436	61,40%	31
						32
Kandidater Europaparlamentet 2018	32	15	46,20%	17	53,80%	33
Ledamöter Europaparlamentet 2018	4	2	50%	2	50%	34
						35
						36
						37
						38

	Totalt	Kvinnor	K i %	Män	M i %	
1						
2	Kandidater riksdagen 2018	788	309	39,20%	479	60,80%
3	Ledamöter riksdagen 2018	70	38	54,30%	32	45,70%
4	Talespersoner i riksdagen 2021	18	10	55,50%	8	44,40%
5	Gruppledning i riksdagen 2021	4	2	50%	2	50%
6						
7	Kandidater regionfullmäktige 2018	1 920	740	38,50%	1 180	61,50%
8	Ledamöter regionfullmäktige 2018	318	148	47,10%	166	52,90%
9	Regionstyrelsens ordförande 2021	9	3	33,30%	6	66,60%
10	Regionråd 2021	12	6	50%	6	50%
11						
12	Kandidater kommunfullmäktige 2018	7 962	2 978	37,40%	4 985	62,60%
13	Ledamöter Kommunfullmäktige 2018	2 396	916	40,10%	1 435	59,90%
14	Kommunstyrelsen ordförande 2021	85	26	30,50%	59	69,50%
15	Kommunalråd 2021	221	69	31,20%	152	68,80%
16	Gruppledare 2021	282	98	34,80%	184	65,20%
17						
18	Ledamöter SKR 2021	74	30	41,70%	42	58,30%
19	Ordförande (styrelse. del. Bered.)	9	3	33,80%	6	66,60%
20	SKR 2021					
21						
22	Partistyrrelse 2019	17	9	53%	8	47%
23	Partiledning 2021	11	5	45,50%	6	54,50%
24	Valberedning 2017–2021 (ord. + ers.)	20	8	40%	12	60%
25						
26	Arbetsgrupper 2018–2021	195	94	48,20%	101	51,80%
27	Sverigemöten 2018–2021	601	287	47,80%	314	52,20%
28	Spetsutbildning 2021	27	10	37%	16	63%
29						
30	Nätverk och sidoorganisationer, ledamöter	43	27	67,20%	16	37,30%
31	Nätverk och sidoorganisationer, ordförande	5	3	60,00%	2	40,00%
32						
33	Förbundsordförande 2021	22	5	22,80%	17	77,20%
34	Förbundsstyrelser 2021	304	127	42%	177	58%
35						
36	Föreningsordföranden 2021	417	147	34,80%	272	65,20%
37	Föreningsstyrelser 2021	3 383	1 298	38%	2 085	62%
38	Källa: Jämställdhetsbokslut 2021					

Differens mellan bokslutet 2021 och 2023	Kvinnor i %	Män i %	
Medlemmar 2022, exkl. MUF	-0,6	+0,6	1
Kandidater Europaparlamentet 2019	0	0	2
Ledamöter Europaparlamentet 2019	0	0	3
Kandidater riksdagen 2022	+1,8	-1,8	4
Ledamöter riksdagen 2022	-7,3	+7,3	5
Kommittéordföranden i riksdagen 2023	-11,8	+11,8	6
Gruppledning i riksdagen 2023	0	0	7
Kandidater regionfullmäktige 2022	+0,9	-0,9	8
Ledamöter regionfullmäktige 2022	+0,5	-0,5	9
Regionstyrelsens ordförande 2023	-4,7	+4,7	10
Regionråd 2023	-1,2	+1,2	11
Kandidater kommunfullmäktige 2022	-0,4	+0,4	12
Ledamöter Kommunfullmäktige 2022	+0,9	-0,9	13
Kommunstyrelsen ordförande 2023	+3,2	-3,2	14
Kommunalråd 2023	+5,8	-5,8	15
Gruppledare 2023	-1	+1	16
Ledamöter SKR 2023	+2,1	-2,1	17
Vice ordförande (styrelse. del. Bered.) SKR			18
2023	+12,9	-12,9	19
Partistyrelse 2023	0	0	20
Partiledning 2023	0	0	21
Valberedning 2021–2023 (ord. + ers.)	0	0	22
Arbetsgrupper 2022–2023	0	0	23
Sverigemöten 2022–2023	+3,8	-3,8	24
Spetsutbildning 2022-2023	+0,7	-0,7	25
Nätverk och sidoorganisationer, ledamöter	-3,2	+3,2	26
Nätverk och sidoorganisationer, ordförande	0	0	27
Förbundsordförande 2023 (juni)	+4,5	-4,5	28
Förbundsstyrelser 2023 (juni)	-4,1	+4,1	29
Föreningsordföranden 2023 (juli)	+2,8	-2,8	30
Föreningsstyrelser 2023 (juli)	+1,7	-1,7	31
			32
			33
			34
			35
			36
			37
			38

PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR PARTISTÄMMAN BESLUTA

att¹ lägga jämställdhetsbokslutet för 2023 till handlingarna och ge partistyrelsen i uppdrag att analysera och implementera relevanta slutsatser i Riksorganisationens verksamhetsplaner,

att² riksorganisationen ska följa upp hur många förbund som tagit fram egna jämställdhetsbokslut sedan arbetsstämman 2023 och erbjuda erforderligt stöd för att jämställdhetsbokslut ska tas fram regelmässigt.

MEDLEMSAVGIFT FÖR ÅREN 2023–2026

PROPOSITION 8

PROPOSITION 8

MEDLEMSAVGIFT

Att vara medlem i Moderaterna är att aktivt visa sitt stöd för de idéer man tror på. Genom medlemskapet bidrar man till partiets möjligheter att på olika sätt påverka opinionen i önskad riktning.

I maj 2018 beslutade partistyrelsen att tillsätta en stadgekommitté med uppgift att förutsättningslöst se över och föreslå ändringar man anser vara befogade i stadgarna för Moderata Samlingspartiet samt normalstadgarna för förbund, kretsar och föreningar. Arbetet skulle särskilt beakta att utreda för- och nackdelar med en enhetlig medlemsavgift för hela landet och oaktat resultat av en sådan utredning föreslå former för hur en enhetlig medlemsavgift skulle kunna implementeras i organisationen. Partistämman 2019 föreslog därför att besluta att arbetsstämman 2021 skulle fastställa avgiften för perioden 2023-26.

Till arbetsstämman 2021 lämnade stadgekommittén ett förslag om att införa en enhetlig avgift på 250 kronor för medlemmar samt 100 kronor för nya medlemmar. Förslaget hade föregåtts av en omfattande remissrunda där förbundens synpunkter inhämtats. Arbetsstämman beslutade att anta förslaget till enhetlig avgift. Sedan dess har hela partiorganisationen anpassat sig till den enhetliga avgiften. Endast de förbund och föreningar som fastställt sin egen avgift till 0 kronor har fått ta del av intäkterna från den nationella avgiften.

Till denna partistämma föreslås även att den förändringen befästs genom att upptas i stadgan, varför beslutet om att fastställa avgiften ändras. Enligt förslaget till stadga ska avgiften fastställas för år två och tre efter stämman. Enligt nu gällande stadga ska medlemsavgiften fastställas för tiden till och med tredje året efter nästkommande ordinarie partistämma.

Partistyrelsen förutsätter att förslaget till att stadgefästa den nya medlemsavgiften och beslutsförandet antas av stämman, särskilt då inget förbund yttrat sig negativt under remitteringen av stadgan. Eftersom den nya stadgan träder i kraft före nästa stämma kommer beslut om medlemsavgift för åren 2027-2030 att kunna upphävas. Genom stadgeändringens

övergångsregler börjar det nya förfarandet gälla omedelbart, varför
partistämman enbart behöver besluta om medlemsavgift för det andra
och det tredje året efter stämman, det vill säga år 2025 och år 2026.
Enligt stadgarna ges partistyrelsen möjlighet att fastställa avgiften för nya
medlemmar.

Partistyrelsen föreslår därför att medlemsavgiften lämnas oförändrad för
åren 2025 och 2026 i linje med tidigare beslut.

PARTISTYRELSEN FÖRESLÅR STÄMMAN ATT BESLUTA

att medlemsavgiften för år 2025 och år 2026 fastställs till 250 kronor,

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

NOMINERINGSSTÄMMA EUROPAVALET 2024

INNEHÅLL

NOMINERINGSSTÄMMA

- 345 FÖRSLAG TILL FÖREDRAGNINGSLISTA**
- 346 FÖRSLAG TILL PROCEDURREGLER VID
NOMINERINGSSTÄMMA**
- 348 RÖSTLÄNGD**
- 349 NOMINERINGSKOMMITTÉNS FÖRSLAG TILL VALSEDEL**
- 350 KANDIDATPRESENTATIONER**

FÖRSLAG TILL FÖREDRAGNINGSLISTA

		1
		2
1.	Nomineringsstämman öppnas	3
		4
2.	Fastställande av föredragningslistan	5
		6
3.	Val av ordförande och vice ordförande att leda förhandlingarna	7
		8
4.	Val av sekreterare	9
		10
5.	Val av två justeringspersoner samt röst sammanräknare	11
		12
6.	Fastställande av röstlängd	13
		14
7.	Fastställande av nomineringsstämmans stadgeenliga utlysning	15
		16
8.	Nomineringskommitténs redogörelse för arbetet samt samlade förslag till nomineringsstämman	17
		18
		19
9.	Genomgång och fastställande av procedurregler	20
		21
10.	Fastställande av slutligt antal kandidater på valsedel	22
		23
11.	Kandidaternas presentation och utfrågning	24
		25
12.	Fastställande av valsedel	26
		27
13.	Sammanställning av den fullständiga slutliga valsedelns rangordning	28
		29
14.	Övriga ärenden	30
		31
15.	Nomineringsstämman avslutas	32

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

FÖRSLAG TILL PROCEDURREGLER VID NOMINERINGSSTÄMMA

Utdrag ur Nomineringsregler för Europaval, 5 Nomineringsstämma, 5.5 procedurregler vid nomineringsstämma, s 21-23.

5.5.1 OMBUDEN

Vid ombudens ankomst avprickas de i röstlängden samt tilldelas röstkort/voteringsdosa.

5.5.2 RÖSTNING

Omröstning sker öppet utom i valfrågor då den ska vara sluten. Ombud ska personligen utöva sin rösträtt vid stämman. Röstning får inte ske med fullmakt.

Öppen omröstning sker genom uppvisande av röstkort eller med voteringsanläggning. Vid lika röstetal avgörs utgången i enlighet med den mening ordföranden biträder. Vid sluten omröstning ska valsedel för att vara giltig, uppta så många namn som valet avser. Vid lika röstetal avgörs utgången genom lottning.

Omröstning som avser person är alltid sluten med valsedlar om den avser mer än en plats.

Voteringsanläggning får användas och röstningsprotokoll registreras ej.

Före omröstning bereds tillfälle för överläggning och framställande av ändringsförslag.

Framställs inget ändringsförslag fastställs kandidaters rangordning med ett enkelt klubbslag.

FÖREKOMMER ÄNDRINGSFÖRSLAG GÄLLER FÖLJANDE:

Nomineringsstämma beslutar plats för plats om kandidaternas placering.

Vid omröstning är nomineringskommitténs förslag alltid huvudförslaget. Har någon annan än den nomineringskommitté föreslagit blivit vald ska den kandidat som fått avstå föreslagen plats automatiskt prövas på nästkommande plats.

Vid personval som avser en plats ska den som blir vald erhålla minst hälften av antalet avgivna röster. I annat fall genomförs ytterligare en omröstning mellan de två kandidater som erhållit de högsta röstantalerna.

5.5.4 PRESENTATIONER

Kandidaterna disponerar x* antal minuter för en personlig presentation samt utfrågning från ombuden. Nomineringskommitté fastställer hur lång tid varje kandidat disponerar. Ordningföljden mellan kandidaterna lottas.

5.5.6 ANTAL KANDIDATER PÅ VALSEDEL

Nomineringsstämma fastställer på förslag av nomineringskommittén antalet kandidater på den slutliga valsekeln. Ett riktvärde är att varje förbund ska kunna tillförsäkras minst en kandidat (om kandidat finns).

6. FÖRÄNDRINGAR MELLAN NOMINERINGSSTÄMMA OCH VALSEDELSTRYCKNING

Om kandidat avsäger sig kandidatur eller valbarheten upphör mellan nomineringsstämmans beslut och sista möjliga tidpunkt för valsekelstryckning ansvarar partistyrelsen för att kandidat tas bort från valsekel och följande kandidater flyttas upp ett steg. Sådant beslut kan av partistyrelsen delegeras till en grupp av förtroendevalda eller enskild tjänsteman inom partiet. Endast skriftliga avsägelser accepteras som underlag för beslut.

** Nomineringskommittén har föreslagit att de första 8 föreslagna kandidaterna får 5 minuter var inklusive eventuell utfrågning, till kandidatpresentation.*

RÖSTLÄNGD

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38

SE PARTISTÄMMANS RÖSTLÄNGD SID 23 - 32

NOMINERINGSKOMMITTÉNS FÖRSLAG TILL VALSEDEL FÖR MODERATERNA VID EUROPAPARLAMENTSVALET 2024

1.	Tomas Tobé, 46 år, Stockholms län	1
2.	Jessica Polfjärd, 53 år, Västmanland	2
3.	Jörgen Warborn, 55 år, Halland	3
4.	Arba Kokalari, 37 år, Stockholms län	4
5.	Boriana Åberg, 55 år, Skåne	5
6.	Gustaf Göthberg, 30 år, Västra Götaland	6
7.	Micaela Löwenhök, 36 år, Västerbotten	7
8.	Mats Green, 45 år, Jönköpings län	8
9.	Pehr Granfalk, 48 år, Stockholms län	9
10.	Joanna Sjölander, 52 år, Östergötland	10
11.	Erik Weiman, 63 år, Uppsala län	11
12.	Birgit Meier-Thunborg, 64 år, Norrbotten	12
13.	Ronnie Erhard, 32 år, Örebro län	13
14.	Måns Linge, 31 år, Kalmar län	14
15.	Åsa Coenraads, 46 år, Blekinge	15
16.	Filip Dahlöv, 25 år, Värmland	16
17.	William Elofsson, 29 år, Gävleborgs län	17
18.	Alice Landerholm, 21 år, Södermanland	18
19.	Adam Rydstedt, 28 år, Gävleborgs län	19
20.	Jesper Skalberg Karlsson, 30 år, Gotland	20
21.	Malin Höglund, 55 år, Dalarna	21
22.	Marcus Walldén, 53 år, Kronobergs län	22
23.	Joel Nordkvist, 34 år, Jämtland	23
24.	Tobias Björk, 34 år, Västra Götaland	24
25.	Edvin Alam, 35 år, Uppsala län	25
26.	Elvira Löwenadler, 23 år, Västra Götaland	26
27.	Arin Karapet, 36 år, Stockholms stad	27
28.	Sophia Ahlin, 40 år, Blekinge	28
29.	Elmer Eriksson, 75 år, Västerbotten	29
30.	Viktoria Sköld, 26 år, Östergötland	30
31.	Marianne Hennel, 39 år, Kalmar län	31
32.	Ida Skogström, 28 år, Västernorrland	32
33.	Fredrik Sawesthåll, 46 år, Stockholms län	33
		34
		35
		36
		37
		38

KANDIDATPRESENTATIONER

1. TOMAS TOBÉ, STOCKHOLMS LÄN

Jag vill att Sverige och Europa ska bli starkare. Det behövs en fungerande och stram invandringspolitik, stärkt konkurrenskraft för fler jobb och ökat välstånd samt kraftfulla insatser mot organiserad brottslighet och terrorism. Jag vill få saker gjorda och står alltid upp för svenska intressen.

Yrke/Titel: Egenföretagare

Förening/förbund: Tyresö/Stockholms län

Uppdrag: Ledamot i Europaparlamentet (ordförande i utvecklingsutskottet, ledamot i utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor samt ersättare i utskottet för industrifrågor, forskning och energi). Tidigare riksdagsledamot (2006-2019) och partisekreterare (2015-2017).

2. JESSICA POLFJÄRD, VÄSTMANLAND

Jag är övertygad om att vi behöver starka moderater röster i Bryssel. Står inte svenska politiker upp för Sverige kommer ingen annan att göra det, inte minst i frågor som rör exempelvis skogsbruk, arbetsmarknad eller industri. Mitt mål under nästa mandatperiod är att fortsätta arbetet med detta och att bidra till en konkurrenskraftig omställning som gör Sverige och Europa rikare, säkrare och friare.

Yrke/Titel: Europaparlamentariker

Förening/förbund: Västerås/Västmanland

Uppdrag: Vice gruppleddare för EPP i Europaparlamentets utskott för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet och suppleant i ekonomiutskottet och sysselsättningsutskottet. Vice ordförande i Mexikodelegationen.

3. JÖRGEN WARBORN, VÄSTRA GÖTALAND

Europa behöver mer entreprenörskap. I tider av protektionistiska strömningar behöver EU-samarbetet betydelse som ett välståndshöjande frihetssamarbete utvecklas. Jag vill arbeta för mer frihandel, mindre regelkrångel och mer digitalisering/AI. Svenska företags konkurrenskraft ska ökas.

Titel: Europaparlamentariker

Förening/förbund: Varberg/Halland

Uppdrag: Vice gruppleddare i EU-parlamentets utskott för internationell handel, vice ordförande för SME Europe, ledamot av Moderata Företagarrådet.

4. ARBA KOKALARI, STOCKHOLMS STAD

Sverige behöver starka röster i Bryssel som med framtidshopp kämpar för Europas fred och frihet. Jag vill fortsätta vara en moderat frihetsröst som bekämpar diktaturkramare och de yttre krafter som hotar Europas frihet och demokrati. Jag vill även fullfölja mitt arbete med att riva handelshinder på EU:s inre marknad så att Europa blir världsledande i den gröna och digitala ekonomin.

Yrke/titel: Europaparlamentariker

Förening/förbund: Nacka, Stockholms län

Uppdrag: Ledamot i Europaparlamentets utskott för den inre marknaden, vice gruppleddare för EPP i jämställdhetsutskottet och suppleant i utrikesutskottet. Ledamot respektive suppleant i Europaparlamentets delegationer till USA, Belarus och Euronest (Östliga partnerskapet).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

5. BORIANA ÅBERG, SKÅNE

Min uppväxt i en kommunistdiktatur har gjort att jag skattar friheten högst av allt. Jag vill arbeta för att EU ska återgå till sina ursprungliga ideal - fred, välstånd och frihet för unionens medborgare, i stället för protektionism, överregleringar och förmynderi. EU ska främst ägna sig åt frågor som en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, undanröjande av handelshinder, bekämpande av gränsöverskridande kriminalitet och låta bli de frågor som löses bäst på nationell eller lokal nivå.

Yrke/titel: Socionom, riksdagsledamot

Förening/förbund: Kävlinge/Skåne

Uppdrag: Riksdagsledamot, gruppleadare för Moderaterna i Skatteutskottet, ledamot i Europarådets svenska delegation, vicepresident för EPP-gruppen vid Europarådets Parlamentariska församling, ordförande i kommunfullmäktige i Kävlinge kommun.

6. GUSTAF GÖTHBERG, VÄSTRA GÖTALAND

Få saker är viktigare för min generation européer än att Ukraina vinner kriget mot Ryssland och därför är det helt avgörande med fortsatt svenskt och europeiskt stöd, och ett framtida medlemskap i EU för Ukraina. EU behöver å sin sida en stram budget, mer kärnkraft, fler medlemsländer och inte minst fler frihandelsavtal. Då kan EU åter bli relevant och kraftfullt – och det vill jag arbeta för i EU-parlamentet.

Yrke/titel: Riksdagsledamot

Förening/förbund: Johanneberg-Guldheden, Västra Götaland

Uppdrag: Ledamot i försvarsutskottet, suppleant i Europarådets parlamentariska församling, ordförande Moderaterna i Johanneberg-Guldheden, ledamot i förbundsstyrelsen Moderaterna i Västra Götaland.

7. MICAELA LÖWENHÖÖK, VÄSTERBOTTEN

Jag kandiderar till Europaparlamentet med den gröna omställningen och Sveriges konkurrenskraft som särskilt prioriterade frågor. EU:s miljölagstiftning måste utvecklas för att bättre passa svensk industri så att vi i större utsträckning kan försörja Europa med mineraler och skogsvaror. EU får inte bli en stoppkloss för svenska export- och tillväxtintressen och det överdrivna tillskapandet av unionsgemensam miljölagstiftning som inte passar svenska förutsättningar måste få ett stopp.

Yrke/titel: Public Affairs manager

Förening/förbund: Moderaterna Skellefteå/Västerbotten

Uppdrag: ledamot kommunfullmäktige, föreningsordförande.

8. MATS GREEN, JÖNKÖPINGS LÄN

Hoten mot äganderätten är vår tids löntagarfondsstrid, och nu precis som då måste den kampen tas, och vinnas. En stor del av dessa hot kommer från EU, särskilt ifråga om skog, mark och vatten, och slår mot äganderätten, välståndet klimatet. Jag vill vara en stark och tydlig röst för ett EU som återgår till sina kärnuppgifter om säkerhet, frihet och frihandel!

Yrke/titel: Riksdagsledamot

Förening/förbund: Huskvarna, Jönköpings län

Uppdrag: Gruppledare i Näringsutskottet, tidigare gruppledare i Arbetsmarknadsutskottet och Civilutskottet. Ledamot av partistyrelsen. Ledamot i arbetsgruppen Handlingsprogram för 2030-talet.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

9. PEHR GRANFALK, STOCKHOLMS LÄN

Jag vill fortsätta driva de frågor jag tar upp i EU:s Regionkommitté, nämligen att EU:s beslut ska fungera i praktiken på nationell, regional och lokal nivå. Besluten som fattas av EU bör stärka samarbetet mellan EU:s medlemsländer och de fyra friheterna som EU bygger på, inte öka byråkratiseringen och inte centralisera makt till Bryssel. Jag vill vara en stark motvikt till de allt fler röster i Bryssel som förespråkar att EU ska få egen beskattningsrätt.

Yrke/titel: Företagare. Tidigare kommunstyrelsens ordförande i Solna

Förening/förbund: Solna/Stockholm.

Uppdrag: Ledamot EU:s Regionkommitté, ledamot Regionstyrelsen och fullmäktige Region Stockholm.

10. JOANNA SJÖLANDER, ÖSTERGÖTLAND

Internationella relationer, innovation och affärer i gränssnittet näringsliv/akademi/politik samt vårt totalförsvar är mina hjärtefrågor. EU:s fredsbevarande uppdrag är grunden för vår trygghet så handel och säkerhetspolitiskt samarbete ska prioriteras samtidigt som nationell rätt respekteras för bibehållen kraft och trovärdighet.

Yrke/titel: Civilekonom/Företagare

Förening/förbund: Eneby Svärtinge/Östergötland

Uppdrag: Ledamot Kommunfullmäktige och Kompetensförsörjningsnämnden i Norrköpings Kommun, samt Vice Ordförande Moderatkvinnorna Östergötland. Ordförande Moderaterna i Eneby Svärtinge.

11. ERIK WEIMAN, UPPSALA LÄN

Europa är värt att försvara. Europa är mer än en kontinent och EU är mer än ett samarbete mellan stater. Jag vill arbeta för en djupare förståelse för de idéer om frihet, rättssäkerhet och demokrati som är djupt rotade i den europeiska idétraditionen.

Yrke/titel: Egenföretagare

Förening/förbund: Knivsta, Uppsala län

Uppdrag: Förbundsordförande, ordförande i regionfullmäktige.

12. BIRGIT MEIER-THUNBORG, NORRBOTEN

Den fria rörligheten för människor, varor och tjänster måste försvaras mot regelkrånglet i Bryssels administrationsdjungel. EU:s arbetssätt behöver reformeras, centraliseringsivern hämmas och subsidiaritetsprincipen prioriteras. Jag vill se en Europeisk Union med lyhördhet och fingertoppkänsla för ländernas olikheter och förutsättningar när det kommer till beslutens utformning och dess påverkans effekter och givetvis brinner jag särskilt för att vara de norrländska länens röst.

Yrke/titel: Egenföretagare / Församlingsassistent

Förening/förbund: Jokkmokk, Norrbotten

Uppdrag: Ledamot i Kommunfullmäktige Jokkmokk (Gruppledare, KSAU, KS, Socialnämnd), Regionfullmäktige Norrbotten (RUN, RKM, Länstrafiken AB), Förbundsstyrelse Norrbotten (ordf. Moderatkvinnor).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

13. RONNIE ERHARD, ÖREBRO LÄN

Sverige bör inte bara vara en passiv medlem i EU, utan en aktiv och drivande kraft som prioriterar de områden där vi kan göra mest nytta genom att samarbeta. Jag kommer att engagera mig för ett EU som prioriterar säkerhet och stabilitet, och som strävar efter att förenkla snarare än komplicera människors vardag. Det är dags för mer gemensamt fokus på säkerhet, mer respekt för individens frihet och mindre byråkratiskt krångel!

Yrke/titel: Kommunalråd

Förening/förbund: Karlskoga, Örebro län

Uppdrag: kommunalråd, gruppleddare, föreningsordförande och vice förbundsordförande.

14. MÅNS LINGE, KALMAR LÄN

Jag är aktiv i Moderaterna för att jag tror att människor kan själva. Och att vi i politiken finns till för att skapa förutsättningar för att människor ska få kunna själva. Jag vill se en europeisk union som lägger mer kraft på stora gränsöverskridande problem och inte lägger sig i frågor som bäst hanteras av medlemsländerna själva.

Yrke/titel: Biträdande partiombudsman

Förening/förbund: Kalmar, Kalmar län

Uppdrag: Vice gruppleddare i Kalmar kommun, Ledamot i kommunfullmäktige, Ledamot i kommunstyrelsen, första vice ordförande i omsorgsnämnden, första vice ordförande i Kultur- och fritidsnämnden.

15. ÅSA COENRAADS, BLEKINGE

Europapolitiken hänger samman med svensk politik och de flesta frågor börjar eller slutar i Bryssel och det behövs fler moderata röster i parlamentet med en stark svensk förankring. Jag vill arbeta för mer frihandel, en global miljöpolitik och ett Europa som står enat för fred och frihet.

Yrke/titel: näringspolitisk expert Svensk Handel

Förening/förbund : Ronneby/Blekinge

Uppdrag: Tidigare riksdagsledamot, ledamot av regionfullmäktige i Blekinge.

16. FILIP DAHLÖV, VÄRMLAND

25-åring värmlänning som brinner för landsbygdsfrågor, arbetsmarknadsfrågor och skolfrågor. Engagerad i Moderaterna sedan 2014, med politiska uppdrag sedan 2017. I övrigt engagerad som ledare i Filipstads kommuns föreningsliv sedan 12 år tillbaka.

Yrke/titel: Lärarstudent

Förening/förbund: Filipstad/Värmland

Uppdrag: Ordförande i lokalföreningen, första vice ordförande i Barn- och utbildningsnämnden, ledamot i kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Ersättare i regionfullmäktige Värmland.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

17. WILLIAM ELOFSSON, GÄVLEBORG

Jag är en moderat från Gävle kommun som brinner för EU som frihandelsprojekt. Fri rörlighet för varor, kapital och tjänster är avgörande för svensk tillväxt, och i förlängningen vårt välbefinnande. Överstatlighet skadar hela EU-projektet.

Yrke/titel: Ekonom/kommunalråd i opposition

Förening/förbund: Gävle, Gävleborg

10

Uppdrag: Kommunalråd i opposition Gävle kommun, SKR:s EU-beredning och Europeiska Regionkommittén.

13

18. ALICE LANDERHOLM, SÖDERMANLAND

Jag vill se en union där vårdpersonal får arbeta när de vill, där du slipper bunkra snus innan solsemestern, där universiteten är konkurrenskraftiga och där aborträtten är en självklarhet. Innanför EU:s gränser ska du hitta världens tryggaste, friaste och mest rättvisa plats.

19

Yrke/titel: Civilingenjörstudent

21

Förening/förbund: Strängnäs, Södermanland

23

Uppdrag: Riksordförande Moderat Skolungdom, ledamot region- och kommunfullmäktige samt kommunstyrelsen och barn- och utbildningsnämnden i Strängnäs.

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

19. ADAM RYDSTEDT, GÄVLEBORG

Jag är pro-europeisk, i det att jag tror på ett smartare och bättre europeiskt samarbete. Vi behöver mer Europa där det gör skillnad och mindre där det inte gör det. Det som kan göras bättre på nationell eller lokal nivå bör göras där.

Yrke/titel: Kommunalråd

Förening/förbund: Hudiksvall/Gävleborg

Uppdrag: Kommunalråd med ansvar för utbildningsfrågor.

20. JESPER SKALBERG KARLSSON, GOTLAND

Jag stöder helhjärtat EU-samarbetets grundidé om fred, stabilitet och samarbete mellan nationer. Samtidigt är det vår plikt att se till att gemensamma resurser används effektivt och ansvarsfullt för att gynna alla EU-medborgare. Därför behövs ett EU som skapar långsiktigt förtroende genom att fokusera på handel och säkerhet, men också återlämnar bestämmanderätt kring andra frågor till medlemsstaterna.

Yrke/titel: Riksdagsledamot

Förening/förbund: Visby, Moderaterna på Gotland

Uppdrag: Riksdagsledamot, förbundsordförande Gotland.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

21. MALIN HÖGLUND, DALARNA

Den moderata borgerliga politiken behövs i Sveriges kommuner och regioner men också i hela Europa. EU parlamentets beslut ska inte sätta käppar i hjulen för Sveriges kommuner och regioner och krångla till det.

Yrke/titel: Riksdagsledamot

Förenings/förbund: Mora/Dalarna

Uppdrag: Ledamot i kommunfullmäktige, Mora kommun, riksdagsledamot för Dalarna i socialutskottet.

22. MARCUS WALLDÉN, KRONOBERG

Jag brinner för de värderingar som EU-samarbetet bygger på. EU behövs som ett verktyg för att bygga fred, frihet och möjligheter för alla medborgare, samtidigt är det viktigt att värna om att besluten fattas så nära människorna som möjligt.

Yrke/titel: Insatsledare

Förening/förbund: Ljungby/Kronoberg

Uppdrag: Ljungby: Ledamot fullmäktige/kommunstyrelsen, ordförande personalutskottet, ordf. Barn- och utbildningsnämnden, Ljungby Kommun. Ledamot fullmäktige/regionstyrelsen, ordf. Kulturnämnden, Region Kronoberg.

23. JOEL NORDKVIST, JÄMTLAND

EU behöver återgå mer till sina grundprinciper som unionen egentligen bygger på. Det östra partnerskapet behöver ges en nystart i ljuset av den ryska invasionen av Ukraina, det behövs en ny giv för EU:s utvidgning. Mer fokus på frihandel, mindre regelkrångel och en frihetlig utrikespolitik.

Yrke/titel: Tjänsteman

Förening/förbund: Östersund/Jämtland

Uppdrag: Fjärde mandatperioden som kommunpolitiker, bland annat i kommunstyrelse och barn-och utbildningsnämnd.

24. TOBIAS BJÖRK, VÄSTRA GÖTALAND

Det europeiska samarbetet är viktigare än någonsin! Jag vill representera Sverige och Moderaterna i Europaparlamentet där vi står upp för den fria rörligheten och alla människors rätt till att vara den man är. Det europeiska samarbetet ska utvecklas och fördjupas men samtidigt fokusera på kärnuppgifterna där svenska intressen ska tillvaratas.

Yrke/titel: Civilekonom

Förening/förbund: Göteborg, Västra Götalandsregionen

Uppdrag: Förbundsordförande Öppna Moderater. Regionfullmäktige Västra Götalandsregionen, Vice ordförande styrelsen för Närhälsan.

25. EDVIN ALAM, UPPSALA LÄN

Jag vill använda kraften i den fria rörligheten till att kapa svenska vårdköer. Du ska få välja vård i hela EU på ett enklare sätt.

Yrke/titel: Egenföretagare

Förening/förbund: City/Uppsala län

Uppdrag: KF-ledamot Uppsala kommun

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

26. ELVIRA LÖWENADLER, VÄSTRA GÖTALAND

Jag vill se ett EU där Moderat politik kan bana vägen för en bättre, tryggare och friare union. EU ska tillsammans stå upp för fri- och rättigheter för människor och vara en öppen och tolerant union. Samtidigt får inte inhemska intressen, så som den svenska skogen eller aborträtten inskränkas av andra medlemsstater med olika uppfattningar och/eller intressen.

Yrke/titel: Driftansvarig och Skogsbruksstudent

Förening/förbund: Borås, Västra Götaland

Uppdrag: Ledamot kommunfullmäktige, gruppleadare tekniska nämnden och Ersättare kommunstyrelsen, distriktsordförande MUF Södra Älvsborg, förbundsstyrelseledamot öppna moderater.

27. ARIN KARAPET, STOCKHOLMS STAD

De gängkriminella som skjuter och spränger på Sveriges gator bryr sig inte om gränser. Ska Sverige kunna krossa den organiserade brottsligheten så måste hela EU agera ihop. Det är hög tid för Sverige att mobilisera alla våra grannar för hållbar migration och gemensam kamp mot gängen.

Yrke/titel: Riksdagsledamot

Förening/förbund: Stockholms Stad

Uppdrag: Riksdagsledamot, Arbetsmarknadsutskott och EU-nämnden, ledamot i förbundsstyrelsen Moderaterna Stockholm Stad.

28. SOPHIA AHLIN, BLEKINGE

EU måste ställa högre krav på medlemsländer som inskränker på människors fri- och rättigheter. EU kan också i högre grad ta ledartröjan i denna fråga gentemot andra länder i världen. Jag vill jobba för att den fria rörligheten inom EU ska värnas och stärkas och för att fler ska få leva ett fritt liv utan förtryck.

Yrke/titel: Finansregionråd

Förening/förbund: Skärgårdsmoderaterna, Blekinge

Uppdrag: Finansregionråd och gruppledare M Blekinge, Ordförande Skärgårdsmoderaterna Karlskrona, Internationell sekreterare Öppna moderater.

29. ELMER ERIKSSON, VÄSTERBOTTEN

Politiska intressen; Moderat Seniorpolitik, Socialpolitik och minoritetspolitik, framförallt samisk.

Förening/förbund: Umeå södra/Västerbotten

Uppdrag: Ordförande i Umeå Södra Moderatförening och ledamot i länsförbundsstyrelsen. Kommunpolitiker i Umeå Kommun i 37 år, varav 33 år i Socialnämnden. Invald i Regionfullmäktige, samt Beredningen Funktionshinder och Samverkan. Ledamot av Moderata Seniorers styrelse.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

1 30. VIKTORIA SKÖLD, ÖSTERGÖTLAND

2 EU ska göra livet lättare för den som vill studera, arbeta och konsumera, inte
3 minst för oss unga. Jag vill att EU ska stå för möjligheter och friheter. Det får
4 inte bli fler galna förslag som GDPR, memeförbud och chat control.

5
6 Yrke/titel: Marketing manager

7
8 Förening/förbund: Valkebo, Östergötland

**9
10 31. MARIANNE HENNEL, KALMAR LÄN**

11 Mitt namn är Marianne Hennel och kommer ursprungligen från
12 Göteborgstrakten, men bor idag i Västervik. Jag kandiderar för att det
13 ska bli enklare och mer lönsamt att starta och driva företag i Sverige.
14 Företagsamhet är fundamentet som välfärden bygger på.

15
16 Yrke/titel: Ekonomichef

17
18 Förening/förbund: Västervik/Kalmar län

19
20 Uppdrag: 1:vice ordförande i socialnämnden i Västerviks kommun och
21 ordförande i Moderatkvinnorna i Kalmar län.

22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

32. IDA SKOGSTRÖM, VÄSTERNORRLAND

Jag vill verka för mer frihet och hållbarhet för EU-medborgarna, men mindre byråkrati och framförallt en mindre budget för EU.

Yrke/titel: Projektledare inom mark och anläggning

Förening/förbund: Härnösand/Västernorrland

Uppdrag: Kommunstyrelsen Härnösands Kommun, Förbundsstyrelseledamot Moderaterna Västernorrland.

33. FREDRIK SAWESTÅHL, STOCKHOLMS LÄN

Ett EU som har ett fokus på att öka människors frihet och möjligheter att leva fria liv i alla medlemsländer är en viktig inriktning. Våra gemensamma europeiska värderingar och ded värderingar vår europeiska partfamilj står för måste försvaras och förverkligas fullt ut, EU ska också vara en stark kraft för ökad tillväxt och förbättrad konkurrenskraft för Europa samtidigt som vi visar att vi kan kombinera det med en effektiv klimatomställning.

Yrke/titel: Jurist/f.d. Kommunstyrelseordförande

Förening/förbund: Tyresö, Stockholms län

Uppdrag: President European Centre-Right LGBT+ Alliance, ersättare i riksdagen, vice ordförande Regionfullmäktige Stockholm, Ordförande Moderaterna Tyresö.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

EU

